

به سه‌رهاتی
پیغّه مبه‌ران
بو منداان و لاوان

چاپی
دووهم

فوسیینی

ابو الحسن علی‌الحسنی الندوی

نارامی گه‌لالی

کردویه‌تی به کوردی

بەسەرھاتى پېنھەمبەران

بۇ مىندالان و لاوان

مه به ست له م زنجیره یه

زنجیره ی هزری هاوچه رخی ئیسلامی

۱. دهوله مهنه دکردنی کتیبخانه ی کوردیه به گرنگترین و کاریگه رترین دهقی نه و کتیبانه ی که مه شخه لی سه رری هزری هاوچه رخی ئیسلامین.
  ۲. ئاشناکردنی خوینه رو لای موسولمانی کورده به دهقی نه و کتیبانه ی که سه رچاوه ن بو پو شنبری ئیسلامی و سازینه ری بیداری و قیامه تی ئیسلامی پیروزن.
  ۳. شاره زاکردنی راسته وخوی لای کورد به م سه رچاوانه، ئازادکردنیانه له گشت کوټ و بهند و بوچونی تهسکی حزبایه تی و تاکره وی و ره وتگه رای.
  ۴. بناغه یه ک بی بو بنیادنانی که سایه تیه کی ئیسلامی به هیز بو هر تاکیکی موسولمانی کورد تا توانای نه جامدانی نه و گورانکاریانه ی هه بی که خوی پهروه ردگار پیی سپاردوه.
- دهگه ل ریژ و ته قدیرمان بو بیرو پای نوسه رانی نه م زنجیره یه، مه رجیش نیه ئیمه پابه ندی هه مو بیرو بوچونه کانیا ن بین.
- با ده ستوریشمان له وه رگرتن فه رمایشته که ی خوی پهروه ردگار بیت.

﴿ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ

هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴾ الزمر - ۱۸

نوسینگه ی ته فسیر

بەسەرھاتی پیغەمبەرەران

بۆ منداڵ و لاوان

نوسینی

ئەبولحەسەن عەلی ئەلحەسەنی نەدوی

ئارامی گەلانی

کردویەتی بە کوردی

**مافی لمچا پدانه وهی پاریزاوه بو
نوسینگهی تهفسیر**

ناوی په رتوک به عه ره بی: قصص النبیین للأطفال (۱-۲)
ناوی نوسه: أبو الحسن علي الحسني الندوي
نۆره ی و سالی چاپ: سیزدهم: ۱۴۰۵ ک - ۱۹۸۵ ز
چاپ و بلاوکردنه وهی: مؤسسة الرسالة
ناوی په رتوک به کوردی: بهسه رها تی پیغه مبه ران بو مندال و لاوان
ناوی وه رگیته: نارامی گه لالی
پیداچا رنه وهی: عبدالله سکتانی
نه خسه سازی ناوه: شۆ حدامین
نۆره و سالی چاپ: دوهم: ۱۴۳۰ ک - ۲۰۰۹ ز
بلاوکردنه وهی: نوسینگهی تهفسیر بو بلاوکردنه وهی راگه یانندن/ هه ولیر
ژماره ی سپاردن: (۷۰) سالی ۲۰۰۲
تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

التفسيير
بو بلاوکردنه وهی و راگه یانندن
هه ولیر- شهقامی دادکا - رۆنر کوئیلی شیرین پلاص
ت: ۲۲۲۱۶۹۵ - ۲۲۳۰۹۰۸ - ۲۵۱۸۱۲۸
موبایل: ۰۷۷۰ ۱۳۸ ۷۲ ۹۱ - ۰۷۵۰ ۴۶۰ ۵۱ ۲۲
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

به ناوی خوای به خشنده میهره بان

منداله نازیزه کان!

ده زانن نوسه ری ئەم به سهرهاتانه پیاویکی چهند زانا و لیژان بوه؟، ده زانن جگه لهم پهرتوکه ی بهرده ستان چهندین پهرتوکی تری داناوه؟، ده زانن ئەم به سهرهاتانه ی چهند به ئاسانی و شیرینی بۆ نوسیون، من دلنیام ته گهر بیخویننه وه یان گوئی بۆ بگرن سودیکی زۆری لی وهرده گرن.

لهم پهرتوکه دا به به سهرهاتی پاکترین و راستترین و بهرزترین مروقانی سهر زهوی ئاشنا ده بن، فیتری راستی و چاونه ترسی، هه قههروه ری و خو پراگری، چاکه کاری و مهردایه تی... فیتری گه لیک هه لویستی جوان و ئاکاری بهرز ده بن.

له لام پرونه ئیوه ی خو شه ویست له میژه تامه زرۆی پهرتوکیکن که به زمانیکی ساده و ساکاری مندالانه وه ژیا نی پیغه مبه رانتان بۆ بگێریتسه وه، ده زانم که ئەم پهرتوکه ده خویننه وه دلخۆش ده بن و ده لێن: گه و ره کان! ده ی زوکه ن شتی دیشمان بۆ بنوسن.

ئارامی گه لالی

۲۰۰۱/۸/۲۳

وتیههك به پینوسی توئزهر و بانگخوازی ئیسلامی

سهید قوتب

من نویسه کانی خاوهنی ئەم نامیلکهیه (سهید ئەبولحەسهنی نەدوی)م خویندۆتەوه و روبهپروش خویم دیوه و ناسیومه، پیاویکه خیسوی دل و ئاوهزیکى موسلمانانهیه، به ئیسلام و بۆ ئیسلام و به تیگه‌یشتنیکى چاکى ئیسلامیانهوه ده‌ژی.

ئەم وتانەى که وا لەم پیشه‌کیه‌دا بۆ ئەم نامیلکه‌یه‌ى ده‌نوسم و تۆماریان ده‌که‌م گه‌واهدانیکه له پیناو خواوه ده‌یده‌م.

به سهرهاتی پیغمبههیران بۆ مندالان - هه‌رچه‌نده قه‌باره‌یه‌کی بچوکی هه‌یه به‌لام - کاریکی به‌ریز و شایسته‌یه، ئەم کاره‌ش ده‌خریته سهر کاره‌کانی تری سهید ئەبولحەسهنی نەدوی و برا به‌ریزه‌کانی تر که له بازنه‌ی بانگه‌وازی ئیسلامیدا کار ده‌که‌ن. مندالان له گه‌وران ئاتاجترن که ئیسلامیان به پاك و بیگه‌ردی پیراگه‌یه‌نری، مندالان پتر پتویستیان به‌م خۆراکه هه‌یه تا ئەگه‌ر جحیل بون تاموچیژی پروایان له ده‌رون و، روناکی پروایان له دل دابی و گه‌شایی پروا له گه‌ل روحیان تیکه‌ل بی. بیگومان چیرۆک و به‌سهرهاتیش له بابته هه‌ره له پیشه‌وه‌کانه، که دلی بیگه‌ردی مندالانی بۆ والا بی.

ئەم نامیلکه‌یه - ئەگه‌رچی بۆ مندالان نوسراوه - به‌لام پیموایه زۆرینه‌ی گه‌وره‌کانیش پتویستیان به خویندنه‌وه‌ی هه‌یه، چونکه گه‌لی کهس له میانه‌ی خویندندا له‌به‌ر ئەوه‌ی ئیستعمار و خاچگه‌رابی له‌سه‌ر پرۆگرامی خویندن

بالا ده ست بونه، بۆیان نهره خساوه له به سهرهاته کانی قورئانی پیروژ و مه به سته قوله کانیان، له که شوهوا پروائامیز و په روه رده ئامیز و کاریگه ره کانیان شاره زا بن، که له م نامیلکه یه دا رانویتراره.

گه لئ پهرتوکی مندالانم خویندۆ ته وه - که به سهرهاتی پیغه مبهران درود و سلأوی خویان لیبئ به شیک بوه له خویندنه وه که مدا - هه روه ها له دانانی زنجیره ی (القصص الدینی للأطفال) له میسر، به شداریم کردوه که به سهرهاته کانی ئه م زنجیره یه ش له قورئانی پیروژه وه وه رگیراون. به لام بیئه وه ی مه به ستم دلپرازی کردنی که س بی گه واهی ده دم و ده لئیم: کاره که ی سهید ئه بولحه سه نی نه دوی له هه مو ئه م کارانه کاملتره، ئه ویش له بهر ئه وه ی گه لیک ئامۆژگاری ناسک و رونکردنه وه ی مه به سته تی تئدایه که مه به سته ی به سهرهاته که و روداو و هه لۆیسته کانی به سهرهاته که وه ده رده خه ن هه روه ها گه لیک لیدوانی له ئامیزی به سهرهاته کان تۆمار کردوه که ئه گه ر له دلی مندالان یان له دلی گه وران سه قامگیر بن ئه وا گه لیک هه قیقه تی پروا ئامیزی ترسناک په خش ده که ن.

خوا پاداشتی چاکه ی سهید ئه بولحه سه ن بداته وه و سه رکه وتوتتری بکات، خوا بیکاته مایه ی رینۆینکردنی ئه و وه چه ^(۱) تازه یه ی که له هه مو لایه که وه ره شه با و گه رده لول لییان هه لکردون و درک و دالیان ده خریته سه ر پینگا و تاریکیان به سه ردا راده شکئ، ئه و وه چه تازه یه ی که تا بلئیی پیوستیان به پروناکی و چاودئیری هه یه، له چاودئیره که ش پیوستیان به دلسۆزیه. سه رکه وتنیش له ده سته ی خوا دایه.

(۱) وه چه: نه وه.

پېشەكى

برازى (۱) ئازىزم!

دياره زۆر ھەزەت لە چىرۆك و بەسەرھاتە، ھەلبەت ئاۋزاكانىشت ھەر ۋەك توۋانە. دەبىنم پىر بە تاسە و ئارەزوتەۋە گوى بۆ چىرۆكان رادەدىرى و دەياغۇيىنەۋە، بەلام بەداخەۋە كە دەتبىنم ھەر تەنھا بە خويىندەۋە چىرۆكى سەگ و پشیلە و گورگ و شىر و ورچ و مەيمون خەرىكى، دەزانم ناچارىشى ھەر دەبى ئەم جۆرە چىرۆكانە بخويىنەۋە چونكە چاپ نەكراون و ۋەدەستت ناكەون. بىگومان سوچ و ئوبال لە ئەستۆي ئىمە داىە.

دياره دەستت پىكردوۋە فىرى زمانى عەرەبى بى كە زمانى قورئان و پېغەمبەرو ئاينەكەتە، دەبىنم گەلىكى بۆ تامەزرۆي و گەرەكتە بىتويىزىەۋە. بەلام من شەرم لە خۆم دەكەمەۋە كە لە چىرۆكى ئاژەلان و ئەفسانە و قسەي پىرپوچ بىرازى ھىچ جۆرە چىرۆكىكى تىرى عەرەبى نادۆزىەۋە كە لەگەل تەمەنەكەت بگونجى.

بۆيە وام بە باش زانى ھەم بۆ تو و ھەم بۆ مندالە موسلمانەكانىش دەست بكەم بە نوسىنى بەسەرھاتى پېغەمبەران (سلاۋى خاويان لىبى)، شىۋازەكەشى بە جۆرىكى وا بى كە لەگەل تەمەن و ئارەزوتان بگونجى. جا

---

(۱) برازى نوسەر ناۋى موحەممەدى كورى دكتور عبدالعلی ئەلخەسەنىە، سوپاس بۆ خوا لە زمانى عەرەبىدا بلىمەتتىكى چاكى لى ھەلكەۋتو، ئىستاكەش بۆتە سەرنوسەرى گۆفارى(البعب الإسلامى). كە لە شارى لوكنھوى ھىندستان دەرەچە.

بفرمو له گهل یه کهم نوسراوی (بهسرهاتی پیغمبران بو مندالان) وهک دیارییهک پیشکەشت بی.

بهسرهاته کانم به نه شم و شیوازیکی مندالانه و به گویره ی سروشتی مندالان گیراوه تهوه، بویه وشه و رسته کانم دوباره و سیباره کردونه تهوه و واژه و دهسته واژه ی ئاسانم به کارهیناوه و روداوه کانم به دریزی رانواندون.

هیوادارم که مندالان یه کهمین پهرتوک له قوتابخانه دا له باره ی زمانی عه ره بیهوه بخوینن و بیتویژنهوه ئەم نامیلکه یه بیت.

پاش ئەمه - به یارمه تی خوا - بهسرهاتی گه لیک له پیغمبرانی تهرت پیشکەش ده کهم.. بهسرهاتی خو ش خو ش و به تام و چیژ، رون و ره وان و ئاسان، سوک و ساکار و جوان، له سه روی هه موشیانه وه له شتی پرپوچ و درۆ دور بی.

موحه مه د گیان! یاخوه چاری دایک و باوک و مامت پی بگه شیتته وه و ئیسلامت پی بیوژیتته وه، یاخوه به ره که تی بابویا پیرانت پیدا به سه ر بنه ماله و سه رجه م موسلمانان به اریتته وه...

عه لی ئەلحه سه نی نه دوی

پیغمبران

بهشی یه کم

بەسەرھاتی

پێغەمبەر ئیبراھیم

ساڤوی خوای لیبی

۱- بت فرۆشكە

بەر لە رۆژگارنىكى گەلى دىرىن.
لە گوندىكدا پياويكى زۆر بەناوبانگ ھەبو.
پياوھكە ناوى نازەر بو.
نازەر بتى دەفرۆشت.
گوندەكە خانويكى گەلى گەورەى لىبو.
خانوەكەش گەلى بتى جۆراوجۆرى تىدابو.
خەلكى گوندەكە سوژدەيان بۆ بتەكان دەبرد.
نازەرىش ساي^(۱) خەلكەكە بتەكانى دەپەرست و سوژدەى بۆ دەبردن.

۲- كورەكەى نازەر

نازەر كورپىكى زۆر زىرەك و نازاى ھەبو.
كورەكە ناوى ئىبراھىم بو.
ئىبراھىم خەلكى دەدى سوژدەيان بۆ بتەكان دەبرد.
دەيدى خەلكەكە بتەكان دەپەرستن.
ئىبراھىم دەيزانى بتەكان لە بەرد دروستكراون.

---

(۱) ساي: وەكو

دەيزانى بتەكان نادوئين و نايىستن.

دەيزانى بتەكان زيان و قازانچ نابەخشن.

دەيدى مېش و مەگەز لەسەر بتەكان ھەلئەنېشن كەچى ناتوانن بەرگرى
لەخۇيان بکەن.

دەيدى مشك و مېرو خواردنى بتەكان دەخۆن كەچى ناتوانن دەريان بکەن.

ئىبراھىم لەبەر دلئى خۇيەو دەيگوت:

بۆچى خەلگ سوژدە بۆ بتان دەبەن؟

ئىبراھىم لەبەر دلئى خۇيەو دەپىرسى:

بۆچى خەلگ لە بتان دەپارئىنەو؟

۳- نامۇزگارىەكەى ئىبراھىم

ئىبراھىم بە باوكى دەگوت:

- بابە گيان! بۆچى ئەم بتانە دەپەرستى؟

- بابەگيان! بۆچى سوژدە بۆ ئەم بتانە دەبەى

- بابەگيان! بۆچى لەم بتانە دەپارئىنەو؟

- خۆ ئەم بتانە نادوئين و نايىستن!

- خۆ ئەم بتانە زيان و قازانچيان نيە!

- ئاخەر لەبەرچى نان و ئاويان بۆ دادەنئىن؟

- خۆ ئەم بتانە ناخۆن و ناخۆنەو!

بەلام نازەر لەم وتانە نەدەگەشت و تورە دەبو.
ئىبراھىم نامۆژگارى خەلكەكەشى دەکرد و دەيگوت:

- واز لە بىتپەرستى بىنن.

بەلام خەلكەكە نەدەفامىن و تورە دەبون.

ئىبراھىم گوتى:

- كەواتە ھەركاتى خەلكەكە لە گوند بچنە دەرەو ھەوا بەتەكان دەشكىنم،
ئەوسا خەلكەكە تىدەگەن كە ئەم بتانە ھىچيان لە دەست نايە.

۴- ئىبراھىم بەتەكان دەشكىنى

جەژن ھات و خەلكى گوندى دلخۆش و شاد بون.

خەلكەكە بۆ جەژن و شادى لە گوند چونە دەرى.

مىندالە كانىشان لە گەل خۆ برد.

باوكى ئىبراھىمىش لە گوند دەرچو.

بە ئىبراھىمى گوت:

- ئەتۆش لە گەلمان دىي برۆين؟

ئىبراھىم گوتى:

نەخىر.. من نەخۆشم!

خەلكەكە لە گوندى چونە دەرى تەنھا ئىبراھىم نەبى.

تەنھا ئىبراھىم لە مالى مایەو.

پاشان ئی‌براهیم چوه لای بته‌کان و پی‌یگوتن:

- ده‌ی پی‌م بلین ده‌توانن بدوین؟

- ده‌توانن گویتان لی‌بی؟

- نه‌وه‌ته نان و ئاو...! ده‌توانن بیخون؟ ده‌توانن بیخونه‌وه؟

بته‌کان بی‌ده‌نگ بون و مته‌قیان له ده‌م ده‌رنه‌هات.

چونکه بته‌کان له به‌رد دروست‌کرا‌بون، به‌ردیش ناتوانی بدوی.

ئی‌براهیم پی‌یگوتن: چیتانه بو قسه‌ ناکه‌ن؟

بته‌کان هه‌ر بی‌ده‌نگ بون و قسه‌یان نه‌کرد.

ئه‌وجا ئی‌براهیم تو‌ره بو و ته‌وره‌که‌ی گرته‌ ده‌ست.

ئی‌براهیم بته‌کانی دایه‌ به‌ر ته‌وران و گشتی شکاندن.

ته‌نها بته‌ هه‌ره‌گه‌وره‌که‌ی هی‌شته‌وه و ته‌وره‌که‌ی به‌ گه‌رده‌نیه‌وه هه‌لواسی.

٥- کئ‌ی ئه‌م کاره‌ی کردوه؟

خه‌لکه‌که‌ گه‌رانه‌وه و سه‌ردانیکی خانوی بته‌کانیان کرد.

خه‌لکه‌که‌ ویستیان به‌ بونه‌ی پوژی جه‌زنه‌وه سوژده بو بته‌کان به‌ن.

به‌لام خه‌لکه‌که‌ سه‌ریان سو‌رما و واقیان و‌رما.

خه‌لکه‌که‌ هه‌ناسه‌یه‌کی ساردیان هه‌لکیشا و تو‌ره‌بون.

گویتان: کئ‌ی وای له خواکامان کردوه؟

ھەندىك گوتيان: گويمان لىبو گەنجىك كەنارى ئىبراھىمە بە خراپ باسى دەکردن.

گوتيان: ئىبراھىم! ئەتۆ وات لە خواكانمان كىدوھ؟

گوتى: بەلكو بتى ھەرەگەورە ئەم كارەى كىدوھ.

دە لە بتەكان پىرسن.. ئەگەر بتوانن ۋەلامتان بدەنەۋە!

خەلكەكە دەيانزانى بتەكان لە بەرد دروستكراون.

دەيانزانى بەرد نە دەدوئى و نەدەبىستى.

دەيانزانى بتە ھەرەگەورەكەش لە بەرد دروستكراۋە.

ناتوانى پروات و بچولئى، ناتوانى بتەكانى تر بشكىئى.

بۆيە بە ئىبراھىميان گوت:

- تۆ چاك دەزانى ئەم بتانە ناتوانن بدوئىن.

ئىبراھىم گوتى:

- كەۋاتە چۆن ئەم بتانە دەپەرستى كە ناتوانن زيان و قازانچ ببەخشن؟

- چۆن ئەم بتانە دەپەرستى كە ناتوانن بدوئىن و ببىستى؟

- بۆ تىناگەن؟ بۆ بىرناكەنەۋە؟

خەلكەكە بىدەنگ بون و شەرمىان لە خۆ كىدوھە.

۶- ئاگرىكى سارد

خەلكە كە كۆبونەوہ و گوتیان: تەگبیر چیه، چ بکەين؟

ئەوا ئىبراھىم بەتەكانى شكاندوہ و خواكانى ريسواکردوہ!

خەلكە كە پرسىارىيان کرد:

سزای ئىبراھىم چیه؟ چۆن تۆلە لە ئىبراھىم وەرگىنەوہ؟

وہ لآم بەم جۆرہ درايەوہ:

بیسوتینن و خواكانى خۆتان سەر بھەن.

ئىنجا ئاگرىكى گەورەيان ھەلگىرساند و ئىبراھىمیان ھەلدايە ناوی.

بەلآم خوای گەورە فریای ئىبراھىم کەوت و بە ئاگرەكەى گوت:

ئەى ئاگر! سارد و بىزىيان بە بۆ ئىبراھىم.

ئاگرەكەش ئىبراھىمى نەسوتاند و سارد و بىزىيان بو.

خەلكە كە دىتيان ئاگرەكە زيان بە ئىبراھىم ناگەيەنن.

خەلكە كە دىتيان ئىبراھىم دلئى خۆشە،

ئىبراھىم ساغ و سەلامەتە!

خەلكە كە سەرسام بون و واقیان وپما.

۷- کی خوی منه؟

شه ویکیان ئیبراهیم ئەستیره یه کی بینی، گوتی: ئەمه خوی منه.
به لآم که ئەستیره که بزر^(۱) بو، ئیبراهیم گوتی: نا! ئەمه خوی من نیه!
ئەمجاره ئیبراهیم مانگی بینی و گوتی: ئەمه خوی منه.
به لآم که مانگ ون بو، ئیبراهیم گوتی: نا! ئەمهش خوی من نیه!
ئەمجاره که رۆژ دەرکهوت، ئیبراهیم گوتی: نا ئەمه خوی منه، ئەمه له
گشتیان گهوره تره.
به لآم که شهو داها و رۆژ بزر بو، ئیبراهیم گوتی: نا! ئەمهش خوی من
نه بو.

خو ههر زنده و نامری.

خو ده مینێ و له ناوناچی.

خو به هیزه و ژیر ناکهوی.

به لآم ئەستیره بیهتیه و سبهینهی به سهر زال ده بی.

مانگ بیهتیه و رۆژی به سهر زال ده بی.

رۆژ بیهتیه و شهوی به سهر زال ده بی.. ههوری به سهر زال ده بی.

ئەستیره سهرم ناخا، چونکه بیهتیه

مانگ سهرم ناخا، چونکه بیهتیه.

رۆژ سهرم ناخا، چونکه بیهتیه.

---

(۱) بزر: ون

به لآم خوا سهرم ده‌خا.
چونكه خوا هميشه زنده و هه‌رگيز نامرئ.
هميشه ده‌ميينئ و له‌ناو ناچئ.
هميشه به‌هه‌يزه و ژئير ناكه‌وئ.

۸- خوا په‌روه‌ردگاري منه

ئيبراهيم زاني خوا په‌روه‌ردگاريه‌تي.
چونكه خوا هميشه زنده و نامرئ.
خوا ده‌ميينئ و له‌ناو ناچئ.
خوا به‌هه‌يزه و ژئير ناكه‌وئ.
ئيبراهيم زاني خوا په‌روه‌ردگاري ئه‌ستيرانه!
خوا په‌روه‌ردگاري مانگه!
خوا په‌روه‌ردگاري رۆژه!
خوا په‌روه‌ردگاري بونه‌وه‌رانه!
خوا رپئ راستي به ئيبراهيم نيشان دا و كرديه پيغمبه‌ر و ئازيزي^(۱).
خۆي.

خوا فرماني به ئيبراهيم كرد بانگي گه‌له‌كه‌ي بكا بۆ ئه‌وه‌ي خوا بپه‌رستن
و واز له په‌رستني بتان بينن.

---

(۱) ئازيز: زۆر خۆشه‌ويست

۹- بانگه وازه که ی ئیبراهیم

ئیبراهیم بانگی گه له که ی کرد خوا بپه رستن و واز له په رستنی بتان بینن.

ئیبراهیم به گه له که ی گوت: چ ده په رستن؟

گوتیان: بت ده په رستین.

ئیبراهیم گوتی:

- که گاسیان^(۱) ده که ن گوتیستان ده بن؟

- سود و زهره رتان^(۲) پیده به خشن؟

گوتیان: نه خیر، به لام باب و باپیرانمان په رستویانن بو یه ئیمه ش ده یان په رستین.

ئیبراهیم گوتی: ده نا بزائن من ئه م بتانه نا په رستم.

من دوژمنی ئه م بتانه م.

من خوی گشت بونه وهر ده په رستم.

ئه و خوی ده په رستم که منی دروست کرده و پئی راستم نیشان ده دا.

که نان و ئاوم پیده به خشی.

که ئه گهر نه خویش که وتم چاکم ده کاته وه.

که ده مرینی و پاشان زندوم ده کاته وه.

---

(۱) گاسکردن: بانگکردن.

(۲) زهره رتانیان.

به لآم بته كان هيچ دروست ناكهن و رپي راست به كهس نيشان نادهن.
نان و ئاو به كهس نابەخشن.
ئەگەر يەكئى نه خوۆش كهوئى چاكى ناكه نه وه.
كهس نامرئىنن و نارئىننه وه.

۱۰- ئەبەردەم پاشادا

لە شاردا پاشايەكى بە زەبروزەنگ و ستەمكار هەبو.
خەلك سوژدەيان بۆ پاشا دەبرد.
پاشا بيستبوى كه ئىبراهيمى هەيه تەنها بۆ خوا سوژدە دەبا.
سوژدە بۆ هيچ كهسيكى تر نابا.
پاشا تورە بو و داواى كرد ئىبراهيمى بۆ بيئن.
ئىبراهيم هاتە لای پاشا، ئىبراهيم جگە لە خوا لە هيچ كهسيكى تر
ناترسى.

پاشا گوتى: ئەي ئىبراهيم كئى پەروەردگارى تۆيه؟
ئىبراهيم گوتى: خوا پەروەردگارى منە!
پاشا گوتى: خوا كئيه ئەي ئىبراهيم؟
ئىبراهيم گوتى: خوا ئەو خوايهيه كه دەمرئىنى و دەژئىنى.
پاشا گوتى: منيش دەمرئىنم و دەژئىنم.
پاشا پياوئىكى هئينا كوشتى.

پیاویکیشی هینا نەیکوشت و ئازادی کرد.
پاشا گوتی: ئەو تا منیش دەمرینم و دەژینم.
پیاویکم کوشت و پیاویکیشم ئازاد کرد.
پاشا پیاویکی گەلیک گەوج^(١) و گەمژە بو.
هاویەشپەرستەکان هەمو ئاوا گەوج و گەمژەن.
ئێبراهیم ویستی پاشا و گەلە کە ی تیڤگە یەنی.
ئێبراهیم بە پاشای گوت: خوا پۆژ لە پۆژەھە لاتەوہ هەلدین، دە ی تۆ لە
پۆژ ئاواوہ هەلیینە.
پاشا بیدەنگ بو و لە رو داما.
پاشا شەرمی لە خۆی کردەوہ و هیچ وەلامیکی پێ نەدۆزرایەوہ.

١١- بانگکردنی باوکی

ئێبراهیم ویستی باوکیشی بخاتە سەر پێی راستی خواپەرستی.
بە باوکی گوت:
- بابە گیان بۆچی شتی دەپەرستی کە هیچ نابینی و نابیستی؟
- بۆچی شتی دەپەرستی کە سود و زیان نابەخشی؟
- بابە گیان! شەیتان مەپەرستە.
- بابە گیان! وەرە خوای میھرەبان پەرستە.

---

(١) گەوج: بێعەقل.

باوکی ئىبراهيم تورپە بو و گوتى:

وازم لىق بىنە و قسەى وام لەگەل مەكە، ئەگەرنا ئازارت دەدەم.

ئىبراهيم پىاويكى دلنەرم بو، بۆيە بە باوکی گوت: سەلامەتت بۆ دەخووزم، من ئىترە بە جى دىلم و كۆچ دەكەم، من تەنھا خوای پەرورەدگارم دەپەرستم.

ئىبراهيم ھەناسەيەكى ساردى ھەلكىشا و ويستى بەرەو ولايتىكى تر كۆچ بكا، تا لەويدا ئازادانە پەرورەدگارى بپەرستى و خەلك بۆ پەرستنى خوا بانگ بكا.

۱۲- بەرەو مەككە

گەلەكەى ئىبراهيم تورپە بون، پاشا تورپە بو، باوکی ئىبراهيمش تورپە بو.

ئىبراهيم ويستى بەرەو ولايتىكى تر كۆچ بكا تا لەويدا بە سەرپەستى پەرورەدگارى بپەرستى و خەلك بۆ پەرستنى خوا بانگ بكا.

ئىبراهيم خواحافىزى لە باوکی كرد و ولاتەكەى خۆى بەجىھىشت.

ئىبراهيم بەرەو مەككە كەوتە رى و ھاجەرى خىزانىشى لەگەل خۆى برد.

مەككە گزۇگيا و دار و درەختى لىق نەروا بو.

مەككە ھىچ بىر و روبرايكى لىق نەبو.

مەككە ھىچ گيانەوەر و مرؤقىكى لىق نەبو.

ئىبراهيم گەيشتە مەككە و لەوئى دابەزى.

ئىبراهيم ھاجەرى خىزانى و ئىسماعىلى كورى لەويدا بەجىھىشت.

ئىبراھىم كە دەيويست بىر، ھاجەرى خىزانى پىيگوت:

گەورەم بۆ كۆي دەچى؟ لىرەم بەجى دىلى؟

كە نە ئاوى لىيە و نە نان!

دىارە خوا فەرمانى پىكردوى؟

ئىبراھىم گوتى: بەلى خوا فەرمانى پىكردوم.

ھاجەر گوتى: كەواتە خوا وىلمان^(۱) ناك.

۱۳- بىرى زەمزەم

جارتىكىيان ئىسماعىل تىنوى بو، داىكى ويستى ئاوى بداتى، بەلام كوانى
ئاو؟ خۆ مەككە بىرى لى نى، خۆ مەككە رويارى لى نى! ھاجەر بە دوى
ئاودا دەگەرا، بە تەنگە تاويەو لى (صەفا)و بەرەو (مەرە)و لى (مەرە)و
بەرەو (صەفا) دەھات و دەچو.

خوا فرىاي ھاجەر و ئىسماعىل كەوت و ئاوى بۆ پەيداكردن. ئا لى زەوى
ھەلقولا و ھاجەر و ئىسماعىل تىريان لى خواردەو.

ئاو كە وەك خۆي مايەو و پاشان بو بە بىرى زەمزەم، خوا بەرەكەتى خستە
زەمزەم و ئاوەكەي وشكى نەكرد.

ئەمەيە ئەو بىرەي كە خەلك لى وەرزى ھەجدا لى دەخۆنەو و كە بۆ
ولاتى خۆشيان دەگەرىنەو ھەندى ئاوى لى دىننەو..

ئەرى تۆ ئاوى زەمزەمت خواردۆتەو؟

(۱) وىل: رىلەبەر بزرىو.

۱۴- خەونەكەى ئیبراھیم

ئىبراھیم دوای ماوہیەك بو مەككە گەپرایەوہ.
لەگەل ئىسماعیل و ھاجەر بەدیداری یەكتر شادبونەوہ.
ئىبراھیم گەلێك دلێ بە ئىسماعیلی كورپى خوش بو.
ئىسماعیل مندالێكى بچوك بو، دەچوہ دەرەوہ و یاری دەكرد و لەگەل
باوكیشی دەرەچو.

ئىبراھیم ئىسماعیلی زۆر خوشدەویست.
شەویکیان ئىبراھیم لە خەوندا بینى وا ئىسماعیل دەكوژیتەوہ.^(۱)
ئىبراھیم پیغمبەرێكى راستگو بو، خەونەكەشى راست بو.
ئىبراھیم نازیزی خوا بو، بۆیە ویستی فەرمانەكەى خوا كە بەخەون پێى
فەرمو بو جیبەجێ بکات.

ئىبراھیم بە ئىسماعیلی گوت:

كورپى شیرینم! من لە خەوندا دەبینم دەتكوژمەوہ، تۆ دەلێى چى؟

ئىسماعیل گوتى:

بابەگیان خوا چ فەرمانێكى پێكردوى جیبەجێ بکە، منیش خوا پشتیوان
بێ نارام دەگرم.

ئىبراھیم چەقۆی ھەلگرت و ئىسماعیلی لەگەل خۆى برد.

---

(۱) كوشتنەوہ: سەرپرین.

ئىبراهيم رۆيشت تا گەيشته ناوچەى (مينا)، لەوێدا ويستی ئىسماعيل بکوشتهوه.

ئىسماعيل لەسەر زەوى راکشا.

ئىبراهيم ويستی بيکوشتهوه و چەقۆکەى لە سەر گەردنى ئىسماعيل دانا. خوا پيى خۆشبو بيىنى ناخۆ نازيزەکەى فەرمانەکەى جيىبەجى دەکا، ناخۆ خواى خۆشتر دەوى يان کورەکەى.

ئىبراهيم لە تاقىکردنەوه کەدا سەرکەوت.

خواى گەوره بهرانيكى ناو بهههشتى به جبريلدا بۆ هەنارد^(۱) و پيى فەرمو ئەم بهرانه بکوژەوه و ئىسماعيل مەکوژەوه.

خواى گەوره کارەکەى ئىبراهيمى لەلادا خۆشەويست بو، بۆيه فەرمانى به موسلمانان کردوه لە جهژنانى قوربانیدا قوربانى بکوژنەوه.

درود و سلاو بۆ ئىبراهيمى نازيز.

درود و سلاو بۆ ئىسماعيلي کورى.

۱۵- کەعبە

ئىبراهيم دوباره ئەويندەرى^(۲) به جيىهيشت و دواى ماويهك گەرايهوه، ئىبراهيم ويستی خانوى بۆ خوا دروست بکا.

خانو گەليک زۆربون بەلام هيچ خانوى نەبو بۆ خوا بيت و خواى تيدا

(۱) هەناردن: ناردن، رهوانه کردن.

(۲) ئەويندەر: ئەوى، ئەو شوين.

بپه ستری.

ئیسماعیلیش ویستی له گه‌ل باوکی پیکه‌وه خانوه که دروست بکه‌ن.

ئیراهیم و ئیسماعیل به‌ردیان له شاخه‌کانه‌وه دینا.

ئیراهیم به دهستی خۆی دیواری که‌عبه‌ی ده‌کرد، ئیسماعیل به دهستی خۆی دیواری که‌عبه‌ی ده‌کرد.

ئیراهیم یادی خوی ده‌کرد و له خوا ده‌پارایه‌وه.

ئیسماعیل یادی خوی ده‌کرد و له خوا ده‌پارایه‌وه.

ده‌یانگوت: ﴿رَبَّنَا نَقْبَلُ مِنْكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾. (۱) واتسه:
په‌روه‌ردگارا! ئەم کاره‌مان لێ قبول بکه، تو بیسه‌ر و زانای.

خوی گه‌وره کاره‌که‌ی له ئیراهیم و ئیسماعیل قبول کرد و به‌ره‌که‌تی خسته که‌عبه‌وه.

ئیمه له هه‌مو نوێژه‌کان رو له که‌عبه‌ ده‌که‌ین.

موسلمانان بو‌ه‌ج‌کردن به‌ره و که‌عبه‌ ده‌چن، له‌ویدا به‌ده‌وری که‌عبه‌دا ده‌سورپینه‌وه و له نزیکه‌وه نوێژان ده‌که‌ن.

خوا به‌ره‌که‌تی خسته که‌عبه و کاره‌که‌ی ئیراهیم و ئیسماعیلی قبول کرد.

درود و سلاو بو‌ ئیراهیم.

درود و سلاو بو‌ ئیسماعیل.

درود و سلاو بو‌ موحه‌مه‌دی پیغه‌مبه‌رمان.

۱۶- بهیتوله قدیس

ئیراهیم جگه له هاجهر خیزانیکی تریشی هه بو، ناوی (ساره) بو.

ئیراهیم کورپیکی تری له ساره هه بو ناوی ئیسحاق بو.

ئیراهیم له شام نیشته جی بو، ئیسحاقیش له وی نیشته جی بو.

ئیسحاق له شامدا خانویکی بو خوا دروست کرد، وهك باوك و براكه ی كه له مهككه دا خانویکیان بو خوا دروست کرد.

ئهو مزگهوتی كه ئیسحاق له شام دروستی کرد پپی ده لئین بهیتوله قدیس.

ههروهها پپیشی ده لئین مزگهوتی ئه قصا، خوا بهره كه تی خستۆته ده وروبه ری مزگهوتی ئه قصا.

خوا وهك چۆن بهره كه تی خسته نیو نه وه كانی ئیسماعیل به هه مان شیوه بهره كه تی خسته نیو نه وه كانی ئیسحاقیش، گه لئیک پیغه مبه ر و پاشایان لی پهیدا بو.

ئیسحاق کورپیکی هه بو ناوی یه عقوب بو، ئه ویش پیغه مبه ر بو.

یه عقوب دوازده کورپی هه بو.

یهك له کوره کان ناوی یوسفی کورپی یه عقوب بو.

قورثانی پرۆز به سه رهاتیکی سهیر له باره ی یوسف ده گپرتته وه.

ئیتیر فهرمو ئه مهش به سه رهاته كه ی یوسفه ....

به سه‌رهاتی

پیغمبر یوسف

سازوی خوی لیبی

۱- خەونىكى سەير

يوسف كورپكى بچوك بو، يازده براي هه بو.

يوسف مندالينكى جوان بو، يوسف مندالينكى زيرهك بو.

يه عقوبى باوكى يوسفى له هه مو كورپه كانى خوشتر ده ويست.

شه ويكيان يوسف خهونىكى سەير دەبينى.

لهو خهوندها يازده هه ساره^(۱) و رۆژ و مانگ دەبينى كه هه مو سوژدهيان بۆ بردوه.

يوسفى مندال گه ليك سەرى لهم خهونه سورما، تينه گەيشت چون ئەستیره و رۆژ و مانگ سوژده دەبن؟

يوسفى مندال چوه لاي يه عقوبى باوكى و خهونه سەيره كهى بۆ گيرايه وه.

گوتى: بابە گيان! من له خهوندا يازده هه ساره و رۆژ و مانگم دى سوژدهيان بۆ بردبوم.

يه عقوبى باوكى پېغه مبهه بو.

يه عقوب زۆر به خهونه كه دلخۆش بو.

گوتى: خوا پيرۆزت كا ئەى يوسف! خهونه كهت وا ده گەيهنى كه تۆ له داها تودا رېژ و شكويه كى گه ورهت ده بى.

ئەم خهونه موژدهيه بۆ زانايى و پېغه مبهه رايه تى.

(۱) هه ساره: ئەستیره.

خوئا ئەم بەھرەيەي^(۱) بە ئىسحاقى باپىرىشت بەخشیبو.
خوئا ئەم بەھرەيەي بە ئىبراھیمی باپىرىشت بەخشیبو.
دیارە بە تۆش و بە بنەمالئەي یەعقوبیشی دەبەخشی.
یەعقوب پیریکی بە تەمەن بو، لە سروشتی خەلك شارەزا بو.
دەیزانى شەیتان چۆن بەسەر مرۆڤ زال دەبی.
دەیزانى شەیتان چۆن یاری بە مرۆڤ دەکا.
بۆیە گوتی: کورپی شیرینم! ئەم خەونە بۆ براكانت مەگێرەو، چونکە
حەسودیت پێدەبەن و لیت دەبنە دوژمن.

۲- حەسودیی براکان

یوسف لە دایکی خۆی براپەکی تریشی ھەبو ناوی بنیامین بو.
یەعقوب ئەم دو کورپەي زۆر زۆر خۆش دەویست، ھیچ کەسیکی وەکو ئەم دو
کورپەي خۆش نە دەویست.
براکان ھەمو جارێ حەسودییان بە یوسف و بە بنیامین دەبرد و تورپە
دەبون، دەیانگوت:

- بۆچی باوکمان یوسف و بنیامینی لە ئیمە خۆشتر دەوی؟
- یوسف و بنیامین بچوک و بپھیزن، بۆچی باوکمان ئەوانی خۆش دەوی؟
بەراستی پیمان سەیرە!

---

(۱) بەھرە: نیعمەت، بەخشش.

- خۇ ئىمە گەنجىن و بەھىزىشىن، ئاخىر بۆچى باوكمان ئىمەى وەك يوسف و بىنىامىن خۇش ناوئ؟

يوسف مىنداللىكى بچوك بو، خەونەكەى بۇ براكانى گىپراپەو، براكان كاتىك خەونەكەيان گوى لىبو تورە بون و پتر حەسودى داىگرتن.

پۆژىكىيان براكان لە گەل يەكتر كۆيونەو و گوتيان:

با يوسف بكوژىن و لە كۆل خۇمانى بکەينەو.

يان فرىى بدەينە جىگايەكى دور و نەبىينەو.

ئەوسا باوكتان بەتەواوى بۇ ئيو دەبىت و، خۇشەويستىەكەى بەتەواوى بۇ ئيو دەبىت.

يەكى لە براكان گوتى:

نەخىر با فرىى بدەينە ناو بىرىكى سەر رىى رىبواران، بەشكو چەند رىبوارى بەويدا تىپەرن و لە گەل خۇيانى بەن.

ھەمو براكان گوتيان باشە وا دەكەين.

۳- براكان دەچنە لای يەعقوب

براكان كە لەسەر پىلانەكە رىككەوتن ھاتنە لای يەعقوب.

يەعقوب زۆر لەو دەترسا زەبرىئ لە يوسف بوەشىن، چونكە دەيزانى براكان حەسودى پى دەبەن و خۇشيان ناوئ.

يەعقوب قەت يوسفى لە گەل براكان نەدەنارد.

يوسف ھەر لە گەل براكەى يارى دەکرد و لە مال دور نەدەكەوتەو.

براكانىش بەمەيان دەزانى بەلام نىيازى^(۱) خراپيان لە دل گرتبو.

گوتيان: بابە گيان بۆچى يوسفمان لە گەل نانىرى؟ لە چ دەترسىي؟ يوسف
براى خۆشەويستمانە، برا بچوكمانە، ھەمومان كورپى يەك باوكين، ھەمو
براكان ھەر پىكەوھە يارى دەكەن، بۆچى ئىمەش بەيەكەوھە دەرنەچين و پىكەوھە
يارى نەكەين؟

سبەينى لە گەلمانى بنىرە با ئەويش دلى خۆش بىت و يارى بكا، ئىمەش
دەپيارىزين.

يەعقوب پياويكى پىرى بە تەمەن بو.

يەعقوب پياويكى بە زەين و زىرەك بو.

يەعقوب ھەزى نەدەكرد يوسفى لى دور بکەويتەوھە.

زۆر دەترسا زەبرى لە يوسف بوھشىنن.

بە كورەكانى گوت: ئاخىر دەترسم گورگ بىخوات و ئىوھش لىنى بىناگا بن!

گوتيان: نەخىر ھەرگىز! چۆن ئىمە لەوئى بين گورگ دەبىخوات؟ ئىمە گەنجين
بەھىزين، چۆن دەھىلەين گورگ بىخوات؟

لە ئەنجامدا يەعقوب رىنگەي پىدان يوسف لە گەل خۆ ببەن.

---

(۱) نىياز: نىەت، مەبەست.

۴- بهرهو دارستان

براکان زوره مه دلخوش بون که یه عقوب ریگهی داوه یوسف له گهل خزیان
به بن.

چونه ناو دارستانیک و یوسفیان فری دایه ناو بیریکی دارستانه که.
به زه بیان به یوسفی بچوک نه هاته وه.

به زه بیان به یه عقوبی پیر و به ته من نه هاته وه.

یوسف مندالیک بچوک بو، دلی ساده و ناسک بو، بیره که بیریکی قول بو،
بیره که بیریکی تاریک بو، یوسف له ناو بیره که دا به تاقی ته نیا بو.

به لام خوا موژده ی به یوسف دا و پیی فرمو:

خه مبار مبه و مه ترسه، خوا له گه لته، له داهاتودا ریز و شکویه کی
گوره ت بؤ هیه، رۆژیک دادی براکان بیله لات و توش پیان بلیته وه که چیان
به سر تۆ هیناوه.

براکان دوی ئه وه ی کاره که یان نه نجام دا و یوسفیان هله دایه ناو بیره که
پیکه وه کۆبونه وه و گوتیان:

چ به باوکمان بلین؟

هنديک گوتیان:

- باوکمان دهیگوت من ده ترسم گورگ بیخوات، ئیمه ش ده لیتین: بابه گیان!
قسه که ت راست ده رچو گورگ خواردی.

براکان له سر ئه م درویه ریکه که وتن و گوتیان:

- به لئی ده لیتین بابه گیان گورگ خواردی.

هنديک گوتیان: باشه به لگه مان چی بی؟

گوتیان: به لگه مان خوینه.

براکان به رانیکیان هیئا و سه ریان بری، کراسه که ی یوسفیان هیئا له خوینی به رانه که یان هه لسی.

براکان زور دلخوش بون و گوتیان:

- ئیستا باوکمان پرومان پیده کا.

٥- له بهردهم یه عقوبدا

براکان ئیواری به گریانه وه گه رانه وه لای باوکیان.

گوتیان: بابه گیان! له وی دور که وتینه وه غار غارینی بکهین، یوسفیشمان له لای شتومه که کان به جی هیشت، تا ئیمه ش هاتینه وه گورگ یوسفی خوارد بو.

کراسه خویناویه که شیان هیئا و گوتیان:

- نه مه ش خوینه که ی یوسفه!

یه عقوبی باوکیان پیغه مبهر بو، پریکی به ته مه ن بو، له منداله کانی زیره کتر بو.

یه عقوب دهیزانی نه گه ر گورگ مرؤفینک بخوا برینداری ده کا و کراسه که ی جیر به جیر ده کا.

به لام کراسه که ی یوسف نه درا بو، دیار بو له خوین وه درا بو.

یه عقوب زانی خوینه که ساخته یه و خوینی یوسفی کوری نیه، روداوی گورگیشیان هه لبه ستوه و راست نیه.

یه عقوب به کوره کانی گوت:

دەزائەم روداوە کە تان هەلبەستووە بەلام ئارام دەگرم.
یەعقوب بۆ یوسف زۆر غەمبار بو بەلام ئارامیکی جوانی گرت.

٦- یوسف لەناو بێردا

بەراکان گەرانیوە مائەووە و یوسفیان لە ناو بێرە کەدا بە جێھێشت.
بەراکان نانیان خوارد و لەسەر جیگا نوستن.
بەلام یوسف لەناو بێرە کە بو و خواردن و جیگای نوستنی نەبو.
بەراکان یوسفیان لە یاد کرد و نوستن.
بەلام یوسف نەنوشت و کەسیانی لە یاد نەکرد.
یەعقوب هەمیشە یوسفی لە یاد بو، یوسف هەمیشە یەعقوبی لە یاد بو.
یوسف لەناو بێرە کەدا مایەووە، بێرە کە بیریکی قول بو، بێرە کە لە ناو
دارستان بو، دارستانە کە ترسناک و چۆل بو، کاتە کە شەو بو، شەویش
تاریکە شەو بو.

٧- لەناو بێرەووە بۆ کۆشکی پاشا

چەند رێبوارێک بە دارستانە کەدا تێپەڕین.
لە رێگادا تینویان بو، بە دوا ی بیریکی گەران.
بیریکیان وەبەرچاو کەوت، پیاویکیان نارد تا ئاویان بۆ بینی.
پیاووە کە هاتە سەر بێرە کە و دەولکە کە ی شوێر کردەووە.
پاشان دەولکە کە ی هەلکێشایەووە، هەستی کرد دەولکە کە قورسە!

که ده ری هیئا ده بینئ ده ولکه که کورپئکی تئدایه!
پیاهه که شاگه شگه بو و هاواری کرد:
- موژده، موژده.. ئەم کورپه جوانه ی تئدایه!
خه لکه که زور دلخوش بون و یوسفیان شارده وه.
رئبواره کان بهرئ که وتن تا گه یشتنه میسر، چونه بازار و هاواریان کرد:
کئ ئەم کورپه جوانه ده کورپئ؟ کئ ئەم کورپه جوانه ده کورپئ؟
عه زیزی میسر به چهند دره مئک یوسفی لی کرین.
بازرگانه کان یوسفیان فرۆشت بیته وه ی بزائن ئەمه یوسفه.
عه زیزی میسر یوسفی برده وه کۆشکه که ی خوی و به خیزانه که ی گوت:
ئهمه یوسفه، مندالئکی ئازا و زیره که، ریزی بگره و خواردنی چاکی بدئ و
جلی جوانی ده بهر بکه.

٨- ئەمهک و داوین پاکئ

(یوسف کورپئکی زور جوان بو، تا گه وره تر ده بو جوانتر ده بو.
یوسف کورپئکی رهوشت بهرز و به ئەمهک بو، چا که ی خه لکی له بهر چاو بو.
له مائی عه زیزی میسر دا مایه وه تا گه وره بو، تا بوه گه نجیئکی زور جوان، تا
بوه گه نجیئکی هو شیار و تیگه یشتو).^(١)
خیزانی عه زیز خو شه ویستی یوسفی چوه دلئ و بو یوسف شئت و شهیدا بو،

---

(١) لئره دا زورم به پئویست زانیوه که ئەم چهند پرسته یه زیاد بکه م هه ر چهنده له
عه ره بیه که دا نیه... وه رگئیر-

داوای له یوسف کرد کاری خرابی له گهډ بکا.

به لام یوسف داواکهی به توندی رت کرده وه و گوتی:

هرگیز کاری وات له گهډ ناکه م، ناپاکی له گهډ میړده که ت ناکه م،
میړده که ت گوره ی منه و گه لی چاکهی له گهډ کردوم و، پرتیکی زوری لیناوم،
من له خوا ده ترسم و هرگیز کاری وا ناکه م.

خیزانی عزیز له یوسف تورپه بو، چو به میړده که ی گوت:

- پیاوه که! یوسف ده یوست کاری خرابم له گهډ بکا.

عزیزی میسر زانی خیزانه که ی درو ده کا.

زانی یوسف داوینپاکه و ناپاکی له گهډ ناکا.

به خیزانه که ی گوت:

- نه خیر تو تاوانباری، تو ویستوته کاری خرابی له گهډ بکه ی.

جوانیه که ی یوسف له میسر دا به هزار تاوازه دهنگی دایه وه، نه گهر یه کی
بیدیایه ده یگوت: بروا ناکه م نه مه مرؤډ بی، من دلنیام فریشته یه.

خیزانه که ی عزیز میسر پتر له یوسف تورپه بو، به یوسفی گوت:

نه گهر نه م کاره خرابم له گهډ نه که ی ده تخمه به بندیخانه وه.

یوسف گوتی: به بندیخانه م له م کاره پی خوشتره.

داوای چند پوژئی عزیز میسر وای پی باشر بو یوسف بخاته به بندیخانه وه.

عزیزی میسر دهیزانی یوسف داوینپاکه و بیتاوانه.

یوسف چوه به بندیخانه.

۹- ئامۇزگار يەكەى ناو بەندىخانە

يوسف چوہ بەندىخانە .

ھەمو بەندىكراوہ كان زانىيان يوسف گەنجىكى بەرىز و مەردانەيە .

يوسف خاوەن زانستىكى زۆر مەزنىە .

يوسف دلىكى زۆر بە بەزەيى لە سىنەيە .^(۱)

بەندىكراوہ كان يوسفیان خۆشويست و رىزيان لىنا .

خەلكى نىو بەندىخانە كە بە ھاتنى يوسف دلخۆش بون و زۆر بە گەورەيان دادەنا .

لە گەل يوسف دو كەسى تىرىش بەندىكران .

ھەردو كيان خەونيان دى و خەونە كانيان بۇ يوسف گىراپەوہ .

يە كىنكيان گوتى:

- من لە خەونە كەمدا ەدەقم^(۲) دروست دە كرد .

ئەوہى تر گوتى:

- منيش لە خەونە كەمدا بينيم نامم لە سەر سەرم ھەلگرتبو و بالندە لىيان

دەخوارد .

داوايان لە يوسف كرد واتاى خەونە كانيان بۇ لىكداتەوہ .

يوسف لە لىكدانەوہى خەونان زانا بو .

---

(۱) سىنە: سىنگ .

(۲) ەدەقم: مەى .

یوسف پێغەمبەریکی خوا بو.

خەلك له و رۆژگاردا خویان نە دەپەرست.

بەلكو بە ھەوەستی خویان چەندین خواوەندیان دانابو.

دەیانگوت: ئەمە خواوەندی وشکانییە، ئەمە خواوەندی دەریایە، ئەمە خواوەندی بژیویە، ئەمە خواوەندی بارانە.

یوسف ھەمو ئەم گومراپونانە دەدی و پێدەکەنی.

یوسف ھەمو ئەم گومراپونانە دەدی و دەگریا.

یوسف دەیویست بانگی خەلكە کە بکات خوا بپەرستن.

خوا ویستی وابو بانگەوازە کە یوسف لە ناو بەندیخانەدا بێ.

ئەدی نابێ بەندیانیش^(١) ئامۆژگاری وەرگرن؟

ئەدی نابێ بەندیانیش میھرەبانییان لە گەڵ بکری؟

ئەدی بەندیانیش بەندە ی خودا نین؟

ئەدی بەندیانیش ئادەمیزاد نین؟

یوسف لە بەندیخانە بو بەلام ئازاد و ئازا و بویر^(٢) بو.

یوسف ھەژار بو بەلام جوامیتر و بەرچاو تیتر بو.

پێغەمبەران لە ھەر شوینی بن راستی ئاشکرا دەکەن.

پێغەمبەران لە ھەر پۆژگاری بن خیر و خوشی بلاو دەکەنەو.

(١) بەندی: زیندان، بەندکراو.

(٢) بویر: بەجەرگ و چاوەترس.

١٠- زیره کایه تی یوسف

یوسف له بهردلی خویوه گوتی:

پیوستی وای کرده هم دو پیاوه بینه لای من.

ئهو کهسه ی پیوستیش بئ ملکه چ و نهرم و نیانه.

ئهو کهسه ی پیوستیش بئ گویرادیر^(١) و بهرفه رمانه.

ئه گهر قسه یان بؤ بکه هم هم دو پیاوه و هم بهندکراوه کانی تریش گویم بؤ ده گرن.

به لام یوسف پهله ی نه کرد.

پیگوتن: دانیسن، بهرله وهی خواردنتان بؤ بئ واتای خه ونه کانتان پیده لیم.

ئه وانیش دانیستن و دلنیا بون.

پاشان یوسف پیگوتن:

من له لیکدانه وهی واتای خه ونان زانامه، هم زانسته ش خوا فیتری کردومه.

ئه وانیش دلخوش و دلنیا بون.

ئا لیره دا یوسف دهره تی بؤ هه لکه وت و دهستی کرد به ناموژگاری.

---

(١) گویرادیر: گوئیست.

١١- ناموژگار يکړدن به يه کخوا په رستي

يوسف گوتی: خوا فيړی ئەم زانسته ی کردومه.
به لām خوا زانسته که ی به هه مو کهس نابه خشی.
خوا زانسته که ی به هاوبه شپه رست نابه خشیت.
ده زانن بؤچی خوا ئەم زانسته ی فيړ کردوم؟
چونکه من وازم له ریبازی هاوبه شپه رستان هیناوه.
ریبازی باوانی خۆم گرتوه که ئیبراهیم و ئیسحاق و یه عقوبن.
ئیمه به روه و امان نه زانیوه هاوبه ش بؤ خودا پهیدا بکهین.
يوسف گوتی:
ئەم یه کخوا په رستیه تهنه بؤ ئیمه نیه به لکو بؤ گشت خه لکیه.
ئەمه چاکه یه که خوا به ئیمه ی به خشيوه و به خه لکیشی ده به خشی، به لām
زۆرینه ی خه لک سوپاسی خوا ناکهن.
يوسف لیږدها هه لوهسته یه کی^(١) کرد و لیتی پرسین:
ئيوه ده لاین خوا وهندی وشکانی و خوا وهندی ده ریا و خوا وهندی برژیوی و
خوا وهندی باران.
ئیمه ش ده لاین (الله) په روه ردگاری هه مو جیهانه.
هه یاران ئەم هه مو خوا وهنده په رت و بلاوانه چاکترن یان خوی تاک و ته نیا و
به دهسه لات؟
کوانی خوا وهندی وشکانی؟ کوانی خوا وهندی ده ریا و خوا وهندی برژیوی و

(١) هه لوهسته: بیده نگبونیکي کم.

خواوهندی باران؟

پیم بلینن ئەم خواوهندانە چ شتیکیان له زهویدا هیناوه ته دی؟
یان له بهدیھینانی ئاسمانه کاندای کهنگی هاوبهشی خودا بون؟
سهرنج له زهوی بدهن، سهرنج له ئاسمان بدهن، سهرنج له مرؤڤ بدهن.
ئەمە کاره کانی خودایه، دەسا ئیوهش نیشانم دهن غهیره خودا چیان کردوه؟
خواوهندی وشکانی و خواوهندی دهریا و خواوهندی بژیوی و خواوهندی باران
چۆن؟

ئەم خواوهندانە خوا نین به لکو تهنها چهند ناویکن که ئیوه و باب و باپیرانتان
ههلتان بهستون.

دهسهلات دهسهلاتی خوایه، مۆلك مۆلكی خوایه، زهوی زهوی خوایه،
فهرمان فهرمانی خوایه.

تهنها خوا بهرستن، ئەمەیه ریبازی راست و تهواو.
بهلام زۆرینهی خهلك ئەم راستیه نازانن.

١٢- واتای خهونهکان

یوسف که له ئامۆزگاریه کهی بوهوه، واتای خهونه کهی بۆ لیکدانهوه.

گوتی: به کیکیان ده بیته مهیگیتر^(١) ی پاشا.

ئەوهی تریش له خاچ ده درئ و بالنده سهری ده خۆن.

یوسف به پیاوه کهی به کهمی گوت:

---

(١) مهیگیتر: عه ره قگیتر.

- ئەگەر ئازاد كراي لە لاي پاشا باسم بكة و لە يادىم نەكەي.
ھەردو پياوھەكەيان لە بەندىخانە بردە دەرەوھە.
پياوي يەكەمىيان ئازاد كرد و بو بە مەيگىڤرى پاشا.
پياوھەكەي تىرش لە خاچ درا و كوژرا.
مەيگىڤرەكە لە بىرى چو لە لاي پاشا باسى يوسف بكات.
يوسف بۆ چەند سالتىك لە بەندىخانەدا ماىەوھە.

۱۳- خەونەكەي پاشا

پاشاي مىسر خەونىكى سەيرى ديت.
لە خەونەكەدا حەفت مانگاي قەلەوى بىنى.
ئەم حەفت مانگا قەلەوھە حەفت مانگاي لەر و لاوازيان دەخوارد.
ھەرەوھە حەفت گولەگەنى سەوز و حەفت گولەگەنى وشكىشى بىنى.
پاشا سەرى لەم خەونە سەيرە سوڤما.
لە وەزىر و گزىرەكانى پرسى ئاخۆ ئەم خەونە چى بى؟
ئەوانىش گوتيان: ھىچ نىھ گەورەم مرۆڤ لە خەودا زۆر شتى خەيالى دەبىنى.
بەلام مەيگىڤرەكە گوتى: نا.. ھەمو خەونىك خەيالى نىھ، من واتاي
خەونەكەتان بۆ لىككەدەدەمەوھە.
مەيگىڤرەكە چو بەندىخانە و واتاي خەونەكەي پاشاي لە يوسف پرسى.
يوسف چاكەخواز و مەردانە بو، بەزەبى بە دروستكراوھەكانى خوا دەھاتەوھە
بۆيە واتاي خەونەكەي بۆ لىككەدەدەمەوھە.

یوسف چاکه خواز و مهردانه بو، بهرچاوته ننگ و ره زیل^(١) نه بو، بویه واتای خه ونه که ی ناشکرا کرد و ته گبیریشی بو کردن.

یوسف گوتی: ماوهی هفت سال کشتوکال بکن، جا که دانه و یله کان ده دورنه وه له ناو گوله کانیاں بهیلنه وه، ته نها نه وه نده ده ربیتن که پیوستتانه بیخون.

پاشا نه م هفت ساله بو ماوهی هفت سال گرانی دادی، نه و دانه و یله یه ی که دایده گرن له ماوهی نه م هفت ساله دا بیخون، ته نها که میک نه بیت.

پاشان خیر و خوشی ده گه ریته وه و ولات ده بوژیته وه.

مه یگیره که گه رایه وه لای پاشا و واتای خه ونه که ی پیرا گه یاند.

١٤- پاشا به دوا یوسفدا ده نیری

پاشا که گوتی له اتا و چاره سه ریه که بو زور دلخوش و شاد بو، گوتی: کی نه م واتایه ی لیکندا وه ته وه؟

نه م پیاوه به ریز و چاکه خوازه کییه که ناموژگاری کردین و چاره سه ری بو داناوین؟

مه یگیره که وه لامی دایه وه و گوتی: گه وره م! نه م پیاوه به ریز و چاکه خوازه یوسفی راستگو یه، هر نه ویش بو پییگوم ده به مه یگیری پاشا.

پاشا شهیدای دیداری یوسف بو، که سیکی به دوا یوسفدا نارد و گوتی: برؤ یوسفم بو بیته، ده یکه مه راویژکاری تاییه تی خوم.

---

(١) ره زیل: خنس، رژد.

۱۵- يوسىف داۋاي لىكۆلئىنەۋە دەكات

نىردراۋى پاشا چۈە لاي يوسىف و پىيگوت: پاشا تۆى دەۋى!
يوسىف رازى نەبۇ يە كسەر لە بەندىخانە بىتتە دەرەۋە، نەبادا خەلك بلىن:
ئەۋەتا يوسىف! كە ھەتا دوتىنى لە بەندىخانە بو، ناپاكي لە گەل عەزىزى مىسردا
كردبو.

يوسىف دەرۋنەرز و گەردەنكەش بو، يوسىف زىرەك و خاۋەن ھۆش بو.
ئەگەر ھەر پىياۋىكى تر لە جىگەي يوسىف لە بەندىخانەدا بوايە و نىردراۋى
پاشاي بۆ چوبوايە.

نىردراۋە كە پىي بگوتايە: پاشا بانگت دەكات و چاۋەرىتتە.
پىياۋە كە دەسبەجى بە خىرايى دەرۋىشت و لە دەرگاي بەندىخانە دەچۈە
دەرەۋە.

بەلام يوسىف پەلەي نەكرد، يوسىف بە خىرايى نەچۈە دەرەۋە.
بەلكو بە نىردراۋى پاشاي گوت:

من سۆراخم^(۱) دەۋى، من دەمەۋى لە كىشە كەم بىكۆلئەۋە.
پاشان پاشا لە كىشەي يوسىف كۆلئەۋە.

پاشا زانى يوسىف داۋىنپاك و بىتتاۋانە.

خەلك زانىيان يوسىف داۋىنپاك و بىتتاۋانە.

بەمچۆرە يوسىف بە بىتتاۋانى لە بەندىخانە ھاتە دەرەۋە.

پاشا رىزى يوسىف گرت و پەلەي بەرز كردهۋە.

---

(۱) سۆراخ: لىكۆلئىنەۋە.

١٦- سه رکاری گه نجینه و بهروبومی ولات

یوسف دهیزانی دهسپاکی له ناو خه لکدا کهم بوته وه .
یوسف دهیزانی گزیکاری له ناو خه لکدا زور بوه .
یوسف دهیدی خه لک خیانه ت له گه ل مائی خوا ده کهن .
دهیدی زهوی گه لیک گه نجینه ی به نرخی تی دایه به لام به فیرو دراون .
به فیرو دراون چونکه کاربه دهسته کان له خوا ناترسن .
سه گه کانیا ن تی و پر ن که چی خه لک نانیان نیه بیخون .
خانه کانیا ن پو شته کراون که چی خه لک جلیان نیه له بهری بکه ن .
خه لک کاتی ک سود له گه نجینه و بهروبومه کانی ولات و ه رده گرن نه گه ر
کاربه دهسته کانیا ن چاود تی ریکه ر و لیزان بن .
نه گه ر چاود تی ر بن به لام لیزان نه بن نه وا نازانن گه نجینه کانی زهوی بدوزنه وه و
ناتوانن سو دیا ن لی و ده دست بیتن .
نه گه ر لیزان بن به لام چاود تی ر نه بن گزی^(١) و دزی تی دا ده کهن .
یوسف چاود تی ر و لیزان بو .
یوسف نایه وی چا و له کاربه دهسته کان و ه ر گیتی تا به هه وهستی خویان مائی
خه لک بدزن .
یوسف ناتوانن بیده نگ بی و خه لک له برسان بری .
یوسف شهرمی نه ده کرد راسته قینه بدر کیتنی .

---

(١) گزی: خیانه ت.

بۆیه به پاشای گوت: بکه به سهرکاری گه نجینه و به روبومه کانی ولات، چونکه من چاودیری ده کهم و لیزانیشم.

به مجۆره یوسف بوه سهرکاری گه نجینه کانی میسر.

ئیدی خه لک هه سانه وه و زۆر سوپاسی خویان کرد.

۱۷- براکانی یوسف هاتن

له میسر و شامدا وه ک یوسف هه وائی دابو برسیه تی بلاو ببوه وه.

خه لکی شام گوئیان لیبو، یه عقوبیش گوئی لیبو که له میسر دا پیاویکی میهره بان ههیه، له میسر دا پیاویکی مهردانه و چاکه خواز ههیه، که ئه ویش وه زیری گه نجینه کانی میسره.

خه لک ده چونه لای وه زیره که و داوای دانه ویله یان لیده کرد.

یه عقوبیش هه ندی پاره ی دا کوره کانی و په وانیه میسری کردن تابه لکو دانه ویله بینن.

به لام یه عقوب بنیامینی له گه لدا نه ناردن، چونکه یه عقوب بنیامینی زۆر خۆشه ویست و هزی نه ده کرد لئی دور بکه ویته وه.

یه عقوب له وه ده ترسا بنیامینیش وه ک یوسف بفه وتینن.

براکانی یوسف به ره و لای یوسف به ری که وتن، نه یانده زانی وه زیره که یوسفی برا بچوکیانه.

نه یانده زانی وه زیره که نه و یوسفیه که له ناو بیره که دا بو، وایانده زانی یوسف

مردوه.

چون نامری که له ناو بیردا مایته وه، بیره کهش بیریکی قول بی. بیره کهش له ناو دارستان بی، دارستانه کهش چول و هول بی! له شه ودا به جیان هیشتبو، شه وه کهش زور تاریک بو. براکانی یوسف گه یشتنه لای یوسف، یوسف زانی نه مانه براکانیه تی به لام نه وان نه یانزانی نه مه یوسفه. نه وان یوسفیان نه ناسیه وه به لام یوسف نه وان ناسیه وه. یوسف زانی نه مانه نه و که سانن که کاتی خوی فریان داو ته ناو بیره که، نه وان نه و که سانن که ویستویانه بیکوژن به لام خوا پاراستویه تی. له گه له نه مه شدا یوسف هیچ قسه یه کی ره قی بی نه گوتن و روشکینی^(۱) نه کردن.

۱۸- گفتوگوی نیوان یوسف و براکانی

یوسف قسه ی له گه لدا کردن و گوتی:

- نیوه خه لکی کوتین؟

گوتیان: خه لکی که نعانین!

گوتی: باوکتان ناوی چیه؟

گوتیان: یه عقوبی کورپی نیسحاقی کورپی نیسبراهیم (درود و سلایوی خویان

لیبی)

---

(۱) روشکین کردن: قسه ی سارد پیگوتن.

گوتی: برای ترتان ههیه؟

گوتیان: به لئی برابه کی ترمان ههیه ناوی بنیامینه!

گوتی: بۆچی له گهڵ خۆتان نه تانهیناوه؟

گوتیان: چونکه باوکمان به ته نیا به جی ناهیلئی و حهز ناکا لئی دور بکه ویتهوه.

گوتی: له بهر چ به ته نیا به جی ناهیلئی، منداله؟

گوتیان: نه خیر، له بهر ئه وهی کاتی خۆی برابه کی هه بو ناوی یوسف بو، جارێکیان بۆ سهیرانی چوین، له ویدا ئیمه خهریکی پیشپرکی بوین و یوسفیشمان له لای شتومه که کان به جی هیشت، تا ئیمه هاتینه وه گورگ خواردبوی.

یوسف له دلی خۆی پیده که نی به لام هیج قسه یه کی ساردی پی نه گوتن، یوسف شهیدای بینینی بنیامینی برای بو.

خوای گهوره ویستی ئه مجارهش یه عقوب تا قی بکاته وه.

یوسف فرمانی کرد نانیان بدهنی.

پاشان پیی گوتن: پرۆن برا که ی تریشتان بینن، ئه گهرنا دانه ویتله تان ناده می.

یوسف فرمانی کرد پاره و پوله که یان بجه نه وه ناو که لوبه له کانیان.

۱۹- گفتوگۆی نیوان یه عقوب و کوره کانی

براکان گه رانه وه لای باوکیان و ئه وهی رویدا بو بۆیان گپراهه وه، گوتیان:

بابه! ده بی بنیامینمان له گه لدا بنیری ئه گهرنا وه زیر دانه ویتله مان ناداتی،

خه می بنیامینیش نه بی ئیمه ده سیار تیزین.

یه عقوب گوتی: لیتان دلنیا نیم وهك چون کاتی خوئی له یوسف لیتان دلنیا نه بوم... روداوه که یوسفتان له یاد چو؟ بنیامینیش وهك یوسف ده پاریزن؟ به لام خو خوا پاریزه ره، خوا له هه مو که س میهره بانتره.

براکان له ناو که لوپه له کاندایا پاره وپوله که یان دوزیه وه، به باوکیان گوت: به راستی نهم وهزیره پیاویکی گه لیک به پریز و جوامیره، پاره وپوله که یوسف بۆ گلداینه وه و هیچی نه گیراوه ته وه.

بابه! ده تووخوا بنیامینمان له گه لدا بنیره تا به شی ته ویش وهرگرین.

یه عقوب گوتی: تا به لیتن به خوا نه دهن له گه ل خوتانی بیننه وه له گه لیتانی نانیرم، نه گهر شتیکیش روی دا له ده سه لاتی ئیوه دا نه بو جیی گله یی نیه. نه وانیش به لیتنیان به خوا دا بنیامین بپاریزن و له گه ل خویانی بیننه وه. یه عقوب گوتی: خوا ئاگای لیتیه چ ده لیتین.

یه عقوب بنیامینی له گه لدا به پری کردن و گوتی:

کوربه کائم! هه موتان له یهك ده رگاوه مه چونه ناو شار.

له چند ده رگایه کی جیاوازه وه برۆنه ژوره وه.

۲۰- بنیامین له لای یوسفدا

براکان فرمانه که ی باوکیان جیبه جی کرد و له چند ده رگایه کی جیاوازه وه چونه ژوره وه تا گه یشتنه لای یوسف.

یوسف که بنیامینی بینی زۆر دلخۆش بو، بنیامینی له مائی خوئی کرده میوان.

لە مالمۇ ھە خۇي بۇ بنىامىن ئاشكرا كىرد و پىيگوت: من يوسفى بىراتم..
بنىامىن دلتيا بو.

يوسف دواي پۇژگار يىكى دور و دريژ لە دابران و جيابونە ھە لە گەل بنىامىن بە
دیدهنى يە كترى شاد بونە ھە، يوسف دايك و باوك و مالى و پۇژانى مىندالىي بە
ياد ھاتە ھە.

يوسف ويستى بنىامىنى لە لادا بىيىتە ھە، تا ھە مو پۇژى بىيىنى و لە
بارە ي مالمۇ ھە پىسارى لىبكات و بىدوتى.

بەلام چۇن بتوانى ئەم مەبەستە بىيىتە دى كە سبەينى بنىامىن بۇ كەنعان
بگەرپتە ھە؟

چۇن ئەم مەبەستە بىيىتە دى كە براكان بەلئىيان بە خوا دابى لە گەل خۇيانى
بەنە ھە؟

يوسف چۇن دەتوانى بەبى ھۇ بنىامىن لە لاي خۇيدا بەند بكات؟

ئە گەر و ابى خەلك دەلئىن: ھەزىر بەبى ھۇ پىساويكى كەنعانى بەند كىردە!
بىگومان ئە مە ستەمىكى مەزە.

بەلام يوسف زىرەك و تىگە يىشتو بو.

يوسف جامىكى بەھادارى ھە بو، ئاوى تىدا دە خوار دە ھە، جامە كە ي خىستە
ناو كە لوپە لە كە ي بنىامىن، پاشان كە براكان پۇيشتى دىدە وانىك^(۱) ھاوارى كىرد:
بوەستى ئىو ھە دىزن.

براكان گەر ھە ھە و گوتيان: چتان بىز كىردە؟

---

(۱) دىدە وان: چاودىر.

دیده وان گوتی: جامی وه زیر بزر بو، هه رکه سیئکیش بهر له وهی بیپشکنین جامه دزراوه که بگه پئیتته وه یه که باره و شتری له دانه و تله ی پیشکەش ده کری.

براکان گوتیان: سویند به خوا ئیمه نه هاتوین خراپه بکهین و دزیمان نه کردوه.

دیده وان گوتی: نه گهر درۆتان کرد و دزیبوتان سزای دزه که چیه؟

گوتیان سزای دز ئه وه یه به ند بکری، ئیمه ئاوا سزای دزان ده دهین.

دیده وان که دوا ی ئه وه ی که لوبه لی هه مو یانی پشکنی جامه که ی له ناو که لوبه لی بنیامین دۆزیه وه.

براکان شهرمه زار بون به لام به بی شهرمی گوتیان:

نه گهر بنیامین ئیستا که دزی ده کا، له پیشوشدا یوسفی برای دزی کرد.

یوسف ئه م بوختانه ی گوی لیبو به لام دهنگی نه کرد و تورپه نه بو، یوسف پیاوینکی به ریز و دلنه رم بو.

براکان گوتیان: وه زیری به ریز! ئه م کورپه باو کینکی پیری به ته مه نی هه یه، له بهر خاتری باو که که ی ئازادی بکه و له جیاتی ئه و یه کینک له ئیمه به ند بکه، تو مروقیکی چاکه کاری ئه م چاکه یه مان له گه ل بکه.

یوسف گوتی: په نا به خوا! ئیمه چۆن کاری وا ده کهین، ئیمه ته نه نا ئه و که سه به ند ده کهین که جامه که مان له لادا دۆزیه ته وه، نه گهر یه کینکی تر به ند بکهین و اتا سته می کمان کردوه!

به مجۆره بنیامین له لای یوسفدا مایه وه، هه ردو برا به کتر دلخۆش و شاد بون.

یوسف له میژ بو به ته نیا بو، له میژ بو خزم و که سی نه دیبو.

دوای ئەم لیکداپرانه درێژه خوا وایکرد به بنیامین شاد بیتسه‌وه، چۆن ده‌کرئ له‌لای خۆی نه‌یه‌یتلێته‌وه و لیبگه‌رئ بچیتته‌وه! نابئ چه‌ند رۆژئیک بیبینئ و به‌دلخۆشی بیدوینئ؟! جا ئەگه‌ر برا له‌لای برا بمینیتته‌وه سته‌مه؟! نه‌خیر هه‌رگیز سته‌م نیه‌.

۲۱- گه‌رانه‌وه بؤ لای یه‌عقوب

براکان له‌ روی یه‌کتر دامابون و نه‌یانده‌زانی چۆن بگه‌رپینه‌وه لای باوکیان؟!
براکان بیریان کرده‌وه چ به‌ باوکیان بلین؟!
دوینئ به‌ هه‌والئ فه‌وتانی یوسف دلێان ته‌زانده‌ و جه‌رگیان سوتانه‌ و خه‌فه‌تباریان کرد، ئەم‌پروش به‌ هه‌والئ بنیامین؟!
برا گه‌وره‌که‌یان له‌ میسرده‌ مایه‌وه و به‌براکانی تری گوت:
ئێوه‌ بپۆنه‌وه به‌ بابه‌ بلین: بابه‌ گیان! کورپه‌که‌ت دزی کرده‌وه، ئیمه‌ش شایه‌تیمان نه‌دا مه‌گه‌ر له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ زانیان، ئاگاشمان له‌ نادیار نه‌بو.
یه‌عقوب که‌ روداوه‌که‌ی گوئ لیبو، زانی خوا ده‌ستی له‌م کاره‌دا هه‌یه‌، زانی خوا تا‌قی‌ده‌کاته‌وه.
دوینیکه‌ به‌ یوسف جه‌رگی سوتاه‌وه، ئەم‌پروکه‌ش به‌ بنیامین جه‌رگی بسوتئ؟، نه‌خیر خوا دو کاره‌ساتی به‌سه‌رده‌ ناهینئ، نه‌خیر خوا دوجاران جه‌رگی ناسوتینئ.
نه‌خیر خوا دوجاران به‌ دو کورپی وه‌ک یوسف و بینامین جه‌رگی ناسوتینئ.
خوا ده‌ستیکێ نادیارێ له‌م کاره‌دا هه‌یه‌.

خوا حىكمەتتىكى شاراۋەى لەم كارەدا ھەيە .

خوا ھەمىشە كە بەندەكانى تاقىكردۆتەۋە پاشان دللى خۆش كردون و خۆشى
پىبەخشيون .

پاشان خۆ كورە گەۋرەكەشى لە ميسر ماۋەتەۋە و نەگەراۋەتەۋە .

خۆ بۇ سىيەم جاريش جەرگى ناسوتى! نەخىر نابى و ابى .

لېرەدا يەعقوب دلنيا بو و گوتى: بەشكو^(۱) خوا ھەمويانم بۇ بگەرىئىتەۋە ،
خوا زانايە و كاربەجىيە .

۲۲- نەينىيەكە دەردەكەۋى

بەلام يەعقوبىش مرۆفە، لە سينەيدا دل ھەيە نەك كوچكەبەرد .

يوسفى بە ياد ھاتەۋە و خەمەكەى تازە بۆۋە و گوتى:

ئەى داخم بۇ يوسف .

كورەكانى سەرکۆنەيان كرد و گوتيان:

چيە يوسف لە ياد ناكەى؟ دەتەۋى بە خەمان خۆت بىفەوتىنى؟

يەعقوب گوتى: گازندە و خەم و كەسەرم ھەر بۇ خوا دەدركىنم، ئەۋەى من

لەبارەى خواۋە دەيزانم ئىۋە نايزانن .

يەعقوب دەيزانى ناۋمىدى بىپروابونە، يەعقوب ھىۋايەكى زۆرى بەخو

ھەبو .

---

(۱) بەشكو: بەلكو، خۆزگە وادەبو .

كۆرەكانى ناردەوہ مىسر بەو مەبەستەى سۆراخى يوسف و بنىامىنى بۆ
بكەن و بەوردى بەدوايدا بگەرپىن.

يەعقوب بە كۆرەكانى گوت: نەكەن لە مېھرەبانىخوا نائومىد بن.

براكان سىبارە چونەوہ مىسر.

چونە لاي يوسف و باسى ھەژارى و لىقەوماوى خۆيانىان بۆ كرد و داواى
چاكەيان لىكرد.

لىرەدا خەم و خۆشەويستى لە ناخى يوسف كلىپەى كرد و يوسف چىدى خۆى
نەگرت و ئۆقرەى نەما.

كوپرانى باوكم و كوپرانى پىغەمبەران سكالاي ھەژارى و لىقەوماوى خۆيان
لە لاي وەزىرىك دەردەپرن!

تا كەنگى خۆمىيان بۆ ئاشكرا نەكەم؟ تا كەنگى وا بە پەرىشانى بيانىنم؟ تا
كەنگى باوكى خۆشەويستم نەبينم؟

يوسف خۆى بۆ نەگىرا و پىيگوتن:

ئاخۆ زانىوتانە چىتان بەسەر يوسف و براكەى ھىنا؟ ئىوہ بەراستى نەزان
بون.

براكان دەيانزانى جگە لە يوسف و لە خۆيان ھىچ كەسىكى تر بەم نەيىنە
ئاگادار نىە، بۆيە زانىيان ئەمە يوسفە!

سبحان الله! يوسف زندوہ؟! لەناو بىردا نەمردوہ؟! لە خۆمان خەنى! يوسف
وہزىرى مىسرە?!

يوسف ئەمىندارى گەنجىنەكانى مىسرە?!

يوسف بو خوار دنی داینی؟!!

براکان له وه بیگومان بون نهو کهسه ی له گه لیان ده دوی خویه تی، یوسفی
کورپی یه عقوبه!

گوتیان: توخوا تو یوسفی؟

گوتی: به لئی من یوسفم نه مهش برامه، خوا چاکه ی له گه لدا کردوین،
هر که سیک له خوا بترسی و نارام بگری، دیاره خوا پاداشتی چاکه کاران ون
ناکات.

گوتیان: سویند به خوا خوا تو ی به سهر ئیمه دا سهر خستوه، ئیمه تاوانبار
بوین.

به لام یوسف سهر کونه ی نه کردن، به لکو پییگوتن:

خوا لیتان خوش بی، خوا له هه مو کهس میهره بانتره.

٢٣- یوسف به دوا ی یه عقوبدا ده نی ری

یوسف شهیدای دیده نی^(١) یه عقوب بو، چون شهیدای نابی که نه وه نده له
میژه لیک داپراون؟

ماده م نهینیه که ناشکرا بو ئیتر بوچی نارام بگری؟

ماده م باوکی خوار دن و خوار دنه وه و خوی لی تال بوسی نهو چون چیژ له
خوار دن و خوار دنه وه و خه و و ده گری؟

---

(١) دیده ن: دیدار، دیتن.

نهینیه که ئاشکرا بوه، نهینیه که ده‌رکه‌وتوه، خوا مه‌به‌ستیه‌تی یه‌عقوب له‌م
په‌ریشانیه‌ رزگار بکات و چاوه‌کانی رۆن بکاته‌وه.

یه‌عقوب ئه‌وه‌نده بۆ یوسف خه‌می خوارد بو، ئه‌وه‌نده بۆ یوسف گریا بو
هه‌ردو چاوه‌کانی کوێر ببون.

یوسف به‌ برا‌کانی گوت:

پرۆن ئه‌م کراسه‌ی من بۆ باوکم ببه‌ن و به‌سه‌ر ده‌موچاوی دابه‌دن چاوه‌کانی
چاک ده‌بنه‌وه، هه‌مو خزم و که‌سانیش بۆ ئیره‌ بینه‌ن.

۲۴- یه‌عقوب له‌لای یوسفدا

کاتی‌ک به‌رێ که‌وتن و کراسه‌که‌ی یوسفیان به‌ره‌و که‌نعان ده‌برد، یه‌عقوب
هه‌ستی به‌ بۆنی یوسف کرد و گوتی:

من وا بۆنی یوسف ده‌که‌م.

که‌سوکاره‌که‌ی گوتیان:

سویند به‌خوا هه‌ر له‌سه‌ر هه‌زه^(۱) هه‌له‌که‌ی پیشتەر ماوی.

به‌لام یه‌عقوب راستی ده‌کرد هه‌له‌ نه‌بو، کاتی‌ک موژده‌ی یوسفیان پیرا‌گه‌یاند
و کراسه‌که‌یان به‌سه‌ر ده‌موچاوی دادا چاوه‌کانی ساغ بونه‌وه، گوتی:

ئه‌دی نه‌مگوت ئه‌وه‌ی من له‌باره‌ی خواوه‌ ده‌یزاتم ئیوه‌ نایزان؟!!

کو‌ره‌کان گوتیان: بابه‌ گیان! داوا له‌ خوا بکه‌ له‌ تاوانه‌که‌مان خو‌ش ببی،
ئیمه‌ تاوانبار بوین.

---

(۱) هه‌زه: بیر، فکر.

یه‌عقوب گوتی: باشه، داوا له خوا ده‌که‌م لیتان خو‌ش بی، خوا لی‌بوردده و میه‌ره‌بانه.

یه‌عقوب که‌گه‌یشته میسر یوسف زۆر به‌گه‌رمی و به‌دل‌خو‌شی پی‌شو‌ازی لی‌کردن، باوک و کور ئه‌وه‌نده دل‌خو‌ش و شاد بون نا‌کری به‌قسه باس ب‌کری. ئه‌و رۆژه رۆژیکی خو‌ش و پی‌رۆز بو، له‌سه‌رتاسه‌ری میسر ناوبانگی دایه‌وه. یوسف دایک و باوکی له‌سه‌ر ته‌خت دانا، هه‌مو سه‌ری نه‌وازشیان بۆ یوسف دانه‌واند.

یوسف گوتی: ئه‌مه بو واتای خه‌ونه‌که‌ی مندالیم، وا خوا به‌پاستی گێ‌پ‌را. له‌مندالی خه‌ونم بینی یازده ئه‌ستیره و رۆژ و مانگ سو‌ژده‌یان بۆ بردم. یوسف زۆر ستایشی خ‌وای کرد، یوسف زۆر سو‌پاسی خ‌وای کرد. یه‌عقوب و بنه‌ماله‌که‌ی بۆ ماوه‌ی رۆژگارێکی دور و درێژ له‌میسر مانه‌وه. یه‌عقوب و خێزانه‌که‌ی له‌میسردا کۆچی دوا‌ییان کرد و به‌ره‌و لای خوا گه‌رانه‌وه.

٢٥- کۆتایی پر‌خیر

یوسف به‌هۆی ئه‌و مولکه‌ زۆره‌ی که‌ له‌به‌ر ده‌ستیدا بو خو‌ی لی‌نه‌گۆ‌را و له‌خوا بی‌ئاگا نه‌بو.

یوسف هه‌میشه یادی خ‌وای ده‌کرد و خ‌وای ده‌په‌رست و له‌خوا ده‌ترسا.

یوسف به‌فه‌رمایشته‌کانی^(١) خوا حوکمی ولاتی ده‌گێ‌پ‌را.

---

(١) فه‌رمایشت: فه‌رمان، ئه‌مر.

یوسف مولک و مالی دنیای پی زور گرنگ نه بو.

یوسف حزی نه ده کرد وهک پاشایان بمری و له رژی زندوبونه وه له گهل
پاشایان کوبکریتته وه.

به لکو حزی ده کرد وهک بهنده خواپهرسته کان بمری و له گهل چاکه کاران حشر
بکری.

یوسف له خوا ده پارایه وه و ده یگوت:

خوایه! مولک و مالی کی زورت پیدوم، واتای لیکدانه وهی خه ونانت
فیرکردوم، په روهرد گارا! وه دیهینه ری ئهرز و ئاسمانان! تو له دنیا و له دوا پیدا
هر خوی په روهرد گاری منی، به موسلمانیتی بمیرنه و به چاکه کارانم
بگه یه نه وه.

خوی گوره ش به موسلمانیتی مراندی و به باب و باپیره کانی گه یاند که
ئیراهیم و ئیسحاق و یه عقوب بون، درود و سلاوی خوا له وان و له پیغه مبهری
خوشمان بی.

به سهرهاتی

پیغمبر نوح

سلاوی خوی لیبن

١- ئە دوای ئادەمدا

خوای گەورە بەرەكەتى خستە نەوہى ئادەم و، ژن و پیاویتیكى گەلیك زۆریان لیکەوتەوہ، نەوہى ئادەم زۆر زۆر بون و بەسەر زەوى بلاوبونەوہ.

ئەگەر ئادەم بەخۆی بگەریتتەوہ و مىندالەکانى بیینی نایانناسی.

ئەگەر پیى بلین: باوکه ئادەم! ئەم خەلكە ھەموى نەوہ و مىندالى تۆن، سەرسام دەبی و دەلی: سوچانەللا! ئەم خەلكە ھەموى مىندالى منن؟! ئەم خەلكە ھەموى نەوہى منن!؟

نەوہى ئادەم زۆر گوند و شاریان دروست کرد، گەلیك خانویان بنیات نا، زەوى و زاریان دەکیلا و دانەوتیلەیان دەچاند، بەمجۆرە بۇ خۆ دەژیان.

ئەوکات خەلك ھەمو لەسەر دینی باوکه ئادەم بون، تەنھا خوایان دەپەرست و لە ھاوبەشپەرستی دور بون.

خەلك ھەمو یەك نەتەوہ بون، ئادەم باوکی ھەمویان بو، تەنھا خوایان بە پەروردگار دادەنا.

٢- ھەسودی شەیتان

بەلام ئیبلیس و نەوہکانى ئیبلیس چۆن بەمە پازى دەبن؟

ھیشتا خەلك خوا دەپەرستن؟

ھیشتا خەلك ناکۆك نین و یەك نەتەوہن^(١)؟

(١) نەتەوہ: ئوممەت.

نابئ و ابئ! نابئ و ابئ!

نه وه کانی نادهم بچنه به ههشت و نه وه کانی ئیبلیسیش بچنه دۆزهخ؟ نابئ
وابئ! نابئ و ابئ!

ئیبلیس سوژدهی بؤ نادهم نه بردوه بۆیه خوا ده ری کردوه و نه فره تی^(۱)
لی کردوه.

ئهدی نابئ تۆله له منداله کانی نادهم بکاته وه تا ئه وانیش بچنه دۆزهخ؟ به لئ
تۆله ده کاته وه! به لئ تۆله ده کاته وه!

۳- بیرگردنه وهی شه یتان

شه یتان بیرى کرده وه خه لک بجاته سه ر بته رستی، تا به لکو بچنه دۆزهخ و
هه رگیز نه چنه به هه شته وه.

شه یتان ده یزانی خوا له هه رچی گوناح و تاوان هه یه خو ش بیئ له
هاوبه شه رستی خو ش نابئ.

بۆیه شه یتان ویستی خه لک بؤ هاوبه شه رستی بانگ بکا تا هه رگیزاو
هه رگیز نه چنه به هه شتی.

شه یتان بیرى کرده وه چ ریگه یه ک بگریته بهر تا بتوانئ خه لک له
خواپه رستی وه به ره و هاوبه شه رستی بانگ بکا؟

ئه گه ر بچیته لای خه لک و پییان بلئ: خه لکینه بت بپه رستن، خوا مه په رستن.
خه لک جوینی پیده ده ن، لیئ ده ده ن، تیئ هه لده ده ن.

(۱) نه فره ت: نه فرین، له عنه ت.

دەلئىن: پەنا بە خوا! ھاوبەش بۇ خوا پەيدا بکەين؟! بتى لە بەرد پەرسىتىن؟!
بىرۆ وازمان لى بىننە، تۆ شەيتانى نەفرەت لىکراوى! تۆ شەيتانى خراپە خوازى!

۴- فىلى شەيتان

بەلام شەيتان دەرگايەكى دۆزىيەو و لەم دەرگايەو چوہ ناو مېشكى خەلکى.
لەناو خەلکدا چەند پياويک ھەبون پياوى لە خواترس بون، شەو و رۆژ ھەر خويان
دەپەرست و زۆر يادى خويان دەکردەوہ.
ئەم پياوانە خويان خۆش دەويست، خواش ئەوانى خۆش دەويست و نزاى^(۱) قبول
دەکردن.

خەلک ئەم پياوانەى خۆش دەويست و بە گەورەيان دادەنان.

شەيتان زۆر چاک بەمە ئاگادار بو.

ئەم پياوانە مردن و بەرەو لای خوا گەرانەوہ.

شەيتان چوہ لای خەلکەکە و پياوہکانى ياد خستەنەوہ.

گوتى: فلان و فيسار پياو چۆن بون؟

گوتيان: سبحان الله! پياوى لە خواترس و خواپەرست بون! ئەگەر نزايان
بکردايە قبول دەبو، ئەگەر داوايان لە خوا بکردايە خوا پىي دەبەخشين.

---

(۱) نزا: دوعا، پارانەوہ.

۵- وىنەي پىاوپاچاگەكان

شەيتان گوتى: ئىتوھ بۆيان خەمبارن؟

گوتيان: زۆر خەمبارين.

گوتى: ئىتوھ تامەزرۆن بۆيان؟

گوتيان: زۆر تامەزرۆين.

گوتى: مادەم وايە بۆچى ھەمو پۆژى تەماشايان ناكەن؟

گوتيان: چۆن دەتوانين؟ ئەوان مردون و نەماون؟!

گوتى: وىنەيان بۆ بكىشن و گشت سبەينان سەيريان بکەن.

خەلك بە قسەكەي ئىيليس سەرسام بون و وىنەي پىاوپاچاگەكانيان كىشا، ھەمو پۆژى سەيرى وىنەكانيان دەکرد، كە وىنەكانيان دەدى پىاوپاچاگەكانيان بەبىر دەھاتەوہ.

۶- لە وىنەوہ بۆ پەيكەر

پاشان خەلك بەرەبەرە وىنەكانيان كرده پەيكەر.

پەيكەرىكى گەلى زۆريان بۆ پىاوپاچاگەكان داتاشى.

پەيكەرەكانيان لە مال و لە مزگەوتان دادەنا.

خەلكە كە خويان دەپەرست و ھاوبەشيان بۆ پەيدا نەدەكرد.

دەيانزانى ئەم پەيكەرەنە خوانين و پەيكەرى پىاوپاچاگانن.

دهياتزانى په يکړه کان بهردن و زيان و قازانچ ناگهيښن و بښتوييان پي نابه خشن.

به لآم بۆ ته به پروک و پيرؤزى به کاريان ديتان و به گوره يان داده نان، چونکه په يکړى پياوچاگان بون.

ئيتړ ژماره ي په يکړه کان زؤر بون و زؤر به گوره سهيريان ده کردن، هر پياوچاگيک بمر دبايه په يکړيکيان بۆ دروست ده کرد و ناوى پياوچاگه که يان ليدنه نا.

۷- له په يکړه روه بؤ بت

ئهم چينه خه لکه مردن.

کورپه کان باوکى خؤيان بينيبو په يکړه کان يان بۆ ته به پروک و پيرؤزى به کار ديتا.

باوکانى خؤيان بينيبو په يکړه کان يان به گوره داده نا.

ده ياندى په يکړه کان يان ماچ ده کرد و ده ستيان پي داده هيتان و دوعايان له لادا ده کردن.

ده ياندى سهريان بۆ داده نواند و کرنوشيان بۆ ده بردن.

به لآم کورپه کان له باوانيان تپه پراند و وايان ليتهات سوژده يان بۆ ده بردن و لييان ده پارانه وه و قوربان ييان بۆ سه ده برين.

به مجؤره بته کان بون به خوا وهند، خه لک پيشتر چؤن خوايان ده په رست و ايان ليتهات به هه مان شيوه ش خوا وهنده کان په رستن.

خواهنده کان گه لی زۆر بون، ئەمه ناوی وه دده و ئەوه ناوی سواعه، ئەمه ناوی یه غوڤه و ئەوه ناوی یه عوقه، ئەمهش ناوی نه سه ره.

۸- توره یی خوا

خوا گه لیك له م خه لكه هاوبه شه پرسته توره بو و نه فره تی لیكردن، چۆن خوا له خه لكی توره نه بی و نه فره تیان لی نه كات؟
ئایا بو هاوبه شه پرستی دروستی كردون؟
ئایا بو هاوبه شه پرستی بژیویان پیده به خشی؟
له سه ر زه وی برۆن و به خواش بی پروا بن؟!
بژیوی خوا بخۆن و هاوتاشی بو بریار دهن؟!
به راستی ئەمه سته میکی گه وره یه! به راستی ئەمه سته میکی گه وره یه!
خوا له خه لكه كه توره بو، بارانی بو نه باراندن، بژیوی لی كه م كردنه وه، دانه ویله كه م بوه وه، نه وه و مندال كه م بوه وه.
به لام خه لك هۆشیار نه بوه وه، به لام خه لك ژیان^(۱) نه بوه وه.

---

(۱) ژیان: په شیمان.

۹- پىغەمبەر

خو ويستى پىغەمبەرىكىيان بۆ بنىرى تا له گەلىيان بدوى و ناموزگاربيان بکات.

خو له گەل تاك به تاكى مرؤقان نادوى، خو له گەل يه كه يه كهى خەلكان نادوى و بلخ وا بکەن و وا مەكەن.

پاشاكان له گەل يه كه يه كهى خەلكى نادوين.

پاشاكان ناچنه لای يه كه يه كهى خەلك و پىيان بلين وا بکەن و وا مەكەن.

پاشاكان مرؤقن وهك هەر مرؤقىكىتر، هەمو كەسىتك دەتوانى بيانبينى و گوئ له وتەكانيان بگرئ.

بهلام كەس ناتوانخ خو ببينى و له گەلى بدوى و گوئ له وتەكانى بگرئ.

تەنها ئەو كەسانە دەتوانن كه خو خۆى مەبەستى بن.

بۆيه خو ويستى پىغەمبەرىك بۆ خەلك بنىرى تا له گەلىيان بدوى و ناموزگاربيان بکات.

۱۰- مرؤق يان فرىشته؟

خو واى ويست پىغەمبەرە كه مرؤق بى، يه كىك بى له خەلكە كه، خەلك بباسن و له وتەكانى بگەن.

ئەگەر پىغەمبەرە كه فرىشته بوایه خەلك دەيگوت:

جياوازيان وهك ئاسمان و ريسمان وايه، ئەو فرىشته و ئيمه مرؤق! ئيمه نان

دەخوين و ئاو دەخوينه وه و ئەوه مان هديه، چۆن دەتوانين خوا بپەرستين؟

بەلام ئەگەر پېغەمبەرە كە مرۆف بى دەلى:

منىش نان دەخۆم و ئاودەخۆمەو و نەوهم ھەيە كەچى ئەوہتانى دەتوانم خوا
بپەرستم، دەى ئىوہ بۆچى خوا ناپەرستن؟

ئەگەر پېغەمبەرە كە فرىشتە بوایە خەلك دەيگوت:

تۆ برسى و تىنو نابى، تۆ نەساغ نابى و نامرى بۆيە دەتوانى بەردەوام خوا
بپەرستى و يادى خوا بكەى! بەلام ئىمە مرۆفین، تىنو دەبىن و برسى دەبىن،
نەساغ دەبىن و دەمرىن، چۆن دەتوانىن بەردەوام خوا بپەرستىن و يادى بكەين؟

بەلام ئەگەر پېغەمبەرە كە مرۆف بى دەلى:

منىش وەكو ئىوہم، برسى و تىنو دەبم، نەساغ دەبم و دەمرم، كەچى ئەوہتانى
دەتوانم خوا بپەرستم و يادى بكەم، دەى ئىوہ بۆچى خوا ناپەرستن و يادى ناكەن؟
كەواتە ئەگەر پېغەمبەرە كە مرۆف بى خەلك قسەى دەبرىت و بروبيانوى
نامىنى.

۱۱- پېغەمبەر نوح

خوا وای ويست نوح بكاتە پېغەمبەر و بۇ نەتەوہ كەى بنىرى.

لە ناو نەتەوہى نوحدا گەلىك پياوى دەولەمەند و سەرۆك ھەبون، بەلام خوا
نوحى بۇ پەيامە كەى خۆى ھەلبژارد، كەسىكى ترى ھەلنەبژراد.

خوا خۆى دەزانى كى پەيامە كەى ھەلدەگرى، خوا خۆى دەزانى كى
راسپاردە كەى ھەلدەگرى.

نوح پیاویکی چاکە خوازو بەرئیز و جوامیر بو، نوح پیاویکی ژیر و دلنەرم بو،
نوح پاویکی دلئسۆز و بە بەزەیی بو، نوح پیاویکی دەسپاک و راستگۆ بو.
خوا نوحی بۆ پەيامە کەى خۆی هەلبژارد و سروشی^(۱) بۆ دابەزاند و پیتی
فەرمو:

ئەى نوح! هەلسە نەتەووە کەت بیدار بکەووە بەر لەوہى سزای سەختی خویان
دوچار ببی.

ئەویش هەلسا و بەناو نەتەووە کەیدا دەگەرا و بە خەلکە کەى دەگوت:
خەلکینە! من پېغەمبەرى خوا، بۆتان دلئسۆزم گویم بۆ بگرن.

۱۲- نەتەووە کەى چ وەلامیکیان دایەووە؟

نوح کاتیک نەتەووە کەى بیدار دە کردەووە و دەیگوت:
خەلکینە! من پېغەمبەرى خوا، بۆتان دلئسۆزم گویم بۆ بگرن.
هەندى کەس دەیانگوت:

کەنگى^(۲) بۆتە پېغەمبەر؟ تا دوینى وەك ئیمە پیاویکی ئاسایی بو کەچى
ئەمپۆ دەلئى پېغەمبەرى خوا؟!
برادەرە کانى دەیانگوت:

لە مندالى لەگەل ئیمە یارى دە کرد و هەمو رۆژى لەگەلمان دادەنیشت!
کەنگى پېغەمبەرایەتى بۆ هاتووە؟ بە شەو یان بە رۆژ؟!..

---

(۱) سروش: نیگا، وەحى.

(۲) کەنگى: کەى، چ کاتى.

دەولە مەندە لوتبەرزە كان^(۱) دەیانگوت:

دیارە خوا کەسیکی تری نەیینیوہ؟ دیارە ھەمو خەلک مردون و تەنھا ئەم
ھەژارە تیدا ماوہ تەوہ؟!

نەفامە کان دەیانگوت:

چۆن دەلی پېغەمبەرم؟ خۆ نوحیش وەك ئیمە مرۆقە!

ھەندئ کەسی تر دەیانگوت:

ئەگەر خوا پېغەمبەری بنارداپە فریشتە یەکی دەنارد، لە باب و باپیرانغان
نەبیستوہ مرۆف ببیتە پېغەمبەر!

ھەندئ کەسی تریش دەیانگوت:

دیارە نوح مەبەستی لەم وتانە ئەو یە کە ببیتە سەرۆک و دەمپراستی خەلکی!

۱۳- گفتوگۆی نیوان نوح و نەتەوہ کە ی

خەلک پێیانوابو بتپەرستی کاریکی راست و دروستە، پێیانوابو ھۆشمەندییە.

پێیانوابو ئەو کەسە ی بت نەپەرستی گومرا و گەمژەییە.

دەیانگوت: باب و باپیرانغان بتیان دەپەرست، بۆچی ئەم کابرایە بت
ناپەرستی؟

نوح دەیزانی بتپەرستی گومرا بونە، بتپەرستی گەمژەییە.

نوح دەیزانی باب و باپیران لە گومرا بون و گەمژەییە زیاون.

(۱) لوتبەرز: خۆ بەگەرەزان، فیزیەرز.

ئادەم باۋكى ھەموان بو كەچى بىتى نەدەپەرست، بەلكو خۋاى دەپەرست.
نوح دەيزانى نەتەۋەكەى لە گومرېبون و گەمژەبى دان چونكە بەرد دەپەرست
و ئەو خودايە ناپەرست كە دروستى كردون.

نوح بە نىئو نەتەۋەكەيدا دەگەرا و پر بە دەنگى خۆى ھاۋارى دەكرد:
ھۆ نەتەۋەكەم! تەنھا خوا بپەرست، جگە لە خوا پەرستراوى ترى بە ھەقتان
نىھ، من دەترسم توشى سزاي رۆژىكى سەخت بىن.

كەچى پىاوماقولانى^(۱) نەتەۋەكەى گوتيان:

ئەى نوح نىمە پىمان واىە تۆ گومرېا بوى.

نوح ۋەلامى دانەۋە و گوتى:

نەتەۋەكەم! من گومرېا نىم، من پىغەمبەرم لەلاى خواۋە نىزدراروم،
پەيامەكانى خواتان پىزادەگەيەنم و نامۆزگاريتان دەكەم، ئەۋەى من لە بارەى
خواۋە دەيزانم نىۋە نايزان.

۱۴- زەبونەكان شونىت كەوتون

نوح گەلىكى ھەول دا نەتەۋەكەى بىرۋاى پىبىنن و خوا بپەرست و واز لە
بىپەرستى بىنن.

بەلام نەتەۋەكەى بىرۋاى پىنەھىنا، تەنھا چەند كەسىك بىرۋاى پىھىنا كە
بە بەرى رەنجى خۆيان دەژيان و تەنھا ھەلايان دەخوارد.

---

(۱) پىاوماقول: پىاوى ديار و دەمراست.

به لآم دهوله مهندانی نه ته وه که هی له بهر شه وهی خو یان به گه وره ده زانی
ملکه چی نوح نه بون، به مال و مندالان خه ریک بون و بیریان له رۆژی دوا یی
نه ده کرده وه .

ده یانگوت: ئیمه گه وره و ده مپراستی خه لکین، نه مانه زه بون و روت و بر سین .

کاتی که نوح بو خوا په رستی بانگی ده کردن ده یانگوت:

چون پروات پی دینین که زه بونه کان شوینی تو که وتون .

داوایان له نوح کرد هه ژار و روت و برسیه کان ده ربکات و له خۆی به دوریان

خاته وه .

به لآم نوح داوا که ی رت کرده وه و پییگوتن:

من هه رگیز پرواداران ده رنا که م، ده رگا که ی من ناستانه ی^(۱) پاشایان نیه، من

پیغه مبه رم و له سزای خوا بیدارتان ده که مه وه .

نوح ده یزانی نه م هه ژار و روت و برسیانه پرواداری دل سۆزن .

ده یزانی نه گه ر هه ژاره کان ده ربکات خوا لپی توره ده بی، که سیش ناتوانی له

سزای خوا رزگاری بکات .

له بهر شه وه به نه ته وه که هی گوت:

نه ته وه که م! نه گه ر من ده ریان بکه م که س هه یه له سزای خوا رزگارم بکا؟!

---

(۱) ناستانه: ده ربار و بهر دیوه خانی پاشایان .

۱۵- بروبىيانوى دەولەمەندەكان

دەولەمەندەكان گوتيان:

ئەو شتەى نوح بانگەوازى بۆ دەكا راست نىە.

خىر و خۆشى تىدا نىە.

چونكى بە ئەزمون بۆمان رون بۆتەوہ لە ھەمو كارىكى خىردا ھەر خۆمان دەستپىشخەر بوين.

چاكتىن خواردن ھەر ئىمە ھەمانە، جوانتىن جل ھەر. ئىمە لەبەرمانە، لە ھەمو شتى ھەر خەلك لە دوامانە.

ئىمە پىمانوايە ھەر خىر و خۆشپىيەك لەم شارەدا پەيدا بىي دەبى بۆ ئىمە بىت و لە دەست خۆمان دەرئەچى.

جا ئەگەر ئەم ئاينە خىر و خۆشى تىدا بوايە، دەبوايە بەرلەوہى بۆ ئەم ھەزارانە بوايە بۆ ئىمە بى.

ئەگەر ئەم ئاينە خىر و خۆشى تىدا بوايە، نەدەبوايە ھەزارەكان پىشى ئىمە بروا بىتن.

۱۶- بانگەوازەكەى نوح

نوح بانگى نەتەوہكەى كرد و گەلىك نامۆژگارى كردن.

دەيگوت: نەتەوہكەم! من لە سزاي سەختى خوا بىدارتان دەكەمەوہ، خوا بپەرسن، لە خوا بترسن، بەگويم بكەن، ئەگەر وابن خوا لە گوناھەكانتان دەبورى^(۱) و سزاكەتان لەسەر ھەلدەگرى، ھەر كاتىكىش تاكام(ئەجەل)ى خوا

(۱) دەبورى: خۆش دەبى.

هات دوا ناخریت، بریا نهوہتان زانیبا.

خوایلیان تورہ بیو بارانی بۆ نهده باراندن، بهرهمی کشتوکال و زگوزایان^(۱)
که م ببوه وه.

نوح پیی گوتن: نهته وه که م! نه گهر ئیوه پروا بیسن خوایلیتان رازی ده بی و
سزاتان له سهر هه لده گری.

بارانتان بۆ ده بارینی و بهر کهت ده خاته نه وه و بژیویتان.

نوح بانگی نهته وه که م ده کرد بۆ لای خوا بگهرینه وه.

پیی ده گوتن: ده لیتی خوا ناسن؟ چاو هه لپن سهیری نیشانه و به لگه کانی
خوا بکه ن، بیر له نه رز و ناسمانان بکه نه وه، بیر له رۆژ و مانگ بکه نه وه.

کی ناسمانه کانی دروست کردوه؟

کی مانگی روناک و رۆژی گلپه داری دروست کردوه؟

کی ئیوهی دروست کردوه و زهوی بۆ سازاندون تا بتوانن له سهری بژین!

به لام نهته وه که م نوح ته مبی نه بون^(۲)!

نهته وه که م نوح پروایان نه هینا!

به لکو کاتی که پیغمبر نوح بۆ خواپهرستی بانگی ده کردن په نجهیان له
گوپی خو ده نا!

جا نه گهر یه کی که شت نه بیستی چون تیده گا؟

نه گهر یه کی که نه یه وئ شت بیستی چون ده بیستی؟

---

(۱) زگوزا: له دایکبونی مندالان.

(۲) ته مبی بون: ده ست له کاری نارهوا هه لگرتن به هوی سزایه ک.

۱۷- نزاى نوح

نوح ھەولئىكى زۆرى لە گەل دان و ماوھى رۆژگارىكى دريۆ بانگى كردن.
نوح ماوھى نۆسەد و پەنجا سالان بۆ خواپەرستى بانگى كردن.
بەلام نەتەوھەكى نوح بروايان نەھيئنا.
وازيان لە بتپەرستى نەھيئنا، بۆ لای خوا نەگەرانەوھ.
نوح تا كەنگى چاوەرئ بى؟
تا كەنگى خراپەكارى لەسەر روى زەوى ببىنى؟
تا كەى ببىنى بەرد بپەرستى؟
تا كەى ببىنى خەلك بۆيوى خوا بچۆن و بەناو خواوھندى تر بپەرستن؟
نوح چۆن لە نەتەوھەكى تورە نابى؟ زۆرى نەرمى لە گەل كيشان، زۆر نارامى
لەسەر گرتن، تەنانەت كەس ھيئدەى نوح نارامى نەگرتوھ!
نۆسەد و پەنجا سال؟! .! اللھ أكبر لەم رۆژگارە دريۆھ!. اللھ أكبر لەم رۆژگارە
دريۆھ...!
خوا سروشى بۆ نوح ھەنارد، فەرموى:
جگە لەوانەى بروايان ھيئاوھ كەسى تر پروا ناھيئنى.
نوح بۆجارى كۆتايى بانگى نەتەوھەكى كردهوھ و پيىگوتن:
- وازيئىن و بگەرپنەوھ.
بەلام نەتەوھەكى ئامۆژگارىيان پەت كردهوھ و گوتيان:

- ئەى نوح گوی بگره! ئیمه پروات پیناهینین و زوریششت مشتومر^(۱) له گهل کردوین، پرۆ ته گهر راست ده کهى باکت^(۲) نه بی با هه ره شه کهت بیتته دی و دوچارى سزای خوا بین.

نوح له پیناو خوا لییان توپه بو، گوتی:

- خوايه! بی پرواکانى سهر زهوى له ناو بیه و کهسیان تیدا مه هیله.

۱۸- کهشتی

خوا نزا کهى نوحى قبول کرد و وای ویست نه ته وه کهى له ئاویدا بخنکیتین.

به لام خوا دهیه وئ نوح و پرواداره کان پرزگار بن.

خوا فرمانی به نوح کرد کهشتیه کی گهوره دروست بکات.

نوح دهستی کرد به دروستکردنی کهشتیه کی گهوره.

نه ته وه که دهیاندی نوح خهريك و سهرقاله^(۳).

گالتیهیان پیده کرد، دهیانگوت:

ئەى نوح ئە مه چ به زمیکه؟ له کهنگیوه بویه دارتاش؟

چه ندمان پیگوتی له گهل ئەم زه بونانه دامه نیشه، به لام تو به گویت نه کردین

و هه ره له گهل دارتاش و ناسنگه ران دانیشتی تا بوی به دارتاش!

ئەم کهشتیه له کوئ ده پروا ئەى نوح؟

(۱) مشتومر: ده مه قالی.

(۲) باک: منهت.

(۳) سهرقال: مه شغول.

به پراستی همو کاره کانت سهیر و عهتتیکهن!
له سهر لم دهروا یان به سهر چیا هه لده گه پئی؟
دهریا لیتره گه لی دوره، جنۆکه هه لیده گرن یان گاگهل^(۱) پرایده کیشن؟
نوح گوئی له همو ئه م قسانه ده بو به لام نارامی ده گرت.
پیشتر قسه ی ناخۆشتری بیستوه و نارامی له سهر گرتوه!
به لام جاروبار پیی ده گوتن:
ئیه گالته مان پیده کهن به لام پۆژتیک دئی گالته تان پی بکهینه وه.

۱۹- لافاو

سزای خوا هات، په نا به خوا له سزای خوا!
ناسمان بارانی داباراند، ههر باراندی و ههر باراندی و ههر باراندی، ده تگوت
ناسمان بۆته بیژینگ و ئاو پاناگری.
زه ویش ئاوی هه لقولاند، ئاو لافاویکی گه وره ی هه لکرد، له همو لایه که وه
خه لکی داگرته وه.
خوا سروشی بۆ نوح نارد و فهرموی:
له نه ته وه و له خزمانت نه وانهی پروایان پی هیناوی له گه ل خۆت بیانبه ناو
که شتی.

---

(۱) گاگهل: کۆمه لیک گا.

له گشت جوړه گیانله‌بهر و په‌له‌وه‌ریکی‌ش نیر و مییدک هه‌لبژیره و بیانخه ناو که‌شتی.

چونکه لافاوه‌که لافاو‌یکی گشتیه، هیچ مرؤ-ف و گیانله‌به‌ریک قوتار^(۱) ناکا.

نوح فه‌رمانه‌که‌ی خوی جیبه‌جی کرد.

له‌ناو که‌شتیه‌که‌دا برواداران‌ی نه‌ته‌وه‌که‌ی و نیر و میی گشت گیانله‌بهر و په‌له‌وه‌ریکی‌شی له‌گه‌لدا بو.

که‌شتیه‌که به‌سەر ئاو کهوت و رویشت، لافاو شه‌پو‌لی زل و زه‌به‌لاحی وه‌ک شاخانی هه‌لده‌کرد.

نه‌ته‌وه‌که ده‌چونه شوینی به‌رز به‌رز و به‌سەر گرد و ته‌پو‌لکان هه‌لده‌گه‌ران، له سزای خوا هه‌لده‌هاتن.

به‌لام هیچ که‌س رزگار نابیی.

۲۰- کوره‌که‌ی نوح

نوح کورپ‌یکی هه‌بو، کوره‌که‌ی بی‌پروا بو، له‌گه‌ل بی‌پروا‌کان دابو.

نوح کوره‌که‌ی بینی وا له‌ناو لافاو دایه، گوتی:

- کورم وهره له‌گه‌ل نیمه به سواری که‌شتی به، له‌گه‌ل بی‌پروا‌کان مه‌به.

کوره‌که‌ی گوتی:

نا بابه ده‌چمه سهر چیا، چیا له لافاو ده‌مپار‌تیزی.

---

(۱) قوتار: رزگار، ده‌ریاز.

نوح گوتى: نا كورپى خۆم ئەمپۆ كەس لە سزاي خوا رزگار نابى مەگەر ئەوانەى خوا مپەرەبانى لە گەلدا كردون.

لەم قسانەدا شەپۆلئىك ھەلئىكرد و لئىكى كردن^(۱)، كورپە كەى خنكا.

نوح بۆ كورپە كەى خەفەتبار بو، چۆن خەفەتبار نەبى! ئەدى كورپى خۆى نىيە؟

كورپە كەى نوح ئە گەرچى لە لافاوە كەى دوئىنى رزگارى نەبو بەلام نوح حەزى دە كرد لە ناگرى رۆژى دوایی رزگارى بى.

ناگر لە لافاوە سەختەرە، نازارى رۆژى دوایی لە ھى دونيا ناخۆشترە.

ئەدى خوا بەلئىنى پىننەداوە خزم و كەسى رزگار بكات؟

بەلئى! بەلئىنى داوە و بەلئىنى خواش تەواوە.

بۆيە نوح ويستى لە خوا بپارئتەوہ تا لە كورپە كەى خۆش بى.

۲۱- لە كەسى تۆ نىيە

نوح لە خوا پارايەوہ و گوتى:

خوایە كورپە كەشم كەسى منە، بەلئىنى تۆ راست و تەواوە، خوایە خۆت

داد گەرتىن فەرمانرەواى.

بەلام خوا تەماشاي نەژاد و بنەمالە ناكات، خوا تەماشاي كردهوہ دەكات.

خوا ئەو پارانەوہيە قبول ناكا بۆ ھاوہ شپەرستان بكرئ.

ھاوہ شپەرست كەسى پىغەمبەر نىيە ئە گەر چى كورپىشى بى.

---

(۱) لئىكى كردن: لە يەكترى دا براندن.

خوا نوحی له‌م راستیه‌ ناگادار کرده‌وه و فه‌رموی:
ئهی نوح ئەم کۆپه‌ له‌ که‌سی تۆ نیه‌ چونکه‌ کۆرپکی بی‌پروا بو، چاکه‌ کار نه‌بو
خرابه‌ کار بو.
داوای شتی‌کم لی مه‌که‌ که‌ زانیاریت له‌ باره‌وه‌ نه‌بی، ئامۆژگاریت ده‌که‌م وه‌ک
نه‌فامان نه‌بی.
نوح وریا بۆوه‌، بۆ لای خوا ژیان بۆوه‌.
گوتی: په‌روه‌ردگار! خۆم له‌وه‌ ده‌پارێزم که‌ داوای شتی‌کت لی‌بکه‌م زانیاریم له‌
باره‌وه‌ نه‌بی.
خوایه‌ ئە‌گه‌ر لی‌م نه‌بوری و میه‌ره‌بانیم له‌گه‌ڵدا نه‌که‌ی ده‌چمه‌ ریزی
دۆپاره‌کان.

۲۲- دواى لافاوکه

که‌ مه‌به‌سته‌ که‌ی خوا هاته‌ دی و بی‌پرواکان له‌ ئاودا خنکان؛ ئاسمان بارانی
راگرت و زه‌وی ئاوی هه‌لمژته‌وه‌.
که‌شتی له‌سه‌ر شاخی جودی له‌نگه‌ری گرت و خۆی گرته‌وه‌.
نه‌فهرت له‌ بی‌پروایی کرا و بی‌پرواکان له‌ کۆڵ بونه‌وه‌.^(۱)
خوا فه‌رمانی به‌ نوح کرد به‌ ئارامی دابه‌زی.
نوح و خه‌لکانی که‌شتی به‌ ئارامی دابه‌زینه‌ سه‌ر زه‌وی و ترسی خنکانیان
نه‌ما.

---

(۱) له‌ کۆڵ بونه‌وه‌: له‌ناو چون.

بیبرواکانی نه ته وهی نوح له ناوچون، نهرز و ئاسمان بۆیان نه گریان و خه فه تبار
نه بون.

پاشان خوا به ره که تی خسته نه وهی نوح، نه وهی نوح به سهر زه ویدا بلا و بونه وه
و گه لی شویتیان ناوه دان کرده وه.

چه ندین پیغه مبهر و پاشایان لی پیدا بو.

سلاوی خوا له سهر نوح بی، سلاوی خوا له سهر نوح بی.

به سهرهاتی

پیغمبر هود

سلاوی خوی لیبی

۱- له دوای نوحدا

خوا بهره که تی خسته نه وهی نوح و زور بون، به سهر زه ویدا بلا و بونه وه،
نه ته وه یه کیان تیدا هه لکه وت پیمان ده گوتن نه ته وهی عاد.

نه ته وهی عاد پیای به هیتر و به بازو بون، لاشه یان ده تگوت ئاسنه.

به سهر هه مو که سی کدا زال ده بون، کهس به سهر یاندا زال نه ده بو.

له کهس نه ده ترسان و هه مو کهس لیان ده ترسا.

خوا له هه مو شتی کدا به ره که تی به نه ته وهی عاد به خشیبو.

گه له و شتر و می گه له مه ری عاد دۆلی پر کرد بو.

ئه سپ و هیستر و و لآخی عاد ده شت و ده ری دا گرت بو.

مندال و نه وهی عاد خانوه کانیا ن پر کرد بو.

کاتی که گه له و شتر و می گه له مه ری عاد بو له وهر ده ره چون دیمه نیکی گه لی
جوانیا ن دهنه خشان د.

سبه یان^(۱) که مندال و توال بو یاری ده ره چون دیمه نیکی گه لی جوانیا ن
دهنه خشان د.

خاکی عاد خاکیکی جوان و سه وز بو، چه ندین بیستان و کانیاوی لی بو.

---

(۱) سبه یان: به یانیا ن.

۲- ناسوپاسگوزاری عاد

به لآم عاد له سهر ښم به خششه زور و زه وهندانه سوپاسی خویان نه کرد.
عاد پروداوی ښو لافاوهیان له بیر چو که باب و باپیران بویان گپرا بونه وه و به
چاوی خویشیان شوینه واره که بیان ده دی.
له بیریان چو خوا له بهر چ ښم لافاوهی توشی نه ته وهی نوح کرد.
وایان لیّهات هاوچه شنی نه ته وهی نوح بتیان ده پهرست.
به دهستی خویمان بتیان له بهر د داده تاشی، پاشان سوژدهیان بؤ بته کان ده برد
و دهیان پهرستن.

له بته کان ده پارانه وه تا مرز و پیوستیه کانیان بؤ بیننه دی.
قوربانیمان بؤ سهر ده پرین.

هه مان ره فتاری نه ته وهی نوحیان دوباره ده کرده وه.
نه ته وهی عاد عه قلیکی وایان نه بو له بته پهرستی دوریان خاته وه.
عه قلیکی وایان نه بو راسته پرتیان پی نیشان دا.
له کاروباری دنیا زیره ک بون، به لآم له باره ی ښاین گه مژه بون.

۳- ستم و ده ستریزای عاد

تین و توانای عاد له خویمان و له خه لکی ببوه به لا.
چونکه بروایان به خوا نه بو، بروایان به رژی دواپی نه بو.
مادامه کی بیپرواش بن چ شتی که هدی له ستمیان وه دور بگری؟

چ شتى ھەيە لە دەستدرىژى دەستيان بگرى؟

بۇچى ستم لە خەلكى نەكەن؟

خۆ كەس لەوان بەھىزتر نىە، خۆ ترسى لىپرسىنەوہ و تۆلەيان نىە.

نەتەوہى عاد وەك درندەى دارستان بون، گەورە ستمى لە بچوك دەكرد،
بەھىز بىھىزى دەخوارد.

كە تورە دەبون وەك فىلى ھاروھاجيان لىدەھات، دەيانكوشت و
نەياندەشاردەوہ.

كە بە شەر دەھاتن كشتوكال و دەغل و دانيان ويران دەكرد، مىندال و پىر و
ژنيان كوشت و بر دەكرد.

بچونايە ناو ھەر گوندىك تەفروتونايان دەكرد و خەلكەكەيان پىسوا دەكرد.

خەلكى بىدەسەلات لىيان دەترسان و لەترسى ستم و دەستدرىژى
ھەلدەھاتن.

ھىزەكەى عاد لە خۇيان و لە خەلكى ببوہ بەلا.

بىنگومان ھەر كەسىك لە خوا نەترسى و بىرواي بەرۆژى دوایى نەبى لە
نەتەوہى عاد باشتەر نابى!

۴- كۆشك و تەلارەكانى عاد

عاد ھەر بە خواردن و خواردنەوہ و يارى و پابواردن خەرىك بون.

شانازىيان بە كۆشك و تەلارى بەرز و خانوى فرەوانەوہ دەكرد و لاف و
گەزافيان لىدەدا.

پارەۋپولەكەيان لە ئاۋ و قور و بەرد بە فيرۆ دەدا.
ھەر شوپىنىكى چۆل و ھەر زەمىنىكى بەرزىان دىيا كۆشكىكى بالايان لەسەر
ھەلدەنا.

خانوى وايان بنياد دەنا وەك بلىتى تاھەتايە تىيدا بىين و ھەرگىز نەمرن.
كۆشك و تەلارىان ھەر بۇ جوانى دروست دەکرد.
كەچى خەلكىش تىر بەزگى نانى نەبو، بەرگى نەبو دەبەرى بكا!
ھەژارەكان خانويان نەبو تىيدا نىشتەجى بن، كەچى دەولەمەندەكانىش
چەندىن خانوى چۆليان ھەبو.
ھەر كەسى نەتەۋەى عاد و كۆشك و تەلارەكانى بدىبايە دەيزانى نەتەۋەيەكى
بىپروان و پروايان بە دوارۆژ^(۱) نىە.

۵- ھودى پىغەمبەر

خو ويستى پىغەمبەرىك بۇ عاد بنىرى.
خو رازى نابى بەندەكانى بىپروا بن.
خو ھەز ناكا خراپەكارى لەسەر زەوى بلاۋيىتەۋە.
عاد پىر و ھۆشيان تەنھا لە خواردن و خواردنەۋە و يارى و رابواردن و
دروستکردنى خانو بە كاردىنا.
پىر و ھۆشيان گەندەل ببو چونكە لە ئاين بە كاريان نەدەھىنا.

---

(۱) دوارۆژ: رۆژى دوايى.

عاد لە بارەى دنيا زيرەك بون بەلام لە بارەى ئاين گەمژە بون، بەرديان دەپەرست و تىنەدەگشتن.

بۆيە خوا ويستی پىغەمبەرىكيان بۆ بنيرى تا رپى پاستيان پىنیشان دا.
خوا ويستی وابو پىغەمبەرەكە يەككە بى لە خۆيان، بيناسن و لە وتەكانى بگەن.

ھود بوە پىغەمبەر، ھود لە بنەمالەيەكى بەرپىز و خانەدانى نەتەوہى عاد لە داىك ببو، لەسەر ژيرى و چاكەخوазى پىنگەيشت و گەورە بو.

۶- بانگەوازەكەى ھود

ھود بانگى نەتەوہكەى دەکرد و دەيگوت:

نەتەوہكەم! خوا بپەرستن جگە لە خوا خواوہندى ترتان نيە.

ھود دەيگوت: نەتەوہكەم! ئىوہ بۆچى بەرد دەپەرستن؟

بۆچى ئەو خوايە ناپەرستن كە دروستى كردون؟!

نەتەوہكەم! ئىوہ دوينىكە بە دەستى خۆتان ئەم بەردانەتان داتاشيوہ چۆن

ئەمپۆ دەيانپەرستن؟

خوا ئىوہى دروست كردوہ، خوا بژيوى پىبەخشيون، خوا مال و مىندال و كشتوكال و ئەم ھەمو نەوہ زۆرەى پىبەخشيون، خوا ئىوہى لە دواى نەتەوہى نوح كردۆتە جىنشين، خوا لاشە و بازوى بەھىزى پىبەخشيون.

ئىۋە دەبىي لە پاي^(۱) ئەم بەخششانە خوا بپەرستىن، واز لە پەرستنى غەيرى
خوا بىنن.

سەيرى وەفای سەگ بکەن، لەپای پارچە ئىسقانىك ماله کەتان جى ناهىتلى و
وہ کو سىبەر وەدواتان دەکەوئ!

بىنيوتانە سەگىك خاۋەنەكەى بەجى بىتلى و وەدواى كەسىكى تر بکەوئ؟

بىنيوتانە ئازەلىك بەرد بپەرستى؟

بىنيوتانە ئازەلىك سوژدە بۇ بتان بەرئ؟

ئايا مرؤف لە ئازەل ريسواترە؟

ئايا ئازەل لە مرؤف بەرپىزترە؟

۷- وەلامى نەتەۋەكەى

نەتەۋەكەى ھەر خەرىكى خواردن و خواردنەۋە و يارى و رابواردن بون، لە
ژيانى دنيابى خوش ھاتبون و دليان پىۋە بەند ببو.

لە وتەكانى ھود ھەراسان^(۲) دەبون و لە ناو خۇدا بە يەكتريان دەگوت:

ھود چ دەلى؟ ھود چى دەوئ؟ ئىمە لە وتەكانى ناگەين!

ئەوانى تر دەيانگوت: بىمىشكە ياخود شىتە!

ھود كە دوبارە بانگى كردنەۋە.

---

(۱) لە پاي: لە برى، لە بەرامبەر.

(۲) ھەراسان: بىزار، ۋەپس.

پياوما قولانی نه ته وه که می گوتیان:

نه می هود! پیمان وایه می شکت تی کچوه و درۆزنی.

هود گوتی: نه ته وه که می! می شکم تی کنه چوه و درۆزن نیم.

من پیغه مبههرم، خوی بونه وهر ره وانی کردوم تا په یامه کانی خواتان پی
ر ابگه یه نم، من نامۆزگاریتان ده که می و بۆتان دل سۆزم.

۸- دانایی هود

هود بهرده وام نامۆزگاری نه ته وه که می ده کرد و به نه رمی و به دانایی بؤ
خوا په رستی بانگی ده کردن.

هود گوتی:

نه ته وه که می! من تا دوینیش برا و براده رتان بوم! نامناسنه وه!؟

براکانم! بۆچی لیم ده ترسن و له بهرم هه ل دین، خو من پاره و پولتان که می
ناکه مه وه.

نه ته وه که می! که من بؤ لای خوا بانگتان ده که می داوای کریتان لینا که می، خوا
پاداشتم ده داته وه.

نه ته وه که می! له چی ده ترسن نه گهر پروا به خوا بینن؟

سویندم به خوا نه گهر پروا به خوا بینن پاره و پولتان که می نابیتته وه!

به لکو به پیچه وانه وه خوا به ره که ت ده خاته بژیویتان و هیژوبازوتان زیاتر
ده کا.

نه ته وه که می! بۆچی له پیغه مبههرا یه تیم سهیر ماون؟

خۆ خوا لە گەڵ یە کە یە کە تان قسە ناکات!

خۆ خوا لە گەڵ تاک بە تاکتان نادوئ پئی بلی واکە ووا مە کە!

خۆ خوا بۆ ھەر نەتەو یە کە پیاوئ دە نیرئ تا وتە کانی خویان پیرابگە یە نئ و
نامۆزگار ییان بکا.

دنیایا بن خوا منی نار دوه تا وتە کانی خواتان پیرابگە یە نم و نامۆزگار ییتان
بکەم.

بۆچی پیتان سەیرە ئە گەر یە کێک لە خۆتانەو بەیئە پیغمبەر؟!

۹- بڕوای ھود

عاد ھیچ وەلام یکیان پینە بو!

نەیانزانئ چۆن وەلامئ ھود بەدەنەو!

بەلام کاتیئ بڕوویانویان بڕا گوئیان:

خواوەندە کاغان دەستیان لێو شاندوئ، توشئ نەخۆشئ میتشکیان کردوئ!

بەلامئ خواوەندە کانت بەسەردا ھاتو!

ھود گوئئ: ئەم بتانە لە بەرد دروستکراون، زیان و قازانج بە ھیچ کەسیئ

ناگە یە نن!

ئەم بتانە لە بەرد دروستکراون، نەدەدوئین و نەدەبیستن و نە دەبینن!

ئەم بتانە چاکە و خرابە یان بە دەست نیه!

سود و زیانیان بۆ کەس نیه!

ئۆھش چاکە و خراپەتان بە دەست نیه!

ناتوانن سود و زیانم پێبگەیهنن!

من پروام بە خواوەندە کانتان نیه و لییان ناترسم.

من لە ھاوبەشپەرستیه کە ی ئۆھ بێبەریم.^(۱)

لە ئۆھ ناترسم چ دەکەن بیکەن.

من پشتم بە خوا بەستوه کە پەرورەدگاری ئۆھ یه، کە ھەمو شتیکی لە دەستە، کە تەنانەت تا قە گەلایە کیش ھەلناوهری ئەگەر ویستی ئەو خوا یه ی لە گەلدا نەبێ.

۱۰- کەلەرەقاییەتی عاد

نەتوھ ی عاد ھەمو ئەم وتە جوانانە ی ھودیان گوی لیبو بەلام بروایان نەھینا!

ئامۆژگاریه کە ی ھود دادی نەدان!

دانا یه کە ی ھود دادی نەدان!

گوتیان: ئە ی ھود! تۆ بەلگەت نیه.

ئە ی ھود! ئیمە بەم قسە تازە یه ی تۆ واز لە خواوەندە کۆنە کائمان ناهینین.

چۆن بە قسە ی یه کیکی وە ک تۆ واز لەم خواوەندانە دینین کە باب و باپیرانمان پەرستویانن؟

---

(۱) بێبەری: نابەژدار.

نه خیر هه رگیز واز ناهینین، نه خیر هه رگیز واز ناهینین.
ئهی هود! تو پروا به خواوهنده کانی ئیمه ناهینینی و لییان ناترسی.
که واته ئیمه ش پروا به خوای تو ناهینین ولیی ناترسی.
تو زور باسی سزا ده کهی، کوانی سزا کهنگی دی ئهی هود؟
هود وه لامی دانه وه و گوتی:
خوا ده زانی کهنگی سزا که تان به سه ر دادی.
من ته نها پیغمبه رم و وریاتان ده که مه وه.
عاد گوتیان: ئیمه چاوه رین و هه ز ده که من سزا که ببینین.
هود سه یری به م جوړه بیباکییه هات.
هود داخی له م جوړه گه مژهبیه هه لکیشا.

۱۱- سزا

عاد هه مو روژی چاوه رینی بارانیا ن ده کرد، ته ماشای ئاسمانیا ن ده کرد په له هه وری تیدا نه بو.
گه لیک پیویستی باران بون، گه لیک تامه زرۆی باران بون.
روژیک بینیا ن وا هه ورگه لی بهری ئاسمانی ده گرن.
زور دلخۆش بون و هاواریا ن کرد:
ئمه هه وری بارانییه! ئمه هه وری بارانییه.
خه لکه که له دلخۆشییا ن که وتنه سه ما کردن و هاواریا ن ده کرد:

هه وری باران! هه وری باران!

به لام هود تیگه یشت ته مه سزا که ی خویه بهری ناسمانی گرتوه.

هود پی گوتن: نه ته وه که م! ته مه هه وری میهره بانی نیه، به لکو ره شه بای پر سزایه.

به لئ و ابو، قسه که ی هود ره وا بو، ره شه بایه کی به هیتز و توندوتیژ هه لیکرد، خه لکه که شتی وایان نه دیبو، خه لکه که شتی وایان نه بیستبو.

ره شه با داری له ره گه وه ده ردینا، خانوبه ره ی ویران ده کرد، ناژه لئ هه لده گرت و به ره و شوینی گه لئ دوری تی هه لده دا.

لمی بیابان پرش و بلاو بوه وه و، دنیا وه ها تاریک داها ت چاو چاوی نه ده دی. خه لکه که ترسیکی گه وره یان لئ نیش ت و له ترسان تاسان، به په له پروزی و به هه له داوانه وه^(۱) چونه وه مائئ و ده رگا کانیان له سه ر خو داخست.

منداله کان ناویزانی^(۲) دایکیان بون، خه لک خویان توند به دیواران گرت، خه لک خوی له زه ندۆل^(۳) و له نه شکه وتان هه شار دا.^(۴)

مندال ده گریان، ژن ده یانقیژاند، پیاو هاواریان ده کرد و ده پارانه وه...

به لام ته مرۆ کهس له سزای خوا رزگاری نابئ.

ره شه با هفت شه و هه شت رۆژی خایاند.

(۱) به هه له داوان: به تالوکه، به په له پهل. به په له پروزی: به په له پهل.

(۲) ناویزان: خو ده نامیزدان.

(۳) زه ندۆل: قه لشی زل له زه ویدا.

(۴) هه شاردان: شار دنه وه.

نه‌ته‌وه‌که‌ی هه‌مو مردن، وه‌ک دارخورمای به‌سه‌ریه‌کدا شکاو به‌خاموشی^(۱)
له‌سه‌ر زه‌وی که‌وتن.

دیمه‌نیکی هه‌تا بلیتی سه‌یر و سه‌مه‌ره بو.
خه‌لک مردبون، دال^(۲) و بالنده‌گۆشتی ده‌خواردن.
خانه‌کان خاپور ببون و کونده‌بۆ ئاوه‌دانیان کردبۆوه!
هود و برواداره‌کانیش به‌هۆی برپراکه‌یانه‌وه‌ر‌زگار بون.
عادیش به‌هۆی بی‌پروایی و که‌لله‌ره‌قیه‌وه‌له‌ناو چون.
نه‌ته‌وه‌ی عاد بی‌پروا بون بۆیه‌که‌وتنه‌به‌ر نه‌فرینی خوا.

---

(۱) خاموش: کپ، بی‌هه‌ست و خوست.

(۲) دال: بالنده‌یه‌کی گه‌وره‌ی مردار خۆره.

به سه‌رهاتی

پیغمبر صالح

سلاوی خوی لیبی

۱- له دوای نه تهوهی عاڊا

نه تهوهی شهمود جیڭگی نه تهوهی عاڊیان گرتوهه.
ههروهك چۆن نه تهوهی عاڊ جیڭگی نه تهوهی نوحیان گرتبوهوه.
نه تهوهی شهمود له دوای نه تهوهی عاڊ پهیدا بون.
ههروهك چۆن نه تهوهی عاڊ له دوای نه تهوهی نوح پهیدا ببون.
خاکی شهمود خاکیکی جوان و سهوز بو، چهنډین بیستان و کانیای لیبو،
چهنډین باخی تیدا بو رویاریان به بهردا ده پژیی.
شهمود وه کو عاڊ له بیناسازی و کشتوکال و باخ و باخچه کاریدا ده ستره نگیڻ
بون.

به لکو زیره کتریش بون و له پیشه سازیدا پیشکه وتوتر بون.
خانوی گهوره گهوره یان له شاخه کان داده تاشی، نه خش و نیگاری دلر فینیان
له تاشه بهردان هه لده کۆلی.

نه تهوهیه کی زیرهك بون، پیشه سازیه که یان پیشکه وتو بو، به عهقل و
پیشه سازیان بهردیان نه رم کردبوهوه و چۆنیان بو یستایه دایانده پرشت.
نه گهر مرۆف چوبایه ناو شاره که یان شتی گه لی سهر و سه مه ره ی ده دی.
کۆشکی گهوره گهوره ی وهك شاخی وای ده دی ده یگوت: هه لبهت جنۆکه
دروستیان کردوه.

گۆل و گۆلزاری زۆر جوانی وای به قه د دیواره کانهوه ده بینسی ده یگوت:
هه لبهت به هار رواندونی.

خوا له ناسمان و له زهوی ده رگای به ره که تی له په مود کردبوهوه.

خوا ده رگای هه مو خیر و بیترکی له په مود کرد بوه وه .
ناسمان بارانی به لیژمه ی بۆ ده بارانندن .
زهوی پوهک و گولئی رهنگا ورهنگی بۆ ده پروانندن .
بیستان و میوه جات و بهروبومی جۆرا و جۆری بۆ وه به رهه م دیتان .
خوا به ره که تی خستبوه بژتوی و ته مه نیان .

۲- ناسوپاسگوزاری شه مود

به لام شه مود له پای ئەم هه مو به هره و به خششهی که خوا پیستی به خشیبون ،
سوپاسی خویان نه کرد و به ره و خوا په رستی نه چون .
به لکو به پیچه وانه وه توشی بی پروایی بون و یاخی بون ، خویان له بیر کرد و له
خۆ بوغرا بون^(۱) ، ده یانگوت : کئ هه یه له ئیمه به هیتر بی؟! ..
وایانده زانی بۆ هه میشه نامرن و کۆشک و باخه کانیان تاهه تایه جی ناهیتلن!
وایانده زانی مردن ناتوانئ بگاته ناو شاخه کان!
رهنگه وا تینگه یشتبن که نه ته وه ی نوح له به رته وه له لافاودا خنکاوان چونکه
له دۆل نیشته جی بون!
عادیش بۆیه له ناو چون ، چونکه له بیابان بون!
به لام خویان له ترس و مردن دورن ، چونکه له شویتنیکی نارام و
مه حکه من^(۲)!

---

(۱) بوغرابون: مه غرورون .

(۲) مه حکه م: قایم و توندوتۆل .

۳- پەرستى بىتا

ھەر بەۋەندە نەۋەستان بەلكو بەردىان دادەتاشى و بتيان دەپەرست.
ۋاى لىھات ۋەك نەتەۋەى نوح و عاد بەردىان دەپەرست.
خوا كىرەبىنىيە پاشاى بەردان، بەلام ئەۋان بونە بەرد پەرست چونكە نەفام بون.
خوا مىھەرەبانى لەگەلدا كىردن و خىروىيىرى پىبەخشىن، بەلام ئەۋان خۆيان و
مىرۆقىيان رىسوا كىرد.

خوا ستەم لە ھىچ كەس ناكا، بەلام خەلك خۆيان ستەم لە خۆيان دەكەن.
سەيرە! ئەۋ بەردەى كە بە دەستى خۆيان دايدەتاشن كە نە لىيان ياخى دەبىئ
ۋ نە لىيان تورە دەبىئ، ملكەچى دەبن و سوژدەى بۆ دەبەن!
ئايا بەھىز بىھىز دەپەرستى؟

ئايا گەۋرە سوژدە بۆ بەندەكەى دەبات؟
بەلام شەمود لەبەر ئەۋەى خوايان لەبىر كىردبو بۆيە خۆشيان لەبىر كىرد.
لەبەرئەۋەى رازى نەبون خوا بپەرستن بۆيە خوا رىسۋاى كىردن.

۴- صالح سلاۋى خۋاى لىبىئ

خوا وىستى ۋابو پىغەمبەرىكىيان بۆ بنىئى.
ۋەك چۆن پىشتەر پىغەمبەرى بۆ نەتەۋەى نوح و بۆ نەتەۋەى عاد ناردبو.
خوا رازى نابى بەندەكانى بىپروا بن.

خوا حەز ناكا خراپە كارى لەسەر زەوى بلاوييتەوہ .
عاد پياوييكيان لە ناودا بو ناوى صالح بو .
صالح لە بنه ماله يەكى بەرپرز و خانەدان لە داىك ببو .
لەسەر ژيرى و چاكە خوازى پىنگە يشتبو و گەورە ببو .
صالح كورپىكى زۆر مەند^(۱) بو .
كورپىكى زۆر زيرەك و ئازا بو .
خەلك لە مەجلىسان باسيان دە كرد .
كە دەيانديت پەنجەيان بۆ رادەداشت^(۲) و دەيانگوت :
ئەمە صالحە ، ئەمە صالحە .
خەلك هومىديكى زۆريان پى هەبو .
دەيانگوت : ئەم كورە داھاتويەكى گەشى دەبى ، شان و شكۆيەكى مەزنى
دەبى .
خەلك پىيى وابو صالح دەبىتە يە كىك لە پياوہ گەورە كانيان ، دەبىتە يە كىك
لە دەولە مەندە كانيان .
پىيان وابو دەبىتە خاوەنى كۆشكى جوان و باخى گەورە و جۆراو جۆر .
باوكى دەيگوت : كورە كەم زيرەك و ژيرە بۆيە دەولە مەند دەبى .
لەناو خەلك ناوبانگ دەردەكا ، بە سواری ماینەوہ دەردەچى .

---

(۱) مەند : سەنگىن .

(۲) راداشت : ناماژە كردن .

ئۆكەر و خزمەتكارىكى زۆرى لە دواوہ دەپوا.

ئەوجا خەلك سلاوى لىدەكەن و دەلىن:

ئەم پىاوہ بەناز و نوزە كورپى فلانہ!

ئەم پىاوہ پۆشتە و كەشخەيە كورپى فلانہ!

ئەوكات باوكى بەم قسانە چەند دلخۆش دەبى كە بە كورپەكەي دەلىن: ئاى كە
كورپىكى بەختەوہرە، ئاى كە كورپىكى دەولەمەندە.

بەلام خوا مەبەستىكى ترى ھەبو.

خوا دەويست صالح بكاتە پىڭمبەر و بۆنەتەوہكەي بينىرى تا لە
تارىكىستانى بۆ روناكى دەريانىنى.

جا ھىچ پلەيەك ھەيە لە پلەي پىڭمبەرايەتى بەرزتر بى؟

جا ھىچ رىز و شان و شكۆيەك ھەيە لە پىڭمبەرايەتى مەزىنتر بى؟

۵- بانگەوازەكەي صالح

صالح بەناو نەتەوہكەيدا دەگەپرا و پىر بە دەنگى خۆي ھاوارى دەکرد:

نەتەوہكەم! خوا بپەرستىن جگە لە خوا ھىچ خواوہندىكى تىرتان نىە.

دەولەمەندەكان ھەر خەرىكى خواردن و خواردنەوہ و يارى و پابواردن بون،
تەنھا بتىان دەپەرست و لە بت بترازى ھىچ خوايەكيان پىچ خوا نەبو.

دەولەمەندەكانى پھمود بانگەوازەكەي صالحيان بەدل نەبو و لىتى تورە بون.

گوتيان: ئەوہ كىيە وا ھاوار دەكا؟

نۆكهره كان گوتیان: قوربان نه وه صالحه .

گوتیان: چ ده لئی؟

گوتیان ده لئی: خوا بپهرستن و جگه له خوا هیچ خواوه ندیکی ترتان نیه .

ده لئی: خوا له پاشی مردن زندوتان ده کاته وه و سزا و پاداشتان ده داته وه .

ده لئی: من پیغمه مبهرم خوا منی بؤ نه ته وه که م ناردوه تا پرسی راستیان پسی نیشان ده م .

ده وله مهنده كان پیکه نین و گوتیان:

هه ژاریکی داماو! چۆن ده بیته پیغمه مبهرم؟

خۆ کۆشک و ته لار و باخی نیه، خۆ کشتوکال و باخی دارخورمای نیه! چۆن

ده بیته پیغمه مبهرم؟

۶- پرو پاگه ندهی ده وله مهنده كان

ده وله مهنده كان ههستیان کرد وا دی خه لکانیک دلیان به لای صالح ده چی و خه ریکه شوینی بکه ون، بۆیه له ده سه لاته که ی خویان ترسان و به خه لکه که بیان ده گوت:

راست ناکا، پیغمه مبهرم نیه، نه ویش وه ک ئیوه مرۆقه، وه ک ئیوه نان و ئاو ده خوا .

پیی بروا مه کهن و شوینی مه کهن ته گهرنا زهره ده کهن .

پیتان ده لئی: له دواى مردن که بونه خۆل و ئیسک و پروسک زندو ده کرینه وه؟!

مەھالە^(۱) شتى وا راست بىخ، ئەم قسانە بەلئىنى پوچن.
ژيان ھەر ژيانى دىنايە و ژيانى تىرى بەدوا نايە، بۆ ھەمىشە دەمرىن و
ھەرگىز زىندو نابىنەوہ.
ئەم صالحە درۆ بەدەم خواوہ دەکا و ھەرگىز پىتى پروا ناکەين.

۷- بە ھەلەدا چوبوين

خەلک پروايان بە صالح نەھىنا.
کاتىک صالح نامۆزگارى دەکردن و پىتى بىتپەرستى لى دەگرتن.
دەيانگوت: صالح! تۆ کورپىكى زۆر مەند بوى.
کورپىكى زۆر زىرەك و ئازا بوى.
واماندەزانى دەبىيە گەورەى خەلک و پىاويىكى ناودارت لى دەردەچى.
وامان دەزانى وەکو فلان و فىسارە کەس دەولەمەند و مەزن دەبى.
بەلام ھىچت لى دەرنەچو.
ئەوانەى ئاوازى^(۲) تۆ بون و وەکو تۆ زىرەك و ژىرىش نەبون، پىاوى گەورە
گەورەيان تىدا ھەلکەوت.
صالح! تۆ پىگای ھەژاريت ھەلبارد.
ئىمە لە تىپروانىنمان بەرامبەر بە تۆ بە ھەلەدا چوبوين.
ھومىدى ئىمەت نەھىنا دى.

---

(۱) مەھالە: ئەستەمە، مستحیل.

(۲) ئاوا: ھاوتەمەن.

ھومیدی باوکی ھەژارت ھەلۆھراند و ھیچ خیر و سودیکت پینەگەیاندا.
ھومیدی دایکت ھەلۆھراند و ماندو بونیت بەفیرۆ دا.
تەنانت خۆشت دۆراند!
صالح گوئی لە ھەمو ئەم قسانە بو، ناخ و داخی لە نەتەوہ کە ی ھەلۆدە کیشا.
کە صالح بەلایاندا پادەبوری^(۱) پینان دەگوت:
خوا پەحم بە باوکی بکات کورە کە ی فەوتاوہ.

۸- ئامۆزگاریە کە ی صالح

صالح بەردەوام ئامۆزگاری نەتەوہ کە ی دەکرد و بەنەرمی و دانایی بو
خوایە رستی بانگی دەکرد.
دە یگوت: براکاتم! وا دەزانن تاهەتایە ھەر لیژەدا دەمیتنەوہ؟
وا دەزانن بو ھەمیشە لەناو ئەم باخ و بیستان و پروبارانە دەمیتنەوہ؟
وا دەزانن تاسەر^(۲) ھەر لە بەروبومی ئەم کشتوکال و دار و درەختانە دەخۆن؟
وا دەزانن ئەم ھیزەتان ھەر دەمیتن و ھەر دەتوانن خانو لەشاخان داتاشن؟
ھەرگیز! ھەرگیز! قەت وانابن! قەت وانابن!
براکاتم ئەگەر وابن ئەدی بوچی باب و باپیرانتان مردن؟
خۆ ئەوانیش کۆشک و تەلاریان ھەبو، باخ و بیستان وکانیاویان ھەبو،
کشتوکال و دارخورمایان ھەبو، ئەوانیش خانویان لە شاخ دادەتاشی ولەناو

(۱) پادەبوری: پەت دەبو، تیدەپەری.

(۲) تاسەر: تاهەتایە.

شاخان نیشتە جى بون.

بەلام ئەم شتانە دادى نەدان! ئەم شتانە لە مردن پزگارى نەکردن!

فریشتەى مەرگەوان^(۱) گەيشتە ئەوانیش و گیانى کيشان!

ئىوھش بەمجۆرە ھەموتان دەمرن و پاشان خوا زندوتان دەکاتەو، لەبارەى ئەم بەخشش و بەھرانەو لیتان دەپرسیتەو.

۹- داواى کریتان لى ناکەم

براكائىم! بۆ لەبەرم ھەلدین؟ لە چ دەترسن؟

خۆ من پارەوپولتان لى كەم ناکەمەو، داواى کریتان لى ناکەم.

من ئامۆژگاریتان دەكەم، پەيامى خواتان پىرا دەگەيەم.

پاداشتى من لەلای خوايە.

براكائىم! بۆچى گوپرايەلم نابن؟ من بۆ ئىوھ ئامۆژگارىكى دەستپاکم.

بۆچى گوپرايەلى سته مكاران دەبن!؟

ئەو سته مكارانەى كە بە نارەوا مالى خەلكى دەخۆن؟

كە خراپە كارى لەسەر زەوى بلاودەكەنەو و كارى چاك بەرپا ناكەن!

نەتەو كە پروبيانويان برا و ھىچ وەلامىكيان نەدۆزيەو.

گوتيان: صالح! ديارە جادوت لىكراو، تۆش وەكو ئىمە مرۆقى، ئەگەر

راست دەكەى پېغەمبەرى بەلگەيە كمان بۆ بىتە.

(۱) فریشتەى مەرگەوان: فریشتەى گیانكیش.

۱۰- وشتره‌که‌ی خوا

صالح گوتی: چ به‌لگه‌یه‌کتان ده‌وی؟

گوتیان: ته‌گه‌ر راست ده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری، له‌م شاخه‌ و شتریک‌ی ئاوسمان^(۱) بۆ ده‌ریینه!

خه‌لک ده‌یانزانی وشتر ته‌نها له‌ وشتر ده‌بی.

ده‌یانزانی وشتر له‌ زه‌وی نارووی و له‌ به‌رد وه‌به‌ره‌م نایی.

بی‌گومان بون که‌ صالح داواکه‌ی پی‌ جیبه‌جی ناکری و سه‌رده‌که‌ون!

به‌لام صالح بروای به‌ خوا به‌هیز بو.

ده‌یزانی خوا هه‌مو شتیک‌ی پی‌ده‌کری.

صالح له‌ خوا پاراپیه‌وه‌ داواکه‌ بی‌نیته‌ دی.

خوا داواکه‌ی قبول کرد و شاخه‌که‌ وشتریک‌ی ئاوسی لسی په‌یدا بو، پاشان بی‌چوئیکیشی بو.

خه‌لک سه‌رسام بون و دۆش دامان^(۲).

به‌لام ته‌نها یه‌ک که‌س بروای پی‌ هینا.

---

(۱) ئاوس: ناژه‌لی زگپر.

(۲) دۆش دامان: چه‌یران بون.

۱۱- نۆرە بە نۆرە

صالح گوتى: ئەو تانى و شترە كەى خوا، ئەو تانى بەلگە كەى خوا، ئىيۈە داواتان كىرد خواش بە تواناى خۆى دروستى كىرد.

پىزى ئەم و شترە بگىرن، نازارى نەدەن دەنا توشى سزا دەبن.

ئەم و شترە بە نارەزوى خۆى لەسەر زەوى خوا دەلەوېرى و ئاۋ دەخواتەو، بە خۆى دەچى و دەگەپىتەو، ئالىك و ئاۋى لەسەر ئىيۈە نى، ئالىك زۆرە و ئاۋىش زۆرە.

و شترە كە و شترىكى زەبەللاخ بو، لاشەيەكى سەيرى ھەبو، مەپ و مالات كە چاۋيان پىدە كەوت لىي دەترسان و دەپەۋىنەو، كە و شترە كە دەھات ئاۋ بچواتەو مەپ و مالات دەسلەمىنەو^(۱) و ھەلدەھاتن.

صالح كە ئەم حالەى دىت گوتى: با رۆژىك بۆ و شترە كە بى، رۆژىكىش بۆ مەپ و مالاتى ئىيۈە بى.

با رۆژىك و شترە كە ئاۋ بچواتەو، رۆژى دواتر مەپ و مالاتە كەتان.

بە مچۆرە پىككەوتن، و شترە كە لە نۆرەى خۆيدا دەچو ئاۋى دەخواردەو، مەپ و مالاتىش لە نۆرەى خۆيان ئاۋيان دەخواردەو.

(۱) سلەمىنەو: رەۋىنەو، ساردبونەو لە شتىك.

۱۲- ياخيپونى ئەمۇد

نەتەۋەكەي صالح لەخۆبايى و ياخى بون.

گوتيان: بۆچى مەرپ و مالاتەكەمان ھەمو رۆژى ئاۋ نەخۆنەۋە.

خەلك لە وشترەكە بىزار بون.

صالح پىشتر بە خەلكەكەي گوتبو ئەزىھتى وشترەكە نەدەن، بەلام گوتيان

پىنەدا.

گوتيان كى ئەم وشترە دەكوژى؟

پياويك گوتى: من دەيكوژم.

پياويكى تىرش گوتى: منىش دەيكوژم.

ئەم دو بەدبەختە چون لەسەر پىتى وشترەكە خۆيان دانوساند^(۱) و چاۋەرپى بون

تا وشترەكە لە مۆلگەكەي ھاتە دەرەۋە.

كاتىك وشترەكە لە مۆلگەكەي^(۲) ھاتە دەرەۋە پياۋى بەكەم تىرىكى تىگرت

و ئەنگاوتى.

پياۋى دوەمىش سەرى بىرى و كوشتى.

(۱) خۆدانوساندن: پەۋىتەۋە، ساردبونەۋە لە شتىك.

(۲) مۆلگە: جىيى ھەۋانەۋەي وشتر و مەرۋمالات.

۱۳- سزا

صالح کاتيک زانی وشتره کهيان سهربرپوه و کوشتويانه داختيکی زۆری
هه لکيشا و زۆر غه مگين بو.

گوتی: رابویرن! تهنه سئ رۆژتان ماوه سزای خواتان بۆ دابهزی، ئەم
هه ره شه یه درۆ نیه تیبگه ن.

له م شارهدا نۆ پياوی خراپه خوازی بيچاکه هه بون، سوتنديان خوارد و گوتيان
له شه ودا صالح و ژن و منداله کانی ده کوژين، نه گهر لیبان پرسين کئ کوشتونی؟
ده لیبين ناگامان لی نیه.

به لآم خوا صالح و خيزانه که ی ده پارێزی.

له پۆژی سییه مدا سزای خوا دابهزی.

نه ته وه ی شه مود وه ک باوی رۆژانه یان به یانی له خه وه لسان.

به لآم قیژه و بومه له رزه یه کی گه لی توندوتیژ هات.

قیژه یه کی وا به هیژ بو هه مو دلیان داچله کا و تاسان.

بومه له رزه یه کی وا توندوتیژ بو هه مو خانوه کانی روخاند.

ئه م رۆژه سه خته پۆژی ره شی شه مود بو.

هه مو خه لکه که مردن، شار ویران و خاپور بو.

صالح له گه ل برواداره کان ئەم شاره یان به جیهیشت و کوچیان کرد.

جا نه گهر بیهننه وه چ بکه ن؟

صالح که له شار ده رچو، نه ته وه که ی دیت وا هه مو مردون و به خاموشی

له سه ر زه وی که وتون.

به دهنگیگی خه مینه وه^(۱) گوتی:

نه ته وه که م! په یامی خوام پیپراگه یانندن و ناموژگاریم کردن به لام منی
ناموژگارتان نه ویست بویه بهم رۆژه ره شه گه یشتن.

مـرۆڤـه ته گه ر نه مـرۆـڤـه به لای نه م شـاره دا تیپه ری ته نه ها
ناسه واری^(۲) چند کوشکیکی ویران و چند بیریکی وشکبو ده بینن، ته نه ها چند
گوندیکی چۆل و ویران ده بینن.

پیغمبهه رمان ﷺ جاریکیان له گه ل یاوه ره کانی سه فه ریکی به ره و شام کرد،
جا که به لای شاری شه مود تیپه ریڼ فه رموی:

(مه چونه ناو خانوبه ره ی نه م سته مکارانه، نه گه ر چوشن به گریانه وه برۆن با
سزاکه توشی ئیوه ش نه بی).

نه ته وه ی په مود بیپروابون بویه که وتنه بهر نه فره ینی خوا.

---

(۱) خه مین: خه مگین: خه فه تاوی.

(۲) ناسه وار: شوینه وار.

به سهرهاتی

پیغمبر موسا

سلاوی خوی لیبی

۱- له كه نعانده وه به رهو ميسر

يه عقوب (سلاوى خواى لیبی) له گه ل کوره کانی بۆ ميسر کۆچيان کرد و له وى نيشته جى بون.

له بهر نه وه کۆچيان کرد چونکه يوسفى کورى يه عقوب (سلاوى خوايان لیبی) گه وره و فرمانه وای ميسر بو.

يه عقوب و کوره کانی له كه نعاندا مه پ و مالاتيان به خيو ده کرد و شيريان ده دوشى و خوريبان ده فروشت، به ماندوبونىكى زۆره وه ده ژيان.

كه چى راژه كار^(۱) و به نده کانی يوسف له ميسردا له و په پرى خوشى و تيروته سه لى ده ژيان!

كه واته له كه نعان چ بکه ن؟ بۆچى بۆ ميسر کۆچ نه که ن؟

يوسف به دواى يه عقوب و خزمه کانی دانارد بين بۆ ميسر.

يوسف نه گه ر باوك و براکانى نه بينى چيژ له خواردن و خواردنه وه ناکا.

جا چۆن چيژ له خواردن و خواردنه وه ده کا.

چۆن له ژين دلخوش ده بى كه خوى به تاقي ته نيا له ميسر بى و له باوك و

براو خزمانى دور بى؟!؟

چ له کۆشک و ته لارى^(۲) خوش بکات كه باوك و براکانى له خانويكى بچوکدا

بن؟!؟

يه عقوب و کوره کانی هاتنه ميسر.

---

(۱) راژه كار: خزمه تكار.

(۲) ته لار: بالاخانه.

یوسف پیشوازی لیتکردن و دلئی شاد بو.

خهلکی میسر پیشوازیان له خانه واده ی پاشای چاکه خواز کرد و دلیان خوش بو.

خهلکی میسر له بهر خوشه ویستی یوسف و چاکه و میهره بانیه که ی؛ ئەم بنه ماله نه جیمزاده یان خوشویست.

چونکه یوسف بؤ ئەوان وهک برایه کی دلئسۆز و به بهزه بی بو.

یه عقوب بؤ ئەوان وهک باوکیکی به شان و شکۆ و سەنگین بو.

یه عقوب بوه گهوره و پیری ولات، خهلکی میسریش وهک کوری یه عقوبیان لیّهات.

یه عقوب و کوره کانی میسریان که و ته بهر دلئی و به دلخوشی تییدا نیشته چی بون، میسر بوه ولاتیان.

۲- له دوای یوسفدا

دوای ماوه یهک یه عقوب کۆچی دوایی کرد، یوسف خه مبار و په رییشان بو، خهلکی میسر خه مبار و په رییشان بون.

یه عقوبیان له میسر شارد هوه، هیند بۆی خه مبار بون ده تگوت باوکی خویانه مردوه.

دوای ماوه یه کی تر یوسفیش کۆچی دوایی کرد، خهلکی میسر بهم روداوه زۆر دلتهنگ و په رییشان بون، زۆر زاری^(۱) بون و گه لی گریان.

(۱) زاری: شیوه ن و گریانی تازه داری.

خه لک له بهر خه می مهرگی یوسف خه می خویمان له بیر نه ما، ده تگوت پیشت
قهت ناخویشیان به سهر نه هاتوه.

یوسفیشیان به خاک سپارد و سهره خویشیان له یه کتری گۆریه وه، بو یوسفیش
دل پر خه م و په ریشان بون.

منداله کان بابهیان لی بزر بو، گه وره کان برایان لی بزر بو.

خه لکه که چونه لای براکانی یوسف و منداله کانیان و دلیان دانه وه.

بییان گوتن: به ریزان! به سهرهاتی ئیوه به سهرهاتی ئیمه شه، خه می ئیوه
خه می ئیمه شه، ته مرۆ برایه کی به به زه یی و گه وره یه کی میهره بان و پاشایه کی
داد گه به جیی هیشتوین.

ئه و بو که خه لکی حه سانه وه و سته می له ولات په وانده وه.

ئه و بو نه یه یشت به هیز بیه ریزان هه لگوشی^(۱) و زولمی گه وره ی له بچوکان
پرانده وه.

ئه و بو له هانای سته مدیدان ده هات و برسی تیر ده کرد و ترساوی له
مه ترسی په رانده وه.

ئه و بو ئیمه ی بو پاسته ری رینوین کرد و بو لای خوا بانگی کردین.

به رله وه ی پی به خیری بنیته ولات ئیمه وه ک ئازهل وابوین و خوامان
نه ده ناسی، له پوژی دوا یی بیئاگا بوین.

ئه و بو ره وای^(۲) چه سپانده وه.

---

(۱) هه لگوشین: قوت دان.

(۲) ره وای: هه ق.

ئەو بو لە برسیستی پزگاری کردین.

ئەو بو برسییانی بەسەر دە کردەو.

ئەو بو ئابوری بوژاندەو.

ئیمە ھەرگیز پاشای پایەدار و چاکەکاری خۆمان لەیاد ناکەین.

قەت ئیوہی برا و کەسوکاری ئەم نازیزە لەبیر ناکەین.

دەزانن کە ئیوہ ھاتنە میسر پاشامان چەند دلخۆش بو.

دەزانن ئیمەش بە دلخۆشی پاشا چەند دلخۆش بوین.

بەپێزان! ولات ولاتی خۆتانە، خۆتان بە نامۆ^(۱) مەزانن، لە پزگاری پاشا
چۆن بوین لەمەودواش ھەر وا دەبین و لە خزمەتتان دادەبین.

۳- نەوہی ئیسرائیل لە میسردا

بەمجۆرە پزگاریکی درێژ تێپەری.

خەلکی میسر قسەیی خۆیان بەجێ گەیانند و ریزی کەنعانیەکانیان دەگرت و
چاکەیان لەگەڵدا دەکردن.

کەنعانیەکان کە پێیان دەگوتن (نەوہی ئیسرائیل) خاوەن شەپەف و شکۆ و
پارەوپولیتیکی زۆر بون.

بەلام پاشان رەوشە کە^(۲) بە جۆریکی تر گۆپا.

---

(۱) نامۆ: لاییدە، غەریب.

(۲) رەوش: حال و بار.

نه وهی ئیسرائیل ره وشتیان تیگچو، وازیان له بانگه وازی ریخی خوا هیئا،
خهلکیان بؤ خوا به رستی بانگ نه ده کرد و دلیان به دنیاوه نوسا.

له بهر ئه وه خهلکیش هه لوئستیان له بهرام بهردا گوژین، به چاوئیکی تر
سهیریان ده کردن، له گهل پیشان جیاواز بو که سهیری بایرانیان ده کردن.

نه وهی ئیسرائیل وهك خهلکی تریان لیهاات و تهنها به ره چه لهك له خهلکی تر
جوی ده کرانه وه.

خهلک حسودیان به دهوله مهنده کانیان ده برد و به سوکی سهیری
هه ژاره کانیان ده کردن.

وای لیهاات خهلکی میسر وهك ناموی ولاتیکی تر سهیریان ده کردن، مافیان
له میسر دا نیه.

خهلکی میسر پییان و ابو خوین خهلکی ولاتن و میسر بؤ میسریه کانه.

هه ندیک له خهلکی تری میسر پییان و ابو یوسف که سیکی نامویه، چونکه
له که نعان وه هاتوه.

عه زیزی میسر کرپیوه تی.

پییان و ابو پیاوئیکی که نعانای بوی نیه حوکی میسر بگپری.

زۆربهی خهلک چاکه و ریژ و میهره بانای یوسفیان له بیر کرد.

۴- فیرعه ونی میسر

چهند فیرعه ونیک^(۱) هاتنه سهر تهختی فهرمانپه وایی میسر، زۆریان رک^(۲) له نهوهی ئیسرائیل ده بووه.

پاشایه کی زۆر زۆردار و به زهبروزهنگ هاته سهر تهختی فهرمانپه وایی میسر، پیتی گرنگ نه بو که نهوهی ئیسرائیل نهوهی پیغمبههراڻ بن یان له بنه مائهی یوسفی چاکه خوازی پاشای میسر بوین.

به لکو به مرۆقیشی دانه ده نان و به چاوی به زهیی و دادپهروهی ته ماشای نه ده کردن.

پاشایه کی زۆر زۆردار و به زهبروزهنگ هاته سهر تهختی فهرمانپه وایی میسر.

پیتی وابو نه ته وه که ی (که قیبت بون) جوړه مرۆقیکن و نهوهی ئیسرائیلیش جوړه مرۆقیکی تر.

پیتی وابو قیبتیه کان له جوړی پاشایانن و بو فهرمانپه وایی نه فرینراون.

به لام نهوهی ئیسرائیل له جوړی کویلانن و بو نوکهری^(۳) خولقیتراون.

فیرعه ون وه کهر و ئاژه ل په فتاری له گه ل نهوهی ئیسرائیل ده کرد، که ناشکرایه مرۆف ته نها به بره نانیکی روژانه یی کاری بیگاری به کهر و ئاژه لان ده کات.

---

(۱) فیرعه ونه کان: پاشاکانی میسر.

(۲) رک: قین.

(۳) نوکهر: خزمه تکار.

فیرعهون پاشایه کی بهزه بروزه ننگ و له خۆبایی بو، کهسی له خۆی پی به هیتر نه بو.

بروای به خوا نه بو و دهیگوت: (من خوای هه ره بهرز تانم).

به هیتر و مولک و کۆشک و ته لاره کانی بوغرا ببو و دهیگوت:

ته ماشاکهن، مولکی میسر و ئەم هه مو پوباران هه موی هی منن.

وهک نه مرودی پاشای بابل ره فتاری ده کرد.

ئه گهر بیزانیبایه یه کیکی لهو به هیتر هه یه توره ده بو.

داوای له خه لکی کردبو بیپه رستن و سوژده ی بۆ بهن.

خه لکیش گوپرایه ئی ببون.

به لام نه وه ی ئیسرائیل نه یانده په رست و سوژده یان بۆ نه ده برد، چونکه پروایان

به خوا و به پیغه مبهران هه بو.

بۆیه فیرعهون هه ر به یه کجار له نه وه ی ئیسرائیل توره ببو.

۵- سه رپینی مندالان

پیشبینیکی^(۱) قیبتی چوه لای فیرعهون و پیی گوت:

له نه وه ی ئیسرائیلدا کورپیک له دایک ده بی پاشایه تیت له ناو ده با.

فیرعهون که گوپی له م قسه یه بو شیت و هار بو، فه رمانی به جه ندرمه کانی

کرد هه ر کورپیک له نه وه ی ئیسرائیل له دایک ببی سه ری بپن و بیکوژن.

---

(۱) پیشبین واته کاهین: ئەو که سه ی شتیک پیشبینی ده کات بۆ داها تو. (وه رگێر).

فیرعەون خۆی بە خوای خەلک دەزانی، بە ئارەزوی خۆی سەریان دەبیرئ و بەئارەزوی خۆی ئازادیان دەکا!

وہک خاوەنی مەر و بزنان کہ بە ئارەزوی خۆی سەریان دەبیرئ.

جەندرمە بە ولاتی میسردا بلاوبونەوہ و گشت شویتیکیان دەپشکنی، لە ھەر شویتئ مندالتیکی نەوہی ئیسرائیلی لە دایک ببوایە دەیانھیننا وەک بزنی و مەر سەریان دەبیرئ.

گورگ لە دارستانەکان بە ئازادی دەژیان، مار و دویشک لە شاران جرت و فرتیان بو، نەدەگیران و نەدەکوژران.

کەچی کورپیزگە^(۱) نەوہی ئیسرائیلی بۆی نەبو لە ولاتی فیرعەوندا بژی!

بەمجۆرە بە ھەزاران کور و کورپیزگە لەبەر چاوی دایک و باوکان سەریان بپرا.

ئەو رۆژە لە نەوہی ئیسرائیل کورپیک لە دایک دەبو، رۆژتیک سەخت و رەش بو، رۆژتیک پەر لە خەم و گریان بو.

ئەو رۆژە لە نەوہی ئیسرائیلدا کورپیک لە دایک دەبو رۆژی پرسەو سەرەخۆشی بو.

ھەمو رۆژئ وەک جەژنی قوربان کہ بە سەدان مەر و بزنی و چیل سەر دەبیرئ، سەدان مندالتی نەوہی ئیسرائیل سەر دەبیران.

فیرعەون لە خۆیایی ببو، خۆی لەسەر خەلکی کردبوہ خوا، خەلکە کە پارچە پارچە کردبو، نەوہی ئیسرائیلی دەچەوساندەوہ و کورپەکانی سەر دەبیرئ و کچەکانی بۆ خزمەتکاری دەھیشتەوہ، بەراستی فیرعەون خراپە کاریکی ئاژاوەگێر بو.

---

(۱) کورپیزگە: کورپ بچکۆلە.

۶- ئەدایکبونی موسا

خوایستی وابو ئەو شتە فیرعەون لیبی دەترسا و خۆی لیبی دەپاراست بێتە دی.

ئەو کورەیی که خوا دەیبویست تەخت و تاراجی فیرعەون وەرگەرینئ لە دایک بو.

ئەو کورەیی که خوا دەیبویست خەلک لە مرۆفپەرستیه و بەرەو خواپەرستی رزگار بکا لە دایک بو.

ئەو مندالەیی که خوا دەیبویست خەلک لە تاریکستانی بۆ روناکی بپەرینیتەو لە دایک بو.

موسای کورپی عیمران لە دایک بو هەر چەندە فیرعەون و سەربازەکانی نەیان دەویست.

موسا سب مانگان ژیا هەرچەندە جەندرمەکان شەو و رۆژ لە دیدەوانی^(۱) دابون.

۷- ئەناو روباری نیلدا

بەلام دایکی موسا ترسی کهوتە دل نەخۆ کورە جوانەکهی سەر بپرن، چۆن نەترسی که دوژمنانی کوران هەمیشە چاو دەگێرن؟

چۆن نەترسی که جەندرمەکان بە دەیان کورپان لە نامیزی دایکان رفاندو و سەریان برپون.

---

(۱) دیدەوانی: چاودێری.

دایکی داماو و قورپه سهر^(۱) چ بکا؟

کورپه جوانه که ی له کوئی بشاریتته وه؟

جه ندرمه کان وهك قهله رهش چاو ده گپرن و وهك میرولان بؤن ده کهن!

لیره دا خوا فریای دایکی داماو و قورپه سهر کهوت و نیلهامی خسته دلی که منداله که ی له ناو سندوقیتک دابنی و بیخاته ناو رویاری نیله وه.

الله اکبر! دایکی به سؤز چؤن منداله که ی ده خاته ناو سندوق و فریسی ده داته ناو رویاری نیل؟!

کی له ناو نهم سندوقه دا شیری ده داتی!

چؤن له ناو سندوقدا ده توانی هه ناسه هه لمژی؟!

دایکی به سؤز هه مو نهم پرسیارانه ی به خدیالدا هات به لام پشتی به خوا به ست و متمانه ی کرده سهر سروشی^(۲) خوا.

هیچ خانویتک له سندوق باشتر نیه منداله که ی بیاریزی!

جه ندرمه له هه مو شوینتی هه ست و خوستیان راگرتوه، دوژمنانی کوران هه میشه دانوساون.

جه ندرمه کان به چاوی قهله ره شه وه ده پروانن و به بؤنی میرولان بؤن ده کهن.

دایکی داماو و قورپه سهر فرمانه که ی خوی جیبه جی کرد، کورپه جوانه که ی خسته ناو سندوقیتک و به رویاری نیلی دادا.

(۱) قورپه سهر: بیچاره.

(۲) سروش: نیگا، وه حی.

دایکی به سۆز و به کول له وه ده ترسا کوره جوانه که هی نقوم بیی و بخنکی، به لام پاشان نارامی گرت و پشتی به خوا به ست.

خوا ده فهرموی: سروشمان خسته دلی دایکی موسا و فهرمانمان پیکرد و گوتمان: شیرینی بدی و به خینوی بکه، نه گهر ترسای جه ندرمه کان بیدۆزنه وه و سه ری بپرن به روباری نیلی دابده، مه ترسی و غه مگین مه به، چونکه ئیمه بو تی ده گه پینینه وه، که گه ورهش بو ده یکهینه پیغه مبه ر.

۸- له کۆشکی فیرعه وندا

فیرعه ون زۆر کۆشک و ته لاری له که ناری روباری نیلدا بنیات نابو. ههر پۆژه ی له کۆشکی رایده بوارد، بو سه یران و خو شی له که ناری نیلدا پۆژی به سه ر ده برد.

پۆژیکیان بو سه یران و خو شی له لیواری نیل دانیشتبو، سه یری روباری ده کرد که به ژیر پییدا ده پۆیی.

فیرعه ون شازنه که شی له گه لدا بو شازنیش سه یری زتی ده کرد.

فیرعه ون و شازنه که شی به یه که وه به دلخو شی دانیشتبون و له روباری نیلیان ده پروانی.

له ناکاو چاویان به سندوقیکی دور که وت شه پۆله کانی نیل یارییان پی ده کرد و ده تگوت ماچی ده که ن.

شازن گوتی: گه وره م! نه و سندوقه ده بیینی؟

گوتی: کوانی؟. سندوق له‌ناو روباری نیل چ ده‌کا؟ ره‌نگه ته‌خته داریک بی
که‌وتیته ناو نیله‌وه.

شاژن گوتی: نه‌خیر گه‌وره‌م سندوقه!

سندوقه که نزیك که‌وته‌وه.

خه‌لکه که گوتیان: به‌لی گه‌وره‌م! سندوقه!

پاشا فه‌رمانی به یه‌کیک له نوک‌ره‌کانی کرد بیهیئنی.

نوک‌ره‌که چوه ناو نیل و سندوقه‌که‌ی هیئا!

سندوقه‌که‌یان کرد هوه دیتیان مندالیکی زۆر جوانی تیدا‌یه و پیده‌که‌نی.

خه‌لکه که سه‌ریان سوپما و منداله‌که‌یان له یه‌کتری وهرده‌گرت و ته‌ماشایان

ده‌کردی.

فیرعه‌ون سه‌ری سوپما و ته‌ماشای ده‌کردی.

هه‌ندی له نوک‌ره‌کان گوتیان:

ئه‌م منداله مندالیکی نه‌وه‌ی ئیسرائیله ده‌بی پاشا سه‌ری به‌ری.

شاژن که منداله‌که‌ی بینی خو‌شی ویست و له باوه‌شی گرت و ماچی کرد.

له پاشا پارایه‌وه و گوتی:

توخوا مه‌یکوژه، دل‌ی من و تو‌ی پی خو‌ش ده‌بی.

به‌لکو سودی لی ده‌بینین یان ده‌یکه‌ینه کوری خو‌مان.

به‌مجو‌ره موسای کوری عیمران چوه ناو کو‌شکی فیرعه‌ون و سه‌ری نه‌پرا و

نه‌مرد و ژیا، هه‌رچه‌نده فیرعه‌ون و جه‌ندرمه‌کانی ده‌یانویست بیکوژن.

جەندرمەكان نەيانتوانى ئەم كۆرە ئيسرائىلىيە بدۆزنەوہ ھەرچەندە وەك
قەلەرەش چاويان دەگىپراو وەك مېرولان بۆنيان دەکرد .
خوایستى و ابو فیرعون كە دوژمنى كورپان بو كورپىكى وا بەخىو بكا، كە
تەخت و تاراجە كەى بە دەستى وى لەناو دەچى .
داماو فیرعون! نەيزانى ئەم كۆرە موسايە و بە ھەلەدا چو .
ھامانى وەزیر و سەربازە كانىشى نەيانتوانى ئەم كۆرە موسايە و بە ھەلەدا
چون .

۹۰- كى مەمكى دەداتى؟

مندالە تازەكە، مندالە جوانەكە ببوہ گەمە و يارى ناو كۆشك و مالى
فیرعون .

ھەمو ھەليان دەگرت و ماچيان دەکرد، ھەمو خۆشيان دەويست و پييان
ھەلەدەگوت^(۱)، چونكە شاژن پر بە دل خۆشى دەويست .

مادەم شاژن خۆشى بوئ، چۆن خانمانى ناو كۆشك خۆشيان ناوئ؟! چۆن
نۆكەرانى كۆشك خۆشيان ناوئ!؟

ھەمو ھەليان دەگرت و ماچيان دەکرد، چونكە مندالېكى جوان بو .

شاژن داواى دايەنيكى^(۲) كرد شير بداتە مندالەكە .

دايەنيك ھات و مندالەكەى وەرگرت .

---

(۱) پيھەلگوتن: مەدحکردن .

(۲) دايەن: ئەو ژنەى كە شير بە مندالان دەدا .

به لام منداله که ده گریا و له لای دایه نه که گیر^(۱) نه ده بو.

شاژن داوای دایه نیکی تری کرد.

ئه ویش هات و منداله که ی وه رگرت، به لام منداله که دیسان گریا و گیر نه بو.

دایه نی سییه م و چواره م و پینجه میش هاتن به لام منداله که هر ده گریا و

گیر نه ده بو.

سهیره! نه م منداله له بهرچی مه مک ناگری؟ له بهر چی ده گری؟

دایه نه کان زوریان هه ولدا مه مکی پی بگرن تا شاژن دلی خوش بی و

خه لاتیان بکا.

به لام خوا شیری نافره تیکی تری لی حه رام کردوه چون شیری تر ده خوا؟

منداله که ببوه قسه و باسی نیو کوشکی پاشا و هه موی خه ریک کردبون.

به یه کتریان ده گوت: نه ری خوشکم نه تو منداله که ت بینیه؟

به لی بینیه م مندالیکی تا بلتی جوانه.

به لام سهیره وه مندالانی تر نیه! شیری هیچ دایه نیک ناخوا.

نه گهر بیتو دایه نیک وه ریگری و بهه وی شیری بداتی ده گری و له لای گیر

نابی و شیره که ی ناخوا!

چهند به سته زمانه، نه گهر ناوا بمینیتته وه ناژی، ده مرئ!

به لی، به مجوره چهند پوژتیک تیپه رین و منداله که ش شیری هیچ دایه نیک

نه خوارد.

---

(۱) گیر نه بو: نه سه روی.

۱۰- له باوهشی دایکیدا

دایکی بهسۆز به خوشکی موسای گوت:

کیرژم برۆ سۆراخی^(۱) براکهت بکه دهبی زندهو بی و مابئ.

خوا بهلئینی پیداووم بیپارئیزی و بۆمی بگه پینیتتهوه.

خوشکی موسا چو سۆراخی براکهی بکا.

گوئی له خه لک بو باسی مندالئیکی جوانی ناو کۆشکی پاشایان ده کرد.

چوه لای کۆشکی پاشا و گوئی له باسوخواسی خانمانی ناو کۆشک گرت
دهیانگوت:

ئه ری ئه و دایه نهی شاژن له شاری (ئهسوان) ی داوا کردبو هات؟

خانمیک گوتی: بهلئ هات به لام منداله که مه مکی ئه ویشی نه گرت و شیر ی
ئه ویشی نه خوارد.

به پراستی سهیره! ئه و منداله ده بی چی بی؟ وا بزائم ئه وه شه شه مین دایه نه
شاژن تاقی بکاته وه!

بهلئ بهلئ دهیانگوت دایه نیکی زۆر پاک و خاوینیشه و هه مو مندالئیکیش
شیری خواردوه!

خوشکی موسا گوئی له م باسوخواسانه بو، به نه رمی و به ئه ده به وه پیی
گوتن:

من ئافره تیک له م شاره دا ده ناسم بیگومانم که منداله که مه مکی ده گری و
شیری ده خوا.

---

(۱) سۆراخ: به دوادا گه پان.

خانمیک گوتی: من پروا ناکه‌م شیر ی نه‌ویش بخوا، چونکه نه‌وه شه‌شه‌م دایه‌ن بو که تاقیمان کردۆته‌وه، که چی شیره‌که‌ی نه‌ویشی نه‌خواردوه.

خانمیک تر گوتی: چی تیدایه با حه‌فته‌میش تاقی‌بکه‌ینه‌وه.

هه‌وال گه‌یشته لای شاژن، شاژن که‌نیزه‌یه‌کی بانگ کرد و گوتی: له‌گه‌ل ئەم ئافره‌ته برۆ دایه‌نه‌که‌ بێنن.

دایکی موسا هات، نۆکه‌ریک منداله‌که‌ی هینا و دایه‌ ده‌ستی.

منداله‌که‌ خۆی له‌ ئامیژی ئەم دایه‌نه‌ مات کرد و مه‌مکی گرت و شیره‌که‌ی خوارد، ده‌تگوت ده‌میکه‌ چاره‌رییه!

چۆن شیره‌که‌ی ناخوا که ئەم دایه‌نه‌ دایکی خۆشه‌ویست و به‌سۆزی بی؟

چۆن شیر ناخوا که سێ رۆژه‌ شیر ی نه‌خواردوه و برسییه؟!

شاژن سه‌ری سوپما، خانم و نۆکه‌رانی ناو کۆشک سه‌ریان سوپما، فیرعه‌ون دلێ داخوړیا و شیوا، گوتی:

بۆچی ئەم منداله‌ ته‌نها شیر ی ئەم دایه‌نه‌ی خوارد! دیاره‌ دایکیه‌تی؟

دایکی موسا گوتی:

گه‌وره‌م من ئافره‌تیکی بۆن خۆشم، شیرم پاکه‌ و تامی خۆشه‌، هه‌مو مندالیک مه‌مکم ده‌گرئ.

فیرعه‌ون به‌م وه‌لامه‌ کړ و بێده‌نگ بو و خه‌لاتی کرد.

به‌مچۆره‌ دایکی موسا گه‌رایه‌وه ماله‌وه و موساشی له‌ باوه‌ش بو.

خوا موسای بۆ گه‌راندوه‌ه تا چاوی دایکی رۆن بێته‌وه و بۆی غه‌مگین نه‌بی، تا بزانی به‌لینی خوا دیته‌ دی، به‌لام زۆریه‌ی خه‌لك نازانن.

۱۱- بۆكۆشكى فيرعەون!

پاش ئەوھى دايكى موسا موساى لە شیر کردەوھ، بۆ كۆشكى پاشای گەراندەوھ.

موسا لە كۆشكى پاشادا وەك كورپە پاشایان گەرورە بو.

موسا سامى پاشا و دەولەمەندانى لە دلدا نەما.

موسا بە چاوى خۆى دەيدى فيرعەون و خزم و خىزانە كەى بە چ نازونوزىك رادەبویرن.

دەيدى ئەوھى ئيسرائيل توشى چ دەردەسەريەك كراون تا فيرعەون و خزم و خىزانى بە خۆشى راببویرن.

دەيدى چۆن ئەوھى ئيسرائيل برسى كراون تا سەگ و سوارەكانى فيرعەون تير و تەژى بن.

دەيدى چۆن وەك كەر و هيستر رەفتار لە گەل ئەوھى ئيسرائيل دەكەن.

دەيدى چۆن بىنگارىيان^(۱) پیدەكەن و ئيش و نازاريان پى دەچيژن.

موسا ھەمو سبەينەيەك و ئيوارەيەك ئەم شتانەى دەديت و بیدەنگ دەبو.

موسا زۆرى پى ناخۆش بو و رقى ھەلدەستا.

چۆن پى ناخۆش نەبى و رقى ھەلنەستى كە ببينى نەتەوھ و بنەمالە كەى ريسوا دەكرين؟

كە نەتەوھ كەى ئەوھى پېغەمبەرانن، ئەوھى بەرپىزان و پايدەبەرزانن.

---

(۱) بىنگارى: كارى بە زۆرى و بى كرى.

گوناھی نه وهی ئیسرائیل چیه؟

ههه چونکه قیبتی نین؟! ههه چونکه که نعانین؟!

ههه گیز نه مهه گوناح نیه! ههه گیز نه مهه گوناح نیه!

۱۲- مستیکی کوشنده

موسا که گه وره بو و بوه گه نجیکی به هیئز خوا حوکم و زانستی پیبه خشی.

موسا سته مکارانی خو شنه ده ویست و رقی لیده بونه وه، موسا سته مدیده و بیکه سانی خو شنه ده ویست و یارمه تی ده دان، بیگومان گشت پیغه مبه ران ههه و بونه.

جاریکیان موسا به ناو شماره که ی فرعه و نندا ده گه را، خه لک هه ریه که ی به کاری خوی خه ریک بو.

موسا دیتی و دو کهس له گه ل یه کتر به شهر دین، یه کیکیان له نه وهی ئیسرائیل و نه وهی تریش قیبتیه، قیبتیه کان دوژمنی نه وهی ئیسرائیل بون. پیاوه ئیسرائیلیه که هاواری کرد و بانگی موسای کرد یارمه تی بدات و، سکا لای خوی له پیاوه قیبتیه که ده رپری.

موسا له قیبتیه که توپه بو و مستیکی پاوه شانندی، مسته که کوشنده بو و قیبتیه که ی کوشت.

موسا زور په شیمان بووه، چونکه زانی شهیتان نه مه کاره ی پیکردوه.

موسا بولای خوا ژیوان^(۱) بووه و داوای لیبوردنی له خوا کرد.

---

(۱) ژیوان بونه وه: په شیمان بونه وه.

هه مو پیغه مبهریک به ره و لای خوا ژیوان ده بیته وه و داوای لیبوردن ده کات.
موسا داوای لیبوردنی کرد و گوتی:

شهیتان ئەم کاره ی پیکردم، شهیتان دوژمنیکی گومرا که ره.

خوا له موسای بوری، چونکه موسا به مبهستی کوشتن مسته که ی
رانه وه شاندا، هه مبهستی ته وه بو لییدا، به لام مسته که به هیز بو کوشتی.

موسا سوپاسی خوی کرد و گوتی:

خوا میهره بانیی له گه لدا کردم و لیم خوش بو، که واته له مه و دوا قهت نامه
پالپشتی تا وانکاران.

موسا له ترسی جه ندرمه کانی فیرعه ون نه خو بین و بیگرن به ماته مات و به
وریاییه وه له ناو شاردا ده پژیی.

موسا ئاگاداری خوی ده بو و له وه ده ترسا جه ندرمه بیگرن و بۆ لای فیرعه ونی
بیهن.

جه ندرمه هاتن دیتیان وا پیاویکی قیبتی که یه کیک بو له نوکه ره کانی
فیرعه ون له سه ره ئه رز که وتوه و کوژراوه، به داوای بکوژه که ییدا گه پان به لام
نه یاندۆزیه وه.

کی بکوژیان نیشان ده دا که جگه له موسا و پیاوه ئیسرا ئیلیه که که سی تر
پی نازانی!؟

له م شار و ولاته دا باس هه باسی ئەم کوژراوه بو، هه مو که سی باسی ده کرد
و که سیش نه یده زانی بکوژه که کییه.

فیرعه ون توپه بو و به جه ندرمه کانی گوت:

هه ره ده بی بکوژم بۆ بدۆزنه وه.

۱۳- نهینیه که ناشکرا ده بی

بؤ سبه نینئ موسا دیتی ههر هه مان پیاوی ئیسرائیلی و له گه ل قیبتیه کی تر به شه پ دئ.

ئیسرائیلیه که بیته وهی شهرم له خۆی بکاته وه ئه م جاره ش هاواری کرد و بانگی موسای کرد یارمه تی بدا.

موسا پییگوت: تو دیاره پیاویکی زۆر هیچ و پوچ و بیشه رمی و واز له شه پ و مشتومرآن ناهینئ، ههر بانگی منیش ده که ی یارمه تیت بده م

ده ته وئ له سه رت وه ده نگ بی م و سه رت بجه م هه ی تا وانبار!

ههر چه نده موسا ئه م قسانه ی به پیاوه ئیسرائیلیه که گوت، به لام ویستیشی قیبتیه که ته مبی بکا، به م مه به سه ته لییان چوه پیش و نزیک که وته وه.

ئیسرائیلیه که بینئ موسا توپه بوه و سه رکۆنه ی^(۱) ده کا، له وه ترسا موسا له ویش بدات و وه ک قیبتیه که ی دوینئ بیکوژی.

بۆیه گوتی: ئه ی موسا! ده ته وئ وه ک دوینئ یه کیکت کوشتوه ئه مرؤ منیش بکوژی.

دیاره ده ته وئ ده ستی سه مکاریت دریژ بکه ی و کاری چاک نه نجام نه ده ی.

لیره دا قیبتیه که زانی که موسا پیاو کوژه که ی دوینئ که یه.

قیبتیه که چو به جه ندرمه کانی راگه یاند و گوتی موسا پیاو کوژه که یه.

هه وال گه یشته وه لای فیرعه ون، فیرعه ون توپه بو و گوتی:

ئهو کوپه ی که له کۆشکی من گه وره بوه و نه کی منی کرده کوشتویه تی؟!

(۱) سه رکۆنه: گله یی، سه رزه نشت.

به لآم خوا ویستی و ابو موسا له به لآی فیرعهون و جهندرمه کانی رزگار بکا و نه که ویتته به رد هستیان.

موسا مسته که ی به مه بهستی کوشتن رانه وه شانده بو به لآم مسته که به هیتز بو و قیبتیه که ی کوشته.

به لآم فیرعهون و جهندرمه کان به م شته بر وا ناکهن و پاسا و^(۱) له موسا قبول ناکهن.

خوا ویستی و ابو پاشایه تی فیرعهون به دهستی موسا تی بچی.

خوا ویستی و ابو نه وه ی ئیسرائیل به دهستی موسا رزگار بن.

خوا وای خه ملاندوه^(۲) موسا خه لک له مرو فیه رسته وه به ره و خوابه رستی رزگار بکات.

به لآم نه گهر موسا دهستی جهندرمه سته مکاره کانی بگاتی چون نه م مه به ستانه دینه دی؟

دهست و پیوه ند و وه زیره کانی فیرعهون کویونه وه و راویژیان له ناو خودا کرد و ویستیان موسا بکوژن.

پیاویک هه بو گوئی له گشت پلان و قسه کان بو.

هاته لای موسا و باسو خواسی تیگه یانده و پییگوت:

بۆ تو مه تا زوه خو ت رزگار بکه.

موسا به نهی نی و به ترس و وریاییه وه شاری به جیهیشت و له خوا ده پارایه وه، ده یگوت: خوابه له م سته مکارانه رزگارم بکه.

(۱) پاسا: هوی عوزر نامیز.

(۲) خه ملاندن: ته قدیر کردن.

۱۴- له میسرهوه به رهو مه دیهن

به لآم موسا بو کوئی بچی، سهرتاپای ولاتی میسر هی فیرعه ونه و له ژیر
دهسه لاتی فیرعه ون دایه؟!

جه ندرمه کانی فیرعه ون هه میسه دانوساون، به چاوی قهله رهش سهر ده کهن و
به بونی میرولان بون ده کهن!

خو ئیلهامی خسته ناو دلی موسا بچیته شاری مه دیهن که شاریتیکی
عهره بی بوو دهسه لاتی فیرعه ونی نه گه یشتبوئی.

مه دیهن دهشتیک بو گه لسی گوندیشی لیبو، شارستانیه تی میسری
نه گه یشتبوئی.

کۆشک و ته لار و بازاری میسری نه گه یشتبوئی.

به لآم ناواییه کی به خته وهر بون، چونکه له دهسه لاتی فیرعه ون دور بو.

به خته وهر بون چونکه ولاتیکی سهر به ست بو له ژیر جوکمی فیرعه ون دانه بو.

چهند خو شه دهسته کیاتی له گه ل نازادی و داد گه ری.

چهند ناخو شه شارستانیه تی له گه ل کزیله بی و ژیردهسته بی.

له مه دیهن که خه لک روژیان ده کرده وه له زه بروه ننگ و سته می فیرعه ون
نه ده ترسان.

له مه دیهن دا که خه لک ده نوستن له به لای جه ندرمه کانی فیرعه ون نه ده ترسان،
له مه دیهن دا مندال سهر نه ده بران.

موسا به رهو مه دیهن که وته ری.

لە ولاتی میسر چوێ دەری و دور کەوتەو، بەلام دەترسا و ئاوری بەملا و ئەولا دەدایەو، نەوێک یەکیکی شونی^(١) هەلگرتی.

بەلام جەندرمەکان بیتاگابون.

موسا ناوی خۆی لێهینا و دەرچو، لە خوا دەپارایەو و داوای دەکرد یارمەتی بدات و پزگار ببی.

کە بەرەو مەدیەن کەوتە ری گوتی: بە تەمای خوا، خوا پێی بیزیانم نیشان دەدا.

١٥- لە مەدیەندا

موسا گەیشتە مەدیەن، کەسی نەدەناسی و کەشیش ئەوی نەدەناسی.

شەوی بچیتە کوی؟ لە کوی بنوی؟

موسا بیری لەم پرسیارانە دەکردەو، بەلام لەوێ دلتیا بو کە خوا سەرگردانی^(٢) ناکات.

لەم شارەدا بیریکی هەبو خەلک ناویان لێ هەلگرتی^(٣) و مەر و ماللات و ولساتیان پێ تیراو دەکرد.

موسا دو ئافەرەتی دیت مەر و ماللاتەکیان لە دورەو پراگرتو و چاوەری دەکەن خەلکە مەر و ماللاتی خۆیان ئاوەن ئینجا ئەوان ئاوی بەن.

(١) شون: شوینەوار، شوینپی.

(٢) سەرگردان: ویل، ری لەبەرزبو.

(٣) ئاوەلگرتی: ئاوەرەهتەن لەبەر.

موسا خاوەنی دڵیکى میهرەبان و بەبەزەیی بو، وەك باوکیکی بەسۆز و دڵۆقان^(۱) هەستی بزوا.

بە ئافرەتەکانی گوت: بۆچی وا لە دورەووە وەستاون و ئاو ناھیتن؟
گوتیان: تا هەمو خەلکە کە ئاو هەلنە گۆزن ئیمە ناتوانین ئاو هەلگۆزین،
چونکە ئەوان بەھیزن و ئیمە بیھیزین، ئەوان پیاون و ئیمە ئافرەتین.
وەك بلیتی بزائن موسا لییان پیرسی ئەی بۆچی لە مالهوہ پیاویکتان بەم کارە
هەلناستی؟

بۆیە گوتیان: باوکیشمان پیریکى بە تەمەنە.

لیرەدا موسا سۆزی میهرەبانیتی وروژا، خۆی چو ئاوی بۆ هەلگۆزین، پاشان
ئەوان پۆیشتن.

بەلام موسا بۆ کوی بچی؟!

ئەم شەو رو لە کوی بکا و لە کوی بنوی؟!

نە ئەو کەس دەناسی نە کەسیش ئەو دەناسی!

پاشان چوہ بەر سیبەری دارێک و گوتی:

خوایە پێویستیم بە شوینیکە تییدا نیشتەجی بم.

---

(۱) دڵۆقان: دڵنەرم و بە بەزەیی.

۱۶- به دواډا ناردن

هدردو کچه که پیش کاتی دیاریکراوی رۆژانه یان گه یشتنه وه مالتی.
باوکه که یان لئی پرسین: ها کچه کانم چۆنه ته مړو وا به زوی گه پانه وه؟ هوی
چبو وا به خیرایی هاتنه وه؟
گوتیان: خوا وای رڼکخست پیاوئیکی چاک و به به زه ییمان لسی هه لکه وت و
ناوه که ی بؤ هه لگوزین.
پیاوه پیره که سدری سوپما، زانی نهم پیاوه پیاوئیکی نامۆیه، چونکه هیچ
رۆژیک که س میهره بانئ له گه لدا نه کردون.
پیاوه پیره که گوتی: پیاوه که تان له کوئی به جیهیشت؟
گوتیان: له هه مان شوین، پیاوئیکی نامۆیه هیچ شوینیکی نیه!
پیاوه پیره که گوتی: کچه کانم کاریکی چاکتان نه کرد، ده بوایه میوانداری
بکهن، چونکه نه و چاکه ی له گه ل ئیمه دا کرده، شوینیشی نیه روی تیبکا.
نهم شهو رو له کوئی بکا و له کوئی بنوی؟!
له سهرمانه میوانداری بکهین، له سهرمانه چاکه ی بدهینه وه!
یه کیکتان برۆن بیهینن.
یه کیکیان به رۆیشتنیکی شهرمانه وه چوه لای موسا و پیی گوت: باو کم
بانگت ده کا تا پاداشتی ئاو هه لگوزینه که ت بداته وه.
موسا زانی خوا نزا که ی قبول کرده و شوینی نیشته جیتی بؤ ره خساندوه،
بۆیه داوا که ی رت نه کرده وه.

موسا له گه‌لی چو، موسا زۆر به‌ریز و به حورمه‌ته‌وه له پێشه‌وه‌ی کچه‌که ده‌پۆیشت تا توشی نه‌زه‌ر نه‌بی.

موسا گه‌یشته ماله‌که و پیاوه پیره‌که له ناو و نیشتمانی موسای پرسی، نه‌ویش وه‌لامی دایه‌وه.

پاشان موسا به‌سرهات و بارودۆخه‌که‌ی بۆ گێپرایه‌وه.

پیاوه پیره‌که به هیمنی و به ئارامی گوێی بۆ گرتبو.

که موسا له گێپرا‌نه‌وه‌که‌ی بو‌وه پیاوه پیره‌که پینی گوت:

مه‌ترسه له‌م نه‌ته‌وه سته‌مکاره‌ پرزگارت بو.

۱۷- ژن هینان

موسا وه‌ک میوانیکی به‌ریز به‌لکو وه‌ک کورپکی خۆشه‌ویست له لایاندا مایه‌وه.

پۆژیکیان یه‌ک له کچه‌کان به ساده‌یی به دلپاکی به باوکی گوت:

بابه گیان! به‌کری کارێ پێبکه، موسا پیاوینکی به‌هیتز و پا‌که.

باوکی گوتی: کچم چۆن ده‌زانی به‌هیتز و پا‌که؟

گوتی: ده‌زانم به‌هیتزه، چونکه ئه‌و به‌ته‌نیا سه‌ری بیره‌که‌ی هه‌لگرت، که به‌چهند که‌سیک نه‌بی هه‌لناگیرئ.

بابه‌گیان پاکیشه، چونکه به‌دریژایی رینگا له پێشه‌من ده‌پۆیشت و ته‌ماشای نه‌ده‌کردم.

هه‌مو کرێکار و خزمه‌تکاری ده‌بی به‌هیتز و پا‌ک بی.

ئه گهر به هیز نه بی به باشی کاری پیناکری.
ئه گهر پاک نه بی گزی^(۱) ده کا و هیزه که ی سودی نابی.
وته ی کچه که له گه ل دلی باو که پیره که ی تیکی کرده وه.
به لام نهو وه ک باو کیک بیری له مه سه له که کرده وه.
باو که پیره که له دلی خویدا گوتی:
پیموایه که س له م کوره شایسته تر نیه بیکه م به خزمی خۆم.
بروا ناکه م له دنیا دا که سیکی له م گه نجه باشتر بدۆزمه وه!
له مه دینه ندا هیچ که سیک به شایسته نازانم بیکه م به خزمی خۆم!
ره نگه خوا نه م گه نجه ی بۆ هینا بم تا بیکه م به خزم و هاریکاری خۆم.
پیاوه پیره که به ریز و به زه یی و داناییه وه به موسای گوت:
من ده مه وی کچیک ی خۆمت لی ماره بکه م، به لام ده بی هه شت سالان
کاروبارم بۆ راپه رینی.
ماره ییه که به م جۆره یه، که ده بی نه م هه شت ساله ته واو بکه ی.
خۆ نه گهر کردته (ده) سال له چاکه و پیاوه تی خۆته، نامه وی کاری سه ختت
پیبکه م، به پشتیوانی خوا چاکه ت له گه لدا ده که م.
پیاوه پیره که له وه ده تر سا گه نجه که کچه که ی ببات و به ته نیایی به جیی بیلن.
پیاوه پیره که ویستی گه نجه که تاقی بکاته وه تا نه گهر که وته به ردلی کچه که ی
بداتی.

---

(۱) گزی: خیانه ت.

موسا داواکه‌ی قبول کرد و پییوابو خوا وای بۆ رێک خستوه و خوا پیروزی ده‌کا.

پییوابو خوا وایکردوه بچیتته مه‌دیه‌ن و له‌ویش بچیتته مائی ئەم پیاوه پیره و پیاوه پیره‌که‌ش سۆز و خۆشه‌ویستی بۆ بزواوه.

بۆیه موسا گوتی: من پازیم.

به‌لام موسا زیره‌ک و تیگه‌یشتو بو بیری کرده‌وه نه‌وه‌ک له‌ ئایینده‌دا توشی بیتزاری ببی بۆیه ویستی له‌ هه‌لبژاردنی هه‌ردو ماوه‌که‌دا سه‌ربه‌ست بی و گوتی:

جا ئەگه‌ر هه‌شت ساڵ کارم بۆ کردی یان ده‌ ساڵ من خۆم نازادم، خواش ناگاداره‌.

۱۸- به‌ره‌و میسر

موسا ماوه‌که‌ی ته‌واو کرد و له‌ گه‌ل خیتزانه‌که‌ی به‌رێ کهوتن.

خواحافیزیان له‌ پیاوه پیره‌که‌ کرد و پیاوه پیره‌که‌ش خواحافیزی لی‌کردن و نزی^(۱) بۆ کردن و گوتی:

برۆ خوات له‌ گه‌ل کورپی خۆم، برۆ خوات له‌ گه‌ل کچی خۆم.

موسا له‌ گه‌ل خیتزانه‌که‌ی به‌رێ کهوت، شه‌و یه‌ک پارچه‌ تاریکی بو، گه‌لی سارد و سه‌رما بو.

به‌لام له‌م بیابانه‌دا ناگر له‌ کوی په‌یدا ده‌بی؟

---

(۱) نزا: دوعای چاک.

ئەگەر ئاگر نەدۆزنەوہ چۆن خویان گەرم بکەنەوہ؟!

ئەگەر روناکی نەدۆزنەوہ چۆن بە رېگادا برۆن؟!

بەرېگادا دەرۆیشتن و موسا چاوی بۆ ئاگر دەگېرا.

لەناکاو ئاگرېکی لە دورەوہ بینی، بەخیزانەکەى گوت:

لېرە بن، ئاگرېکم لە دورەوہ دیوہ دەچم بەلکو ھەندیکى لى دینم یان
ئاوہدانىہکى لەلادا دەدۆزمەوہ.

موسا بەرەو لای ئاگرەکە رۆیشت.

کە گەیشتە ئەوی بانگى کرا: ئەى موسا من پەرورەدگارتم، کەوشەکانت^(۱)
داکەنە، تۆ لە دۆلى پېرۆزى گواى.

خوا لەویدا قسەى لەگەل موسادا کرد و سروشى بۆ ھەنارد و فەرموى:

ئەى موسا من تۆم بۆ پېغەمبەرایەتى ھەلبژاردوہ، گوئى بۆ سروشم رادېرە،
من خوام، جگە لە من ھیچ خواوہندیکى تر نیہ، من پېەرستە و نوێژان بکە تا
منت بە یاد بى، رۆژى دوايىش رەوايە و رو دەدات.

موسا گۆچانیکى بە دەستەوہ بو، لە کاتى رۆیشتندا تاقەتى خۆى دەدایە
سەرى.

خوا فەرموى: موسا ئەو دارەى لە دەستى راستت گرتوہ چىہ؟

موسا زۆر بە سادەییەوہ گوتى: گۆچانەکەمە.

موسا دەستى پیکرد سودەکانى گۆچانەکەى دەژمارد، دەیویست قسەکانى
دریژ بى چونکە قسەى لەگەل خوادا دەکرد و گوتى:

---

(۱) کەوش: نەعل.

ئەم دارە گۆچانە کە مە، لە کاتی پۆیشتندا دەیدە مە بەر خۆم و بو مەر و مالاتە کەم گە لای دارانی پێ هەل دە وەر تینم، زۆر سودی تریشی لی دە بینم.

خوا فەرموی: موسا گۆچانە کەت هەل دە.

موسا هەلیدا و گۆچانە کە بوە ماریکی زل و زە بە لاهی بە جولە جول.

خوا فەرموی: هەل یگرە وە مە ترسە، هەر ئیستا دە یگێرینە وە سەر شیوێ کە ی پیشوی.

خوانی شانە یە کی تریشی بە موسا بە خشی، کە ئە ویش دەستی سپی و پۆشن بو.

فەرموی: ئە ی موسا دە ستت بچە ناو با خەلت پاشان دەری بینە بینە وە ی نە خۆشی بی سپی و پۆشن دە بی.

۱۹- برۆ لای فیرعەون کە سنوری بە زاندووە و یاخی بوە

جا دوا ی ئە م گفتوگۆ یە خوا فەرمانی بە موسا کرد بو ئە م کارە ی کە لە پینا ویدا وە دیهاتووە دە سبە کار بی.

فیرعەون خۆ ی لە سەر خەلکی کرد بوە خوا، فیرعەون خراپە کاری لە ولاتدا بەرپا کرد بو.

نە تە وە ی فیرعەون بە خوا بی پروا بون، نە تە وە ی فیرعەون کاری خراپە یان لە سەر زەوی دە نایە وە.

خوا لە بە نده کانی رازی نابێ بی پروا بن، خوا حەز نا کا کاری خراپە لە سەر زەوی بلا و بی تە وە.

خوا ویستی موسا بنییریتته لای فیرعهون و نه ته وه که ی چونکه نه ته وه یه کی
دور له خوا و خراپه کار بون.

به لآم موسا چۆن بجیتته لای فیرعهون و چۆن پوبه پوی ئەم سهرسه خته به
زه بروزه ننگه بییتته وه.

موسا له میژ نیه پیاویکی قیبتی کوشتوه!

موسا له میسر به ترس و له رزه وه هه لاتوه و جهندرمه کان و خه لکی کۆشک
ده یناسنه وه!

موسا گوتی: خوايه من پیاویکم لى کوشتون ده ترسم بمکوژنه وه.

ههروه ها زمانیشم ده گیرى.

به لآم خوا ئەمانه ی ده زانی، خوا ده یویست موسا بچى ئە گهرچى پیاویشى
لى کوشتبن و زمانیشى بگیری.

خوا بانگی کرد: ئە ی موسا پرۆ بانگی ئەم نه ته وه سته مکار و بی پروایه بکه
تا بۆ لای خوا بگه رینه وه.

موسا گوتی: خوايه له وه ده ترسم بروام پى نه کهن، له وه ش ده ترسم کاتیک
به وى قسه یان له گه ل بکه م هه ناسه م سوار ببى و زمانم نه بیته وه، بۆیه با
(هارون)یشم له گه لدا بى.

خوايه که سیکم لى کوشتون ده ترسم بمکوژنه وه.

خوا فرموی: نه خیر ناتکوژنه وه و هه ردوکتان پرۆن، من ناگام لیته انه و گویم
له گف توگۆتانه.

پرۆنه لای فیرعهون و پى بلین:

ئیمه پیغه‌مبه‌ری خوای بونه‌هرین.

نه‌وهی ئیسرائیل نازاد بکه و لیگه‌ری با له‌گه‌ل ئیمه‌دا بن.

خوا فه‌رمانی به موسا و به هارون کرد به نهرم و نیانی له‌گه‌ل فه‌رعه‌ون بدوین.

خوا له‌گه‌ل دوژمنه‌کانیشی تاراده‌یه‌ک نهرمی پی‌خۆشه.

خوا فه‌رموی: قسه‌ی نهرمی له‌گه‌ل‌دا بکه‌ن به‌شکو بیره‌کاته‌وه یا ده‌ترسی.

٢٠- له‌به‌رده‌م فه‌رعه‌ون‌دا

موسا و هارون چونه لای فه‌رعه‌ون و له‌ کۆری فه‌رعه‌ون داوایان له‌ فه‌رعه‌ون کرد تا به‌ره‌و خوا بگه‌رپته‌وه.

به‌لام فه‌رعه‌ونی به‌ زه‌بروزه‌نگ له‌ چاونه‌ترسیه‌که‌ی موسا توپه‌ بو، به‌ که‌شوفش و لوتبه‌رزیه‌وه‌ گوتی:

گه‌نجۆ^(١)! تۆ کیی تا بتوانی له‌ کۆری من هه‌لستیه‌وه و نامۆژگاری من بکه‌ی؟

تۆ ئه‌و منداله‌ نه‌بوی که له‌ ناو زی‌دا هه‌لمانگرتیه‌وه؟

ئه‌دی ئیمه‌ نه‌بوین له‌ مندالی تا گه‌نجیتی به‌خیومان کردی؟

تۆ نه‌بوی پیاوه‌که‌ت کوشت و خۆت دزیه‌وه؟

موسا توپه‌ نه‌بو، نه‌یگوت: درۆیه، نه‌یگوت راست ناکه‌ی، بروبیانوی نه‌هینایه‌وه، به‌لکو زۆر به‌ راشکاویه‌وه وه‌لامی دایه‌وه.

---

(١) گه‌نجۆ: ئه‌ی گه‌نج.

گوتى: بەلئى من كوشتەم، كاريكى ناپەواش بو بەلام ژيوان بومەو و خوا لىم
خۆش بوە. (۱)

پاشان كە ترسام بكوژنەو و ھەلەتم و ولاتم بە جيھيشت.

پاشان خوا چاكەي لەگەلدا كردم و كردمى پېغەمبەر.

ئەي فيرعەون! منەتى ئەو ھەم لەسەر دەكەي، كە چەند سالىك منت بەخيۆ
كردوہ؟!

ئەدى بۆ بىر لەوہ ناكەيەو كە بۆچى من كەوتە بەردەستى تۆ و لەبەر چ منت
بەخيۆ كردوہ؟

ئەگەر تۆ مندالت نەكوشتبايە دايكيشم فرپى نەدەدامە ناو نيل و نەدەكەوتە
بەردەستى تۆ تا بەخيۆم بكەي!

لە پال ئەم ھەمو ستم و كارە خراپانەتدا پىتوايە پياوہتيت لەگەلدا كردوم؟
تۆ نەتەوہ كەي منت بە كەر و ئازەل داناوہ و وەك سەگ تىتخورپون، توشى
نەھامەتى و دەردەسەريت كردون.

ئەوہ چ پياوہتية كە ئەگەر مندالكيان لى بەخيۆ بكەي!؟

كە بەخيويشت كردوہ نەتزانپوہ و ھەلەت كردوہ ئەگەرنا ئەويشت دەكوشت!
پىتوايە چاكەت لەگەلدا كردوم كە چەند سالىك منت بەخيۆ كردوہ، كەچى
ھەمو نەوہى ئيسرائيلت كردۆتە كۆيلە!؟

---

(۱) لىم خۆش بوە: لىي بوريوم.

۲۱- بانگکردن به‌ره‌و لای خوا

فیرعه‌ون ده‌مکوت بو و نه‌یتوانی وه‌لام بداته‌وه، ویستی خۆی له پرسیاره‌که هه‌لبویرئ، بۆیه‌گوتی:

په‌روه‌ردگاری بونه‌وه‌ر کێیه؟ که گویم لیته‌ ناوی ده‌به‌ی؟

موسا گوتی: په‌روه‌ردگاری ئاسمانه‌کان و زه‌مین و نیوانیانه‌ ته‌ گهر بپرواداری دنیان.

فیرعه‌ون له‌م وه‌لامه‌ توپه‌ بو، ویستی توپه‌یی ئاماده‌بوانی نیو کۆپه‌که‌ش بوروژینی و سه‌ریان له‌ وته‌کانی موسا بسورمینی.

بۆیه‌ روی کرده‌ ئاماده‌بوان و گوتی: گویتان لی‌ نیه‌ موسا چ ده‌لی؟!

به‌لام موسا قسه‌کانی خۆی نه‌پری و زه‌بری دوه‌می راوه‌شاند ه‌ فیرعه‌ون و گوتی:

په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ و په‌روه‌ردگاری باب و باپیرانی پیشوتانه‌.

فیرعه‌ون توپه‌تر بو و ئارامی نه‌گرت و گوتی:

دنیابن پیغه‌مبه‌ره‌که‌تان شیت بوه‌.

به‌لام موسا قسه‌کانی خۆی نه‌پچراند و زه‌بری سییه‌می راوه‌شاند ه‌ فیرعه‌ون و گوتی:

په‌روه‌ردگاری رۆژئاوا و رۆژه‌لات و نیوانیانه، ته‌ گهر ئیوه‌ تیبگه‌ن.

فیرعه‌ون ویستی موسا له‌م بابه‌ته‌ تاله‌ هه‌لبویرئ.

فیرعه‌ون ویستی توپه‌یی ده‌ست و پیوه‌نده‌که‌ی بوروژینی.

بۆیه‌ گوتی: له‌باره‌ی باب و باپیرانمان چ ده‌لی؟!

فیرعەون لە دلّی خۆی گوتی:

ئەگەر موسا بلّی لەسەر ھەق بون، دەلّیم: ئەوان بتیان دەپەرست!

ئەگەر بشلّی: لە گومراھی و لە گەمژەیی دابون، ئەوا ئامادەبوانی کۆپرەکە تۆرە دەبن و دەلّین: موسا جوین بە باب و باپیرانمان دەدا.

بەلام موسا لە فیرعەون زیرە کتر بو، موسا خوا پرسی راستی بۆ پۆشن دەکاتەو، گوتی:

باب و باپیرانی پێشو چیان کردبێ و چۆن بوین لەلای پەروردگار بزر نیە و گشتی نوسراو، پەروردگاری من شت لەبیر ناکا و بە ھەلەدا ناچێ.

پاشان موسا قسە ی بردەو ھە سەر ئەو بابەتە ی کە فیرعەون دەیویست خۆی لّی پزگار بکات.

موسا گوتی:

پەروردگاری من شت لەبیر ناکات و بە ھەلەدا ناچێ.

ئەو پەروردگارە ی کە زەوی بۆ ژیان سازاندو ھ و گەلّیک پێگە و رەوازیشی^(۱) لەسەر زەوی بۆ داناوین.

ئەو پەروردگارە ی کە بارانی لە ئاسماندا باراندو ھ.

لّیرەدا فیرعەون دەمکوت دەبێ و قسە ی دەبێ، بۆیە ھەمو پاشایەکی زۆردار پەنا دەباتە بەر زەبروزەنگ و تۆرەیی و دەلّی:

باپیت بلّیم ئەگەر ھەر یەکیکی تر جگە لە من بە خواو ھند بزانی دەتخەمە بەندیخانە و بەندت دەکەم.

---

(۱) رەواز: رینگایەک ھاتوچۆی لەسەر بێ.

۲۲- موعجیزه کانی موسا

فیرعهون که تیره کانی خۆی هاویشت موسا ویستی تیری خوای تیبگری.
موسا گوتی: ئەدی ئەگەر بە لگهی پیغمبرایه تیم پی نیشان دای بپروام
پیدینی؟

فیرعهون گوتی: بیهینه ئەگەر راست ده کهی.

موسا گۆچانه کهی هه لدا و یه کسه بوه ماریکی زل و زه به للاح.

پاشان دهستی برده بن باخه لی و ده ریهینا یه کسه دهستی زۆر سپی بو.

فیرعهون مه هانه یه کی^(۱) دۆزیه وه و به ناماده بوانی گوت:

جادوگه ریکی^(۲) زانایه.

ناماده بوان گوتیان: راست ده کهی جادوگه ره، جادوه کهی رون و ناشکرایه.

موسا گوتی: ئیوه به شتی راسته قینه ده لئین جادو، ئەوهی جادوگه ر بی
جادوه کهی تاسه ر نیه و سه رناکه وی.

فیرعهون گوتی: ئیوه ده تانه وی له ریازی باب و باپیرانمان وه رچه رخیتن^(۳)،
ده سه لات و پاشایه تی بؤ خۆتان وه ده ست بیتن. ئیمه پرواتان پی ناهینین.

فیرعهون وه کو پاشا زۆرداره کان ویستی ده ست و پیوه نده کهی له موسا
بترسینی و گوتی:

جادو: سیحر

(۱) جادوگه ر: سیحریاز

(۲) وه رچه رخیتن: وه رسورپینن، لابده ن.

(۳) وه رچه رخیتن: وه رسورپینن، لابده ن.

موسا دەيەوی بەھۆی جادوہ کانیهوہ لە ولاتتان دەربەدەر بکا، ئیوہ تەگبیرتان چیه؟

دەست و پتوہندە کەمی گوتیان: پیمان باشە جادوگەرانی سەرتاپای ولات کۆبکریئەوہ و موسای پێ ببەزینین.

بەمجۆرە لە سەرتاپای ولات بانگیان پراھیشت و گوتیان:

بۆ ئاگاداری، بۆ ئاگاداری... کێ جادوگەرە و جادو دەزانێ با لەلای پاشا ئامادە بێ.

جادوگەران لە ھەمو لایە کەوہ ھاتن و لەلای پاشا کۆبونەوہ.

بریار درا لە پۆژی جەژندا جادوگەرەکان رۆبەروی موسا ببنەوہ.

بانگی خەلکیشیان کرد کۆببنەوہ تا بەلکو ببینن چۆن بەسەر موسا زال دەبن.

۲۲- بەرەو گۆرەپان

خەلک لە بەیانیه کەمی پۆژی جەژن زو لەمالئەوہ دەرچون و پۆل پۆل بەرەو گۆرەپانی پۆشتن.

مندال و گەنج و پیر و پیاو و ئافرەتان لە مالئەوہ دەرچون و بەرەو گۆرەپان بەرپێ کەوتن.

کەس لە مالئەوہ نەما تەنھا نەخۆش و پەککەوتەکان نەبن.

لە کوچە و کۆلان و بازاردا باس باسی جادوگەری و جادوگەران بو.

- ئەری جادوگەرە گەورە کەمی شاری ئەسوان ھات؟

- بهلئى، جادوگەر به ناوبانگه كهى شارى ئوقسور و شارى جيزه
به ناوبانگيش هاتن.

- ئەرى تۆپىت وايه كى دەباته وه؟

هەرچى جادوگەرى كارامه و گەورەى مىسرە گشتيان كۆبونە وه، دەبى كەس
لييان بباته وه!

موسا و براكهى چۆن دەتوانن ببه نه وه؟!

موسا تا گەوره بو هەر له كۆشكى پاشادا بو، پاشان به ترس و لەرزە وه
میسرى به جیھیششت و چوه مەدیەن، چەند سالتیکیش له مەدیەندا مایه وه.

له كوئى فیرى جادو بوه؟

له میسر؟ نه خیر.

له مەدیەن؟ نه خیر، گویمان لیئنه بوه له ویدا هونەر هەبى! ..

نە وهى ئیسرائیلیش هاتن و له گەل خەلك كۆبونە وه، دلیان لەنیوان هیوا و
بیھومیئدی دا بو، رەنگه زیاتر بیھومیئدیان به سەردا زال بویى، به لام خوا
میهره بانى له گەل كورى عیمران دەکا! خوا نە وهى ئیسرائیل سەردە خا!

جادوگەرە كان به لاف و گەزاف و لوتبەرزیه وه هاتنە ناو گۆرە پان.

جل و بەرگی رەنگا ورەنگیان له بەر کردبو.

هە مو گۆچان و گوریسیان پیبو.

هە مو به پیئکەنین و گالته جاریه وه بەرە و گۆرە پانە که دەهاتن.

دەیانگوت ئەمرۆ رۆژى هونەرە!

ئەمرۆ پاشا دەبینى چ کارىكى عەنتیکه دەنوینن.

ئه مېرۆ خه لێك ده بیهنی چه‌ند گرنه‌گین!
كاتیك كه جادوگه‌ره‌كان ئاماده‌بون به‌ فیرعه‌ونیهان گوت:
ئه‌گه‌ر سه‌رکه‌وین خه‌لاتمان ده‌كه‌ی؟
فیرعه‌ون گوتی: به‌لێ پله‌ و پایه‌شتان به‌رز ده‌كه‌مه‌وه...
ئه‌مه‌یه‌ خه‌لاتی پاشایان! ئه‌مه‌یه‌ رێزانه‌ی^(۱) پاشایان!
ئه‌مه‌یه‌ كه‌ پیاوی پێ ده‌خه‌له‌تی!
ئه‌مه‌یه‌ كه‌ پشتی پالئه‌وانان له‌ ئه‌رزیه‌ ده‌دا!
به‌مجۆره‌ جادوگه‌ره‌كان به‌ به‌لینه‌كانی فیرعه‌ون دلخۆش بون.

۲۴- له‌ نیوان راست و ناراستدا

موسا به‌ جادوگه‌رانی گوت: چتان هه‌یه‌ هه‌لیده‌ن.
جادوگه‌ره‌كان گوریس و گۆچانه‌کانیان هه‌لدا و گوتیان:
سویند به‌ شان و شکۆی فیرعه‌ون ئیمه‌ سه‌رده‌که‌وین.
خه‌لێك شتیکی سه‌یریان بینی، به‌ ده‌یان و سه‌دان ماریان ده‌دی له‌ گۆره‌پاندا
ده‌جین، خه‌لێك كه‌ ئه‌م دیمه‌نه‌یان بینی چه‌په‌سان و بۆ پاشه‌وه‌ کشانه‌وه‌.
هاواریان کرد: مار! مار!
ئافه‌ته‌كان قیژاندیان، منداله‌كان زیڕاندیان، هه‌راوه‌ئوریا گۆره‌پانی
هه‌ژانده‌وه‌.

(۱) رێزانه‌: رێژ لێنان.

ئەو ەى خەلك دىتى موساش دىتى و سەرى سورما، موسا گوريس و
گۆچانە كانى لە بەرچاودا ببو ە مار و دە جولان.

موسا ترسىكى بە دلدا ەات!

چۆن نە ترسى؟ ئە مپۆ پۆژى تاقىکردنەو ەى ە، پياویش لە تاقىکردنەو ەدا يان
دەباتەو ە يان دەدۆرى!

ئە گەر خوانە خواستە جادوگەر ە كان ببەنەو ە.

ئە گەر خوانە خواستە موسا بدۆرىنى.

چ رو دەدا؟ پەنا بە خوا!!

سەرکەوتنى موسا سەرکەوتنى پياويك نيە.

بەلكو سەرکەوتنى ئاينە بەسەر پاشا.

سەرکەوتنى راستیە بەسەر ناراستى.

خوايە موسا نەدۆرىنى! خوايە موسا ژير نەكەوى!

موسا ترسى بە دلدا ەات بەلام خوا ورەى^(۱) موساى بەرز کردەو ە و پيى
فەرمو:

مەترسە تۆ سەرکەوتوى.

تۆ گۆچانەكەى دەستى راستت ەلده ئيتەر ەرجى فروفيلى جادوگەر ەان ەيە
قوتى دەدا، جادوگەر ەان سەرناكەون.

موسا بە جادوگەر ەانى گوت:

---

(۱) ورە: عەزىمەت.

کارەكەى ئىتوھ جادوھ، خوا جادوان پوچەل دەكاتەوھ.
خوا كاری بەدكاران ناسازىتى.

خوا وتەى راستى خۆى سەردە خا ئەگەرچى تاوانكارانىش پىيان ناخۆش بى.
موسا گۆچانەكەى ھەلدايە ناو گۆرەپان و بو بە ماریكى زل و زەبەللاح،
ھەمو گوريس و گۆچانەكانى جادوگەرانى ھەللوشى.

بەمجۆرە راستى سەركەوت و ناراستى پوكايەوھ.

جادوگەرەكان تاسان و واقيان ورماس...

- ئەمە چىھ؟

ئىمە دەزانين جادو چۆنە و چۆن نىھ.

ئىمە دەزانين جادو چەند جۆرى ھىيە.

ئىمە مامۆستاي ھونەرين!

ئىمە پىشەواى ھونەرين!

ئەمە جادو نىھ! ئەمە جادو نىھ!

چونكە ئەگەر ئەمە جادو بوايە بە جادو دەمانبەزانند.

ئەگەر ھونەر بوايە بە ھونەر دەمانشكانند!

بەلام ھونەرەكانى ئىمە لەبەردەم ئەم كارەدا پوكايەوھ، وەك خوناوى بەر

ھەتاوئ بو بەھەلم و توايەوھ!

ئەم كارەى لە كوئى ھىناوھ؟ ديارە لەلای خواوھىه!

جادوگه‌ره‌کان دلتیا بون که موسا پیغه‌مبه‌ره و خوا ئهم موعجیزه‌یه‌ی داوه‌تی، جادوگه‌ره‌کان هم‌مو به یه‌ک ده‌نگ هاواریان کرد:

پروامان به په‌روه‌ردگاری موسا و هاپون هیتنا.

هم‌مو سوژده‌یان بۆ خوا برد و گوتیان:

پروامان به په‌روه‌ردگاری بونه‌وه‌ر هیتنا، که په‌روه‌ردگاری موسا و هاپونه.

۲۵- هه‌ره‌شه‌کانی فیرعه‌ون

فیرعه‌ون شی‌ت و هار بو.

ئۆقره‌ی لی‌ی برا، ناگری له چاوان ده‌باری، هه‌وره‌تریشقه‌ی له نی‌توچه‌وانی هه‌لده‌ستا!

هه‌ی داماو فیرعه‌ون! ئه‌وه‌ی لی‌ی ده‌ترسا و نه‌یده‌ویست رو بدا روی دا!

ده‌یویست به جادوگه‌ران موسا ببه‌زین‌ئێ که‌چی جادوگه‌ره‌کان لی‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه و بونه‌سه‌ریازی موسا!

ده‌یویست به جادوگه‌ران خه‌لک له موسا بکاته‌وه، که‌چی جادوگه‌ره‌کان خۆیان به‌ر له هم‌مو که‌س پروایان پی‌هیتنا!

فیرعه‌ون تیریک‌ی به‌رزی هاویش‌ت به‌لام به‌خۆی که‌وته‌وه.

فیرعه‌ون وایده‌زانی وه‌ک چۆن ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر لاشه‌دا هه‌یه ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر هزریشدا^(۱) هه‌یه.

---

(۱) هزر: بیر، فکر.

وايدەزانی وەك چۆن دەسەلاتى بەسەر زماندا ھەيە دەسەلاتى بەسەر دلېشدا
ھەيە .

وايدەزانی ئەگەر بە رەزامەندى خۆى نەبى نەبى ھىچ كەسەك لە خەلكى
ميسر پروا بە ھىچ شتەك بېنن .

بۆيە بە لوتبەرزى و بە كەشوفشەو^(۱) گوتى :

- چۆن بەر لەوھى من رېگاتان پېبەدەم پروا بە موسا دېنن؟!

فیرعەون تیرىكى پاشایانەى تىگرتن و گوتى :

دياره موسا مامۆستاتانە و ئەو فیرى جادوى کردون!

پاشان تیرى دوھمى تىگرتن و گوتى :

ئىوھ پلانتان داناوھتەوھ تا خەلكى ولات ئاوارە بکەن و خۆتان دەسەلات
بگرنە دەست، خۆم دەزانم چتان بەسەردېنم .

پاشان تیرى ژەھراوى سېيەمى تىگرتن، كە دوھەمىن تیرى ناو تیردانى
پاشایانە، گوتى :

شەرت بى دەبى دەست و پىي ھەموتان راست و چەپ بېرم و لە خاچتان
ھەلئواسم .

بروادارەكان تیرەكانیان بە قەلغانى پروا و ئارامگرى پەرچ دايەوھ .

گوتیان: بى باکين^(۲) چت نە کردوھ بیکە، مادەم پروامان ھینا بشكوژيىن زەرەر
ناکەين چونکە بۆ لای خوا دەگەرئیننەوھ .

---

(۱) كەشوفش: لاف و تەنتەنە .

(۲) بى باکين: بى منەتین

هيو له خوا ده خوازين له گوناوه کافمان ببوریت و لیمان خوش بی، که بهر له گشت خه لک پروامان هیئا.

ههروه ها به پروایه کی پتهو و به ورهیه کی بهرزوه گوتیان:

ئیمه پروامان به خوا هیئا و هیوا له خوا ده خوازين له گوناوه کان و لهو جادوهی تو پیترکردین لیمان خوش بی، پاداشتی لای خوا هیترتر و تاسه تره^(۱).

هه رکه سیک به بیروایی و تاوانکاری بگه پیتتهوه لای خوا، خوا ده یخاته ناو دۆزه خ و توشی نه شکه نجهی ده کا.

هه رکه سیکیش به پرواداری و چاکه کاری بؤ لای خوا بگه پیتتهوه خوا به هه شتی پیده به خشی و پلهی بهرز ده کاته وه.

۲۶- گه مژهی فیرعهون

فیرعهون به روداوه کهی موسا ته نگه تاو و نیگه ران بو، خه و نه ده چوه چاوانی.

خواردن و خواردنه وهی لی تال بو.

توره ییه کهی فیرعهون ده ست و پیوه نده کهشی وروژاند.

ده ستو پیوه نده کهی گوتیان: پاشا! چۆن لیده گه پیتی موسا و نه ته وه کهی خراپه کاری له سهر زهوی بلاو بکه نه وه و واز له تو و له خوا وه نده کانت بینن؟!

فیرعهون زۆر توره بو و گوتی:

کوره کانیان ده کوژین و نافرته کانشیان ده هیلینه وه تا خزمه تمان بکن، ئیمه به هیترترین و به سهریاندا زال ده بین.

(۱) تا سهر تره: هه میسه تره.

فیرعهون په نای وه بهر گشت فروفیلینک ده برد تا نه وهی ئیسرائیل و خه لکی میسر له موسا پره نجینتی.

فیرعهون به نه ته وه که ی خوی گوت: نه ته وه که م! خوتان ده بینن چهنه به ده سه لآتم، میسر مولکی خۆمه، روبره کانی میسر که کشتوکالی له بهر ده که ن و پیتی ده ژین مولکی منه.

پیم بلین من باشترم یان موسای بیهیتز و بیده سه لآت؟!!

پاشان به سه نگینی و نه سپاییه وه^(۱) گوتی:

چاوساغانی نه ته وه که م! نه مزانیوه جگه له خۆم هیچ خواوه ندیکی ترتان هه بی.

وهک بلیتی زۆر سوؤراخی خواوه ندیکی کردبسی و زۆری بیر کردبیته وه و ناموژگاری گه له که ی بکات!

پاشان وهک گه مژه و شیتان گوتی: هاماڻ! له قور خشتان بپرن و له سه ر ناگر داغی^(۲) بکه ن و بیکه ن به که رپوچ، له م که رپوچانه وه بالا خانیه کی بلندم بۆ هه لبتین، به لکو ده گه مه لای خواوه نده که ی موسا و ده بیینم، هه رچه نده پیم وایه موسا درۆ ده کات.

هامان خشتیکی گه لسی زۆری به خه لک بری.

له سه ر ناگر داغیان ده کرد و ده بونه که رپوچ.

پاشان ده ستیان پیکرد بالا خانه که دروست بکه ن.

ماوهیه کی دورو دریژ خه ریکی بون و گه لیکیان بلنند هه لئا.

(۱) نه سپایی: له سه رخویی.

(۲) داغ کردن: سوؤرکردنه وه.

هامان و وهستاكان زۆر شهكەت و ماندو بون، قور له بهر بړا، كه رپوچ نه مان.
كه چى فیرعهون هیشتا گه لیکى ماوه، بالاخانه كه هیشتا نزیكى ههور
نه بۆتهوه چ جای نه وهى بگاته مانگ!

هیشتا نزیكى مانگ نه بۆتهوه چ جای نه وهى بگاته خۆر!

هیشتا نزیكى نزیكى خۆر نه بۆتهوه چ جای نه وهى بگاته هه ساره كان!

هیشتا نزیكى هه ساره كان نه بۆتهوه چ جای نه وهى بگاته ئاسمان!

فیرعهون دلئسارد و شهرمه زار بو، فیرعهون هیوای بړا و دهسته و نه ژنۆ له
شوینی خۆى دانیشته و له رو داما.

فیرعهون چهند داماه! دیاره نازانى خوا چهند بهرز و گه ورهیه؟

دیاره نازانى خوا ئه رز و ئاسمانه بهرزه كانى ئه فراندوه؟ دیاره نازانى هه رچى
شتیکى له ئه رز و ئاسمانه كاندا ههیه هى خواجه؟

دیاره نازانى خواجه گه وره خواجه ئه رز و ئاسمانه!؟

فیرعهون دواى كرد و كۆشه بیتا كام و تینكشكاوه كانى هیچ فرۆفیلێكى تری پى
نه ما تهنها نه وه نه بى كه بریارى بدا موسا بكوژى، به و بیانوهى گوايا
خرابه كارى له سهر زهوى بلاو ده كاتهوه!

فیرعهون گوتى: لیم گه پى با موسا بكوژم، كه كوشتم نه و جا با هاواری
خواكهى بكات!

بۆیه دهيكوژم نه وه كه ریبازه كه تان بگۆرێ یان خرابه كارى له سهر زهوى بلاو
بكاته وه.

۲۷- برواداره‌که‌ی خزمی فیرعه‌ون

فیرعه‌ون کاتیک ویستی موسا بکوژی، پیاویکی برواداری خزمی فیرعه‌ون که به نهیئی بروای هیئابو هه‌لسایه‌وه و گوتی:

ده‌تانه‌وی پیاویک بکوژن که ده‌لی خوا په‌روه‌ردگارمه و له په‌روه‌ردگاری خۆشی‌پرا چند نیشانه‌ی زۆر ناشکرای بۆ هاوردون؟!

برواداره‌ نازا و زیره‌که‌که‌ی خزمی فیرعه‌ون گوتی:

له‌به‌رچی به‌ره‌نگاری^(۱) موسا ده‌بنه‌وه و نازاری پێده‌گه‌یه‌نن؟

ئه‌گەر بره‌وشی پێ ناهینن وازی لێ بینن خۆی و ریبازه‌که‌ی خۆی.

ئه‌گەر درۆزن بێ ئەوا تاوانی درۆیه‌که‌ی له ملی خۆیه‌تی و په‌یوه‌ندی به ئیوه نیه .

ئه‌گەر راستیش بکا و پیغه‌مبهر بێ ئیوه‌ش نازاری بده‌ن ئەوا قورپتان به‌سه‌ری... هه‌ندیک له‌وه‌هه‌ره‌شانه‌ی ئەو پیتان ده‌لی دینه‌دی و هه‌موتان ته‌فروتونا^(۲) ده‌بن.

براکانم! به‌مولکی زۆر و زه‌وه‌ند له‌خۆبایی مه‌بن، به‌هه‌یز و له‌شکری گه‌وره له‌خۆ ده‌رمه‌چون.

ئه‌ته‌وه‌که‌م! ئەم‌پۆ ئیوه‌ بالاده‌ستن، ئیوه‌ ده‌سه‌لاتتان به‌ده‌سته، باشه‌ ئه‌گەر سزای خوا توشمان بێ کێ هه‌یه‌ رزگارمان بکا؟!

فیرعه‌ون له‌وه‌لامدا گوتی:

(۱) به‌ره‌نگاریبونه‌وه: روبه‌پروبوونه‌وه.

(۲) ته‌فروتونابون: له‌ناچون و کاولبون.

من هەر سورم له سهر کوشتنی موسا و نهوهی منیش پیتان ده لیم ههر نهو
راسته .

برواداره ئازا و زیره که که ویستی نه ته وه که ی له سه ره نجامی پر ئازار و
چاره نوی سته مکاران بترسینن و گوئی:

نه ته وه کهم! من له وه ده ترسم توشی سزایه کی وه ک سزای نه ته وهی نوح و عاد
و په مود و بیبرواکانی تر بن، دیاره نه وان تاوانیان کردوه بو یه توشی سزا بون
نه گهر نا خوا سته م له بهنده کانی خوئی ناکا .

برواداره ئازا و زیره که که نه ته وه که ی به پوژی دوایی ترساند .

ده زانی پوژی دوایی چیه ؟

پوژی دوایی نه وهنده سهخت و ناخوش و پر ئازاره پیاو ئاور له برا و دایک و
باوک و ژن و منداله کانیشی ناداته وه، چونکه لهم پوژه دا هه مو که سیئک
په ریشانه و له بهر په شیویی خوئی ئاگای له هیچ که سیئ نامینن .

لهم پوژه دا ته نها برواداره کان نه بن نه گینا هه مو براده ره کانی تر له گهل یه کتر
دورمن و له یه کتر بیزارن .

لهم پوژه دا خزمایه تی نامینن و کهس له حالی کهس ناپرسن .

لهم پوژه دا خوای مه زن و بالاده ست بانگ ده کا :

ئه مرۆ ده سه لات بو کییه ؟.. هه لبهت بو خوای زال و ته نیایه .

لهم پوژه دا خه لک هه مو ده په شوکینن، هانا وه بهر یه کتر ده بن، هاواری یه کتر
ده کهن فریامان کهون فریا!

به لآم کهس فریای کهس ناکه وئی و ئاور له یه کتر ناده نه وه، چونکه هه مو له خو
بیزارن و که سیش هیچی پیناکری.

برواداره ئازا و زیره که که گوتی:

نه ته وه کهم! من ده ترسم له م رۆژه دا لیتان بقهومی که ده بیته هاوارهاوار که
رۆژی قیامه ته، ئه وئی رۆژی هیچ کهس هیچی به ده ست نیه و کهس فریاتان
ناکه وئی، ئه گهر ئیوه گومرا بن خوا یارمه تیتان نادا.

برواداره ئازا و زیره که که گوتی:

خوا چاکه یه کی گه لیک گه وره ی له گه لدا کردن به لآم ئیوه ریزتان نه زانی، جا
که مائاواوی لیکردن نه وسا نه فسوستان^(۱) کیشا.

ئه م چاکه یه یوسفی پیغمبر بو - سلاوی خوا ی لیبی - که ئیوه نه تاناسی و
ریزتان نه زانی.

جا که یوسف کۆچی دوا یی کرد گوتتان:

پاکی و بی گهردی بؤ خوا! پیغمبر نه بوه وه ک یوسف بی!

پادشا نه بوه وه ک یوسف بی!

پیاو نه بوه وه ک یوسف بی!

له دوا ی یوسف له کوئی پیغمبر یکی وه ک یوسفمان بؤ دی؟!!

نه خیر قهت پیغمبر یکی وه ک یوسفمان بؤ نابیتته وه!

برواداره ئازا و زیره که که گوتی:

---

(۱) نه فسوس: نه سف.

کاتی خۆی که یوسف هات و به‌لگه‌ی رۆن و ئاشکراشی پیتبو بۆ سه‌لمانندی
پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی، که‌چی ئیوه‌ گومان‌تان لێ هه‌بو، به‌لام وه‌ختی که‌ مرد
گوتتان ئیتر پاش نه‌و خوا هیچ پیغه‌مبه‌ریک نانی‌رت.

بزانی نه‌گه‌ر نه‌م پیغه‌مبه‌ره‌ش بمری هه‌مان شت ده‌لین و په‌شیمان ده‌بنه‌وه!

۲۸- نامۆژگاری پیاوه‌ برواداره‌که

برواداره‌که‌ نامۆژگاری نه‌ته‌وه‌که‌ی کرد و دلسۆزی و خۆشه‌ویستی خۆی بۆ
ده‌رپرین و گوتی:

نه‌ته‌وه‌که‌م! وهرن شوینم که‌ون پیتی راستان نیشان ده‌ده‌م.

برواداره‌ نازا و زیره‌که‌که‌ ده‌یزانی نه‌ته‌وه‌که‌ی به‌ ژیا‌نی دنیاوه‌ مه‌ستن.

ده‌یزانی فیرعه‌ون به‌ مولک و هیزه‌ زۆره‌که‌ی فریوی خواردوه‌^(۱) و له‌خۆبایی
بو.

به‌لام ژیا‌نی دنیا وه‌ک خه‌ونیکه‌ و کۆتایی دی، ژیا‌نی دنیا وه‌ک سیبه‌ریکه‌
پاشان نامی‌تی.

برواداره‌که‌ زانی نه‌ته‌وه‌که‌ی به‌ خۆشی ژیا‌نی دنیاوه‌ سه‌رمه‌ست بونه‌،
سه‌رمه‌ستیش گوی بۆ وته‌ی راست ناگری و هه‌ست به‌ شتی چاک ناکا.

بۆیه‌ نه‌وانیش گوی له‌ وته‌کانی موسا پاناگرن.

برواداره‌که‌ ویستی له‌م بیئاگابونه‌ بیداریان بکاته‌وه‌ و پیتی گوتن:

---

(۱) فریو خواردن: خه‌له‌تان.

نه ته وه کهم! به ژيانی دنيا مه خه له تین، ژيانی دنيا چهند خۆشیه کی سنورداره
و ده بریتته وه، ژيانی دواړوژ هه میسه ییه و نابریته وه.

لیره دا نه فامانی نه ته وه که ی بهم قسانه هه لچون، بانگی پرواداره که یان ده کرد
بیته وه سهر ری بیروایی و هاوبه شپه رستی، بانگیان ده کرد بگه ریته وه سهر
ثاینی باب و باپیران.

پرواداره که ده یگوت: بۆ لای خوا بگه ریته وه و خوا بپه رستن.

ئه وانیش ده یانگوت بۆ سهر ثاینی باب و باپیران بگه ریته وه!

زوریان له گه له هه ولدا و سنوریان به زاند ئه ویش پیی گوتن:

نه ته وه کهم! ئه وه چیتان لیقه و ماوه!

من بۆ رزگاری بانگتان ده کهم که چی ئیوه بۆ دۆزه خ بانگم ده کهن؟!

من بۆ لای خوای بالاده ست و لیبورده بانگتان ده کهم، که چی ئیوه بانگم
ده کهن، تا به خوا بیروا بم و هاوبه شی بۆ بریارده م.

پرواداره ئازا و زیره که که پیی گوتن:

خواوه نده کانی ئیوه کام پیغه مبهریان ناردوه؟

کام په پرتوکیان دابه زاندوه؟

کی بانگه وازی بۆ کردون؟

خواوه نده کانی ئیوه راسته قینه نین، به لکو تنها چهند ناویکن که خۆتان و
باب و باپیرانتان ههر له خۆرا و به بی به لگه هه لتان به ستون.

به لام ئه وه تانی پیغه مبهرانی خوا هه مویان بانگه وازیان بۆ لای خوا کردوه،
ئه وه ئیبراهیم، یوسف و، ئه وه پیغه مبهره ی خواش که موسایه .

سه‌یرکه‌ن هه‌مو شتی‌ک نیشان‌ه‌ی بونی ئەم خوا‌یه‌یه!
له هه‌مو شوینی‌ک پیغه‌مبه‌ر هه‌یه و بانگی خه‌لکی کردوه!
به‌لام ئیوه که بانگی من ده‌که‌ن تا بۆ لای ئەم خواوه‌ندانه بگه‌رێمه‌وه هه‌لبه‌ت
نه له دنیا و نه له دوا‌یش ناتوانن به هانای که‌س بچن.
برواداره‌که له گیل و ویلیان بیزار بو، بۆیه به‌جیی هیشتن و، پیتی گوتن:
رۆژی‌ک دادی و ته‌کانی منتان به بیر بیته‌وه، من خۆم به خوا سپاردوه، خوا
به‌نده‌کانی خۆی ده‌بینی و ناگاداریانه.
خه‌لکه‌که تو‌ره بون و خزمه‌کانی فیرعه‌ون ویستیان بیکوژن، به‌لام خوا
پاراستی و دوژمنانی‌شی له‌ناو برد.

۲۹- ژنی فیرعه‌ون

فیرعه‌ون وایده‌زانی وه‌ک چۆن ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر لاشه‌دا هه‌یه ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر
هزریشدا هه‌یه.
وایده‌زانی وه‌ک چۆن ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر زماندا هه‌یه ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر دلێشدا
هه‌یه.
وایده‌زانی ئە‌گه‌ر به‌ ره‌زامه‌ندی خۆی نه‌بی نابێ هیچ که‌سی له خه‌لکی میسر
بروا به هیچ شتی بی‌نی.
ئە‌گه‌ر فیرعه‌ون بیزانی‌بایه به‌کی‌ک وا له‌وسه‌ری ولاتی میسره‌وه بر‌وای به
موسا هیناوه‌ شیت و هار ده‌بو، چه‌جمانی نه‌ده‌ما، ناگری له چاوان ده‌باری،
هه‌وره‌تریشقه‌ی له نیوچه‌وان هه‌لده‌ستا، ده‌یگوت:

چۆن دەبى بىرۇا بە موسا بېنى بەر لەوہى رېگەى بدەم؟!
لە ولاتى من بڑى و سەرپېچى بکا؟!
بڑىوى من بخوا و بىروام بى نەھىنى؟!
دەبى منيان بى لە خۆشيان لە پېشتر بى!
فېرعەون لەبېرى نە مابو بە خۆى وا لەسەر ئەرزی خوا دەژى و سەرپېچى لە
فەرمانەکانى خوا دەکات، وا بڑىوى خوا دەخوا و بىروا بە خوا ناهىنى!
خوای گەورە لە ناو مالى فېرعەوندا نېشانەىە کى بە فېرعەون نېشان دا.
لەناو خېزانى فېرعەوندا نېشانەىە کى بە فېرعەون نېشان دا.
بۆى پون کردەوہ کہ خوا دەسەلاتى بەسەر ھزرادا ھەىە وەك چۆن دەسەلاتى
بەسەر لاشەدا ھەىە.
خوا دەسەلاتى بەسەر دلدا ھەىە وەك چۆن دەسەلاتى بەسەر زماندا ھەىە.
خوا دەبېتتە لەمپەر لە نىوان مېرد و ژنەکەى.
خوا دەبېتتە لەمپەر لە نىوان مرؤف و دلئى.
بىروا چوہ ناو مالەکەى فېرعەون بېنەوہى فېرعەون ھەستى پېبکات، بېنەوہى
فېرعەون ھېچى پېبکرى.
ژنەکەى فېرعەون بىرواى بە خوا ھىنا و بە فېرعەون بىبىروا بو.
بىرواى بە موسا ھىنا ئەگەرچى مېردەکەى پاشاى مېسر بو.
شارەزاترىن کەس بە فېرعەون و خۆشەوېسترىن کەس لە لای فېرعەون بىرواى
بە موسا ھىنا.

ژنی فیرعهون برپوای هینا بیئنه وهی جهندرمه کانی فیرعهون بتوانن هیچ بکهن، بیئنه وهی ههستی پیبکهن، ههرچهنده وهک میرولان بۆنیان دهکرد و وهک قهله رهشان دهیانپروانی.

فیرعهونیش ههستی پیینه کرد، ههرچهنده نزیکترین که سیشی بو.

جا نه گهر فیرعهون بیزانیبایه چی دهکرد؟

فیرعهون دهسه لاتی به سهر لاشه دا ههیه به لام دهسه لاتی به سهر هزردا نیه.

فیرعهون دهسه لاتی به سهر زماندا ههیه به لام دهسه لاتی به سهر دلدا نیه.

ژن ده بی گویرایه لی میردی بی، به لام نهک له بیپروایی و له گوناحان، چونکه نه گهر یه کیک له لایهن ههر که سینکه وه فرمانیکی دژ به فرمانی خوی بیبکری نابی گویرایه ل بی.

مندالیش ده بی گویرایه لی دایک و باوکی بی و چاکه یان له گهل بکا، به لام نه گهر فرمانیکیان پیکرد بیپروایی بو یان گوناح بو نابی جیبه جینی بکا چونکه خوا رازی نابی.

﴿ وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
 وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
 فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ . واته: نه گهر دایک و باوک هانیان دای شتیک
 بکهی به هاویه شم که خۆت هیچی لی نازانی، فرمانیان به جی مهینه؛ له
 دنیا دا به خۆشی له گهلان بژی و، ههر له شوین نهوانه برۆ که به ره و خوا

گه‌پاونوهه، له ئاکامدا ههر ده‌گه‌رینه‌وه لای من، ئه‌وسا تیتان ده‌گه‌یه‌نم چیتان کردوه ﴿۱﴾.

ژنه‌که‌ی فیرعه‌ون له‌سهر برپواکه‌ی خۆی مایه‌وه و نه‌چوه‌وه سهر بی‌پروایسی، له ژوری خۆی له‌مالی دوژمنی خوا به‌نهینی خوی خۆی ده‌په‌رست.
له‌خوا ده‌ترسا و خۆی له‌سته‌مکاریه‌کانی فیرعه‌ون بی‌به‌ری ده‌کرد.

خوای گه‌وره له‌ژنه‌که‌ی فیرعه‌ون خوش بو و له‌فیرعه‌ون و زولمه‌کانی رزگاری کرد، خوای گه‌وره له‌قورئاندا به‌سهرهاتی ژنه‌که‌ی فیرعه‌ون به‌نونه‌ی برپواداری و نازیه‌تی بؤ برپواداران دینیتته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وَضْرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ سَيِّئَاتِكُمْ وَاثَمَ: خوا ژنه‌که‌ی فیرعه‌ون به‌نونه بؤ برپواداران دینیتته‌وه. که له‌به‌ر په‌روه‌ردگاری خۆی پارایه‌وه: په‌روه‌ردگارا! تۆ له‌لای خۆت له‌به‌ه‌شتدا مالیکم بؤ دروست بکه و له‌فیرعه‌ون و کرده‌وه‌که‌ی رزگارم بکه و، له‌ناو کۆمه‌لی ناهه‌قانی‌ش رزگارم بکه ﴿۲﴾.

۳۰- نه‌ه‌مه‌تیه‌کانی نه‌وه‌ی ئیسرائیل

خه‌لك كه زانییان فیرعه‌ون دوژمنایه‌تی نه‌وه‌ی ئیسرائیل ده‌کا؛ ئه‌وانیش دوژمنایه‌تیان ده‌کردن و شه‌زیه‌تیان ده‌دان تا به‌لكو له‌فیرعه‌ون نزیک ببنه‌وه.
مندال و توال گه‌مه‌یان به‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل ده‌کرد و وه‌ك سه‌گ پییان ده‌وه‌پین.

(۱) لقمان ۱۵

(۲) سوره‌تی التحريم (۱۱)

هەر رۆژهی نه هامة تیه کی نوییان به سهردا ده هات، هەر رۆژهی توشی به لایه ک ده بون.

موسا - درود و سلاوی خوی لیبی - دلئی ده دانسه وه و ئامۆژگاری ده کردن ئارام بگرن، پیی ده گوتن:

پشت به خوا ببهستن، ئارام بگرن، زهوی هی خوییه، خوا به ویستی خوی به نده کانی بالادهست ده کا، سهره نجامیش بؤ له خواترسانه:

نه وهی ئیسرائیل لهم نه هامة تی^(۱) و ئیش و ئازارانهی توشیان ده هات بیزار بون، به موسایان گوت:

ئهی موسا! تۆ هیچ سودیکت به ئیمه نه گه یاند!

تۆ هیچ به لایه کت له کۆل نه کردینه وه!

پیشنه وهی تۆ بیی ئازاریان ده داین دوی نه وهی که تۆش هاتی هەر ئازار ده درین.

به لام موسا وره ی دانه به زی! به لام موسا بیتهومید نه بو! گوتی:

ئارام بگرن، خوا دوژمنه که تان له ناو ده بات، پاشان ئیوه بالا دهست ده کا تا ده رکه وی ئیوه چ جوړه کاریک ده کهن.

نه ته وه که م! نه گهر ئیوه پرواتان به خوا هیئاوه و ملکه چی فرمانه کانی خوان پشت به خوا ببهستن.

ئه وانیش گوتیان: خوییه پشت به تۆ ده بهستین، خوییه نه مانخه یته بن دهستی ئەم سته مکارانه، خوییه لهم نه ته وه بیپروایه رزگارمان بکه.

---

(۱) نه هامة تی: به ده ختی.

فیرعهون نهیده هیشت نه وهی ئیسرائیل خوا بپهرستن، نه گهر بیدیبان خوا ده پهرستن و نویژ ده کهن توپه ده بو.

فیرعهون نهیده هیشت مزگهوت له ولاته کهیدا دروست بکهن، نه گهر له ولاته کهیدا خوا بپهرسترا بوایه توپه ده بو.

فیرعهون چند نه فامه! خو زهوی هی فیرعهون نیه هی خوایه!

کی لهو کهسه سته مکارتره که ناهیلتی خوا له سه زهوی بپهرستری؟!

کی لهو کهسه سته مکارتره که له سه زهوی خوا ده لیتته خه لکی: من بپهرستن؟!

به لام فیرعهون ناتوانی نه هیلتی خه لک له ناو مالتی خوئی خوا بپهرستی!

خوا له سه زاری موسا به نه وهی ئیسرائیلی فهرمو:

ماله کانی خوژان بکهن به مزگهوت و له وی نویژ بکهن.

فیرعهون و جه ندرمه کانی نه یاتوانی نه وهی ئیسرائیل له پهرستنی خوا

دابهرینن!

کی ده توانی بهنده له خوا دابهرینی؟!

کی ده توانی موسلمان له پهرستنی خوا دور خاته وه؟!

۳۱- برسیتی

کاتیك فیرعهون له سنوری تیپهپراند و تهواو له خوا یاخی بو، گه لیک بیئاگا و لامل^(۱) بو، خوا ویستی ئاگاداری بکاتهوه.

خوا رازی نابجی بهندهکانی بیپروا بن! خوا ههز ناکا خراپه کاری له سهر زهوی بلاو بیتهوه!

فیرعهون پیاویکی زۆر که لله رهق بو، دانایی و نامۆزگاری دادی نه دا. که ریش تا لیبی نه درئ ئاگادار نابیتهوه!

جا خوا ویستی فیرعهون ئاگادار بکاتهوه!

میسر ولاتیکی به پیت و به ره کهت و پر له شینایی بو، ولاتی خیروییر و بهروبوم و دانه ویتله بو.

له سهرده می یوسفدا - سلای خوی لیبی - که برسیهتی بلاوبهوه زانیتان ولاتی میسر چۆن ولاته دورهکانی رزگار کرد.

زانیتان میسر چۆن خه لکی شام و خه لکی کهنعانی له برسیهتی رزگار کرد!

زهوی و زارهکانی میسر به زبی نیل ئاو ده دران.

کشتوکالهکانی مسیر به زبی نیل ئاودیر کرابون.

زبی نیل سه رچاوهی خیر و خووشی میسر بو.

فیرعهون و خه لکی میسر وایانده زانی زبی نیل کیلی رزق و پوزییه.

وایانده زانی نه گهر میسر زبی نیلی هه بجی پیویستی به باران و به هیچ شتیکی

تر نیه.

---

(۱) لامل: سه رسهخت، رکه گر، عیناد.

نه یانده زانی کللی رزق و رۆزی به دست خواجه .

نه یانده زانی خوا رزق و رۆزی ده به خشی و هه لیده گری .

نه یانده زانی زئی نیلش هه به فرمانی خوا ده روات و ئاوی زۆر ده بی .

به فرمانی خوا نیل وشکی کرد و ئاوه که ی چۆه ژیر زه وی .

خه لکی میسر که وتنه نه هامه تی و نه یانده زانی زه وی و زاره کانیا ن به چ ئا و

بدن؟!!

به روم و دانه و یله که م بونه وه ، برسیتی بلا و بۆوه و گرانی به دوا ی گرانی

داده هات!

فیرعه ون و هامان و جه ندرمه کان هه رچه ندی کردیان و کۆشیان چاره یه کیان

پینه کرا .

لیره دا خه لکی میسر بۆیان روم بوه وه که فیرعه ون په روه ردگاریان نیه و رزق

و رۆزی به دست خواجه نه ک فیرعه ون!

به لام فیرعه ون به م نه هامه تیه په ندی وهرنه گرت ، خه لکی میسر په ندیان

وهرنه گرت و بیدار نه بونه وه!

شهیتان وای کرد سود له په ندو نامۆژگاری وهرنه گرن .

خه لکی میسر گوتیان ئەم هه مو برسیه تی و قاتوقریه به هۆی نه گبه تی موسا

و نه ته وه که یه تی!

قسه یه کی چند سهیره ! ئەدی موسا پیشتیش له ناویاندا نه بو؟! ئەدی نه وه ی

ئیسرائیل رۆژگارێک نیه له ناویاندا ده ژین؟!!

نه خیر له بهر نه گبه‌تی کرده وه خراپه‌کانی خۆیانه!! له بهر نه گبه‌تی بی‌پروایی
خۆیانه!!

فیرعه‌ون و نه‌ته‌وه‌که‌ی سه‌سه‌خت بون و گوتیان ئیمه‌ مل بۆ ئەم جادوه‌ که‌چ
ناکه‌ین.

گوتیان: موسا! هه‌رچه‌ندی نیشانه‌مان بۆ بی‌نی و جادومان لیبکه‌ی هه‌ر
پروات پی‌ ناهینین.

۳۲- پینج نیشانه

خوای گه‌وره نیشانه‌یه‌کی تری بۆ ناردن.

بارانیکی زۆری به‌سه‌ردا باراندن، ئاوی نیل هه‌ستا.

ئاسمان هه‌ر باراندی هه‌ر باراندی، تا هه‌مو کشتوکال و زه‌وی و زاوه‌کانیان
نقوم بو، به‌روبووم و دانه‌ویله‌کان خه‌سار بون.

باران به‌لایه‌کی گه‌وره‌ی توش کردن.

تا دوینی سکا‌لایان له بی‌بارانی ده‌رده‌پری که‌چی نه‌مپۆ سکا‌لا له زۆربارین
ده‌رده‌پرن!

پاشان خوا کللۆی بۆ ناردن، کللۆ به‌ کشتوکال و زه‌وی‌وزاران وه‌ربون و له دار
و دره‌ختان و روکان، رویان له‌هه‌ر کوی بکردبایه‌ هی‌چیان به‌سه‌ر هی‌چه‌وه
نه‌ده‌هیشت.

سه‌رباز و جه‌ندرمه‌کانی فیرعه‌ون نه‌یان‌توانی له‌گه‌ل سه‌ربازانی خوا بجه‌نگن.

چۈن دەتوانن لەگەلىان بچەنگن؟ خۇ شمشير و تير و پرم دەروەستيان^(۱) نايەن!
ليړەدا خەلکى ميسر بیدەسەلاتى فيرعەون و بیدەسەلاتى هامان و بیتوانايى
جەندرمەکانيان بۇ پرون بوەوہ.

بەلام پەنديان وەرنەگرت و بيدار نەبونەوہ!
بۇيە خوا جۆرە سەربازيکى تری بۇ ناردن، کە ئەوانيش ئەسپى بون.
ئەسپى داروبەردى لى تەنينەوہ.

سەرجيگە ھەر ئەسپى بو، ناو جل و بەرگ ھەر ئەسپى بو، ناو پرچى سەر
ھەر ئەسپى بو، ناو موى جەستە ھەر ئەسپى بو.

خوا لە ئەسپيمان بپاريزى!

لەبەر ئەسپى خەويان نەبو، شەو تا بەيانى ھەر خەريك بون بە نينۆك
ئەسپيان دەكوشت.

چۈن دەتوانن لەگەل ئەسپى بچەنگن؟ خۇ شمشير و تير و پرم دەروەستيان نايەن!
خۇ سەرباز و جەندرمەکانيش ناتوانن لە دەست ئەسپيان رزگار بن!

پاشان خوا بۇقى بۇ ناردن، بۇق دنيای پر کرد، خواردن ھەر پرى بۇق بو،
خواردنەوہ ھەر پرى بۇق بو، جل و بەرگ ھەر پرى بۇق بو.

لەبەر بۇق لە خۇيان بيزار ببون، ژينيان لى تال ببو.

بۇق بە ھەمو شوينان بالو ببونەوہ، گشت کون و کەلەبەريکى خانويان
تەنيبوہوہ.

---

(۱) دەروەست: دەرەقەت.

بۆقیک لەملاو دەیقیراند، بۆقیک تر لەملاو تر بی دەنگ دەبو، بۆقیک تر لەولاو پازی دەدا...

هەر بۆقیکیان دەکوشت (دە) بۆقی تر دەھاتنە جیی، هەر بۆقیکیان دەردینا پینج بۆقی تر پەیدا دەبون، دەتگوت لە مالیدا زۆر دەبن.

پاسەوان و جەندرمەکان هەرچەندی کردییان و کردییان نەیانتوانی بۆق قەلاچۆ^(۱) بکەن.

ئەمجارە خوا نیشانەیی پینجەمی بۆ ناردن، نیشانەکەیی ئەمجارە خوین بو. هەمو توشی خوین پژانی لوت بون، خوین لە لوتیان نەدەووەستا، زۆر بیھیز و کەشەنگ ببون.

پزیشکەکان نەیانتوانی چارەسەرئ بدۆزنەو و هیچ دەرمانیک دادی نەدان. هەر جاریک کە خوا نیشانەییەکی بۆ دەناردن دەھاتنە لای موسا و دەیانگوت: تۆ لە خوا بپارێو تا ئەم بەلایەمان لەسەر هەلگری و رزگارمان بکات، ئیمەش پەیمان دەدەین پەشیمان دەبینەو و بپروا دینین و نەوہی ئیسرائیلت لەگەڵ دەنیرین.

خوا بەلایەکەیی لەسەر هەلگرتن و رزگاری دەکردن، بەلام ئەوان پەیمانەکیان دەشکاند.

خوا لە قورئان دەفەرموی: ئیمە لافاو و کللو و ئەسپ و بۆق و خوینمان بۆ ناردن، کە چەند نیشانەییەکی رون و ئاشکرا بون، بەلام ئەوان لە خۆبایی بون، بەراستی نەتەوہیەکی تاوانبار بون.

---

(۱) قەلاچۆ: بنپکردن، لەناوبردن.

۳۳- دەرچون

خاکی میسر هرچهنده بهرفرهوان بو، بهلام بۆ نهوهی ئیسرائیل تهنگ و تریسک بو.

چ له پیت و بهره کهت و خیروبیری میسر بکهن که ئهوان ههمو رۆژی جۆرهها ئهشکهنجه و ریسناوی بیینن؟!

تا کهی نارام بگرن؟ خۆ ئهوانیش ئاده میزادن و ههست به ئیش و ئازار ده کهن!

خوا سروشی بۆ موسا نارد شهوی نهوهی ئیسرائیلیش له گهڵ خۆی ببات و له میسر دهرچن.

جه ندرمه کانی فیرعهون که وهک قهله رهش ده یانپوانی و وهک میرولان بۆنیان ده کرد ههستیان پیکرد و ههوالیان به فیرعهون راگه یاند.

موسا نهوهی ئیسرائیلی له گهڵ خۆی دا و بهره و خاکی پیروز بهرێ کهوتن.

نهوهی ئیسرائیل دوازده تیره بون، ههر تیره ی فرماندهیه کیان هه بو.

رینگای شام رینگایه کی دیار و ئاشکرا بو، وشکانیهک بو له نیوان دو وشکانیدا، موسا پیشتر دو جارانی پیدا رۆیشتبو، جارێک که بۆ مه دیهن کۆچی کرد، جارێکی تریش که بۆ میسر گه رایه وه.

بهلام موسا مه بهستیکی ههیه که چی خوا مه بهستیکی تری ههیه، هه لبهت مه بهستی خوا دیته دی.

موسا رینگای بزر کرد، موسا هه له ی کرد و قه ده ری خوا هاته دی.

موسا وایدەزانی نهوهی ئیسرائیل به رهو باکور دهبا بهلام به رهو رۆژههلات دهپۆیشن^(۱)، چونکه شهویکی تاریک و نهنگوسته چاو بو.

له ناکاو خۆیان له بهردهم دهریای سور دیتهوه که شهپۆله هارو هاجه کانی لیکیان ده دا.

هاوار خواجه! ئیمه له کوین؟ له بهردهم دهریا داین!

ئاوړیکیان له پشتهوه داوه، له دورههرا ته پ و توژیکی پهرش و بلاویان بینی!

ههزاره زیلهی له شکرکیکی گورهیان چاو پیکهوت که بهری ئاسویان گرتبو!
لیره دا نهوهی ئیسرائیل ههرا و زهنا و دهنگه دهنگیان له ناودا بهرز بۆوه و دهیانگوت:

کورپی عیمران! له چ لیمان توره بوی ئاوا نهخشته کیشاوه بمانکوژی!
ئیمهت هیناوه ته سهه که ناری دهریا تا فیرعهون وهک مشک بمانکوژی؟ تازه نه دهتوانین ههلبین! نه دهتوانین دهرباز بین!

ئیمه وه بیرمان نایی خراپه مان له گه لدا کردبی ئەم تۆلهیه له سهه چی؟!
ئهم هه مو ماندوبون و ده رده سه ریه بهس نه بو که له بهر تۆ تا ئیره هاتوین؟!
ئهو تانی پيشمان ده ریايه، پشتمان دوژمنه ده ره تاغان^(۲) نیه ده بی برین!
به نی ئیسرائیل دنیا یان له بهر چاوی تاریک بو، هیوا پراو و هه ناسه سارد بون، پاشان دهنگه دهنگ نه ما و خامۆش بون.

(۱) لیره دا وا چاکه مامۆستا نهخشه ی ولاتی میسر به قوتاییان نیشان بدات.

(۲) ده ره تان: رتی رزگاری.

ترس و له‌رزیکێ زۆر دایگرتن، له‌ تنگانه‌ی ناخۆشدا نه‌گهر شاخیش
بله‌خشی^(۱) گازانده‌ی لیناکرئ.

به‌لام موسا برۆای به‌ خوا به‌هێز بو، برۆاکه‌ی نه‌له‌رزێ، خه‌لکه‌که‌ گوئیستی
ده‌نگی به‌ سامی موسا بون که‌ فه‌رموی:

نه‌خێر... خوام له‌گه‌لدایه‌، خوا پرزگارم ده‌کا.

خوا فه‌رمانی به‌ موسا کرد گۆچانیک له‌ئاوی ده‌ریا بدا، شه‌ویش گۆچانیکی
لیدا و ده‌ریا له‌ت بو، له‌ هه‌ردو لاوه‌ ئاوه‌که‌ وه‌ک دو شاخی زه‌به‌للاح قیت
پاوه‌ستان.

ئاوه‌که‌ دوازده‌ رینگای لی بوه‌وه‌، هه‌ر رینگایه‌ و بۆ تیره‌یه‌ک.

به‌مچۆره‌ نه‌وه‌ی ئیسرائیل به‌ سه‌لامه‌تی له‌ ده‌ریاکه‌ په‌رینه‌وه‌ و گه‌یشته‌نه
شه‌وبه‌ری بیمه‌ترسی.

۳۴- خنکانی فیرعه‌ون

فیرعه‌ون نه‌وه‌ی ئیسرائیلی بینی که‌ چۆن له‌ ده‌ریا به‌سه‌لامه‌تی په‌رینه‌وه‌.

فیرعه‌ون به‌ سه‌ربازه‌کانی گوت: ته‌ماشاکه‌ن، بۆ من ده‌ریا چۆن شه‌ق بوه‌ تا
ئه‌م هه‌لاتوانه‌ ده‌سگیر بکه‌م.

فیرعه‌ون له‌گه‌ڵ سه‌ربازه‌کانی به‌ره‌و ده‌ریا چونه‌ پێشه‌وه‌، نه‌وه‌ی ئیسرائیل
جاریکی‌تر ترس و له‌رز دایگرتنه‌وه‌.

---

(۱) له‌خشین: خزین.

ئهوه تانی دوژمن گه‌یشت! ئهوه تانی ئه و سته‌مکاره ده‌یه‌وی بپه‌ریتته‌وه، تازه ته‌واو هیچ شتیك نایگه‌رینیتته‌وه، ده‌مانگاتی و هه‌موشان ده‌گری، به‌یه‌خسیری و به‌سه‌رشۆری به‌ره‌و میسرمان ده‌باته‌وه یان هه‌ر لی‌ره به‌نامۆیی ده‌مانکوژی.

موسا ویستی گۆچانیکی تر له شوینه و شکبوه که بداته‌وه و وه‌کو پیشوی لی‌بیته‌وه، به‌لام خوا سروشی بؤ نارد و فهرموی:

واز له ده‌ریا بی‌نه فیرعه‌ون و سه‌ربازه‌کان نقوم ده‌بن.

فیرعه‌ون و سه‌ربازه‌کان خۆیان پیدادا و ویستیان به‌هه‌مان شوینی موسا بپه‌رنه‌وه، رۆیشتن تا گه‌یشتنه ناوه‌ندی ده‌ریا، له‌ویدا هه‌ردو له‌ته‌که‌ی ده‌ریا خۆیان لی‌کدایه‌وه.

فیرعه‌ون که زانی تی‌که‌وتوه سه‌رمه‌ستبونه‌که‌ی نه‌ما و به‌هۆش خۆی هاته‌وه، که زانی وا نقوم ده‌بی و ده‌خنکی په‌شیمان بۆوه و گوتی:

بروا به‌و خوایه‌ دینم که نه‌وه‌ی ئیسرائیل بروایان پی‌هیناوه، منیش موسلمانم!

به‌لام تازه کار له کار ترازاه و بواری تۆبه‌ نه‌ماوه، چونکه‌ خوا تۆبه‌ له‌و که‌سه‌ وه‌رناگری که‌ خه‌ریکه‌ ده‌مری و ئاو‌زینگ ده‌دا ئه‌وجا ده‌لی خوایه په‌شیمانم تۆبه‌م لی‌ قبول بکه‌!

وی‌رای نه‌مه‌ هه‌ر کات سزای خوا هات، په‌شیمانبونه‌وه بی‌هوده‌یه.

فیرعه‌ونیش له‌م حاله‌ته‌دا که‌له سه‌ره‌مه‌رگدا بو و سزای خوا توش ببو ئه‌وجا تۆبه‌ی کرد و په‌شیمانی خۆی ده‌ربری، ئه‌وکاتیش پی‌یان گوت: هه‌ی سته‌مکار ده‌ته‌وی ئیستا تۆبه‌ بکه‌ی؟ ئه‌دی بؤ پیشتر تۆبه‌ت نه‌ده‌کرد؟ ده‌ته‌وی

ئىستا بگەرپييهوه؟ ئەدى بۆ پيشتەر نەدە گەر اييهوه و دەستت لە ستم
هەلنەدە گرت؟!

فیرعون ئەو پاشا زۆردار و بە زەبروزەنگەى، کە ھەزاران مندال و پیاوی
سەربرپین و کوشتنی.

ئەو لەخوا یاخییەى کە ھەزاران ھەزار خەلکی لەسیدارە دا.

لەناو دەریادا خنکا و مرد.

پاشا زۆردارە کەى میسر کە مرد لە بارە گاکەى دور بو، لە کۆشکە کەى دور
بو، لە دەسلات و زەبر و زەنگە کەى دور بو.

پزیشک لەوی نەبون چارەسەرى بکەن، برادەر لەوی نەبون دلئى بدەنەوه، کەس
نەبو بۆی بگریی.

نەوهى ئیسرائیل گومانیان لە مردنى فیرعون ھەبو، دەیانگوت فیرعون
نامرئ، چونکە پيشتەر دیومانە چەندین رۆژ نانی نەخواردوه و ئاوی
نەخواردۆتەوه کەچی نەمردوه؟!..

بەلام کە دەریا تەرمە کەى ھەلدايە دەرهوه گومانیان نەما.

خوا بە فیرعونى گوت: ئەمپرۆکە دەخنکی پاشان تەرمە کەت لە فەوتانی
رزگار دەکەین، تا بۆ ئەوانى دواوهى خۆت ببیە نیشانە و پەند وەرگرن.

ئەوهبو تەرمە کەى بوە پەند و نیشانە یەك بۆ ھەموو خەلک.

سەربازەکانى فیرعون ھەمویان خنکان و کەسیان دەرباز نەبو.

میسریان بە جیھپيشت بیئەوهى بستە خاکيکيش بیئتە گۆریان.

له دواى خۆيان گه ليك باخ و باخچه و روبار و كانياو و كشتوكال و شويى
خۆش و ناز و نيعمه تيان به جيته يشت، پاشان كه سانيكى تر شوي تيان گرتنه وه.
نه ئاسمان شيوهنى بۆ گيژان، نه زه مينيش... هه ر مۆله تيشيان پى نه درا
په شيمان ببه وه.

۳۵- له چۆله وانيدا!

نه وهى ئيسرائيل له ئاوه كه په رينه وه، به سه لامه تي گه يشته سهر وشكاني،
له وي به ئازادى هه واى ئازاديبان هه لمزى.

له وي له فيرعه ون ناترسن، له هه مان ناترسن، له جه ندرمه كان ناترسن.
له وي به ئارامى و به دلنيايي ده گه پان و ده سوپان، جگه له خوا له كه سى تر
نه ده ترسان.

نه وهى ئيسرائيل خه لكى شار بون، له م چۆليه دا تاوى رۆژى ئازارى ده دان.
به لام ته وان ميوانى خوان! نه تديوه پاشاكان چۆن ريز له ميوانه كانيان
ده گرن؟!

چۆن ره شماليان بۆ هه لده دن تا به تاوى رۆژى تاوه نگاز^(۱) نه بن؟!

ريزي خوا له هه مو ريزيك گه وره تره!

خوا فه رمانى به هه ور كرد سي به ريان لي بيكا، هه ور سي به رى لي بكردن، له به ر
سي به ر ده رۆيشتن، بۆ هه ر كوئى چوبان و له هه ور كوئى راوه ستابان هه ور له سه ر
سه ريانه وه بو.

---

(۱) تاوه نگاز: به تاوى رۆژ سوتاندى.

نەوہی ئیسرائیل تینویان بو بەلام ئاو لەم چۆلیەدا نیە، رۆبار و بیری لێ نیە. چونە لای موسا، وەك چۆن مندال ئەگەر تینوی بی پەنا دەباتە بەر دایکی و بۆ ئاو دەنوزیتەوہ^(۱)، ئەوانیش ئاوہا پەنایان بردە لای موسا و داوای ئاویان کرد.

موسا لە پەروەردگار پارایەوہ! جا جگە لە خوا کەسێتر ھەینە لێی بپاریتەوہ!؟

خوا بە موسای فەرمو:

بە گۆچانە کەت زەبریک لە بەردە کە بوەشیتە.

موسا زەبریکی لە بەردە کە دا، بەردە کە دوازدە کانی لێ ھەلقولۆ، خەلکە کە ئاویان خواردەوہ و تینویتیان شکا.

ئەمجارە نەوہی ئیسرائیل برسییان بو، چونە لای موسا وەك چۆن مندال ئەگەر برسی بی پەنا دەباتە بەر دایکی و بۆ نان دەنوزیتەوہ، ئەوانیش ئاوہا پەنایان بردە لای موسا و داوای نانیاں کرد.

گوتیان: ئەی موسا تۆ لە میسر دەربەدەرت کردوین کە خاکی میوہجات و بەروبومی جۆراوجۆرە! کە خاکی پر لە خێر و بەرە کەتە! بەلام لەم چۆلیەدا کێ نان و خواردنمان دەدات؟

موسا لە پەروەردگار پارایەوہ! جا جگە لە خوا کەسێتر ھەینە لێی بپاریتەوہ!؟ خوا ی پەروەردگار خواردنی بۆ دا بەزانندن.

خوا لەسەر گەلای داران شتیکی وەك ھەلۆای بۆ پواندن، ھەرۆہا جۆرە بالندەھە کیشی بۆ ناردن کە بە ئاسانی لەسەر داران دەسگیر دەکران.

(۱) نوزانەوہ: کپوزانەوہ، دەنگی گریانای دەربیرین.

هه لواکه گه زؤ بو، بالنده که ش شه لاقه^(۱) بو، خوا بهم جؤره ریزی لیئان و میوانداری کردن.

۳۶- ناسوپاسگوزاری نه وهی ئیسرائیل

به لام نه وهی ئیسرائیل له بهر کؤیلایه تی دیرینه یان چیژ و رهوشتیان تیئکچو بو.

له سه ره هیچ شتیئک سه قامگیر^(۲) نه ده بون، به هیچ شتیئک ئؤقره یان نه ده گرت، سروشتیان وه ک مندالان وابو.

که م سوپاسیان ده کرد و زؤر سکا لایان ده رده بری و زو بیزار ده بون، هه زیان له و شته ده کرد که لیئان قه دهغه ده کرا، رقیان له و شته ده بوه وه که بؤیان ره و ده کرا.

زؤری نه خایاند به موسایان گوت:

ئیئمه له م خواردنه بیزار بوین، له و گوشت و هه لوائیه بیزار بوین.

هه زمان له سه وزه و شیناییه.

ئیئمه چیتر له سه ره ئه م خواردنه ئارام ناگرین، له خوا بیارپتیه سه وزه و ئارو و سیر و نیسک و پیازمان بو بروینی.

موسا سه ری له م داوایه سهیره سوپما! به دهنگیکی نارازی ئامیز و به سه رسوپمانی و سه رکؤنه وه گوتی:

---

(۱) شه لاقه: جؤره بالنده یه که.

(۲) سه قامگیر: جینگیر و چه سپ.

ئيوه شتيكي چاڪتر به شتيكي چاك ده گورنهوه؟!
ئايا سههوزهواتتان لهباتي^(۱) بالنده و هه لئا دهوي؟ كه دهستي هيچ كهسيكي
پي نه كهوتوه!

ئايا لهباتي خواردني پاشايان داواي خواردني جوتياران ده كهڼ؟
به راستي چيژيكي بزركاوه! بهراستي هه لېزار دنيكي خراپه!
به لام نهوهي ئيسرائيل له داواكهيان دانه به زين، بهردهوام داواي سههوزه و
ثارويان ده كرد.

موسا گوتي: نهوهي ئيوه داواي ده كهڼ له هه مو گوند و ناوه دانیه كدا هه يه.
برونه ناو ناواييهك و لهويدا دهستان ده كهوي.

۳۷- لاملی نهوهي ئيسرائيل

نهوهي ئيسرائيل سرشتيكي^(۲) مندالانهيان هه بو، وهك مندالان لامل بون.
كه فرمانيكيان پيډه كرا كاريك بكهڼ به پيچه وانهي فرمانه كه ده جولانهوه
و گالتهيان پيډه هات.

وهك بليي به واجبي بزائن به پيچه وانوهه پهفتار بكهڼ.
وهك مندالي لامل وابون كه نه گهر پيي بليڼ هه لسه داده نيشي نه گهر پيشي
بليڼ دانيشه هه لدهستي! نه گهر پيي بليڼ بيډهنگ به بدوي، نه گهر پيشي بليي
بدوي بيډهنگ بي.

---

(۱) لهباتي: له جياتي.

(۲) سرشت: تهبيعات، سروشت.

وهك مندالان لامل بون، بهلام وهك مندالان پاك نه بون، بهلكو وهك شهرهنگيزان^(۱) دلپيس بون، وهك دوژمنان به لاقرتی^(۲) و گالته جار، وهكو شيتان گهمزه بون.

خویان دهیانویست بچنه ناو گوندیک و لهویدا خواردنی به تام و چیژ و سهوزه و نارو بخۆن.

بهلام که پییان گوترا: برۆنه ناو ئەم گونده و لهوئی به ئارهزوی خۆتان به تیر و تهسهلی چی دهخۆن بیخۆن.

بهلام له دهروازهی گونده کهدا سوژده بو خوا بهن و بلین لیتمان خوش به، خواش له گوناهاه کانتان خوش دهبی و ئەگەر چاکهش بکهن خوا به خششینیکی پترتان پیده به خشی..

ئهوان ئەم فرمانه خاوییه توپه بون، به دلگرانی و گالته جاری و قونه خشکهوه چونه ناو گونده که.

ئهوهی خوا پیی فەرمو بون وایان نه گوت و شتیکی تریان گوت.

بۆیه خوای گهوره سزای دان، دهرد و پهتایه کی وای له ناودا بلاوکردنه وه وهك مشك هه لیده وهراندن.

ههر فرمانیکیان پی بکرا بوایه پرسیار و پرته و بۆلهیه کی زۆریان ده کرد، وهك ئەو پیاوه و ابون که نایه وئی کار بکات بۆیه پرسیار و پرته و بۆلهیه کی زۆر ده کا.

---

(۱) شهرهنگیز: خرابه ویست.

(۲) لاقرتی: گهمه و گالته.

۳۷- چیلەكە

جارێكیان لەناو نەوێ ئیسرائیلدا پیاویك كۆژرا، نەوێ ئیسرائیل زۆریان
پێناخۆش بو و نیگەران بون.

زۆریان هەولدا نەیانزانێ بكوژ كێیە، لەناو خەلك باس باسی بكوژ بو.

هاتنە لای موسا- درود و سلاوی خوای لیبی- گوتیان:

ئەو پێغەمبەری خوا ئەم كێشەیه مان بۆ چارەسەر بكە و لە خوا بپاریتو
بكوژمان بۆ ئاشكرا بكات.

موسا لە خوا پارایهوه بكوژیان بۆ ئاشكرا بكات، خوا سروشی بۆ نارد و پێی
فەرمو: با چیلێك سەرپرێن.

لێرەدا بەزم و بەلا دەستی پێكرد، نەوێ ئیسرائیل فەرمانەكیان بە سادەیی
و ەرنەگرت و لە خۆیان ئالۆز كرد، پرسیار لە دواي پرسیار تێهەلده چونەوه^(۱)
پاشان كە ەلامەكەشیان ەردەگرت گالتەیان پێدەهات.

موسا پێی گوتن: خوا دەفەرموێ: چیلێك سەرپرێن.

گوتیان: دیاره گالتەمان پێدەكەي!

موسا گوتی: پەنا بەخوا! من گالتە جار نیم.

پاشان گەلێك پرسیارێ تریان كرد.

گوتیان: لە خوا بپاریتو بۆمان رۆن بكاتەوه داخوێ چیلەكە چۆنە؟

موسا گوتی: خوا دەفەرموێ: چیلێكی نە پیر و نە جەوانە بەلكو تەمەنیكی
مامناو ەندی هەیه، فەرمانی خوا جیبەجی بكەن و چیتر پرسیاران مەكەن.

(۱) تێهەلچونەوه: سەرلەنوێ قسەلێكردنەوه.

به لآم نه وهی ئیسرائیل بهم پرسیاره ش نه وهستان، نه مجاره له باره ی رهنگی
چیلله که یان پرسى و گوتیان:

له خوا بپارپویه بؤمان پرون بکاته وه داخوه رهنگه که ی چۆنه؟

موسا گوتی: خوا ده فهرموی: چیلینکی رهنگ زهردی توخه، ههر که سیتک
بیینی دلی پیده کریتته وه.

نه مجاره هیچ پرسیارینکی دیاریکراویان بؤ نه هات بویه پرسیارینکی گشتییان
کرد و گوتیان:

له خوا بپارپویه بؤمان پرون بکاته وه داخوه چ نیشانه یه کیتری هه یه؟ چونکه
به راستی سه رمان لى شیتوایه و نازانین چ چیلینکی مدهسته، به ته مای خوا!
به لکو نه مجاره رینویین ده بین.

موسا گوتی: خوا ده فهرموی: چیلله که زهوی نه کیلاوه و کشتوکالی ئاو
نه داوه، ساغ و سازه و پیسته که شی هیچ په له موی زره رهنگی لى نه رواوه.

له بهر نه وهی له گه ل پرسیاره که دا گوتیان: به ته مای خوا به لکو نه مجاره رینویین
ده بین، ههر بویه نه مجاره رینویین بون و، چیلله که یان به ته واوی ناسی و بهرچاویان
پرون بو.

به لآم له بهر پرسیاره کان چاره سه ره که یان لى سنوردار بو، خو نه گهر
له سه ره تادا ههر چیلینکیان سه ربری بوايه داخوازیه که یان ده هاته دی و بکوژیان
بؤ ناشکرا ده بو، به لآم چاره که یان له خو ئالۆز کرد بویه خوا لى توند کردن.

به دواى سوڤاخى چیلینک گه ران رهنگه که ی زهر دینکی توخ بی، زهوی نه کیلا
بی، ئاوی نه گپرا بی، ساغ و ساز بی، په له موی زره رهنگی لى نه روا بی!

بیڭگومان ئەم جوړه چیله زۆر ده گمهنه و به ههزار و یهك زهحهتی ئەگەر
بدۆزریتهوه.

چونکه چیل ههیه بهلام یان پیره یان جهوانه، تههمن مامناوهندی نیه.

چیل ههیه تههمنی مامناوهندییه بهلام پهنگی زهرد نیه.

چیل ههیه تههمنی مامناوهندی و پهنگ زهرده بهلام زهدهکهی تۆخ نیه.

چیل ههیه تههمن مامناوهندی و پهنگ زهردی تۆخه بهلام زهوی و زاری
په کیلدراره.

چیل ههیه تههمن مامناوهندی و پهنگ زهردی تۆخه و زههیشی نه کیلاوه
بهلام ئاوگیپری په کراوه و کشتوکالی په ئاو دراره!

زۆر گهپان و سورپان، گهلیکیان لهم و لهو سۆراخ کرد و پرسى، ئەم گهپان و
سورپان و سۆراخ و پرسینه تهواویک ماندوی کردن.

خوا ویستی چاکهیهك له گهله ههتیویک بکا، چیله کهیان له لای ئەم ههتیوه
دۆزیهوه، چیله کهیان به نرخیکی زۆر گران لى کپری.

دواى ئەم ههمو بهزم و بهلایه چیله کهیان هینا و سهریان بری، خو ئەهوکاتیش
خهریکبو سهری نهپرن و بهزمیکی تر بنینهوه!

خوا فرمانی پیکردن کوژراوه که به بهشیکی کهلهشی چیله که دابهینن،
ئهغجا کوژراوه که زندو دهیتهوه و بکوژه که ناشکرا دهکا.

ئهوانیش وایان کرد و بکوژه که ناشکرا بو.

۳۸- شهریهت

بهنی ئیسرائیل له ژیانی ناژه لانهوه رزگار بون، دهستیان پیکرد وهك خهلك ژیانیان بهسره دهبرد.

لهم چۆلیه دا به سه رهستی و به سه رهزری ده گوزه ران.

له ویدا پیوستیان به شهریه تیکی خوایی بو تا حوکمیان بگپیرئ و پێگیان بو روناك بکاته وه.

مرۆڤه به بی شهریهت و روناکی خوایی ناتوانئ وهك مرۆڤ بژی.

جیهان هه موی تاریکی له ناو تاریکیه، مه گهر نهوانه ی که خوا روناکی پیبه خشیون.

ئهو روناکیه ش تهنها روناکی پیغمبرانه و خهلكی له بردا پینوین ده بی.

هه ره که سی بهم روناکیه پینوین نه بی بیگومان له گومراییدا ده بی و ره مه کیانه پهل ده کوتی.

بیروباوه ر - به بی ئەم روناکیه - خه یالات و ئەفسانه یه کی هیند پوچ و پوکه ته نانهت مندالانیش گالته یان پیدئ.

هه لبهت گویتان له بیروباوه ر و ئەفسانه و قسه پوچه کانی هاو به شهپرست و بیروا و جوله که و گاوره کان بوه؟!

زانست - به بی ئەم روناکیه - ده بیته گومان و مه زنده^(۱) و پارایی^(۲)، وه دوا ی گومانان ویل ده بی، گومانیش هه رگیز راسته قینه ناخاته رو.

(۱) مه زنده: خه ملاندن به میشک.

(۲) پارایی: دودلی.

په وشت - به بېج ئهم پوناكیه - يان زیده پروییه يان بهزایه دانه! يان كه موکورته
يان له راسته پری لایداوه!

بیگومان بینیوتانه ئه و كه سانه ی ریبازی پیغمبهرانیان نه گرتوه چۆن مافی
خه لك پیتشیل ده كه ن؟ چۆن ده ستریزی ده كه ن؟ چۆن وه دوای هه وه ست و ئاره زو
كه وتون؟

رامیاری و فرمانه وایی - به بېج ئهم پوناكیه - سته مکاری و چهوسانه وه یه،
به فیروذانی مال و ماف و خوینی خه لكه.

بیگومان بینیوتانه ئه و فرمانه واییانه ی كه له خوا ناترسن و شوین
شه ریعه تی خوا نه كه وتون چۆن له ئه ركه كانیان گزی ده كه ن؟ چۆن مال و
ده رامه تی خه لك ته خشان و په خشان^(۱) ده كه ن؟ چۆن خوین و مافی خه لك به فیرو
ده ده ن؟

بیگومان بینیوتانه چۆن خه لكیان كردۆته كۆیله؟ چۆن جه ماوه ریان كردۆته
چه ندین كۆمه لی دژ به یهك؟ چۆن پیاوانیان كوشتون و ئافره تانیا ن كردۆته
خزمه تكار؟

ده زانی له هه ردو جهنگی جیهانیدا چه ند كه س كوژران و بریندار بون؟^(۲)

(۱) ته خشان و په خشان: به فیروذان، پاكوپوك كردن.

(۲) بۆ مامۆستا: ژماره ی كوژراو و بریندارانی جهنگی یه كه می جیهانی (۱۹۱۴-۱۹۱۸)
به گویره ی لیکۆلینه وه كانی سیاسه تمه دار و شاره زای ئینگلیزی (تالیس تاوسه ند) بریتیه
له (۳۷، ۵۱۳، ۸۸۶) كه س، كوژراوه كان (۸، ۵۴۳، ۵۱۵) كه س بون. ههروه ها نا ئیبی به ریتانی
(مستهر میکستن) لیکۆ داوه ته وه كه ژماره ی كوژراو و بریندارانی جهنگی دوه می جیهانی له
په نجا ملیۆن كه س كه متر نیه.

جیهان هه‌موی تاریکی له‌ناو تاریکیه‌ ته‌ن‌ها ئه‌وانه‌ نه‌بن که خوا پونا‌کایی
پیغه‌خشیون.

جیهان هه‌موی تاریکی له‌سه‌ر تاریکیه‌، که‌س به‌رپیتی خۆی نابینسی، که‌س
به‌رچاوی پونا‌ک نیه‌ مه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی که‌ خوا پونا‌کایی پیغه‌خشیون. نه‌گه‌ر خواش
پونا‌کاییان پیغه‌به‌خشی هه‌رگیز به‌ هیچ پونا‌کاییه‌کی‌تر پیتیان پونا‌ک نابیته‌وه‌.

پیغه‌مبه‌ران بۆ ئه‌وه‌ هاتون تا خه‌لک فیتری خواپه‌رستی بکه‌ن، تا فیتری
هه‌لسوکه‌وتیان بکه‌ن، تا فیتری داب و نه‌ریتی ئاین و ژینیان بکه‌ن، تا فیتری داب
و نه‌ریتی خواردن و خواردنه‌وه‌ و نوستن و دانیشتیان بکه‌ن، تا فیتری هه‌مو داب
و نه‌ریتیکی چاکیان بکه‌ن.

باوکیکی به‌سۆز چه‌ند له‌ خه‌می جگه‌رگۆشه‌کانی^(۱) دایه‌ تا فیریان بکات،
پیغه‌مبه‌رانیس ئاوه‌ها له‌ خه‌می خه‌لک دان تا فیریان بکه‌ن.

خه‌لک له‌ مندالی‌دا چه‌ند پیویستی به‌ په‌روه‌رده‌ی باوک هه‌یه‌، له‌ گه‌وره‌ییشدا
پتر پیویستی به‌ په‌روه‌رده‌ی پیغه‌مبه‌ران هه‌یه‌.

ئه‌وانه‌ی په‌روه‌رده‌ی پیغه‌مبه‌رانیان وه‌رنه‌گرتوه‌ و داب و نه‌ریتی پیغه‌مبه‌ران
فیر نه‌بونه‌، وه‌ک ئه‌و دا‌ره‌ وان که‌ له‌ بیاباندا به‌ سج باخه‌وان ده‌رووی و گه‌وره
ده‌بی، بۆیه‌ خوار و خپچ و درکن و گه‌نده‌ل ده‌بی.

---

(۱) جگه‌رگۆشه‌: مندال.

۳۹- تهورات

خوا ویستی نه وهی ئیسرائیل وه کو نه و نه ته وانه نه بن که به بی په یام و ریئوینی خوا سه رگه ردان بون.

ویستی وه که نه و نه ته وانه نه بن که به بی بهرنامه و ره مه کیانه^(۱) ژیاون.
خوا فه رمانی به موسا کرد خوی بشوات و پاشان سی (۳۰) پوژ به پوژو بی،
پاشان بجیته شاخی سینایی تا له ویدا خوا قسه ی له گه ل بکات و په رتوکیکی
پیسه خشی و بیته بهرنامه ی ژیانان.

موسا له ناو نه ته وه کهیدا حه فتا پیای هه لبارد و له گه ل خوی بردن تا بنه
شاهید، چونکه نه وهی ئیسرائیل نه ته وه یه کی می شک و شک بون و زو بی پروا
ده بون.

به هارونی براشی گوت: براهه م! تو له جی من به و ناگات له نه ته وه کهم
بیته و ریگه ی چاکیان نیشان بده، نه که ی وه شوین کاری به دکاران بکه وی.

موسا بویه هارونی کرده جینشینی خوی چونکه هه مو کو مه لیک ده بی
پیشه وایه کی هه بی بهرچاویان روناک بکاته وه.

موسا له گه ل حه فتا پیایه کهدا به ره و واده گای په روه ردگار به ری که وتن.
به لام موسا زور به په روش و تامه زروی لای په روه ردگاری بو، بویه په له ی کرد
و پیسی وان گه یشته شاخه که.

خوا فه رموی: نه ی موسا له بهر چ و ا به په له هاتی و پیش نه ته وه کهت
که وتی؟

---

(۱) ره مه کیانه: به بی پیلان و بهرنامه، عه شواتی.

گوتی: ئەی پەروردگار ئەوانیش هیندەیی پیناچێ دەگەنە جێ، بەلام بۆیە بەپەله هاتومە لات تا تۆ لێم پازی بی.

خوا فرمانی بە موسا کرد ماوەی چل شهوان لە وادەگاسی^(۱) پەروردگاریدا بمینیتەو.

موسا گەیشتە شاخی سینا، خوا قسەیی لەگەڵدا کرد و نزیککی کردەو، موسا زیاتر تامەزرۆی خوا بو.

گوتی: خوایە حەز دەکەم بتبینم.

خوا دەیزانی موسا ناتوانی ببینی چونکە لە دنیا دا هیچ کەسیک ناتوانی خوا ببینی، بەلام خوا هەمو کەسیک دەبینی.

شاخەکان ناتوان بەرگەیی وتەکانی خوا بگرن چ جایی بەرگەیی روناکیە کەیی.

خوا لە قورئاندا دەفرموی: ئەگەر ئەم قورئانەمان دابەزاندبایە سەر هەر شاخێک ئەوا شاخە کە ترس و سامی لێدەنیشت و لە ترسی خوا شەق شەق دەبو.

بۆیە خوا بە موسای فرمو: ئەی موسا تۆ ناتوانی ببینی، بەلام تەماشای ئەم شاخە بکە ئەگەر خۆی پراگرت و مایەو ئەوا دەتوانی ببینی.

خوا خۆی بە شاخە کە نیشان دا، شاخە کە دەسبەجێ وردوخاش بو. موسا کە ئەمەیی دیت پراچەنی^(۲) و بە بیهۆشی کەوتە سەر زەوی.

موسا دواي ئەوێ کە بە هۆش خۆی هاتەو گوتی:

خوایە پاک و بیگەردی بۆ تۆ، پەژێوانم، من بەر لەنەتەو کەم پروام بە سام و هەببەت و گەورەیی تۆ هیناوه.

---

(۱) وادەگا: ئەو شوێنەیی خوا دیاری کردبو تا لەگەڵ موسادا بدوی.

(۲) پراچەنی: پراچفیری.

خوا فرموی: ئەوی موسا من لەناو خەلکیدا تۆم بۆ پیغەمبەرایەتی
هەلبژاردووە و بەبێ پەردە قسەم لەگەڵدا کردوی، ئەم تەختانە وەرگرە و سوپاسی
خوا بکە.

موسا تەختەکانی لە خوا وەرگرت، تەختەکان هەرچی نامۆژگاری و
رونکردنەوێ پێویست بو بۆیان تییدا بو.

خوا فرموی: تەختەکان بە توندی وەرگرە و بە نەتەوێ کەشت بلی کام فرمان
پاداشتی گەورەترە ئەو جیبەجیبی بکەن.

موسا کاتەکەی لەگەڵ خوا تەواو بو و گەرایەوێ لای حەفتا پیاوێ کە و ئەو
نیعمەتانەیی خوا لە گەڵیدا کردبو پێی راگەیانندن.

بەلام ئەوان بەبێ شەرم و بەبێ منەتیوێ گوتیان:

تا خوا نەبینین بڕوات پێناکەین.

خوا لەو بێشەرمی و بێمنەتیوێ ئەوان توپە بو، هەورە تریشقی بەسەر
داهێنان و گەلیکی لێ کوشتن.

دیتیان وا ناتوانن بەرگەیی هەورە تریشقی بگرن کە خوا ئەفراندویتی، جا چۆن
دەتوانن بەرگەیی روناکی خوا بگرن!

موسا لە پەرورەدگاری پارایەوێ و گوتی:

پەرورەدگارا! ئەگەر بتویستبایە پیشتر ئەوانیش و منیشت لەناو دەبرد،
خوایە سزایمان مەدە و لەبەر کاری گەمژە و نەزانان لەناومان مەبە.

خوا نزاکەیی موسای قبوڵ کرد و مردووەکانی زندو کردوێ تابه‌لکو سوپاسی
خوا بکەن.

۴۰- گۆلك (۱)

بەنى ئىسرائىل رۆژگارنىڭ بو لەگەڭ ھاوبەشپەرستان لە مىسردا دەژيان.
قىبىتتە كان لە مىسردا گەلى شتى جۆراو جۆريان دەپەرست و نەوہى
ئىسرائىلىش بە چاوى سەر دەيانىنى.

لەبەر ئەوہ نەوہى ئىسرائىل روكىنەيان بەرامبەر بە ھاوبەشپەرستى نەما
بو.

وہك چۆن كە ئاۋ لە بان^(۲) دىۋارى خانوۋىكى كۆن و كەلاۋە دزە دەكاتە
ژورەوہ، ئەوانىش ئاۋا خۆشويستنى ھاوبەشپەرستيان چوبوہ دلى.

ھەر جارىك كە دەرفەتىكىان بۆ ھەلدەكەوت وەك چۆن كە ئاۋ لە نشىۋى لىژ
دەبىتتەوہ، ئەوانىش يەكسەر بەرەو ھاوبەشپەرستى لىژ دەبونەوہ.

نەوہى ئىسرائىل دلىان لە ھەق تارى ببو، چىژ و ئارەزويمان گەنى ببو، ئەگەر
پىنگەى راست و چاكىان بدىبايە لامل دەبون و ھەنگاويان بۆ ھەلئەدەھىنا، بەلام
كە پىنگەى ناراست و خراپيان دەدى ھەر زو مىلى پىيان دەگرت.

كاتىك لە دەريا پەرىنەوہ بەلاى خەلكىكدا رابورين بتيان دەپەرست.

گوتيان: ئەى موسا تۆش وەكو ئەم خەلكە بتيكمان بۆ دروست بكە تا
بىپەرستين.

موسا تورپە بو و گوتى: بەراستى ئىۋە نەزانن.

زۆر سەيرە! ستەمە بەراستى ستەمە! خوا نىعمەتى لەگەڭ كردون و لەناو
نەتەوہ كانى ئەم رۆژگارە ئىۋەى ھەلبىزاردوہ و شتى واى بە ئىۋە بەخشيۋە بە ھىچ

(۱) گۆلك: گوڭرەكە.

(۲) بان: سەر.

نەتەوہیہ کی تری نەبە خشیوہ .

من چۆن داواتان لیدە کہم جگہ لە خوا خواوہندی تر بپەرستن .

موسا کہ چوہ شاخی سینایی و ماوہی چل رۆژ لییان دابرا، دیسان کہوتنہ داوی شہیتان و بونہ نیچیری ھاویہ شپەرستی .

پیاویکیان تیدا بو ناوی (سامری) بو، سامری ھەلسا پەیکەری گۆلکیکی بۆ دروست کردن، گۆلکە کہ بارەباری لیوہ دەھات، گوتی:

ئەمە خواوہندی ئیوہ و خواوہندی موسایە بەلام موسا لەبیری چوہ .

نەوہی ئیسرائیل بەم گۆلکە خەلەتان و وەك کویر و کەر سۆژدەیان بۆ دەبرد .

بیریان نەدە کردەوہ ئاخەر ئەم پەیکەرە نە وەلامیان دەداتەوہ، نەقازانج و نە زیانیان پینابەخشی، لە گەلیان نادووی، ریی راستیان بۆ پارانویتی، ئاخەر چۆن سۆژدەیی بۆ دەبەن!!

ھارون گەلیکی ئامۆژگاری کردن و زۆری لە گەل ھەول دان .

پیی گوتن: نەتەوہ کہم! ئیوہ بەم پەیکەرە خەلەتان، ئەم گۆلکە خواوہندی نە خواوہندی ئیوہ خوای میھرەبانە، وەرن بە قسەیی من بکەن، فەرمانی من جیبە جی بکەن .

بەلام نەوہی ئیسرائیل بە جادوہ کہی سامری چاویہستی بیون^(۱) و خۆشەویستی گۆلکە کہیان چوہوہ دلی بۆیہ گوتیان:

نەخیر تا موسا دیتەوہ ھەر دەپەرستین .

---

(۱) چاویہستی بون: شت نەدیتن .

٤١- سزا

خوا به موسای گوتبو که سامری نهوهی نیسرائیلی گومرا کردوه بۆیه به ناخ و داخیکی زۆرهوه گهراپهوه لای نهتهوهکهی.

موسا له نهتهوهکهی زۆر تورپه بو، له هارونیش تورپه بو.

گوتی: هارون! که نهوهی نیسرائیل دیت گومرا دهبن بۆ چی شوینم نه کهوتیت؟ ناخۆ تۆش له فرمانی من سهرپیچیت کرد؟!

هارون تهوازۆی^(١) خواست و گوتی: براهم! له بهر نهوه ههلۆیستم وهرنه گرت نه بادا هه نديك ليم ياخي بن و له نه نجامدا شه و ههرا به ریا ببي و تۆش پيتم بليی قسهی منت جي به جي نه کرد و نه تهوه که مت پارچه پارچه و ليك ناکۆک کرد، پاشان دهره قه تيشيان^(٢) نه هاتم و خهريکبو بشمکوژن.

موسا گوتی: خوايه له من و له براهم خۆش به و بمانخه ناو بهزهیی خۆت، تۆ له هه مو کهس به بهزهیی تری.

پاشان موسا روی کرده سامری و گوتی:

ئهی سامری! نهوه چيته؟ بۆ ئهم خه لکهت وا به گومرا بردوه؟

سامری دانی به تاوانه کهی خۆی ناو گوتی:

دهروتم وای بۆ پازاندمهوه که ئهم کاره بکه م.

موسا گوتی: برۆ له ناوماندا نه مينيی، ده شی تا له ژيانيشدا مابی هه ر بليی توخنم مه که ون.

(١) تهوازۆ: پۆزش، عوزر.

(٢) دهره قهت: دهره وست.

موسا سزای دا بە تەنیاىى بى، بە تەنیاىى پروا، بە تەنیاىى بگوزەرى، وەك
دېرندە نە برادەر بى نە برادەرىشى ھەبى.

جا چ سزايەك لەم سزايە گەورەترە؟!

ئەو كەسەى ھەزاران كەسى توشى ھاوبەشپەرستى كىردوھ پىويستە خەلك
بىزى لىبەكەنەوھ و تف و نەفرەتى لىبەكەن.

ئەو كەسەى خەلكى لە خوا دور خستۆتەوھ پىويستە لە خەلك دور خرىتەوھ.

ئەو كەسەى لە زەوى خوادا بانگەوازی بۆ ھاوبەشپەرستى كىردوھ تاوانبارە و
پىويستە سەرتاسەرى زەوى لى بكرىتە بەندىخانە.

پاشان موسا تەماشای گۆلكە نەفرەتیه كەى كىرد و فەرمانى كىرد بىسوتىنن،
ئەوانىش سوتاندىان و پاشان لەناو دەريادا پەرش و بلاويان كىردەوھ.

نەوھى ئىسرائىل چارەنوسى گۆلكە پەرستراوھ كەيان بىنى، ھەرۆھەا بىنىان
چەند بىدەسەلات و بىتوانايە.

پاشان موسا پوى كىردە نەوھى ئىسرائىل و پىيگوتن:

نەتەوھ كەم! ئىوھ كە ئەم گۆلكەتان پەرستوھ ستمەتان دەرھەق^(۱) بەخۆ
كىردوھ، جا وەرن بۆ لای خوا ژىوان بىنەوھ و خۆتان بكوژن، ئەگەر وا بكن باشترە
و لەلای خوادا قبولن.

ئەوانىش وایان كىرد، ئەوانەى گۆلكە كەيان نە پەرستبو گۆلك پەرستەكانىان
كوشت و خوا بەم جۆرە تۆبەى لى قبول كىردن.

خوا لە قورئاندا دەفرموى:

---

(۱) دەرھەق: لەمەر، بەرامبەر بە.

ئهوانهی گۆلکه که بیان کرده خواوهند و پهستیان ئهوا له دنیا دا توپهیی
خوایان توش دهیی و دوچاری ریسوایی دهین، ئیمه بهم جوړه سزای بیپروایان
دههین.

به مجۆره گۆلکه په رسته کان تا رۆژی دوایی ههر ریسوا و سهرشۆرن!
هاوبه شه رسته کان تا رۆژی دوایی ههر ریسوا و سهرشۆرن!

۴۲- ترسنۆکایه تی نهوهی ئیسرائیل

نهوهی ئیسرائیل له میسر دا ههر له سهر کۆیلایه تی و ریسوایی و زه بونی
په روه رده بون، مندا له کان ههر بهم جوړه گه وره ببون و گه نجه کانیش ههر بهم
جوړه پیپرا گه یشت بون، ده ماری مهردایه تیان وشک ببو.

وایان لیها تبو قهت به خهونیش بیر له بالادهستی نه که نهوه، قهت باسی
جیهاد و تیکۆشانیان نه ده کرد.

نهوهی ئیسرائیل له خاکی غوربه تدا به بی نیشتمان و فه رمان په وایه تی رۆژانی
ژیانیان به سهر ده برد.

موسا به سروشیکه خواییه وه ویستی له گه ل نه ته وه که ی بچیته ناو خاکی
پیروژ و له ویدا وه ک پاشا و سهر به ستان نیشته چی بن.

به لام موسا به سروشته لاواز و ترسنۆکه که ی نهوهی ئیسرائیل ناگادار بو.

بۆیه ویستی تامه زرویان بکات و کاره که بیان له بهر چاو ئاسان بکات.

له بهر نهوهی نه ته وه یه کی به هیژ و به زه بروزه نگ و توندوتیژ دهستیان به سهر
خاکی پیروژ دا گرتبو.

نەوێ ئیسرائیل تا ئەم نەتەوێیە دەرنەکەن ناتوانن بچنە ناوی.

موسا باسی نیعمەتەکانی خوای بۆ دەکردن کە لە گەڵیدا کردون، تا بۆ جیهادی پیتی خوا دەماری مەردایەتیان ببزوی و بیز لەم ژیانە زەبون و ناشایستە بەکەنەو.

پیتی گوتن: نەتەوێ کەم! یادی نیعمەتەکانی خوا بەکەنەو کە لە گەڵ ئیویدا کردو، سەیر کەن بزانیان خوا چەندین پێغەمبەر و پاشای لەناو ئیو پەیدا کردو، شتی وای بە ئیو بە خشیو بە کەسی تری نەبە خشیو.

پاشان پیتیگوتن: ئەو تانی خاکی پیروژتان لە بەرچاو دایە، هیچ چارەبەکتان نیە دەبێ راپەرن و لە دەست دوژمنانی دەریستن.

خوا سەرکەوتنی بۆ ئیو نوسیو، ئە گەر خواش شتیکی بۆ یەکیک نوسیوی زۆر بە هاسانی و دەستی دینی، قەدەری خواش رەتبونەوێ بۆ نیە.

دەوێ نەتەوێ کەم راپەرن بەرەو خاکی پیروژ کە خوا سەرکەوتنی بۆ نوسیون.

موسا لەو دەترسا سروشتە ترسنۆکەکیان بەسەردا زال بی.

بۆیە پیتیگوتن: نەتەوێ کەم! نەکەن لە دوژمن هەلبێن و پشت هەلبکەن، چونکە ئاوا شکست دەخۆن و دەدۆرین.

ئەوێ موسا لێی دەترسا روی دا، دواي ئەوێ موسا ئەو هەموێ لە گەڵدا گوتن ئەوجا ئەوان زۆر بە نامەردی وەلامیان دایەو و گوتیان:

ئەو موسا! نەتەوێ کەم بە زەبروزەنگ و توندوتیژی لێی، تا ئەوان دەرنەچن ئیمە ناچینە ژورەو.

پاشان زۆر بە کزی گوتیان: کەنگی دەرچون ئەوکات دەچینە ناوی.

دو پیاو که له خوا ترس بون و نیعمه ته کانی خویان له بهر چاو بو هه لسانه وه و
گوتیان:

خه لکینه له ده رگا که وه وه ژوروی که ون، که چونه ژوره وه بیگومان بن
سهرده که ون، پشت به خوا بههستن نه گهر پرواتان به خوا هه یه .

به لآم نه مهش کاری تیینه کردن و گوتیان:

نه گهر هدر چاری ناچارین بچینه ناوی تو به موعجیزه یه ک برؤ ناوی، جا که
دیمان چویه ناوی ئیمهش دوا به دوا ی تو به هیمنی و سه لامه تی دیننه ناوی.

گوتیان: ئه ی موسا! تا ئه وه نه ته وه به زه بهروزه نگه ی لسیبی مه حاله بچینه
ناوی، تو برؤ به یارمه تی خوا که ت شهر بکه، ئیمه وا لیتره دانیش توین.

لیتره دا موسا لییان توپه و بیهومیڊ بو، گوتی:

خوا یه من ده سه لآتم ته نها به سه ر خوّم و برا که مدا ده شک ی، بویه له م نه ته وه
به دکاره جو ییمان بکه وه .

خوا فه رموی: ئه ی موسا تا ما وه ی چلّ سالآن خاکی پروزیان لی حه رامه و
نابی بچنه ناوی، با هدر به سه رگه ردانی بیئنه وه، توش نه سه ف له که سانی
به دکاره دور له خوا مه خو .

خوا له بهر نه وه ما وه ی چلّ سالی دانا چونکه له م ما وه یه دا ئه وه نه وه یه ی له
میسه ر له سه ر کو یلیایه تی و پرسیوایی گه وه ببون ده مرن و نه وه یه کی تر په یدا ده بن
که له سه ر توندوتیژی و ناخوشی پهروه رده ده بن، نه وان نه ته وه ی دوا رۆژن .

به ئی له هه مو رۆژگار یکدا نه مه چاره نویسی جوله که کانه که هه رده م
نه ته وه یه کی سه رگه ردان بوینه و له کو یلیایه تی و پرسیوایی ژیاون .

۴۳- له پیناوا زانستدا

پیغمبههراڻ ﷺ له فهرمودهیه کدا ده گپرتتهوه و ده لئ:

جارئیکیان موسا وتاری بۆ نهوهی ئیسرائیل ده دا.

یه کیئک لئی پرسى: کیئ له هه مو کهس زاناتره؟

موسا گوتى: من له هه مو کهس زاناتم!

له بهرتهوهی زانسته کهى بۆ لای خوا نه گه راندهوه خوا سهرکۆنهى کرد.

خوا سروشى بۆ موسا نارد و پیتی فهرمو له شوئینی پیکگه یشتنی دو ده ریادا
به ندهیه کم ههیه له تۆ زاناتره.

موسا گوتى: خوايه چۆن ده یگه مى؟

پیتی گوترا: پرۆ و ماسیه کیش له ناو زه مبیلیتک له گه ل خۆت هه لگره له کوئ
ماسیه کهت لئ و ن بو له وئ به نده کم ده دۆزیه وه.

موسا له گه ل غولامه کهى - که ناوی یوشه عى کورپی نون بو - بهرئ کهوتن
له ناو زه مبیلیتکیش ماسیه کیان له گه ل خۆبرد.

رۆیشتن تا گه یشتنه لای گاشه بهردیك^(۱) له وئ سهریان به بهرده که کرد و
نوستن.

ماسیه که له زه مبیله که هاته دهره وه و چۆوه ناو ده ریا، که نه مهش
سه یروسه مه ره بو بۆ موسا و غولامه کهى.

پاشان که له خه وه لسان ملی رینگه یان گرته بهر و نه وه نده شه وه ی مابو هه ر
رۆیشتن.

---

(۱) گاشه بهرد: بهردی زل.

که به‌یانی داهاات موسا به غولامه‌که‌ی گوت:
خواردن بیینه با بیخۆین له‌م سه‌فه‌رده‌دا زۆر ماندو بوین.
موسا هه‌ستی به ماندویتی نه‌ده‌کرد تا له‌به‌رده‌که تیینه‌په‌رین.
غولامه‌که‌ی گوتی: به‌بیرته که لای گاشه به‌رده‌که سه‌رخه‌ویکمان شکاند،
له‌وئ ماسیه‌که‌م له‌بیر کرد.

موسا گوتی: نه‌وه‌یه که مه‌به‌ستمانه!
له‌ویوه‌ی و پئ گه‌رانه‌وه تا گه‌یشتنه‌وه لای گاشه‌به‌رده‌که.
له‌وئ پیاویکیان بینی خۆی به جلیتک داپۆشی بو.
موسا سلاوی لیکرد.

خدر گوتی: خه‌لکی ئەم ناوچه‌یه نازانن سلاو بکه‌ن، چۆن تۆ سلاو ده‌که‌ی؟
موسا گوتی: من موسام!
گوتی: موسای نه‌وه‌ی ئیسرائیل؟
گوتی: به‌لئ!

موسا گوتی: رینگه‌م پیده‌ده‌ی له‌ گه‌لت بم تا هه‌ندیکم له‌و زانسته‌ی فیر بکه‌ی،
که خوا فیری کردوی؟

خدر گوتی: تۆ ناتوانی نارامم له‌گه‌لدا بگری.
چونکه خوا جوهره‌ی زانستیکی فیری من کردوه تۆ نایزانی.
جوهره‌ی زانستیکی فیری تۆ کردوه من نایزانی.
موسا گوتی: به‌یارمه‌تی خوا نارام ده‌گرم و سه‌رپیچیت ناکه‌م.

رؤیشت تا گه‌یشتنه که نار دهریا، هیچ که‌شتیه کیان نه‌بو پیتی برؤن، چاوه‌رئ بون تا که‌شتیه که هات، داوایان لینکردن هه‌لیان بگرن، نه‌وانیش خدریان ناسی بؤیه به‌بی کرئ هه‌لیانگرتن.

چۆله که‌یه که هات له‌سه‌رلیتواری که‌شتیه که نیشته و یه‌ک — دو دهنوکی له دهریا دا.

خدر گوتی: نه‌ی موسا نه‌و زانسته‌ی من و تو هه‌مانه وه‌ک نه‌و دهنوکه ناوه‌ی نه‌م چۆله که وایه له چاو نه‌م دهریا‌یه‌دا.

پاشان خدر چو ته‌خته‌دارتیکی له که‌شتیه که دهره‌ینا و فرئی دا.

موسا گوتی: نه‌مانه به‌بی کرئ هه‌لیانگرتین که‌چی تو که‌شتیه که‌یان کون ده‌که‌ی تا نقوم بن و بخنکین؟!

خدر گوتی: نه‌دی نه‌مگوت ناتوانی نارامم له‌گه‌ل بگری؟!

موسا گوتی: لیم مه‌گره له‌بیرم کرد، کاره‌که‌شم وای به‌زه‌حمه‌ت مه‌که.

له جاری یه‌که‌مدا موسا له‌بیری کرد لیتی نه‌پرسی.

پاشان که دابه‌زین رؤیشتن و به‌لای مندالیک تیپه‌رین که له‌گه‌ل مندالان یاری ده‌کرد، خدر چو ملی منداله‌که‌ی گرت و سه‌ری هه‌لکیشا.

موسا گوتی: چۆن یه‌کینک ده‌کوژی بیته‌وه‌ی که‌سیکی کوشتیجی؟!

خدر گوتی: نه‌دی نه‌مگوت ناتوانی نارامم له‌گه‌ل بگری؟!

پاشان رؤیشتن چونه گوندیک داوایان له‌خه‌لکی گونده‌که کرد خواردنیسان بده‌نی، به‌لام خه‌لکه‌که میواندارییان نه‌کردن.

گونده‌که دیوارتیکی لیبو خه‌ریکبو بروخی، خدر چو به‌دهستی خوئی

دیواره‌کەى سەرلەنوی بەراستی دروست کردەوہ .

موسا گوتی: ئەگەر مەبەستت بوایە کریت لەسەر وەرەگرت!

خدر گوتی: کەواتە لیڤرەوہ دەبێ من و تۆ لە یەکتەری جوئ بینەوہ!

پیغمبەر ﷺ دەفەرموی: (خوا پرەحم بە موسا بکا، حەزمان دەکرد ئارامی بگرتایە تا زیاترمان لەبارەى خدر زانیبایە!).^(۱)

٤٥- لیكدانهوه

پاشان خدر ھۆیەکانی بە موسا گوت.

پییگوت: کەشتیەکە ھى خەلکێکی ھەژار بو، کە لەناو دەریادا ئیشیان پێدەکرد، لەبەر ئەوہ عەبیدارم کرد، چونکە پاشایەك لە دوایانەوہ بو ھەمو کەشتیەکی بێ عەیبی زەوت دەکرد.

مندالە کەش دایک و باوکێکی برواداری ھەبو، لەوہ ترساین نەبادا دایک و باوکەکەى توشى بیروایى بکا.

بۆیە ویستمان خوا کورپێکی چاکترین پێبەخشى لەگەڵیان چاک بێ و توشى بیرواییان نەکات.

دیوارەکەش ھى دو مندالی ھەتیوی گوندەکە بو، گەنجینەى کى لەژێر دابو، باوکیان پیاویکی چاکەکار بو، جا خوا ویستی کە مندالەکان گەورە بون و پێراگەیشتن گەنجینەکەیان دەربیتن، ئەمەش وەك پرەحمەتیک لە خواوہ بۆیان.

ئەم کارانەشم کە کرد لە خۆرا نەبو، بەلکو خوا فەرمانی پێکردوم. جا ئەوہبو

(۱) الجامع الصحيح للبخاری.

لێکدانەوه و هۆی کارەکانم که تۆ نەتوانی ئارامیان لەسەر بگری.

موسا لێرەدا بۆی رۆن بوەوه که هیچ کەسێک نەتوانی هەموو زانستیکی خوا بزانی، زانی خوا بری زانستی بە کەسانیک بە خشیوه و بریکیشی بە کەسانیک تر، هەر زانایە کیش هەبێ لەویش زانتر هەیه.

٤٦- نەوهی ئیسرائیل لە دواى موسادا

موسا کۆچی دواى کرد، نەوهی ئیسرائیلیش هەر بە سەرگەردانی لەسەر زهوی دەگوزەران، ئەویش لەبەر ئەوهی کردەوه کانیان خراب بو و خوا سزای دابون.

خوا ریسواى و زەبونیتی لەسەر نوسین، چونکە ئەوان خویان تۆرە کرد. خویان تۆرە کرد، ئەو خویایە که چەندین پێغەمبەر و پاشای لەناو پەیدا کردن و ئەو نیعمەتەى لەو سەردەمدا بەوانی بە خشی بە کەسى تری سەر زهوی نەبە خشی.

ئەو خویایە که لەژێر دەستی فیرعەونى رزگار کردن، که فیرعەون مندالەکانی دەکوشتن و ئافرەتەکانی دەکردنە خزمەتکار.

ئەو خویایە که دەریای بۆ شەق کردن و لە خنکان رزگاری کردن و فیرعەون و دەستویۆهەندە کەى نقوم کرد.

ئەو خویایە که بە هەور سیبەرى لەسەر کردن و گەزۆ و شەلاقەى بۆ ناردن. ئەو خویایە که لەزەویدا چەندین کانیای بۆ هەلقولاندن و خواردن و خواردنەوهی بۆ زۆر کردن.

به لام نهوان له پای همو نهو بههره و بهخششانهدا بروایان به نیشانه کانی
خوا نه هیئا و سه ریچی و ده سترژییان کرد.

پیغه مبهر موسایان توپه کرد که بویان له همو کس به سوز و به بهزه بیتر
بو، تهنانهت له باب و دایکیشیان به بهزه بیتر بو.

نهو پیغه مبهره یان توپه کرد که بویان وهک دایکیتک — که منداله
شیر خوره کهی لی بزری — به پهروش بو، که بویان وهک دایکیتک — که
منداله کهی هه تیو بی — به پهروش بو.

نهو پیغه مبهره ی که نه گهر جوینیان پیدابوایه بویان له خوا ده پارایه وه، که
نه گهر گالته یان پی بکردایه و پی پیکه نیبونایه بویان ده گریا، که نه گهر به
وشک و په قی په فتاریان له گهل بکردایه ده یلاواندنه وه.^(۱)

نهو پیغه مبهره ی که له کویلیه تی و ژیردهستی فیرعه ون رزگاری کردن، که
له به ندیخانه ی میسر قوتاری کردن و بردنیه خاکی نازاد و سه ره رزی، که له
ژیانی به دبه ختانه ی کویله بیه وه به ره و ژیانی گهرده نبه رزانه ی سه ره سستی بردن.
که چی نهوان توپه یان کرد و نازاریان دا و لامل بون و گالته یان پیکرد و به
سوکتین کس سهیریان کرد، به لام له لای خوا له وپه ری پایه به زری و
شکومه ندی دابو.

توخوا نه ته وهیه که هینده سپله و هیچ و پوچ و که لله ره ق و بیپروا و دور له خوا
بی شایسته ی نهو سزایه نین که تاهه تایه له سه رشوپی و له زه بونی و له
ریسوایی و له سه رگهردانی دابن و رزگار نه بن؟

به لی بیگومان شایسته ن چونکه توپالی کرده وه کانی خویمان هه لده گرنه وه،
خوا سته می لیته کردن به لکو خویمان سته میان له خو کرده.

(۱) لاواندنه وه: ده سه سه رده هیتان، دلدانه وه.

به سهرهاتی پیغمبران

به شی دوهم

۱- چاوخشانده وه یهك به بهسرهاته كانی پیشودا

لهم لاپه رانهی ههلتانده وه بهسرهاتی پیغمبهر ئیبراهیم و پیغمبهر یوسف و پیغمبهر نوح و پیغمبهر هود و پیغمبهر صالح و پیغمبهر موساشتان که میك به دریزی خوینده وه، بهسرهاته کانتان به تاسه^(۱) و ریزلینانیکی زوره وه خوینده وه، ده رگای دل و ده رونتان بؤ کردنه وه، زهین^(۲) و عهقلی پون کردنه وه، زار و زمانی پاراو کردن، خهك دهیدیتن بؤ برا بچوکه کانتان ده گپراهیه وه، بؤ دایک و باوک و برا گه وره کانتان ده گوتسه وه، تام و چیژیکی زورتان وهرده گرت، هه زتان ده کرد هه مو ده می بیگیپنه وه.

۲- بهسرهاتی مملانی له نیوان راستی و ناراستیدا

ئه م بهسرهاتانه بهسرهاتی شهیدانامیتز و سه رنجراکیشن، بهسرهاتی مملانی نیوان راستی و ناراستی، زانست و نه زانی، روناکی و تاریکی، مرؤفایه تی و درندهیی و، دلنیایی و گومپراین.

بهسرهاتی سه رکه وتنی راستین بهسه ناراستی، زانست بهسه نه زانی، بیهیتز بهسه بههیتز و، که می پاکن بهسه زوری ناپاکدا.

بهسرهاتی پر له زانست و دانایی و په ند و ناموژگارین، خوا راستی فرموه که ده لئی: ﴿لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا

(۱) تاسه: شوق، هه زهت.

(۲) زهین: بیروهوش.

يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصَدِّقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَقْصِلَ كُلَّ شَيْءٍ
وَهُدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

بهسه‌رهاتی ئەو پیغمبه‌رانی که بۆمان باسکردن هه‌مو ئەو بهسه‌رهاتانه
نیه که له قورئاندا باسکراوه، بەلکه بهسه‌رهاتی زۆری تر هه‌یه که باسما
نه‌کردوه.

به سه‌رهاتی

پیغمبر شوعه‌یب

سلاوی خوی لیبی

۱- شوعه‌یب ده‌بیته پیغمبه‌ری مه‌دیه‌ن

خه‌لکی مه‌دیه‌ن خه‌لکیکی بازرگان و کاسبکار بون، شاره‌که‌یان له‌سه‌ر که‌ناری ده‌ریای سور بو و ده‌که‌وته سه‌ر ریگه‌ی بازرگانی نیوان یه‌مه‌ن و شام و نیوان عیراق و میسر.

ئه‌وانیش وه‌ک نه‌ته‌وه‌کانی تری پیغمبه‌ران نه‌ته‌وه‌یه‌کی هاوبه‌شپه‌رست بون، وێپرای هاوبه‌شپه‌رستیه‌که‌شیان ته‌رازوبازبون و فیلیان له‌ پیوان و له‌ کیشان ده‌کرد، جه‌رده‌بیان^(۱) ده‌کرد و رییان له‌ کاروانان ده‌گرت، هه‌ره‌شه‌یان لی‌ده‌کردن و چاویان لێ سور ده‌کردنه‌وه، به‌دکاری و به‌ره‌په‌للا‌ییان بلاو ده‌کرده‌وه، وه‌ک ئه‌و ده‌وله‌مه‌ندانه‌ و ابون که‌ بروایان به‌ لی‌پرسینه‌وه‌ی رۆژی دوایی نه‌بو و له‌سزای خوا نه‌ده‌ترسان.

خوا پیغمبه‌ر شوعه‌یبی بۆ ناردن تا بۆ لای خوا بانگیان بکا و له‌ سزای خوایان بترسینێ و پێیان بلێ:

ئه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌م! خوا بپه‌رستن، جگه‌ له‌ خوا هیچ خواوه‌ندیکی ترتان نیه، فی‌ل له‌ ته‌رازو و له‌ پیوانه‌ مه‌که‌ن، ئیوه‌ ده‌وله‌مه‌ندن و پیوستیتان به‌ ته‌رازوبازی نیه! من له‌ سزای رۆژیکی سه‌خت ده‌ترسم توشتان ببس، نه‌ته‌وه‌که‌م! ته‌رازو و پیوانه‌کانتان به‌ پاستی و به‌بێ فروفیل بکی‌شن و بی‌یون، دزی و گزی^(۲) تی‌دا مه‌که‌ن، به‌دکاری بلاومه‌که‌نه‌وه و به‌دکار مه‌بن.

(۱) جه‌رده‌بی: ریگه‌ری.

(۲) گزی: خیانه‌ت.

۲- بانگه وازی شوعه ییب

شوعه ییب بهرده وام نامۆژگاری ده کردن و گرتی دلئی ده کردنه وه، که بریتی بو له گرتی خویشیست و زیاد کردنی پاره و پول و مالی دنیا، ده یگوت:

ئهو قازانجهی که له پیوانه و کیشانهی راست دهستان ده که وئ گه لیک له وه پاره و پول به باشتره که به زولم و گزی له خه لکی ده دزن، نه گه ره ته ماشای ژیانی خوتان و ژیانی ئهو که سانه بکه ن که ده وه له مه نندن و پاره و پولیکی زوریان کۆکردۆته وه ؛ ده بینن ئه وانهی که به گزی و دزی و ته راز و بازیه وه پهیدایان کردوه ئه وایان پاره و پول که یان فه و تا وه یان دزرا وه یان تالان کرا وه یان له رینگایه کی دژ به ره زامه ندی خوا به کاره یئرا وه یان یه کیئک بو ته خا وه نی و به خه ساری دا وه .

که میکی سود به خش له زۆریکی بیسود باشتره، پیس قهت وه کو پاک نیه، با فرهیی^(۱) پیسه که ش سه ره مه ستان بکا!

من بو تان دل سوژم و نامۆژگاریه که شم له به ره ژه وه ندی ئیوه ییه، خوا خۆی چاودیرتانه و ناگای له کرده وه تانه .

به نهرم و نیانی و دانایی و زانایی و بهرچا ورونیه وه ده یوت:

چاک بزانی پاداشتی لای خوا که هه می شه ییه و نابریته وه له هه مو دنیا باشتره نه گه ر بروادار بن، منیش چاودیر نیم به سه رتانه وه .

---

(۱) فرهیی: زۆری.

۳- باوکیکی میهره بان و مامۆستایه کی دانا

شوعه ییب وهك باوکیکی میهره بان و وهك مامۆستایه کی دانا به زۆر جوۆر دهیدواندن و زۆر به هونهر ئامۆژگاری دهکردن، دهیگوت:

نه ته وه كه م! خوا بپه رستن جگه له خوا هیچ خواوه ندیکی ترتان نیه، وا به لگه تان بۆ هاتوه كه من پیغمبهرم، جا به قسم بکهن، کیشان و پیوانتان به ته وای بی و فیل و گزی تیدا مه کهن، دزی له شه کی^(۱) خه لکی مه کهن.

له زه وینشدا دوا ی ئاوه دانکردنی خراپه کاری مه کهن نه گهر ئیوه بروادارن.

له سهر ری بی برواداران مه وهستن و هه ره شه یان لیمه کهن، ری بی خویان لسی ته نگ مه کهن، دینی خوا به خوارو خپچ و نادروست پیشان مه دهن، بیر له وه بکه نه وه که پیشتر چهند ناگزور و بی کهس بون، که چی ئیستا که وا زۆرن و ده وله مند، ته ماشای سه ره نجامی به دکارانی پیش خۆتان بکه ن بزنان چیان به سهر هاتوه؟

۴- وه لای نه ته وه که ی

دوا ی نه وه ی زیرهك و هۆشه منده كان له بانگه وازه که ی شوعه ییب ورد بونه وه و ته کانیان شی کرده وه، زۆر به سه رگهردانی و له خۆباییه وه وهك بلینی رازیکیان دۆزیبیتته وه یان مه ته لیکیان شی کردبیتته وه گوتیان:

ئهی شوعه ییب! نوێژه کانت هانت ده ده ن واز له په رستراوی باب و باپیرانمان بینین، یان به ئاره زوی خۆمان ده ستکاری دارایی خۆمان نه کهین؟! دیاره دیار پیاویکی به هۆش و زیره کی!.

(۱) شهك: شتومهك.

۵- شوعهیب بانگه‌وازه‌کهی رون ده‌کاته‌وه

شوعه‌یب ههر به نهرمی ده‌یدواندن، له‌گه‌لیان توندوتیژ نه‌بو، لی‌یان توره نه‌ده‌بو، بۆی رون ده‌کردنه‌وه که بۆچی به دریژایی نه‌وه‌مو ماوه دور و دریژهی پیشتر بانگه‌وازه‌کهی رانه‌گه‌یاندوه و نامۆژگاری نه‌کردون ههرچه‌نده نه‌وان ههر تاوا به‌دکار و به‌دره‌وشتیش بون، بۆی رون ده‌کردنه‌وه له‌به‌رته‌وه بوه چونکه ئیستا که خوا سروشی بو ناردوه و کردویه‌تی به پیغه‌مبه‌ر.

بۆی رون ده‌کردنه‌وه له‌به‌ر هه‌سودی نیه که نامۆژگاریان ده‌کا، چونکه خوا ده‌وله‌مه‌ندی کردوه و رزقیکی پاک و هه‌لالی پیبه‌خشیوه، هه‌روه‌ها به‌م بانگه‌وازه‌ناسوده و دلخۆشه، سینه‌گوشاد و بیخه‌مه، به‌زار و به‌دلش سوپاسگوزاری خواجه.

بۆی رون ده‌کردنه‌وه که نه‌و پییان ده‌لی ئه‌م کاره مه‌که‌ن خۆی ناچی بیکا، که پییان ده‌لی ئه‌م کاره بکه‌ن خۆشی ده‌یکا، چونکه له‌وه‌که‌سانه نیه که به‌خه‌لکی ده‌لین و خۆشیان نایکه‌ن.

نه‌و ده‌یه‌وی خه‌لکه‌که پاسته‌پری و ناسوده بن، له‌وه‌سزایه رزگار بن که خه‌ریکه یه‌خه‌یان بگری، هه‌لبه‌ت له‌چاکه‌ی خاوه‌یه که نه‌و ده‌توانی به‌م کاره هه‌لسی، بو نه‌وه‌ی کاره‌که‌شی سه‌رگری ته‌نها پشت به‌خوا ده‌به‌ستی.

شوعه‌یب به‌نه‌ته‌وه‌کهی ده‌گوت:

نه‌ته‌وه‌که‌م! بو بروام پیناکه‌ن، ناشکرایه به‌لگه‌م بو هی‌ناون، له‌به‌ر هی‌چیشم نیه چونکه وا خوا رزقیکی پاک و چاکه‌ی پیدام، به‌پیچه‌وانه‌ی فه‌رمانه‌کانیشم ناجولیمه‌وه، دلنیا بن من ته‌نها بو راسته‌ری‌بونی ئیوه‌مه، نه‌گه‌ر دژایه‌تیشم بکه‌ن من ههر به‌رده‌وام ده‌م و واز له‌بانگه‌وازه‌که‌م ناهینم، چونکه من پشتم به‌خوا قایمه و داوای یارمه‌تی له‌خواه ده‌که‌م.

۶- باش تېناگەين چ دەئىي!

نەتەوہ کہ خۆيان لە گيئلي دەدا و وایان نیشان دەدا لە وتەکانی شوعەيب ناگەن، وەك بليئي بە زمانئىكى بيگانە قسەيان لە گەل بکا! کەچى شوعەيب کورى ئەو ولاتە بو و لە هەمان نەتەوہ بو، وەك بليئي قسەکانى رۆن و رەوان نەبى! کەچى زمانى شوعەيب لە زمانى هەمويان رۆن و رەوانتر بو، واتای وتەکانى لە وتەکانى هەمويان ناشکراتر بو.

بەلام خەلك ئەگەر نامۆژگارى وەرنەگرن و کاريان لەبەر زەحمەت بى و نەيانەوى لەپراستى بگەن بەم جۆرە خۆيان لە گيئلي دەدەن.

۷- شوعەيب سەرسامى ئە نەتەوہکەى دەردەبرى

نەتەوہ کہ شوعەيبیان بە تەنيا و بى پشەت و پەنا دەزانى، ئەگەر لەبەر هۆز و خزمایەتى نەبوايە بەردبارانيان دەکرد و دەيانکوشت.

بەلام شوعەيب سەرسامى لەمە دەردەبرى کە ئەوان لە خوا ناترسن، ئەو خوايەى کە بە دەسلالت و بە هیزە و لەسەر هەمو شتیک بە توانايە، کەچى لە هۆزەکەى دەترسن کە رەنگە توشى نەخۆشى و بیهيزى و کەنەفتى^(۱) بىن يان رەنگە هەر لەناوبچن.

نەتەوہ کہ دەيانگوت:

ئەى شوعەيب ئيمە زۆر لە قسەکانت تېناگەين، پيمانوايە تۆ کەسيئى بە تەنيا و بى پشەت و پەناى، خۆ ئەگەر لەبەر خاترى هۆزەکەت نەبى بەرد بارانمان

---

(۱) کەنەفتى: پەکەوتەيى.

ده کردی و له کۆلمان ده کردیه وه، هیچیشت پینه ده کرا.

شوعه ییب وه لآمی دانه وه و گوتی:

نه ته وه کهم! پیتان وایه هۆزی من له و خواجه به هیتره که ئیوه پوتان لسی
وه رگپراوه و نایه رستن؟! چاک بزائن خوای من به هه مو کرده وه یه کتان
ئاگارداره.

۸- دوا هه مین تیر

نه ته وه که که بیانویان برآ و قسه یان پینه ما ئه و جا دوا هه مین تیر یان
هاویشت، که بیروا لوتبهرزه کانی گشت نه ته وه یه که بهرامبهر به پیغه مبه ر و
شوینکه و توانی هاویشتویانه.

ئه و پیاوما قولانه ی که بروایان نه هینابو گوتیان:

ئه ی شوعه ییب گوئی بگره ئه گهر نه گهر پینه وه سه ر پیتازه که مان ئه و خۆت و
برواداره شوینکه و ته کانت له شاری دهرده که یین.

۹- بیانویکی قسه بر

شوعه ییب وه لآمیکی پر له شانازی و غیره تی دانه وه، شانازی به ئاینه که ی،
غیره ت بؤ بیروپروا و ویژدانه که ی...

گوتی: ئه ی نه گهر چه زن نه که یین هه لگه پینه وه.

ئیمه دوا ی ئه وه ی که خوا له پیتازه که ی ئیوه رزگاری کردین ناگه پینه وه
سه ری و خوا رینگه مان پیتادا، چونکه نه گهر بگه پینه وه سه ر پیتازه که تان واتا

بوختانیکی گه وره مان به خوا هه لبه ستوه جا مه حاله له دین هه لگه رینه وه.
بشزانن که خوا ناگای له گشت شتی ههیه، نیمه پشتمان به خوا به ستوه.
خوایه! یه کلامان بکه وه، با یه خه مان له یه خه ی ئه و نه ته وه بیروایه بیته وه.

۱۰- هه مان قسه ی بیرواکانی پیشانیان کرده وه

وته کانی شوعه یب دادی نه دان^(۱) و هه مان قسه ی بیرواکانی پیشانیان
کرده وه و گوتیان:

ئه ی شوعه یب! دیاره تو جادوت لیکراوه، توش وه کو نیمه مرۆقی و پروات
پیناکه ین پیغه مبه ربی، ئه گه ر پاست ده که ی پیغه مبه ربی چه ند پارچه یه کی
ئاسمانمان به سهر دابارینه.

۱۱- سزای نه ته وه یه که بروای به پیغه مبه ره که ی نه هینابی

هه ر نه ته وه یه که بروای به پیغه مبه ره که ی نه هینابی و سوپاسی به خششه کانی
خوای نه کرد بی سزاکه ی هه مان شته، ده بی له ناویجن.
خوا بومه له رزه یه کی گه وره ی توشی نه ته وه که کرد و هه موی کوشتن، دیمه نیک
بون ده تگوت قهت خووشی و به خششیان له ژین نه دیوه.
به لئی، ئه وانه ی که بروایان به شوعه یب نه هینا هه مو له ناو چون.

---

(۱) دادی نه دان: سودی بی نه گیاندن.

۱۲- په‌یامی راگه‌یاند و راسپارده‌ی به‌جی‌گه‌یاند

شوعه‌یی‌یش وه‌کو هه‌مو پینهمبه‌ره‌کانی تر په‌یامی خوای راگه‌یاند و راسپارده‌ی^(۱) به‌جی‌گه‌یاند و پروییانوی خه‌لکی بری.

دوای نه‌وه‌ی که بی‌پرواکان سزای خویان توش بو و مردن؛ شوعه‌یب روی تی‌کردن و پی‌گوتن:

خه‌لکینه! من په‌یامی خوام پی‌راگه‌یاندن و نامۆزگاریم کردن به‌لام ئیوه هه‌ر له‌سه‌ر بی‌پروایی مانه‌وه‌ه جا من چۆن ئاخ و ئه‌فسوس^(۲) بۆ نه‌ته‌وه‌ی بی‌پروا هه‌لده‌کیشم!؟

---

(۱) راسپارده: نه‌مانه‌ت.

(۲) نه‌فسوس: داخ و خه‌م.

بەسەرھاتی

پێغەمبەر داود

و

پێغەمبەر سلیمان

سلاوی خویان لیبی

۱- قورئان له باره ی نيعمه ته کانی خواوه ده دوی

قورئان ته نهها باسی ئه وه ناکات که پیغمبههراڻ چۆن له لایهن نه ته وه کانیه وه گالته و سوکیان پێ کراوه و درۆی گهوره گهوره یان پێ هه لبه ستراوه و له شار و ولات ده رکراون، که نه ته وه کانیس له بهر ئه وه ی بروایان نه هیناوه و لاقرتیان پێ کردون و پلان و نه خشه یان بۆ کوشتنیان کیشاوه: خوا دو چاری سزا و ئه شکه نهجی کردون و له ناوی بردون.

قورئان جگه له م بابه تانه که له به سه رهاته کانی پێشودا له باره یان دواوه باسی نيعمه ته کانی خواش ده کا، هه ندی جار به دریی و هه ندی جار به کورتی باسیان ده کا، باسی گه لی له و نيعمه تانه ده کا که به پیغمبههراڻی به خشیوه وه کو پیغمبههراڻ داود، پیغمبههراڻ سلیمان، پیغمبههراڻ ئه ییوب، پیغمبههراڻ یونس، پیغمبههراڻ زه که ریا، پیغمبههراڻ یه حیا.

خوا پیغمبههراڻ داود و پیغمبههراڻ سلیمانی له سه ر زه وی بالاده ست کردبو، پاشایه تیه کی فره وانی پێ به خشیبون، زانستیکی فره ی پیدابون، گه لیك شتی وای فیر کردبون که خه لک نه یانده زانی، گیانله بهر و بێگیاڻی به هیز و سه ره سه ختی بۆ رام^(۱) کردبون.

خوا له قورئاندا ده فه رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱۵) وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَتَىٰهَا النَّاسُ عُلِمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ^(۲) واته:

رام: ده سه مه مۆ.

(۱) سه ره سه خت: سه رکیش.

(۲) سو ره ته ی النمل: (۱۵ - ۱۶).

ئیمه زانستمان به داود و به سولهیمان به خشیبو، نهوانیش له پای ئهمه دا گوتیان: سوپاس بؤ ئهو خودایه‌ی که ئیمه‌ی له‌ناو زۆریه‌ی به‌نده پرواداره‌کانی به باشتر هه‌لبژرادوه. سولهیمان زانسته‌که‌ی له داود به میرات هه‌لگرتوه و گوتی: ئه‌ی خه‌لکینه! خوا ئیمه‌ی فی‌ری زمانی بالنندان کردوه و هه‌مو شتیکی پیبه‌خشیوین، به‌راستی خوا چاکه‌یه‌کی گه‌وره‌ی له‌گه‌ل کردوین.

۲- نیعمه‌تی خوا بؤ داود

خوای گه‌وره شاخ و بالننده‌ی بؤ داود ده‌سته‌مۆ کردبو، که ده‌پاراپه‌وه و پاکیگاری^(۱) خوای ده‌کرد، نه‌وانیش له‌ دویمان ده‌گوته‌وه، هه‌روه‌ها فی‌ری دروستکردنی زریی کردبو، ئاسنیشی بؤ نه‌رم کردبو.

خوا له‌ قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَجِبَالٌ أُوتِي مَعَهُ وَالطَّيْرُ وَالنَّارُ الْحَدِيدُ ﴿۱۰﴾ أَنْ أَعْمَلَ سَبْعِينَ وَقَدْرًا فِي السَّرْدِ وَأَعْمَلُوا صَلَاحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۲﴾. واته: ئیمه زیده‌به‌شیکمان به داود به خشیبو، فه‌رمانان به شاخ و به بالنندان کردبو پاکیگاریه‌کانی له‌گه‌لدا بلینه وه و ئاسنیشمان بؤ نه‌رم کردبو. به داودمان گوت: زریی دامهن^(۳) شوپ دروست بکه و با ئالقه‌چینه‌کانیشی به‌ئهن‌دازه و له‌ریزه‌ک و تیکه‌ه‌لکیش بن. خانه‌واده‌ی داود! ده‌ ئیوه‌ش له‌ پای ئهمه‌دا کرده‌وه‌ی سوپاسگوزاران بکه‌ن، چونکه من کرده‌وه‌کانتان ده‌بینم.

(۱) پاکیگاری: گوتنی سبحان الله.

(۲) السبأ: (۱۰-۱۱).

(۳) دامهن: داوتین، دامین.

ههروهها ده فهرموی: ﴿ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ
 وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿۷۹﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِنُحِصِنَكُمْ مِنْ
 بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ^(۱) واته: شاخ و بالندهمان بؤ داود دهسته مؤ کردبو،
 پاکیگاریان له گه لدا ده گوته وه، نئمه توانامان به سهر شتی له م چه شنه هه یه.
 فیری پیشه ی دروستکردنی زیرمان کرد تا بتوانن خؤ له دوزمن بیاریزن، نایا
 سوپاسی خوا ناکهن؟!... ﴿

۳- سوپاسی داود له سهر نیعمه ته کان

داود له گه لئم هه مو مولکه زؤر و زه وه ننده دا، له گه لئم وه ی که ده ستره نگی
 و به هیز بو، به نده یه کی له خواترس و ژیوان ^(۲) بو، هه رده م یادی خوی ده کرد و
 ده پارایه وه، فهرمانه وه یه کی داد په روه ر بو، حوکمیکی داد گهرانه ی بؤ خه لکی
 ده کردو له پئی رهوا لای نه ده دا.

خوا له م باره وه ده فهرموی: ﴿ يٰۤاٰدٰمُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيْفَةً فِى الْاَرْضِ فَاٰحِمْ بَيْنَ
 النَّاسِ يٰۤاٰحِقْ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰذِيْنَ يَضِلُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
 لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌۢ بِمَا نَسُوْا يَوْمَ الْحِسَابِ اِنَّا ^(۳) واته: نه ی داود! نئمه تۆمان له سهر
 زهوی کردۆته جینشین، به داد گهری حوکم له نیوان خه لکیدا بکه، وه دوا ی هه وا و
 هه وه ست نه که وی چونکه له پئی خوا گومرات ده کا، نه وانه ی له پئی خوا گومرا
 بونه، له رۆژی دوا یی سزایه کی سه ختیان هه یه ﴿

(۱) الأنبياء: (۷۹-۸۰).

(۲) ژیوان: په شیمان، گه رانه وه بؤ لای خوا.

(۳) سوره تی ص: (۲۶).

۴- نیعمه تی خوا بؤ سوله یمان

خوای گهوره (با)ی بؤ سوله یمان دهسته مؤ کردبو، هر جیگایه کی مهبهست بوايه (با) بؤ ئهوی هه لده گرت و به خیراییه کی زور و به که مترین کات دهیگواسته وه، ههروه ها جنوکه ی زیره ک و به هیزیشی بؤ دهسته مؤ کردبو که فه مانه کانیا ن جیبه جی ده کرد و پرورژه گهوره کانی ئاوه دانکردنه وه و بیناسازیان بؤ ته واو ده کرد.

خوا له قورئان ده فهرموی: ﴿وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ ﴿٨١﴾ وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ يَغْوُصُونَ لَهُ، وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ ۗ وَكُنَّا لَهُمْ حَفِظِينَ ﴿٨٢﴾﴾ (۱) واته: (با)ی به هیزمان بؤ سوله یمان دهسته مؤ کردبو، سوله یمانی بؤ شام (ئهو ئه رزه ی که به ره که تمان پیداوه) هه لده گرت که شوینی نیشته جیبونی خوی بو، ئیمه به هه مو شتیک ناگادارین. ههروه ها ئیمه گه لیک شهیتانیشمان بؤ دهسته مؤ کردبو که ده چونه بنی ده ریا دورپر و گه وه ریان بؤ ده ردینا و گه لسی کاری تریشیان بؤ ده کرد وه کو دروستکردنی شار و بالاخانه ﴿.

خوای گهوره له شوینیکی تری قورئاندا ده فهرموی: ﴿وَلَسَلِّمَنَّ الرِّيحَ غَدُوها شَهْرٌ وَرَوَّاحُها شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ۗ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۗ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نَذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ، مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرَبٍ وَتَمَثِيلٍ وَّحِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَتٍ ۗ أَعْمَلُوا أَل

دَاوُدُ شَكَرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِ الشَّكُورِ . (۱) واتە: (با)مان بۆ سوله‌یمان دەستەمۆ کردبو، که بە ماوەی یەک دانی بەیانی دوری مانگەپێیەکی دەبڕی، بە ماوەی دانی ئیوارانیش دوری مانگەپێیەکی دەبڕی، ھەر و ھا کانی مسمان بۆ لە زەوی ھەلقولاند، گەلیک جنۆکەشمان بۆ دەستەمۆ کردبو، که بە فەرمانی خوا کاریان بۆ دەکرد، ھەر جنۆکەیکە ئەگەر لە فەرمانی ئیچە لایدا بواوە توشی ئەشکەنجەیی ئاگریکی بە بلیسەمان دەکرد، سوله‌یمان ھەر جۆرە کۆشک و پەیکەرێک و ھەر خوانێکی گەورە و ھەك حەوز و ھەر جۆرە مەنجەلێکی گەورە و مەحکەمی بویستبایە بۆیان دروست دەکرد. بە خانەوادەی داودمان گوت: لە پای ئەم ھەموو نیعمەتەدا سوپاسی خوا بکەن، کەسانیکە کەم ھەنە سوپاسی خوا بکەن ﴿.

۵- تیگە‌یشتنیکی ورد و زانستیکی قول

سوله‌یمان لە کێشە کەیدا که بۆ لای داودی باوکی بەرز کرایەو ھەزیرە کایەتی و توانستە فەرمانەر و اتیە کەمی و دەردە کەوی، کێشە کەش (۲) بەمجۆرە بو:

پیاویک پەزێکی ھەبو تازە ھیشوی کرد بو، مەر و مالاتی کابرایەکی دەچیتە ناوی و رەزە کەمی لێ وێران دەکەن و ھەموو بەرە کەمی لێ دەخۆن.

پێغەمبەر داود حوکم دەدا کە مەر و مالاتە کە بدیریتە خاوەن پەزە کە و کێشە کە کۆتایی بی.

بەلام سوله‌یمان گوتی: ئەی پێغەمبەری خوا رینگە چارەبەگی تریش ھەبە، گوتی: چیه؟

(۱) سورەتی سبأ (۱۲-۱۳)

(۲) کێشە: ناکۆکیەک، قضیە.

گوتی: رهزه که بدهیه خاوهنی مهرو مالآته که خزمهتی بکا تا وه کو خوی لی دیته وه، مهرو و مالآته که ش بدهیه خاوهنی رهزه که شیریان بدوشی و خوریان بری و که لکیان لی وهرگرئی، جا که رهزه که پیگه یشته وه رهز و مهرو مالآته که ته سلیم به یه کتر بکه نه وه.

خوای گه وره تیگه یشتنیکی ورد و زانستیکی قولی به سوله یمان به خشیبو، له قورئاندا ده فرموی: ﴿وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾ (۷۸) فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا ءَايِنًا حُكْمًا وَعِلْمًا ﴿ (۱)

۶- سوله یمان زمانی بالنده و گیانله بهران ده زانی

قورئانی پیروز به سهراتیکی پر حکمت و به تام و چیژی بؤ باس کردوین، نه وه دهرده خا که پیغمبر سوله یمان پیایویتیکی به هوش و گوش و زیره ک بوه، کاروباری ولآته که ی به ریگوییکی به ریوه بردوه، ده سه لاتیکی مهزن و به زه بروزه نگه هه بوه، خوای گه وره خوشی دنیا و ناخیره تی پیبه خشیه، ده سه لآت و پاشایه تی و په یام و پیغمبرایه تی به بالآدا بریوه، زمانی بالنده و گیانله بهرانی زانیوه.

جاریکیان له شکره که ی کو ده کاته وه که له جنوکه و مروژ و بالندان پیگه اتبو، فرمانیان پیده کا چه ک و ره خته ی خویان بههستن و به ریز ریز و پول پولی ریگوییکی بوهستن و له فرمانی سهرکرده کانیان دهرنه چن، پاشان سوله یمان له پیته وه ی هه مویان و نه وانیش له دواوه ی بهرئی که وتن و رویشتن.

(۱) الأنبياء: (۷۸).

رښيان كه وته ناو دۆلى ميړولان، ميړوله يه كه له وه ترسا ميړوله كان بكه ونه
ژير سمى نه سپ و ولاخه كانه وه بيښه وهى سوله يمان و له شكره كهى ناگيان ليښى،
بۆيه فهرمانى به ميړوله كان كرد بچنه وه ناو اشاره كه يان.

سوله يمان له قسه ي ميړوله كه گه يشت، به لام لاف و گه زافى لينه دا و به
پيغه مبهرايه تيه كهى له خوبايى نه بو، به لكو به هوى ئه م روداوه وه پتر سوياس و
ستايشى خواى كرد، زياتر له خوا پارايه وه تا بۆ كارى چاك يارمه تى بدات و
هدر له ريزى پياوچاكان بيت.

۸- به سه رهاتى په پوسليمانه

په پوسليمانه به لهد^(۱) و چاوساغى پيغه مبهرا سوله يمان بو، شويښى ئاوى
ليښوايه و بۆ له شكريش بگونجايه ده يدوزيه وه.

جاريكيان سوله يمان بانگى كرد بيته لاي به لام په پوسليمانه ديار نه بو،
سوله يمان توپه بو و هه رپه شهى ليكرد.

دواى ماويه كهى كه م گه رايه وه و هاته وه لاي سوله يمان و گوتى:

شتيكم بينيوه نه تو نه له شكره كهت نه تانديوه، هه واليكي پاستم له باره ي
ئاوايى (سه به ۴) و شارنه كه يه وه بۆ هيښاوى:

مولكيكى مه زن و ولا تيكي پانو پوريان هه يه، هه رچهنده نه ته وه يه كهى ژير و
خاوه ن هوښ و خاوه ن سه ركرده و پاشايه تين به لام هه رزه و نه فاميشن!، سوژده
بۆ(پوژ) ده به ن نه ك بۆ خوا! نازانن نه مه خوا نيه! نازانن خوا بپه رستن!

---

(۱) به لهد: اشاره زا.

۹- سوله یمان بانگی شازنی سهبه و دهکات تا بیته سهر دینهکهی

پیغمبه سوله یمان زوری لهسهر دل گران بو که پاشا و نهته وهیه کی دراوسی بی کهچی نه یانناسی و بانگه وازیان پینه گه یشتبی و هیشتا (پوژ) بپه رستن.

پیغمبه سوله یمان که فوکولی ناین نامیزی پیغمبه رانه ی له دلدا هه لبو، وای به باش زانی بهر له وهی له شگری بنیریتته سهر نامه یه ک بو شازنی هاوبه شپه رست بنیری و بانگی بکا موسلمان بی و ملکه چی خوی میهره بان بی. نامه یه کی به کاریگه ری بو نوسی، تیدا داوای لیده کرد بیته سهر نیسلام و موسلمان بی.

نامه که نهرم و نیانی و توندوتیژی بی لاف و گه زافی پیغمبه ران و غیره ت و مهردایه تی پاشایانی به یه که وه کو کرد بو وه.

سوله یمان هه رده و سیفه تی تیدا بو.

۱۰- شازن راویژ به کاربه دهستانی ولاته که ی دهکا

نه و ژنه ی که ولاته که ی به پرتوه ده برد ژنیکی ژیر و تیگه یشتو بو، زو بریاری نه ده دا، شاره زاییه کی زوری له باره ی بارودوخ و رابردوی پاشا و داگیر که ران هه بو، به لام عه قله که ی به هه له ی بردبو و خوی نه ده ناسی و پوژی به خوا تیگه یی بو.

شازن فیز و ده ماری پاشایانه نه یگرت و پای خوی له م کی شه یه نه سه پاند، به لکو راویژکار و راگرانی ولاته که ی کو کرده وه و پییگوتن: نه م نامه یه م له لایه ن پیغمبه ریکه وه بو هاتره که گه وره ترین پاشای نه م سهرده مه یه، نامه که وه کو نامه ی تر نیه.

ڀاويڙڪار و ڀاگره ڪان - ساي گشت ده ستويٽوه نڊاني پاشايان خويان به دل سؤز
دهرده خن تاله لاي پاشا بهر پير و خؤشه ويست بن - گوتيان: ٽيمه به هي زين و
لهشڪريڪي گهوره و گرانمان ههيه و بهرهنگاري^(۱) ده بينه وه.

به لام شاڙن ڀاڪه ياني پي پاش نه بو و پييگوتن: نه گهر بهرهنگار بينه وه
نه نجاميڪي خرابي ليڏهه كه ويته وه، بؤي باس ڪردن كه پاشا داگير ڪره ڪان
هه لوڀستيان چونه وچ ده ڪن نه گهر پي بنينه ولاتيڪ، ولاته ڪهش ڪه ڙير
ده ڪه وي و ده ڏوريني چؤن ڪاول و ويران ده بي.

پييگوتن نه گهر بهرهنگاريان بينه وه و وه لامي نامه ڪه يان نه ده بينه وه ولات و
نه ته وه ڪه ٽيمهش ٿاوه ها ڪاول ده بي.

پييگوتن: من دياريه ڪي زور ناياب و ناوازه^(۲) بؤ سوله يمان ده نيرم، بهم
دياريه تاقى ده ڪه مه وه، نه گهر وهريگرت دياره پاشايه ڪي داگير ڪره ٿه و ڪات
ٽيمهش بهرهنگاري ده بينه وه، به لام نه گهر وهرينه گرت دياره پاشايه ڪي
پيغمبهه ره ٿه و ڪات ٽيمهش برواي پيڏينين و شويني ده ڪه وين.

۱۱- دياريه دل ڀاڙي ڪردن

شاڙن دياريه ڪي گهوره و شاهين به پاشاياني بؤ ره وان ڪرد.

ڪه دياريههراڻ گهيشتنه لاي سوله يمان، سوله يمان دياريه ڪه ي وهرنه گرت و
گوتى: ده تانه وي بهم دياريه ڀاڙيم بڪهن و وازتان لبيبنم له سهر هاوبه شپهرستي
و پاشايه تي خؤتان بميننه وه؟! خوا مولڪ و مال و لهشڪريڪي زور چاڪتري له

(۱) بهرهنگار بونه وه: روبه رويونه وه.

(۲) ناوازه: ده گهن.

ئىوه پييه خشيوم، بزنان داواكه م داوايه كى راستينه^(۱) و گالته نيه، مهسه له كه مهسه له ي بانگهواز و شويتكه وتنه، مهسه له كه دلپازيكردن نيه، نه گهر وه لاميشم نه ده نه وه به له شكر يكي گهره وه ديئه سهرتان.

۱۲- شازن به گهرده نكه چيه وه ديته لاي سوله يمان

دياريه يمان كه دياريه كه يمان بؤ سوله يمان بردبو گهرانه وه لاي شازنى سه به و و باسو خواسه كه يمان بؤ گيترايه وه، نه و يش بؤ ي رون بو وه كه سوله يمان راست ده كا پيغه مبهري خوايه، بؤ يه به خؤ ي و به نه ته وه كه ي ملكه چى فرمانه كه ي بون، به گهرده نكه چيه وه له گهل له شكره كه ي به ره و لاي سوله يمان به ري كه وتن.

سوله يمان (سلاوى خواى ليبي) زانى وه لامى نامه كه يمان داوه ته وه و به گهرده نكه چيه وه ديته لاي، به مه زؤر دلخؤش بو و سوياسى خواى كرد.

سوله يمان ويستى موعجيزه يه كى خوايى به شازن نيشان بدا تا بزاني تواناي خوا چند گهره يه و چ نيغمه تيكيشى له گهل سوله يمان كردوه، ويستى به ره له وه ي بگه نه خزمه تي قه لاي شازن بينيته لاي خؤ ي، داواي له ده ست و پيونه ده كه ي كرد قه لاکه ي بؤ بينن. نه وانيش له ماويه كه ي زؤر كه م قه لاکه يمان هينا.

سوله يمان فرمانى كرد چند ناکاريكى^(۲) قه لاکه بگورن بؤ نه وه ي رادده ي ناسينه وه ي شازن تاقى بکاته وه، جا نه گهر شازن نه يناسيه وه نه وا ده بيته به لگه يه كه له سهر نه وه ي كه مه وداي تيگه يشتنى كورته و شتى وردتر و شاراوه تر هيه عه قلى پييان ناشكى.

(۱) راستينه: به جددى.

(۲) ناکار: سيفت.

۱۳- کۆشکیکی شوشهیی گهوره

سوله یمان فهرمانی به جنۆکه و مروۆشه بیناسازه کان کرد، شهوانیش کۆشکیکی شوشهیی زۆر گهوره یان بۆ دروست کرد، وایانکرد ئاری به ژیردا بروات، نه گهر به کیك له کۆشکه که شارهزا نه بویه وایده زانی ئاوه و شوشه جیای ناکاتهوه، بیگومان شازنیش که بیینی وای تیدهگا ئاوه و قاچی خۆی ههله کا، ئا لیڤه دا که به ههله دا دهچی که موکورتی تیگه یشتنه کهی خۆی بۆ پون ده بیتهوه و ده زانی به پوآلهت خه له تاوه.

شازن خۆی و نه تهوه کهی له بهرتهوه سوژده یان بۆ رۆژ ده برد چونکه پیمان و ابو رۆژ گهوره ترین دیمه نی روناکی و ژیانه، که ئەم دوانهش سیفه تی خودانه. جا نه و کاتهی ده گاته جی و به ههله دا دهچی، ئیتر بۆی پون ده بیتهوه که شوشه که به ئاو تیگه ییوه بۆیه قاچی هه لکردوه، به هه مان شیوهش بۆی پون ده بیتهوه که له وهش به ههله دا چه که رۆژ به خوا تیگه ییوه و سوژده ی بۆ بردوه و په رستویه تی. هه لبهت کاریکی و له سه دان وتار و له هه زاران به لگهش به هیتره.

۱۴- منیش له گه ل سوله یمان بۆ په رومردگاری بونه وهر ملکه چ ده بم

هه ر واش پوی دا، شازن هه ر چه نده ژنیکی زیره ک و بلیمهت بو به لام دوچار ی ئەم هه له گه وره یه بو، هه ر وایزانی ناویکی پون و په وانی به شه پۆله و جامی شوشه ی له سه ر نیه، بۆیه قاچی خۆی هه لکرد و ویستی پیبخاته ناوی. لیڤه دا پیغه مبه ر سوله یمان هه له کهی بۆ پاست کرده وه و پیسی گوت: ئەم کۆشکه هه موی له شوشه ی بیگه رد دروستکراوه.

به مجوره شازن تانهی سهرچاوانی لاکهوت و بؤی رون بؤوه که نهو تا ئیستا
 رۆژی په‌رستوه و سوژدهی بؤ بردوه به هه‌له‌دا چوه و به روالهت^(۱) خه‌له‌تاوه،
 بؤیه یه کسه‌ر په‌شیمان بؤوه و گوتی:

خوایه من تا ئیستا سته‌مم له خو کردوه که هاویه‌شم په‌رستوه، ئیستاکه‌ش
 ژیوانم و له‌گه‌ل سوله‌یمان ملکه‌چی تو ده‌بین و ته‌نیا تو ده‌په‌رستم.

۱۵- قورئان به‌سهرهاته‌که‌ی سوله‌یمان و شازن ده‌گیڕیته‌وه

بفه‌رمون ئەم به‌سهرهاته سهرنجراکیش و به تام و چێژه له قورئان بخویننه‌وه،
 خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿ وَتَقَدَّ الْأَطْيَرُ فَقَالَ مَا لِي لَا أَرَى الْهَدُودَ أَمْ
 كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَا عَذِيبَتُهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَا أَذْبَحْنَهُ أَوْ لِيَأْتِيَنِي
 سُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ
 وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَأٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾ إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرًا تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ
 كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ
 اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٤﴾ أَلَا
 يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا
 تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٢٦﴾ قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ
 كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقَاهُ إِلَيْهِمْ ثُمَّ نَوَّلَ عَنْهُمْ فَأَنْظُرْ
 مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتِيَةٌ إِلَيْكُمْ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ

(۱) روالهت: دیمینی دهره‌وه‌ی شت.

وَلِئِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأَتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ
يَأْتِيهَا الْمَلَكُ أَتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونَ ﴿٣٢﴾ قَالُوا نَحْنُ
أَوْلُوا قُوَّةً وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَتْ إِنَّ الْمَلُوكَ إِذَا
دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوهَا أَعْرَازًا أَهْلِهَا آذِلَّةٌ وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَإِنِّي
مُرْسَلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنَ قَالَ
أَتَيْدُونَنِي بِمَالٍ فَمَا آتَيْنِيهِ اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدْيِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾
أَرْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأَيِّبَنَّهُمْ بِمِجُودٍ لَّا يَبْلُغُ لَهْمَ بِهَا وَلنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا آذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَتْ
يَأْتِيهَا الْمَلَكُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَن يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عِفْرِيْتُ مِنَ الْجِنِّ أَنَا
عِنَايِكَ بِهِ قَبْلَ أَن تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ
الْكِتَابِ أَنَا آيُوكَ بِهِ قَبْلَ أَن يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ
فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي
عَنِّي كَرِيمٌ ﴿٤٠﴾ قَالَ نَكُرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَن تَهْدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾
فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٤٢﴾
وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٤٣﴾ قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ
فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ
قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾ (١)

۱۶- سولہ ایمان بیپروایی نہ کردوہ، بہ لکو شہیتانہ کان بیپروایان کردوہ

جولہ کہ کان بوختانیکی وایان بہ پیغمبر سولہ ایمان ہہ لبہ ستاوہ تہ نانت لہ پرواداریک ناوہ شیتہوہ کہ خوا دلی بؤ پروا کرد بیتہوہ، نہ خوازہ لآ^(۱) پیغمبر سولہ ریک کہ خوا حکمت و پیغمبر سولہ ریکہ تی و جینشینایہ تی پیبہ خشی بی!

دہ لین: پیغمبر سولہ ایمان بہ ہوی خیزانہ کانہوہ جادو و بیپروایی کردوہ و توشی ہاویہ شہپرستی بوہ و لہ کاری یا کخواناسیدا راست و چہوتی تیکہ ل کردوہ.

بہ لآم خوی گہورہ ئو تۆمہ تانہی لہ سہر لادہ دا و دہ فہرموی: ﴿وَمَا كَفَرًا سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيْطٰنَ كَفَرُوۡا يُعَلِّمُوۡنَ النَّاسَ السِّحْرَ كَفَرُوۡا﴾^(۲) واتہ: سولہ ایمان بیپروایی نہ کرد بہ لآم شہیتانہ کان بیپروایان کرد و خہ لکیان فیتری جادو دہ کرد.

﴿وَوَهَبْنَا لِداوُدَ سُلَيْمٰنَ نَعَمَ الْعَبْدُ اِنَّهٗٓ اَوَّابٌ فَوَيْلٌ لِّلَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا﴾^(۳) واتہ: سولہ ایمان بہ داود بہ خشی، کہ بہ راستی بہ نندہیہ کی چاک و ژویان بو.

﴿فَغَفَرْنَا لَهٗٓ ذٰلِكَ وَاِنَّ لَهٗٓ عِنْدَنَا لَلزُلْفٰى وَحُسْنَ مَّآبٍ اِنَّا﴾^(۴) واتہ: سولہ ایمان لہ لای نئمہ دا نزیکہ و پلہیہ کی چاکی ہہیہ.

(۱) نہ خوازہ لآ: خوانہ خواستہ، نہ خاصہ.

(۲) سورہتی البقرہ: ۱۰۲.

(۳) سورہتی ص: ۳۰.

(۴) سورہتی ص: ۲۵.

بەسەرھاتی

پێغەمبەر ئەییوب

و

پێغەمبەر یونس

سلاوی خویان لیبی

۱- به سهرهاتی ئه ییوب چه شنیکی تره له به سهرهاته کان

به سهرهاته که ی پیغمبهر ئه ییوب چه شنه به سهرهاتیکی تره لهو به سهرهاتانه ی که له قورثانی پیروز باسکراون، دیمه نیکی تره لهو نیعمه تانه ی که خوا به بنده بروادار و وئارامگر و سوپاسگوزار و به پیغمبهره خۆشه ویسته کانی ده به خشی.

پیغمبهر ئه ییوب مال و مندال و وشر و ولاخیکی زۆر و زهوی و زاریکی فره وانی هه بو، خوا به لایه کی به سهر هینا هیچی نه ما و هه موی فهوتا، پاشان خۆشی نه خۆش کهوت، ته وای جهسته ی توشی نه خۆشی ببو ته نها زمان و دلێ نه بی که یادی خوی پیده کردن، به هۆی ئه م نه خۆشیه وه خۆی له خه لکی به دور گرت و له که ناریکی دور له ئاوابی بۆ خۆی ژیانێ به سهر ده برد، هیچ کهس سۆزی بۆ نه ده بزوا، ته نها خیزانه که ی نه بی ئه و خزمه تی ده کرد، پاشان نه ویش ئاتاج و بیده رامه ت^(۱) بو، ناچار خزمه تی خه لکی ده کرد تا بری پاره پهیدا بکا و بتوانی خزمه تی ئه ییوبی پییکا.^(۲)

۲- سه بری ئه ییوب

پیغمبهر ئه ییوب له گه ل ئه م هه مو نه هه مه تی و نه خۆشیه شدا هه ر ئارامگر و سوپاسگوزار بو، به رده وام یادی خوی ده کرده وه، هه میشه سوپاسی خوی ده کرد و سکا لای ده رنه ده بری، گازانده ی نه ده کرد، بیزار و توپه نه ده بو، چند سالتیک ئاوا مایه وه.

(۱) ئاتاج: موحتاج. بیده رامه ت: بی داها ت.

(۲) ئه م ده سته واژه یه هی (ابن کثیر) ه که له ته فسیره کهیدا نویویه تی.

۳- نه هاهتی و خه لات

خوا مه بهستی بو پیغه مبه ر نه ییوب تا قی بکاته وه تا پله و پایه ی بهرز بکاته وه و به قه زاوقه ده ری خوا رازی بی، پاشان که نه ییوب له تا قی کردنه وه که سهر که وت، خوا نزایه کی خسته ناو دلئی که واتای ده سته وه ستانی و ناگزوری تیدا ده فامریتته وه، ههروه ها نه وه شی تیدا ده رده که وی که تنها خوا رزگار که ری زه بونانه، تنها خوا توانای به سهر هه مو شتی کدا ده شکی.

خوای گه وه تا قی کردنه وه که ی له سهر هه لگرت و نه خوشیه که ی له کؤل کرده وه و مال و مندالئیکی زور زیاتری پیبه خشیه وه.

خوای گه وه له م باره وه ده فهرموی: ﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (۸۲) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرِّهِ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَى لِلْعَالَمِينَ (۱) واته: نه ییوب هاواری خوای کرد و گوتی: په روه ردگارا! من توشی دهر د و به لا بومه توش له هه مو میهره بانیک میهره بانتری. نیمه ش دهر د و به لا که مان له سهر هه لگرت و دوقات مال و مندالمان پیبه خشیه وه، نیمه میهره بانیمان له گه لدا کرد، نه وانهی خوا په رستن په ند له م پرودا وه و ه رده گرن ﴿.

٤- بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس

بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس دوای بەسەرھاتی پێغەمبەر ئەییوب باسکراوە ئەمیش وەك ئەو دەسەلات و میهرەبانی و ھاریکاری خوا نیشان دەدەن، لەو کاتانەدا ھیوا نامینێ و بیھومییدی و تاریکی دل دادەگرن و پەنجەرەکان قەپات دەبن^(١)، کە نە پوناکی و نە ھەوا، نە ھومید و نە ھیوا نامینێ و دەبرێنەو، کە بەرداشی مردن زۆر بەھێز و بەخیرایی دەگەرێت و دانەویڵەکە دەھارێت.

ئە لەم ساتەدا توانای بەھێز و بەحیکمەت و میهرەبانی پەروەردگار و دەدرەدەکەوێ و بەندەدا ناگزرور^(٢) لە نیو شەویلاگی شیری درپندە و مەرگی لەناو بەرزگار دەکا، بیئەوێ بریندار بوێ، بیئەوێ کە موکوری تیکەوتبێ، وەك بلیی لەسەر جینگە گەرم و نەرمی مائەوہ بوێ و توشی ھیچ دەرد و بەلایەك نەبوێ.

٥- یونس لە نیو نەتەوہکەدا

فەرمو ئەمەش بەسەرھاتی پێغەمبەر یونس:

خوا یونسی بۆ خەلکی (نەینەوا) نارد، ئەویش بەرەو لای خوا بانگی کردن، بەلام خەلکە کە بانگەوازەکیان رەت کردەو و پتر لە بیروایسی شۆر بونەو، یونس بە تورەییەو بەجێ ھێشتن و رۆیشت، ھەر شەشی لیکردن کە دواي سی رۆژ سزای خویان بۆ دادەبەزی.

(١) قەپات دەبن: دادەخوێن.

(٢) ناگزرور: بیویست، موحتاج.

پاشان خه‌لکه‌که لییان کۆلیه‌وه بۆیان ده‌رکه‌وت راسته یونس پیغه‌مبه‌ره و پیغه‌مبه‌رانیش هه‌رگیز درۆ ناکهن، هه‌مو مشاوه‌ش بون و هه‌رکه‌سه و مندال و وشتر و مه‌رومالاتی خۆی ره‌گه‌ل خۆدا و به‌ره‌و بیابان که‌وتنه‌ ری، له‌وی له‌ خوا پارانه‌وه و ده‌نگی نزا و لالانه‌وه به‌رز ده‌بوه‌وه، وشتر و بیچوه‌ وشتر ده‌یانکۆرکاند، چیل و گۆلک ده‌یانبۆپرانده‌، مه‌رومالات ده‌یانبارانده‌.. ده‌نگه‌ ده‌نگی پارانه‌وه‌ نه‌و ناوه‌ی پر کردبو، خۆی گه‌وره‌ نزا و په‌شیمانبونه‌وه‌که‌ی قبول کردن و سزاکه‌ی له‌سه‌ر هه‌لگرتن.

خوا له‌م باره‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ءَامَنَتْ فَنَفَعَهَا اِيْمَنُهَا اِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ ءَازَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنِ ءَازَابٍ ۙ (۱) واته: ده‌بوايه گشت نه‌ته‌وه بیپرواکانی پیشو که له‌ناومان بردن بپروا بیتن تا له‌ سزای خوا رزگار بین، ته‌نھا نه‌ته‌وه‌که‌ی یونس وابون به‌ر له‌وه‌ی سزاکه‌یان به‌سه‌ر رابگا بروایان هیئا، ئیمه‌ش سزای ریسواکه‌ری دنیا‌ییمان له‌سه‌ر هه‌لگرتن.﴾

۶- یونس له‌ هه‌ناوی نه‌هه‌نگدا

به‌لام یونس (سلاوی خۆی لیبی) چو له‌گه‌ل چهند که‌سه‌ی سواری که‌شتیه‌ک بو و رۆیشت، که‌شتیه‌که له‌ناو ئاودا خه‌ریکبو لایه‌کی نقوم بی، خه‌لکه‌که‌ له‌وه ترسان نوقم بین و بخنکین، تیر و پشکیان هاویشت تا یه‌کێ هه‌لده‌نه‌ ناو ئاو و باری که‌شتیه‌که سوک ببی، تیر و پشکه‌که که‌وته‌ سه‌ر یونس، به‌لام پییان ناخۆش بو و هه‌لیاننه‌دایه‌ ناو ئاوه‌که، دوباره‌ تیر و پشکیان هاویشه‌وه

نه مجارهش ههر كهوتهوه سهر يونس، ديسان رازی نه بون و هه ليان نه دايه ناو
ئاوه كه. سيباره تير و پشكيان هاويشتهوه و بۆ سييه م جاريش ههر كهوتهوه
سهر يونس.

يونس (سلاوی خواي ليتي) هه لسا خۆي روت كردهوه و خۆي هه لدايه ناو
ده ريا، خواي گه و ره نه هه نكيگي^(۱) نارد، نه هه ننگ له دوره وه ده هات ده رياي
ده بري تا گه يشته لاي يونس، كاتيک كه يونس خۆي هه لدايه ناو ده ريا
نه هه ننگه كه قوتي دا، خوا فرماني به نه هه ننگه كه كرد گوشتي يونس نه خوا و
ئيسقاني تيكنه شكيني.

۷- خوا نزاكه ي قبول كرد

يونس له ناو تاريكايي هه ناوي نه هه ننگ بو، له ناو تاريكي ده ريا بو، له ناو
تاريكي شهو بو، تاريكايي له سهر تاريكايي بو، تاريكاييه كي تاريك تاريك!
يونس نه وه نده ي خوا خه ملاندبوي^(۲) له ناو هه ناوي نه هه ننگه كه دا مايه وه،
پاشان خواي گه و ره چه ند وشه يه كي خسته دلتي، وشه كان تاريكاييان
ده تاراند و ته نگانه يان لاده برد و په جمه تي خوايان له به رزايي حه فت
ئاسمانان داده به زاند.

گوئي بگره بزانه قورئان چۆن باسي ئه م به سهرهاته ناوازيه ده كا كه
ده بيته مايه ي دلدا نه وه ي ئه و كه سانه ي كه توشي به دبه ختي بونه و كو سيان

(۱) نه هه ننگ: ماسي زل، حوت.

(۲) خه ملاندبوي: ته قديري كردبو.

کهوتوه^(۱)، که هیوایان نه ماوه و په شوکاون و دنیا یان له سه رخو ویکهیناوه و به چاوانی خو یان ده بینن ریگه چاره یان لی بپراوه و ری ری زگار یان لی گپراوه...

﴿وَذَا التُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنكَّادَى فِي

الظُّلْمَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۸۷﴾

فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُثَبِّحُ الْمُؤْمِنِينَ. (۲) واته: یونس به تور په یوه نه ته وه که ی به جیهیشت و پویشت، وایزانی تهنگی ناخهینه سهر، پاشان له ناو تاریکاییه کان هاواری کرد و گوتی: خواجه جگه له تو هیچ خواوه ندیکتی تر نیه من سته مم دهرهق به خو م کرده. نیمه ش نزا که مان قبول کرد و له خه م و په ژاره پزگار مان کرد، نیمه به مجوره پرواداره کان له تهنگانه پزگار ده کهین.

(۱) کوزس کهوتن: توشی تهنگانه بون.

(۲) الانبیاء: (۸۸/۸۷).

به سه‌رہاتی

پیغمبر زہک‌ریا

سلاوی خوی لیبی

۱- نزای زهکهريا بۆ نهوهی کورپکی چاکه کاری بیی

جۆره نیعمه تیکی تر که خوا به بهنده کانی ده به خشی و نیشانه یه کی تر له نیشانه کانی توانستی خوای پهروه ردگار که به سهر هه مو شتی زاله ؛ له نزاکه ی زه که ریاوه ده رده که وئی که له خوا پارایه وه تا کورپکی چاکه کار و له خوارازی و له خواترسیان پیببه خشی و، میراتی ئالی یه عقوب هه لگریتته وه و بانگه واز بۆ په رستنی خوا بکا.

زه که ریا نه و کاتی به سالدا چوبو، له شولاری لاواز و بیهتیز بیو، نیشانه کانی پیر و په ککه و ته بی لییده رکه و تبو، هیچ هومیدی نه بو ژنه که ی مندالی بیی، به لام خوای گه و ره نزاکه ی قبول کرد و بۆ چونی خه لکی به ناراست ده رخواست و نه زمونه کانی پیشانی پوچانده وه، خوا کورپکی زیره ک و نازای پیببه خشی، ههر له مندالییه وه بلیمه ت و دانایی و زیره کی و زانایی و نیشانه ی پیغمبهه رایه تی پیوه دیار بو، کورپکی زۆر به سۆز و چاکه کار و له خواترس بو، له گه ل دایک و باوکی گه لی چاک بو، دلنهرم و به به زه بیی و به ته نگ خه لکه وه بو.

زه که ریا به هۆشی دل بیری له نیشانه مه زنه کانی^(۱) خوا ده کرده وه که بۆ توانای به رفه روانی خوای میهره بان به لگه ی رون و ناشکران، دهیدی گشت کاروباری به توانا و ویستی خواوه هه لده سوپی، خوا به ئیراده ی خۆی چی بوئ دهیبه نیته دی، دهیدی به ویستی خواوه جهسته ی مرۆ ده جولئی یان شه له و گۆجه ده بی، بیری له وه ده کرده وه که سه رتاپای گه ردون له ژیر ده سستی پهروه ردگاره، ههر خوا زندو له مردوان و مردو له زندوان وه دی دینن، ههر خوا رزق به خه لک و بونه وه ران ده به خشی.

(۱) مه زن: گه و ره.

۲- نه‌زهره‌که‌ی ژنی عیمران

ژنی عیمران که ئافره‌تییکی چاکه‌کار و دینداری بنه‌ماله‌ی پیغه‌مبه‌ر زه‌که‌ریا بو، زۆری خوا خوش ده‌ویست، نه‌زری له‌گه‌ل خوا کرد نه‌گه‌ر کورپییکی پیببه‌خشی له‌به‌ر خزمه‌تی ئاینی دابن، له‌خوا پاراپیه‌وه له‌م کورپه‌ی که پیتی ده‌به‌خشی رازی بیته و بیکاته که‌سیکی سود به‌ئاین و به‌خه‌لکی بگه‌ین، له‌خوا پاراپیه‌وه کورپه‌که‌ی بیته‌پیشه‌وا و بانگ‌خوایکی دینی خواو خه‌لک به‌ره‌و رپیی رپینوینیی بانگ بکا.

۳- گوتی: خواجه کچم بو!

ژنه چاکه‌کاره‌که کارپییکی ده‌ویست و خوای گه‌وره‌ش کارپییکی تر!، خوا ئاگای له‌به‌رژه‌وه‌ندی به‌نده‌کانیه‌تی، ژنه چاکه‌کاره‌که کچپییکی بو، بۆیه ته‌می خه‌م له‌سه‌ر دلێ هه‌لنیشت و په‌ریشان بو. کچی بو به‌لام کچه‌که وه‌ک کچانی تر نه‌بو، بۆ خواجه‌په‌ستی له‌هه‌موان به‌هه‌یتر بو، بۆ فه‌رمانبه‌ری و چاکه‌کاری له‌زۆریه‌ی ئافره‌تان گورجوگۆلته‌رو وره‌به‌رزتر بو. خوا له‌به‌ر چه‌ندین هیکه‌مت که خۆی پێیان ئاگاداره باری وا خه‌ملاند منداله‌که کچ بی، دیاره که پیغه‌مبه‌رانیش نابێ ئافره‌ت بن چونکه ناتوانن ئه‌رکی پیغه‌مبه‌رایه‌تی راپه‌رینن، بۆیه خوا ویستی بیکاته دایکی پیغه‌مبه‌ریکی چاکه‌خواز و به‌رپێز.

خوا ده‌فه‌رموی: ﴿إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا

بَلْكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ تَوَدُّ^(۱) واته: ژنه که ی عیمران گوتی: پهروه ردگار! من نه زرم له خو گر توه نهو مندالهی ناو زگم له پینا تو له خزمهت عیباده تکردنی تو تهرخان ده کهم، خویه نزایه کهم لسی قبول بکه تو بیسه ر و زانای. جا که زگه که ی دانا گوتی: خویه نهوه کچه! هه لبت خوا زاناتره که زگه که کچ بو، کورانیس وه ک نه م کچه نین، خویه! ناوم نا مه ریه م و خویه خو ی و نهوه کانی به پهنای تو ده پاریزم له شهیتانی ﴿﴾.

۴- چاودیری خوا بؤ کچی چاکه کار

زه که ریا به هو ی خزمایه تیه وه به خیتو کردنی کچه که ی گرته نه ستو، ههروه ها خواش چاودیری ده کرد، خوا به رو بوم و میوه ی وای به مه ریه م ده به خشی که هه م کاتی پیگه یشتنی شتی و نه بو هه میس له و شوینه شتی و نه ده روا، چ جو ره میوه یه کی بویستبایه و چه ندیشی هه ز لیبویه خوا پییده به خشی.

خوا ده فهرموی: ﴿ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَنْمَرِمُ أَيُّ لَلَّيْ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ تَوَدُّ^(۲) واته: خوا نهو پیشکه شیه ی گه لی به باشی لیوه رگرت و پهروه رده یه کی پاک و پوخته شی کرد، زه که ریاشی بؤ به خیتو کردنی تهرخان کرد، زه که ریا هه رچهند جاری ده چوه میحرابی بژیوی له لای ده دی. گوتی: مه ریه م! نه م میوه و خواردنه ت له کوی بو، گوتی: له لایه ن خواوه بؤم دی، خوا بی حساب رزق و رژی به که سانی که بیه وی ده به خشی ﴿﴾.

(۱) آل عمران: (۳۵-۳۶).

(۲) آل عمران: ۳۷.

۵- ئیلهامیک له لایهن په‌روه‌ردگاری میهره‌بانه‌وه

خوا ئیلهامی خسته‌ناو دئی پیغه‌مبه‌ر زه‌که‌ریاوه، زه‌که‌ریا که پیغه‌مبه‌رئیکی زۆر زیره‌ک و بلیمه‌ت بو، خوا ئیلهامی خسته‌ناو دئی: ئه‌گه‌ر خوا ریتز له‌ ئافره‌تئیکی چاکه‌کار بگرئ و میوه‌ی ناوه‌خته‌ی بۆ بینئته‌ به‌ر ده‌ستی - که دایکی نه‌زری له‌ خۆی گرتبو و نژای چاک‌بو، خۆشی دلسۆزانه‌ به‌ فه‌رمانبه‌ریکردن و په‌رستنی خواوه‌ خه‌ریکبو - ئه‌وا هیچ گومانی تیدا نیه‌ ئه‌گه‌ر پیرئیکی وه‌ک ئه‌ویش هه‌رچه‌ند به‌ ناوسال که‌وتوه و نیشانه‌کانی پیر و په‌که‌وته‌یی لئ وه‌ده‌رکه‌وتوه و بیته‌یز و لاواز بو، له‌ خوا بیارپه‌ته‌وه‌ خوا توانای هه‌یه‌ کورئیکی پیببه‌خشئ، هه‌رچه‌نده‌ له‌ پروای که‌س نیه‌ مندالی بیئ، چونکه‌ خیزانه‌که‌ی نه‌زۆکه‌ و باویش وا رۆیوه‌ پیاو له‌ حالئ وادا مندالی نابئ.

زه‌که‌ریا ده‌رونی وه‌که‌فوکول که‌وت و وره‌ی به‌رز بۆوه، هیوای هاته‌وه‌ به‌ر و متمانه‌ی به‌ خوا به‌هیزتر بو، له‌م حاله‌ته‌دا به‌ جوړه‌ نژایه‌ک پارایه‌وه‌ که‌ فریشته‌کان بلین ئامین و به‌زه‌یی خوای بۆ بیزوئ، نژاکه‌ی له‌ لایهن خوای میهره‌بانه‌وه‌ وه‌ک ئیلهامیک که‌وته‌ دئی و وه‌ک قه‌ده‌رئیک له‌ لایهن خواوه‌ بۆی هاته‌دی.

خوا ده‌فه‌رموی: ﴿هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ، قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾^(۱) واته: ئا لیره‌دا زه‌که‌ریا پارایه‌وه‌ و گوئی: خوايه‌ کورئیکی چاک و پاکم پیببه‌خشه‌، خوايه‌ خۆت قبولکهری نژایانی ﴿

۶- موژدهی پیبیه خشینی کوریک

خوا نزاکی زه کهریای قبول کرد و موژدهی پیراگه یاند که بهم زوانه کوریکی چاکه کاری ده بن.

مروث له پهله پهل خولقی نراوه، زه کهریا داوای له خوا کرد نیشانه یه کی وای پیرا بگه یه نی به لگه بی بو نزی کبونه وهی ئەم پوداوه گه وره یه.

گوتی: خویه نیشانه یه کم بو دابنی، خوا فرموی: نیشانه کت نه وه بی بو ماوهی سی شهو و سی رۆژان نه توانی به زمان له گه ل خه لکی بدویی مه گهر به ئاماژه، ههروه ها زور زوریش یادی خوا بکه، له سپیده و له ئیواران پاکیا گاری پهروه رد گارت بکه.

ئهو خویه ی توانای هه بی سیفه ت له شتان دامالنی و زمانی ساغ و بیخه وش لال بکا، دهشتوانی هه ر سیفه تیکی مه به ست بی به دروستکراوه کانی به خشی، ئهو به هیزه ی بتوانی شتیکی بستینی دهشتوانی شتیکی به خشی.

۷- نیشانه کان و توانای خوا

نیشانه کان و توانای خوا یه که مجار له جهسته ی زه کهریا وه ده رکهوت پاشان له بنه ماله و خانه واده که ی، زه کهریا یه حیای بو، به یه حیا دلخوش و ناسوده بو، پشتی پی به هیز و قایم بو، بانگه وازه که ی پی ژیاوه.

گوئی بو قورئان رادیرن که هه ندی جار به کورتی و هه ندی جار به دریزی باسی ئەم به سه رهاته ده گیریتته وه، ده فرموی: ﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿۸۹﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، وَوَهَبْنَا لَهُ، يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ، زَوْجَهُ، إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

وَيَدْعُونَكَ رَغْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ. (۱) واته: زه‌كه‌ريا له‌ خوا پارا‌يه‌وه و گوتى: په‌روه‌دگار! به‌ ته‌نيايى مه‌مه‌يله‌وه، با كورپه‌كم هه‌بى شوينه‌كم بگريسته‌وه، خوايه‌ ته‌نها خۆت به‌ ته‌نيايى ده‌ميينيه‌وه. ئيمه‌ش يه‌حيامان پيڤه‌خشى و ژنه‌كه‌يمان له‌ نه‌زۆكى چاك كرده‌وه، ئيمه‌ له‌به‌ر ئه‌وه وه‌لامى نزاكه‌ى يغه‌مبه‌ران ده‌ده‌ينه‌وه چونكه‌ پيشپه‌ركى ده‌كه‌ن بۆ كارى چاكه‌ و به‌ ترس و ته‌ماوه ده‌پاريڤنه‌وه، له‌ نه‌هينى و ناشكراشدا بۆ خوا ملكه‌چ و فه‌رمانبه‌رن.

۸- يه‌حيا نه‌ركى بانگه‌واز له‌ ئه‌ستۆ ده‌گري

پاشان يه‌حيا له‌ داىك ده‌بى و ده‌بيته‌ مايه‌ى دلخۆشى باوكه‌ به‌ريزه‌كه‌ى، ده‌بيته‌ جينشيني باوكى و نه‌ركى بانگه‌واز ده‌گريته‌ ئه‌ستۆ.

يه‌حيا هه‌ر له‌ مندالييه‌وه نه‌جيمزاده‌بى لى وه‌دى ده‌كرا، هيشتا بچوك بو پر به‌ دل روى له‌ فيربونى زانست كرد، له‌ گه‌نجيتيشدا چاكه‌كارىكى زۆر له‌خواترس بو، له‌ ناو براده‌ره‌كانيدا له‌ هه‌موان خۆشه‌ويستتر بو، هه‌تا بلى بۆ داىك و باوكى باش بو، ته‌نانه‌ت خه‌لك ئاماژه‌يان پيڤه‌كرد.

خواله‌م باره‌وه ده‌فه‌رموى: ﴿يَبِيعِينَ حٰذِ الْكِتٰبِ بِقُوَّةٍ وَّءَايٰتِنَا الْحٰكِمَ صَبِيًّا ۝۱۲ وَحٰنَا نَا مِنْ لَدُنَا وَزَكٰوَةٌ وَّكَانَ تَقِيًّا ۝۱۳ وَبَرًّا بِوٰلِدَيْهِ وَاَلَمْ يَكُنْ جَبٰرًا عَصِيًّا ۝۱۴ وَسَلَّمْ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوْتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ۝۱۵﴾ واته: يه‌حيا ئه‌م په‌رتوكه‌ توند بگه‌ه، ئيمه‌ هه‌ر له‌ مندالييه‌وه فاميكى فه‌روانمان

(۱) الانبياء: ۸۹-۹۰.

(۲) مريم: (۱۲-۱۴).

پیبه خشی بو. ئیمه وهك سۆز و میهره بانى و مشتومالئيك له كارى خراب ئه و
فام و پیغه مبهرايه تیه مان پیبه خشی، یه حیا له خواترس بو، له گهڻ داىك و باوكى
چاكه كار بو، لوتبهرز و سته مكار و سه پیچىكار نه بو، سلاوى خوا له یه حیا بی
له و كاتهى له داىك بوه و له و كاتهى كه ده مری و له و كاتهش كه زندو
ده بیته وه ﴿﴾.

به سه‌رهاتی

پیغمبر عیسا

سلاوی خوی لیبی

۱- به سهرهاتیکی له یاسا به دهر

ئهوجا رۆژگاری (گهوره مان: عیسا) دادی، که بهر له پیغمبرمان: محمد ﷺ دوا هه مین پیغمبر بو، له به سهرهاته که ی عیسادا ویستی به دهسه لات و توانای بیسنور و حیکمه تی وردی خوا دهرده که وی.

عیسا هه مو کاره کانی له باو^(۱) دهرچوبون، له دایکبونه که ی باو نه بو له یاسا به دهر بو، یاسا سروشتیه کان دهستیان تیدانه بو، ته نانه ت هۆش و دل سهرسام ببون ته نها نه و که سانه زۆریان له بهر زه حهت بو پروا بهم له دایکبونه نااساییه بینن که پئیانوابو یاسا سروشتیه کان خواوه نندن و گۆران و فه وتانیان به سه ر نایی... که پئیانوابو یاسا پزیشکی و سروشتیه کان رپسای جیگیر و نه گۆرن... که شاره زای توانای زال و بیسنور و ئیراده ی بی بهر بهستی خوا نه بون: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ وَذَلَّلْنَاهَا^(۲) واته: نه مری خوا وایه نه گهر مه بهستی شتیک بی پئی ده لئ ببه ده بی﴾.

به لام نه و که سانه زۆریان پئی ئاسان بو پروا بهم له دایکبونه نااساییه بینن که پروایان به خوا هینا بو و ده یانزانی خوا به توانایه و ویستی زال و ئافه ریدگار و کردگاریکی بیوینه یه. ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ الَّذِينَ^(۳) واته: خوا وه دیهینهر و داهینهر و وینه به خشه، چه ندین ناوی جوانی هدییه، نه رز و

(۱) باو: عماده ت.

(۲) یس: (۸۲).

(۳) الحشر: (۲۴).

ئاسمانه كان پاكىگارى ئه و ده كهن، خوا به ده سولات و كار به جئيه ﴿﴾.

ئهو كه سانهى پروايان به ئاده م هه بو كه خوا له خوۆ و ناو و بئ دايك و باوك خهلقى كرده، به ئاسانى پروايان به عيسا دئنا كه خوا له دايك و بئ باوك خهلقى كرده، بؤيه خوا له م باره وه ده فهرموى: ﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) واته: خهلقى عيسا له لاي خوا وهك خهلقى ئاده مه كه ئاده مى له خوۆ دروست ده كرد و پاشان پئىگوت ببه، ئه وئيش بو ﴿﴾.

۲- گشت كاره كانى سهير بون

كاره كانى گه و ره مان عيسا سهير بون، له دايك بونه كهى له سه رده ميك بو كه يو نان له زانسته عه قلى و بير كار به كاندا گه يشتبونه ئه و به رى پئيشكه وتن و، زانسته پزىشكى رۆئىكى بالاي ده گئرا و چاره سه رى سهير سهيرى ده دۆزیه وه.

۳- ملكه چبونى جوله كه كان بؤ هوئيه رواله تيه كان

جوله كه كان كه گه ليك پئغه مبه ريان له ناو پهيدا بوه بؤ زانسته به رباله كهى ئه و سه رده م ملكه چ بون، پروايان به روح و هه رچى په يوه ندى به روح هه بو نه مابو، هه مو شتئى كان به ليك دانه وه يه كى ماددى ليك ده دايه وه، پئيانوابو گشت شتئىك ده بئ به هوؤ هوكار پهيدا ببئ. ئه و مو عجيزانهى كه خوا به پئغه مبه ر عيساى به خشى چاره سه رى ئه و عه قليه ته مادديه ته سه كهى ده كرد و رزگار كه رى ئه و رۆژگار به پئروحه بو.

(۱) آل عمران: ۵۹.

جوله که کان له پادده به دهه له رواله تیان ده پروانی، توئیکلیان وه ده گرت نه که کاکل، دیمه نیان ده دی نه که ههقیقهت، له پادده به دهه ره گهز و خوینیان به پیروژ ده زانی، تا ناخی دل پاره و پول و مائی دنیا یان خو شده و یست و یل و عه و دالی^(۱) خو شی دنیا بون، دل رهق و سروشت و شک بون، به زه بیان به لاواز و بیده سه لاتان نه ده هاته وه، زگیان به هه ژاران نه ده سوتا، وه که ئاژه ل و سه گ و دار و به رد رهفتاریان له گه ل غهیره ئیسرانیلیه کان ده کرد، ملکه چی ده سه لاتدار و ده وله مهندان ده بون، لاف و گه زافیان له سه ره ژاران لیده دا، له کاتی ده سه لاتداریدا توندوتیژ بون، له کاتی بیده سه لاتیدا نه رم و زه بون بون، نه و ژیانه زه بون نامیزه ی که به در یژیایی رۆژگار له سوریا و له فهله ستیندا له ژیر حوکی رۆمه کان به سه ریان برد وای لی کرد بون چروک و دورو و فیل باز و زۆرزان بن و پهنا وه بهر کاری نهیئی و پلانگیتران بهن.

۴- به سوک سه یرکردن و یاخیبون

و یپرای ته م کارانه، به رامبهه به پیغه مبهه رانیس بی پیز و به هه ره شه بون ته نانهت ده شیانکوشتن، مامه له یان به رپیا و زیده کی بو، گالته یان به نامۆزه^(۲) ئاینیه کان ده هات، دل رهق و رو و شک بون، سوژی مرۆفانه یان لاواز بو، دلی زۆربه ی هه ره زۆریان له خو شو یستنی خوا خالی بو، به زه بیان به هه یج مرۆفیک نه ده هاته وه جا مرۆفه که له هه ره گهز و نه ژادیک بوایه، پیزی هه یج مرۆفیکیان نه ده گرت، خه ریکبو و اتاکانی هاریکاری و یه کسانی و چاکه کاری و مهردانه یی له بیر بکه ن.

(۱) عه و دال: شهیدا.

(۲) نامۆزه: تعالیم.

بروایان به په یام و په یام مبهران هه بو، گه لیک پیغه مبه ریشیان له ناو هه لکه وتبو، په راوه کانیاں زوریان له باره ی پیغه مبه رانه وه تیدا نوسرا بو، به لام له م رۆژگاره ی دوا پیدا ته نها بروایان به وانه ده کرد که ده گه ل هه وه ست و ناره زوه کانیاں تیکی ده کرده وه و ده گه ل رابردوی ژیان و په وشتیان ده گونجا، به لام هه ر پیغه مبه ریک که په خنه ی لیگرتبون و لیپرسینه وه ی له گه ل کردبون و بؤ لای دینی راست و سهر رپی هه قی بی پیچ و په نا بانگی کردبون و هه ولی له گه ل دابون چاک بسازینه وه؛ دژایه تیان ده کرد و به دوژمنیاں هه ژمار ده کرد، به بی په روا^(۱) بوختان و درؤ و ده له سه یان پیه ه لده به ستا، هه قیاں ده شارده وه و به ساخته گه واهییان ده دا.

۵- نیعمه تی خوا بؤ نه وه ی ئیسرائیلیه کان

نه وه ی ئیسرائیل نه ته وه یه ک بو تازیاریتی^(۲) به سهر نه ته وه هاوسه رده مه کانیدا هه بو، تازیاریه که ش بریتی بو له بیروباوه ری خوا به یه کناسی. ته مه بو که خوا له ناو سه رجه م نه ته وه هاوچه رخره کاندایا به وانی به خشیبو.

خوا ده فه رموی: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاِنِّيْ فَضَّلْتُكُمْ عَلٰى الْعٰلَمِيْنَ خَوْفٌۭٔ﴾^(۳) واته: نه ی نه وه ی ئیسرائیل! ته وه نیعمه تانه تان به بیر بیته وه که به ئیوه م به خشیبو، که ئیوه م له ناو سه رجه م نه ته وه کاندایا به باشر هه لبراد ﴿

(۱) په روا: ترس.

(۲) تازیاریتی: به سردا هه بون، ئیمتیاژ.

(۳) البقرة: (۴۷).

۶- سپلهیی^(۱)

بهلام له بهرئه وهی دراوسی پی گهلانی بتهپرست بون و له میژیش بو ناموژی پیغمبههراڻیان له ناودا کۆن ببو، بۆیه گه لیک بیروباوهری پوکهل و نه ریتی نه فامیتیان تیکه وتبو. له میسر گۆلکیان^(۲) په رست و عوزه ریشیان هیئند به پیروژ و گه وره گرت ته نانهت له سنوری مرۆفیتیان بردبوه ده ره وه. نه وهنده بی چاو و پرو بون ته نانهت هاوبه شپه رستی و بتهپرستی و گه لیک جادو گه ری و بیپروایی و کاری بی رهزا و نه شیاویان دابوه پال هه ندی له پیغمبههراڻ، ریزیان نه ده گرتن و له خوا نه ده ترسان.

۷- به خونازین و خو هه لکیشان

و پرای ئەم سیفه ته قریۆکانه شانازیان به نه ژاد و په چه له ک ده کردو خو یان به خزمایه تی پیغمبههراڻ هه لده کیشا، ده یانگوت: ئیمه دۆست و خو شه ویستی خواین، نه گه ر بچینه ناو دۆزه خیش ته نها چند روژیکی تیدا ده مینینه وه.

۸- له دایکبونی مه سیح له گه ل شته به رهه سته کان به ره نگار ده بیته وه

له دایکبون و ژیان و گوزه ران و بانگه وازی مه سیح به ره نگاری هه مو شته به رهه ست و هۆ و هۆکاره کان ده بوه وه. بۆ نه ریته به ربلاوه کان، بۆ باوه دیرینه کان، بۆ یاسا دارپژراوه کان، بۆ ته و سه رمه شقانه ی که جوله که پروایان

(۱) سپلهیی: بیته مه کی، بیته زانین.

(۲) گۆلک: گویره که.

پیهه بو، بو نهو مهبهست و نامانجانیهی که مونافهسه بیان له سهه ده کرد و شه پر و کوشتاریان له پیناودا به رپا ده کرد، بو هه مو نه مانه له به ره نگاری دابو.

چونکه له دایکبونه که ی به ریگه یه کی ناباوی^(۱) بو، له ناو بییشه که قسه ی له گه ل خه لک کرد، له باوه شی^(۲) دایکیکی هه ژارو داوینپاک گه وره بو، له ده وره بریکی پر له توانج و تو مانج^(۳) و تانه و ته شه ر گوزه را، له رواله تی خو به گه وره زانی و بیباکی دور بو، له گه ل هه ژاران داده نیشت و نانی ده خوارد، زگی پیده سوتان و به زه یی بو ده بزوان. یارمه تی بیته یز و غه رببانی ده دا، جیاوازی له نیوان هه ژار و ده وله مه ندان و فه رمانه روا و به رفه رمان و پایه دار و که ساسان^(۴) نه ده کرد.

۹- موعجیزه کانی مه سیح

خوا سه روش و پیغه مبه رایه تی به مه سیح به خشی، ئینجیلی دایج، به روحی پیروز پشتی به هیتر کرد، گه لیك موعجیزه ی مه زنیسی پیدا، خوا نه خو شی وای پی چاک ده کرده وه که پزیشه که کان پییان چاره سهه نه ده بو، کویر و به له ک و گروی چاک ده کرده وه، مردوی به ئیزنی خوا زنده ده کرده وه، له بهر چاوی خه لک قسوی دینا په یکه ری بالئندان لسی دروست ده کرد و پاشان فویکی تی ده کرد و ده سته جی به ئیزنی خوا روحی ده هاته به ری و ده بوه بالئنده یه کی راسته قینه و به ئاسمانیدا هه لده فری، ده یزانی خه لک له ماله وه چ جو ره خو اردنی ده خو ن و چ جو ره نازوقه یه کیشیان هه لگرتوه و به خه لکه که شی راده گه یاند.

(۱) ناباوی: ناعاده تی.

(۲) باوه شی: نامیتر.

(۳) توانج: تانه و ته شه ر. تو مانج: بوختان.

(۴) که ساس: خاکه سهه ر.

به هۆی ئەم موعجیزانهوه خه لکی له موعجیزه ی پیغمبههراڻ ده گه یاند که له تهورات باسکرا بون و متمانه ی بۆ دروست ده کردنه وه، توانای بیسنوری خوای بۆ پرون ده کردنه وه، پروای بۆ نوی ده کردنه وه، په رستنی ئەزمون و هۆ و هۆکار داری بۆ به درۆ ده خستنه وه.

به لام ئەوانه ی که توانستی به رفه وانی خوایان نه ده سه لماند و پروایان به هیزی ویستی په روه ردگار نه بو به ره نگار بونه وه و گوتیان: نه خیر، نه وه ی هه بی و نه بی هه ر نه وه یه که ئیمه ده یزانین و له پیتی ئەزمون ه کانه وه ده بیینین.

۱۰- بانگه وازی مه سیح و بروا پینه کردنی جوله که کان

جوله که کان له ناو خه یال رۆچوبون و گه لسی شتیان به ناراست و درۆ ده زانی، گه لسی شت که خوا چه رامی کردبو ئەوان چه لالیان ده کرد، گه لسی شتیش خوا چه لالی کردبو ئەوان چه رامیان ده کرد، مه سیح بانگه وازی را گه یاند و جوله که کانی به ره و روح و ناواخن و بنه ره ت و هه قیقه تی دینی خوا بانگ ده کرد، هه ولێ له گه ل ده دان تا خوایان له گشت شتی خۆشتر بو، تا پیزی مرۆفایه تی بگرن و به زه ییان پیدا بینه وه، تا هاریکاری هه ژاران بن، تا به پاکی خوا به رستن و گشت باو و نه ریته نه فامی و بیروبا وه ره پوکه له کان ره ت بکه نه وه.

۱۱- جوله که کان شه ری له دژدا به رپا ده که ن

جوله که کان بانگه وازه که یان له سه ر دلێ گران بو، بۆیه هه مو پیکرا ده ست له ناو ده ست شه ریان له دژ را گه یاند و دوژمنایه تیان له گه ل په یدا کرد، توانج و تۆمه تیان ده خسته پال، جوینی دزیو و قسه ی ناشرینیان پیده گوت، بوختانی

داوینپسیان به مہرہ می دایکی ہلڈہ بہستا و تانہ و تہ شہری ناقولایان تیدہ گرت، بہ ہمو جوړنیک بہ پیچہ وانہی بانگہ وازہ کہی رپہ فتاریان دہ کرد، دہ چوہ ہر شوینی دہ ریاندہ کرد، خہ لکیان لی ہان دہ دا و لہ مپہر و بہرہستیان لہ سہر ریگہی دادہ نا و تہنگیان پیہہ لڈہ چنی.

۱۲- بہ سه راهتی عیسا له قورئاندا

پاشان ویستیان بیکوژن و لہ کؤل خویانی بکہنہ وہ، بہ لام خوا پاراستی و پلانہ کہیانی پوکہ ل کرده وہ، عیسی بؤ لای خوی بہر زکرده وہ و ریزی لینا، فہرمون بہ سه راهتہ کہی لہ قورئان بخویننہ وہ: ﴿ إِذْ قَالَتْ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١٥﴾ وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٦﴾ قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١٧﴾ وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿١٨﴾ وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقْتُ لَكُمْ مِنَ الطَّيْرِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخِي الْمَوْئِي بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَجْلِ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ ﴿٢٠﴾ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي

وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ
 قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِجُونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ
 وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾ رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ
 فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَكْرُؤًا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ
 الْمَكْرِينَ ﴿٥٤﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
 إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ
 كَفَرُوا فَأَعَذِبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
 ﴿٥٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمُ وَاللَّهُ لَا
 يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾ ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾ إِنَّ
 مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾
 الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ^(۱) واتە: جویریلی فریشتە بە مەریەمی گوت:

مەریەم! خوا موژدەت دەداتى، کە بە کونفەیه کونیک کورپکت پیدەبە خشی ناوی
 مەسیحی کورپی مەریەمە، کورە کەت لە دنیا و لە دوایی ریتز و شکۆیەکی
 گەورەى دەبێ و لە خواوەش نزیک دەبێ (٤٥). لە ناو بیئشکە و بە گەورەیی
 لە گەل خەلکی دەدوێ و لە ریزی چاکە کارانیش دەبێ (٤٦). مەریەم بە
 سەرسامیەوه گوتی: پەروردگارا! من ئە گەر هیچ کەسیک توخمن نە کەوتبێ چۆن
 کورم دەبێ! گوتی: کاری خواپە! خوا هەر شتیکی مەبەست بێ پیتی دەلسی ببە
 دەسبە جێ دەبێ و دیتەدی (٤٧). خوا فیڕی نوسین و دانایی تەورات و ئینجیلی

(۱) آل عمران: (٤٥-٦٠).

ده‌کا(۴۸). ده‌یکاته پیغمبه‌ر و بو نه‌وهی ئیسرایلی ده‌نیئری. پییان ده‌لی: بیگومان بن من پیغمبه‌رم و خوا به‌م نیشانه و موعجیزانه‌وه منی ناردوه: له قور په‌یکه‌ری بالنده‌تان بو دروست ده‌که‌م پاشان فویکی تی ده‌که‌م و ده‌سه‌جی به‌ئیزی خوا روحی دیته به‌ری و ده‌بیته بالنده‌یه‌کی زندو و هه‌لده‌فری، هه‌روه‌ها کویری زگماک و به‌له‌کیش چاک ده‌که‌مه‌وه و مردوش به‌ئیزی خوا زندو ده‌که‌مه‌وه، پیشتان ده‌لیم که چتان له ماله‌وه خواردوه و چستان وه‌ک زه‌خیره هه‌لگرتوه، ئەم شتانه هه‌موی نیشانه و موعجیزه‌ن نه‌گه‌ر مرۆی^(۱) پروادار بن(۴۹). هه‌روه‌ها پییان ده‌لی: من به‌راسته‌خه‌وه‌ی ته‌وراتم و بو نه‌وه نیردراوم تا هه‌ندی له‌و شتانه‌ی له‌ ته‌ورات لیتان هه‌رام کراوه بو‌تانی هه‌لال بکه‌م، موعجیزه‌شم له‌لای خواوه بو‌هیناون، جا له‌ خوا بترسن و گوپراه‌لم بن(۵۰). خوا په‌روه‌ردگاری من و په‌روه‌ردگاری ئیوه‌یه، خوا په‌رستن، خوا په‌رستی راسته‌پیه(۵۱).

کاتیک عیسا هه‌ستی کرد بی‌پروایی هه‌لده‌بژین گوتی: کئ پشتیوانی منه‌و له‌سه‌ر رپی بانگه‌وازی خوایه؟ یاوه‌ره دلسۆزه‌کان گوتیان: ئیمه پشتیوانین، شاهید بن موسلمانین(۵۲). په‌روه‌ردگارا! پروامان به‌ په‌یامه‌که‌ت هیناوه و وه‌شوین پیغمبه‌ره‌که‌ت که‌وتوین، له‌ ریزی نه‌وانه‌مان بنوسه که‌ پرواداری یه‌کخواناسن(۵۳).

پاشان جوله‌که‌ بی‌پرواکان ته‌گبیریان کرد و پلانیان کیشا عیسا بکوژن به‌لام خوا ته‌گبیر و پلانه‌که‌ی پوچهل کردنه‌وه، به‌راستی هه‌ر خوا چاکترین ته‌گبیر گپه(۵۴).

کاتیک خوا فەرموی: ئەی عیسا من تا تەمەنی کاملبون لەسەر زەوی دەتهێلمەوه پاشان بۆ لای خۆم بەرزت دەکەمەوه و لەشەر و گەری بیرواکان رزگارت دەکەم، پاشان وا دەکەم ئەو بروادارانەیی که بروایان پێهیناوی تا رۆژی دوایی هەر بەسەر بیرواکان زال بن، پاشان هەموتان بۆ لای من دەگەرێنەوه و خۆم حوکمتان لە نێوان دەکەم و پاست و ناراست وەدەردەخەم (۵۵). جا ئەوانەیی بیروا بون دەبێ لە دنیا و لە دوایی سزایەکی زۆر سەختیان بەدەم و کەشیش نیە فریایان بکەوێ! (۵۶). بەلام ئەوانەیی بروایان هیناوه و کردەوی چاکیان ئەنجام داوه پاداشتی خۆیان بەبێ کەم و کورپی وەردەگرێنەوه، هەرگیز خوا سەتەمکارانی خۆش ناوێ (۵۷). ئەی پیغه‌مبەر! ئەو باسوخواسانەیی بۆت دەخوینینەوه هەموی بەلگەیی بەهێز و یادەوهریەکی بەرپۆجیی پاستن و سەلمینەری پیغه‌مبەرایەتی تۆن (۵۸). وەدیھینانی عیسا لە لای خوا وەك وەدیھینانی نادەمە که نادەمی لە خۆل دروست کرد و پاشان پێی فەرمو بیە، ئەویش دەستبەجێ بو (۵۹). ئەی پیغه‌مبەر! هەق لە لای پەروەردگارتەوێ، بۆیە هەرگیز دو دل مەبە (۶۰) ﴿

۱۳- ژیان و بانگەوازه‌که‌ی له قورئاندا

ئەم چەند ئایەتە لە قورئان بخوینینەوه، بزانیان خوا چۆن وەسفی ژیان و بانگەوازه‌که‌ی عیسا دەکا، دەفەرموی: ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ؕ آتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ۝۳۰ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ۝۳۱ وَبَرًّا بِوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ۝۳۲ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ دُؤْمٍ﴾

وُلِدْتُ وَيَوْمَ أُمُوتٍ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا الرَّحْمَنِ ^(۱) واته: عیسا گوتی: من بهندهی خوام، خوا ئینجیلی بؤ ناردوم و منی کردۆته پیغمبر. خوا پیروزی کردوم له هر کوئی بم ده بجه مایهی خیر و خوشی، ههروهها فرمانی پیکردوم نوێژ بکه م و زه کات بدهم ههتا ماوم. خوا وایکردوه له گهڵ دایکم باش بم و چاکه ی له گهڵ بکه م، من که سیکی خو هه لکیش و سه رکیش نیم. سلای خوام لیبئی له و رۆژه ی که له دایک ده بم و له و رۆژه ی که ده مر م و له و رۆژه ش که زندو ده کریمه وه ﴿.

۱۴- مه لانییه کی دیرین

ئه وه ی به سه ر پیغمبرانی پیشو هات به سه ر پیغمبر عیسا ش هات، سه رۆک و ریبه ره کان لیتی دور که وتنه وه، ده وله مه ند و به هیزه کان پشتیان تیکرد، بروا هینانیان به ننگ ^(۲) و که موکوری ده زانی، پیمان نه سته م بو سه رۆکایه تی و ریبه رایه تی و تازیاریتی ^(۳) و گه وره یی خویان له ده ست بده ن، خوا راستی فرموه که ده لئی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿۳۴﴾ وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ^(۴) . واته: پیغمبرمان بؤ هر گوند و شاریک نارد بئی ده وله مه ند و ده سترۆیشته وه کان پیمان گوتون: ئیمه برواتان پیناکه ین ههروهها گوتویانه: ئیمه مال و مندالمان زۆرتره توشی سزا و نه شکه نجه نابین ﴿.

(۱) مریم: (۳۰-۳۳).

(۲) ننگ: عیب.

(۳) تازیاریتی: به سه ردا هه بونی، امتیاز.

(۴) سبأ: (۳۴).

۱۵- بروای خه لکی هه ژار و ره مه کی

عیسا لییان بیهومیڊ بو بروا بینن چونکه هه ره له سه ر بیروایی و لاملی خۆیان مانه وه و له که لی شهیتان نه هاتنه خواره وه، نکۆلییان^(۱) له به لگه پون و موعجیزه مه زنه کان ده کرد هه رچه نده له ناخی دلش بییان راست بو، به سوکی له عیسیان دهروانی چونکه هه ژار و بیکه س بو.

بویه عیسا ش روی کرده خه لکی هه ژار و ره مه کی، چونکه دل ساف و دهرون پاک بون، چونکه به ره نجی سه رشان و ناره قه ی نیوچه وانی خۆیان نانی زگیان پهیدا ده کرد، به نه ژاد و ره چه له کی خۆیان نه ده نازی، خۆیان به خزم و کهس و پایه داری هه لته ده دایه وه، نه وه بو چینیکیان بروایان پی هیئا که هه ندیکیان جوتیار بون، هه ندیکی تریان ماسیگر بون، هه ندیکی تریشیان پیشه زان و خاوه ن کار بون.

۱۶- ئیمه له پئی خوا یاریده ده رین

بروایان به مه سیح هیئا و له ده وری کۆبونه وه، ده ستیان خسته ناو ده ستی و گوتیان ئیمه له پئی خوا یاریده ده رین. خوا له م باره یه وه ده فهرموی: ﴿فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ مَنَّا أَنْصَارُ اللَّهِ ءَأَمْنَا بِاللَّهِ وَآشَهِدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾ رَبَّنَا ءَأَمْنَا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾﴾ واته: کاتیک عیسا هه ستی کرد خه لکه که بیروایی هه لته بژیرین گوتی: کئی پشتیوانی منه و

(۱) نکۆلی: ئینکاری.

(۲) ال عمران: (۵۲).

له‌سه‌ر ری‌ی بانگه‌وازی خوایه؟ یاوه‌ره دلسۆزه‌کان گوتیان: ئیمه بۆ تو پشتیوانین، شاهید بن موسلمانین. په‌روه‌ردگار! بروامان به په‌یامه‌که‌ت هیناوه و وه‌شوتن پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت که‌وتوین، له‌ریزی ئه‌وانه‌مان بنوسه که برواداری یه‌کخواناسن.

۱۷- گه‌شت و بانگه‌واز

پیغه‌مبه‌ر عیسا زۆربه‌ی کاته‌کانی به‌گه‌شت و گه‌ران به‌سه‌ر ده‌برد، به‌ناو نه‌وه‌ی ئیسرائیلیه‌کان ده‌گه‌را و بۆ لای خوا بانگی ده‌کردن و گوم‌پایانی راسته‌پێ ده‌کرد، له‌م گه‌ران و سورانه‌یدا خۆشی و ناخۆشی ده‌هاته‌پێ، له‌سه‌ر ناخۆشیه‌کان ئارامی ده‌گرت و له‌خۆشیه‌کانیشدا سوپاسی خوای ده‌کرد، به‌رگه‌ی برسیه‌تی ده‌گرت و به‌بره‌نانی مه‌مه‌ره و مه‌ژی رۆژانی ناوا ده‌کرد.

۱۸- یاوه‌ره‌کان داوای خوانیگی ئاسمانی ده‌گه‌ن

به‌لام یاوه‌ره‌کان وه‌ک عیسا ئارامگر نه‌بون و به‌رگه‌ی برسیه‌تی و کوله‌مه‌رگی و نه‌بونیان نه‌ده‌گرت، بۆیه‌ داوایان له‌عیسا کرد له‌خوا بپارێته‌وه تا خوانیگیان له‌ئاسمانی‌را بۆ دابه‌زینی و تیروپری لێ‌بجۆن و برسیتیان بشکینن.

۱۹- ئه‌ده‌بیگی نابه‌جی

له‌داواکه‌یاندا ئه‌ده‌بیگی جوانیان نه‌نواند، به‌شیوازیگی نابه‌جی گوتیان: (ئایا خواکه‌ت ده‌توانی خوانیگمان بۆ له‌ئاسمانی‌را دابه‌زینی؟)

عیسا داواکه‌ی به‌دل نه‌بو، ئه‌و شیوازه‌نابه‌جیه‌شی پێ‌ناخۆش بو.

هه مو پیغمبهره کان داوا له نه ته وه که یان ده که ن پروا به په نامه کی^(۱) بیئن. خۆ موعجیزه نه وه نیه مندال یاری پی بکه ن و گه وره ش کاتی پی رابویرن، موعجیزه چهند نیشانه یه کی خواجه و له و کاتانه له سهر دهستی پیغمبهران وه ده رده که ون که خوا ویستی له سهر پی، نه ویش تا بیانوی خه لکی پی بپری و نه گهر پرواشی پی نه هیئن سزایان دوچار ده پی.

۲۰- ناگادار کردنه وهی نه ته وه که ی له سزای سهره نجام

پیغمبه ره عیسا له وه ترسا دوا ی نه وه ی که موعجیزه که ده بینن به گرنگی وه رنه گرن و هه لویستی نابه جی بنوینن، بۆیه ناگاداری کردنه وه که نه گهر وا بکه ن توشی سزایه کی سه خت ده بن. پیسی گوتن داوا ی وا مه که ن، خوا تاقی مه که نه وه، خوا گه لیک له وه بهرز و بالآتره ئیوه تاقی بکه نه وه.

۲۱- مکور بون^(۲)

به لام یا وه ره کان وازیان له داوا که یان نه هیئا و گوتیان ئیمه زۆر راستینه ی^(۳) و مه به ستیشمان تاقی کردنه وه نیه، به لکو ده مانه وی له توانای خوا دلنیا بین و بیته یادگاریه ک بۆ نه وه کانی داهاتو، بیته باسو خواسیک به درێژایی رۆژگار بگیردرێته وه، بۆ نه وه ی بیته به لگه یه ک راستیتی دین و پله و پایه ی پرواداران ی پیشین و یا وه ره راستخواجه کان وه ده ر بخت.

(۱) په نامه کی: غه یب.

(۲) مکور بون: سوربون.

(۳) زۆر راستینه ی: زۆر به جدیمانه.

۲۲- قورئان نهم باسوخواسه دهگیریتتهوه

با قورئان باسوخواسه که مان بو بگیریتهوه: ﴿إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۱۳﴾ قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَنَطْمِئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿۱۱۴﴾ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿۱۱۵﴾ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ عِيدًا ﴿۱﴾ واته: یاوهره کان گوتیان: نهی عیسای کوری مه ریه م پهروه ردگار ه که ت ده توانی خوانی کمان بو له ناسمانیرا دابه زینتی؟ عیسا گوتی: له خوا بترسن داوای وا مه که ن نه گهر پروادارن. یاوهره کان گوتیان: مه به ستمان له م خوانه نه وه یه که تیری لی بخوین و دلشمان ئارخه یان^(۲) بی و بشزانین که تو راستت له گه ل گوتوین و پیغمبهری، ههروه ها بیینه شاهیدیش له سهر نهم پروداوه گه وره یه. عیسای کوری مه ریه م گوتی: پهروه ردگارا! خوانی کمان له ناسمانیرا بو دابه زینه تا پروژی دابه زینه که ی بو خو مان و بو نه وه کانی داهاتومان بیته جه ژن، ههروه ها بیته به لگه یه ک بو گه وره بی ده سه لاتی تو و راستیتی پیغمبه رایه تی من، خواجه نهم خوانه مان پیببه خشه تو چاکترین بژیوی به خشی. خوا فرموی: من خوانه که تان بو داده بزینم به لام پاشان هر که سیکتان کافر بیج دوچاری سزایه کی هیند سه ختی ده که م که هیچ کهس به و سه ختی سزا ناده م.

(۱) المائدة: (۱۱۲-۱۱۵).

(۲) ئارخه یان: دلشیا، مطمئن.

۲۲- جوله که کان دهیاندهوئ پیغمبههراڻ عیسا له کۆل خویان بکه نه وه

جوله که کان نارامیان له بهر هه لگیرا و جامی دوژمنایه تی و لاملیتیان له سه ری پڑا، ویستیان عیسا له کۆل خویان بکه نه وه و له دهستی پزگار بن، سکا لایان بۆ لای دادیاری^(۱) پۆمی بهرز کرده وه و گوتیان: ئەم کابرایه پیاویکی گێره شیوین و ئاژاوه گێره، له دینی ئیمه لایداوه و دینه که ی لسی تیکداوین، که نهجی کانی فریو داوه و سه ری لسی شیواندون، لیکی کردوین و تیکی بهرداوین، به سوکی باسی ئاقله مند و هۆشه منده کاغان ده کا و کاروباری لسی تیکداوین.

۲۴- شیوازی توئه ستین و سیاسه تمه داره کان

ههروه ها گوتیان: ئەم کابرایه مه ترسی له سه ر ولات هه یه، ملکه چی پڑیم نابیی، پابه ندی یاسا نابیی، گه وراڻ به گه وره دانانئ، شتی دیرینه به پیروز ناگرئ، پیاویکی ئاژاوه گێر و گێره شیوینه، ئە گه ر سه رکوت نه کرئ نه وا به دی و به لاکه ی گه وره تر ده بی، دیاره که تروسکه ناگر هه رچه ندی کزیش بی نابیی به هه وانته سه یری بکرئ.

۲۵- فریودان و چه واشه کاری

وته کانیاڻ فریوئیل و چه واشه کاریه کی زۆری تیدا بو، ده یانزانی لایه نی دینی کار له دادیاران ناکا و نایانزویئیی، چونکه سیاسه تی دادیاره کان وابو که په یوه ندییاڻ به کاروباری جوله کانه وه نه بی، بۆیه شه وانیش سیاسه تییاڻ له گه ل و ته کان تیکه ل کرد.

---

(۱) دادیار: حاکم.

۲۶- گپروگرفت

زۆر زه‌جه‌ت بو دادیاره‌ هاوبه‌شپه‌رسته‌ بیگانه‌کان بتوانن له‌ راسته‌قینه‌ی سکالا‌که‌ بکۆلنه‌وه‌ و بزائن مه‌به‌ستی جوله‌که‌کان له‌مه‌ چیه‌ و بۆچی دژایه‌تی مه‌سیح ده‌که‌ن، چونکه‌ زۆر به‌ کاروباری کارگێری سه‌رقال بون.

جوله‌که‌کانیش گه‌لیک به‌ چه‌لومل^(۱) بون و کیشه‌ و سه‌ریشه‌یان نه‌ده‌په‌یه‌وه‌ و له‌ناو خه‌لک باس هه‌ر باسی ئەم مه‌سه‌له‌یه‌ بو، له‌به‌ر ئەوه‌ دادیاره‌کان ویستیان کۆتایی به‌ کیشه‌که‌ بیئن و بیپه‌یننه‌وه‌.

۲۷- پیغه‌مبه‌ر مه‌سیح له‌ناو دادگه‌دا

دادگا‌کردنه‌که‌ له‌ دوای عه‌سری رۆژی هه‌ینی یان له‌ شه‌وی شه‌مه‌دا بو، جوله‌که‌کان باویان وابو رۆژی شه‌مه‌یان کردبوه‌ رۆژی پشودان و کاریان نه‌ده‌کرد، بۆیه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ مکه‌ور بون که‌ به‌ر له‌وه‌ی خۆری هه‌ینی ئاوا بی‌ حوکمی دادگا‌که‌ ده‌رچی، تا له‌ده‌ست پیغه‌مبه‌ر مه‌سیح رزگار بن و شه‌و به‌ ئارامی لێی بنون و بجه‌سینه‌وه‌، بۆ به‌یانی‌ش به‌وپه‌ری مورتاحیه‌وه‌ له‌خه‌و هه‌لسن و چیتر خه‌فته‌ نه‌خۆنه‌وه‌.

دادیاره‌که‌^(۲) زۆر به‌م کیشه‌یه‌ نیگه‌ران بو، هه‌زی نه‌ده‌کرد له‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی وا حوکم ده‌رکا، هیچ به‌رژه‌وه‌نده‌یه‌کی‌شی بۆ گه‌له‌که‌ی تیدا وه‌دی نه‌ده‌کرد. جوله‌که‌کانیش هه‌مو کۆ ببونه‌وه‌ تا بزائن دادیار چ حوکمیک رۆ ده‌نی، هه‌بو قسه‌ی ناشیرینی پیده‌گوت، هه‌بو توانج و ته‌شه‌ری تیده‌گرت، دادیاره‌که‌ نابه‌دل و

---

(۱) چه‌لومل: وازنه‌هینیکی چارسکه‌ر.

(۲) دادیار: حاکم.

تهنگه تاو ببو، کاته کهش کاتیکی کورت بو، خۆر خه ریکبو ئاوا ده بو، دادیار حوکمه کهی ده رکرد و گوتی: ده بی له خاچ هه لئاسرئ و بکوژرئ.

۲۸- یاساکانی تاوانکاری له و سه رده مدا

یاساکانی تاوانکاری ئه و سه رده م وای له سه ر حوکمدراوه که پئویست ده کرد ئه و خاچه هه لگرئ که له سه ری هه لده واسرئ، سیداره که له شار دور بو وه ک چۆن له ولاته شارستانه کانیش وا باوه دور بی، هه زاره زیله ی خه لکه که هیند قه ره بائغ بو ده رزی به ئه رزی نه ده کهوت، جه ندرمه کان که زۆر به یان بیگانه بون فه رمان به ری فه رمان پیکراو بون و که سیان بۆ کیشه که گه رموگوپ نه بون، ئیسرا ئیلیه کانیاڼ له به رچاودا زۆر به یه کتر ده چو و ئه م و ئه ویاڼ زۆر باش بۆ نه ده ناسرایه وه، هه لبه ت هه مو گه لیکی بیگانه له به ر چاوی پیاودا ئاوا به یه کتر ده چن. کاته کهش ده مه و ئیواره به کی درهنگ بو تاریکی له بولیله^(۱) دابو، هه ندیک له جوله که گه نجه خوینگه رمه گه مره کان هه لده رژانه سه ر پیغه مبه ر مه سیح و پالیان پیوه ده نا و جوینیان پیده دا و ده یانویست نازاری پیبگه یه نن و روشکینی بکه ن.

۲۹- عیسا نازاریکی زۆر ده چیژئ

پیغه مبه ر مه سیح زۆر شه که ت و ماندو ببو، هیز و برستی برابو، له داد گادا هه ر به پیوه وه ستا بو، خاچه کهش زۆر قورس بو، فه رمانیشی پیکرابو هه لیبگرئ، زۆر په ریشان ببو و نه یده توانی له ریگه دا به خیرایی پروا.

(۱) بولیله: تاریک و روئی ئیواران و به یانیاڼ.

۳۰- ته گبیرئیکی خودایی

لیره دا نهو جه ندرمانه‌ی که عیسایان پی سپتدر ا بو فرمانیان به گه نجیکی جوله که کرد خاچه که هه لښگری تا به لکو کاره که به خیرایی کوتایی پی بیست و لهو ئه که قورسه پزگار بن، گه نجه که له هه مو براده ره کانی خوی هیچوپوچتر و به گه ف و گورتر بو، له هه موان پتر نازاری پیغه مبهراڻ عیسای دده ا.

۳۱- لییان گورا

به مجوره کاروان گه یشته بهر دهر وازه‌ی سیداره، جه ندرمه یه ک هات فرمانه که ی له جه ندرمه کانی شاری و هرگرت و دیتیان وا له ملاوه گه نجیک راهه ستاوه و خاچیکی هه لښگرتوه، نا لیره دا لییان شیوا و ههراوزه نا بهرز بؤوه. قۆلی گه نجه که یان گرت و راپینچیان کرد، نهوان گومانیان له وه نه بو که گه نجه که حوکمدراوه که یه چونکه نهو خاچه که ی هه لښگرتبو، گه نجه که هاواری ده کرد و ده یزیراند، ده یگوت: نهی هاوار! خو من حوکمکراوه که نیم، من په یوه ندیم به حوکم و سیداره وه نیه! من به زۆری زۆرداره کی خاچه که یان پی هه لښگرتوم!، به لام جه ندرمه کانی له سیداره دان گوئیان بهم قسانه نه دا و له قسه کانیشی نه ده گیشن چونکه رۆمانی و یونانی بون.

۳۲- جیبه جیگردنی حوکمه که

هه مو تاوانکاریک خوی به بیتاوان دهرده خا و ده لئ من بی تاوانم، هه مو تاوانکاریک که به ره و سزا دهردرئ هاوار و فیغان ده کا. گه نجه که یان راپینچ کرد و

حوکمه‌که‌یان جیبه‌جی کرد، جوله‌که‌کان له دوره‌وه وه‌ستا بون و دونیاش ئیواره بو، تاریک بو، وایانده‌زانی ئه‌و که‌سه‌ی وا له‌ خاچ دراوه پیغهمبر مه‌سیحه. (۱)

۳۳- به‌رزگردنه‌وه‌ی عیسا به‌ره‌و ئاسمان

خوا‌ی گه‌وره پیغهمبر عیسا‌ی کور‌ی مه‌ریه‌میشی له‌ پلان و فروفیلی جوله‌که‌کان رزگار کرد و به‌ ریزیکی زۆره‌وه به‌ره‌و ئاسمانی به‌رز کرده‌وه.

۳۴- قورئان له‌باره‌ی ئه‌م به‌سهرهاته‌وه‌ ده‌دو‌ی

خوا له‌ قورئاندا که له‌ باره‌ی جوله‌که‌کانه‌وه ده‌دو‌ی باسی ئه‌م به‌سهرهاته‌ش ده‌کات و، ده‌فرمو‌ی: ﴿وَيَكْفُرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَنًا عَظِيمًا ۝۱۵۶﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ۝۱۵۷﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا (۲) واته: جوله‌که‌کان بر‌وایان به‌ عیسا نه‌کرد و بوختانیکی گه‌وره‌شیان به‌ مه‌ریه‌م هه‌لبه‌ستا، هه‌روه‌ها گوتیان: مه‌سیحی کور‌ی مه‌ریه‌میشمان کوشت، به‌لام عیسا پیغهمبری خوا بو و نه‌شیان‌کوشت و له‌خاچیشیان نه‌دا، به‌لکویه‌کیکی تریان کوشت و به‌ عیسا‌ی تیگه‌یشتن، ئه‌و که‌سانه‌ش که‌ رای جیا‌وازیان له‌ کوشتنی عیسا هه‌بو گومانیان له‌ کوشتنه‌که‌ی هه‌بو چونکه هه‌ر به‌ گومان و مه‌زنده‌وه پیا‌نوابو عیسا‌یه و

(۱) له‌ ورده‌کاری و که‌ینویه‌ین و که‌شوه‌وای ئه‌م سه‌برده‌یه‌دا متمانه‌مان کردۆته سه‌ر به‌لگه‌نامه‌ میژویی و یاساییه مه‌سیحیه‌کان که له‌م دوا‌یه‌دا دۆزرانه‌وه و نوسراونه‌ته‌وه.

(۲) النساء: (۱۵۶-۱۵۸)

یه قینیان نه بو، عیسیایان نه کوشتوه به لکو خوا به رزی کردۆته وه ئاسمانی، خوا به دهسه لات و دانایه ﴿﴾.

ئیستا عیسا له ئاسمانی دایه، خوا خۆی پیتی ئاگاداره، خوا ده توانی هه مو شتی بکا.

پیغه مبه ر عیسا له دایکبون و ژیان و کاروباره کانی سه یروسه مهر و یاسابه ده ر بو، هه موش هیژ و توانی بیسنوری خویان نیشان ده دا.

۳۵- دابه زینی عیسا به ر له رۆژی دوایی

هه ر کاتی خوا مه بهستی بچ عیسا له ئاسمان داده به زینی، بیانوی جوله که و گاوران ده بری، هه ق سه رده خا و نه هلی ناهه ق داده مرکیتی. پیغه مبه ر ﷺ له رپی فه رموده راست و موته واتیره کانیه وه نه وه هه والهی پیراگه یاندوین و موسلمانانی هه مو سه رده میکیش برویان پیهیناوه، خواش راستی فه رموه که ده لی: ﴿وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا﴾^(۱) واته: هه مو خاوه ن نامه کان پروا به عیسا دینن پيشنه وه ی بری، له رۆژی دواییشدا ده بیته شهید له سه ریان ﴿﴾.

۳۶- موژده که ی عیسا به ناردنی پیغه مبه رمان محمد ﷺ

پیغه مبه ر عیسا له بهر نه وه ی جوله که کان دژایه تیه کی توندوتیژیان ده کردو پلان و فروفیلیان بؤ داده نایه وه و بیده سه لات و بی پشت و په نا بو؛ نهیده توانی بانگه وازه که ی به ئاکام بگه یه نی. مائناوایی له خه لک کرد و فه رمانی خوی

(۱) النساء: ۱۵۹.

جیبه جی کرد، موژدهشی به خه لکه که دا که له دواى خوڤی پیغه مبهریک دى کاره کهى تهواو ده کا و بانگه وازه کهى فرهوان ده کا، خوا به هۆى شه و پیغه مبهره وه نيعمه تى خوڤى به سه ر مرؤفايه تى تهواو ده کا و خه لک بيانويان ناميڻى، خوا له قورئان ده فه رموى: ﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ بَيْنَ (۱) واته: عيسای کورپى مهريه م گوتى: خه لکينه من پیغه مبهرى خوام و بۆ ئیوه نیردراوم، تهورات به راست ده خه مه وه و موژده تان پیده ده م که له دواى من پیغه مبهریک دى ناوی شه حمده ده .

۳۷- له یه کخواناسیه کی پاکه وه به ره و بیروباوه پرئیکى نارون

یه کیك له شته سه ير و سه مه ره کانی میژو که چاو فرمیسکی بۆ هه لده پرئیی و دل بۆى ده تا ویتسه وه نه وه یه که بانگه وازه کهى پیغه مبه ر عيسا که بۆ یه کخواناسیه کی پاک و بیگه رد و ئاینیکی ئاسان و ساده ی دور له ئالۆز و لیلى و ده ستکاری و واتا گۆرپى و بۆ خوا په رستی و داوا له خوا کردن و هانا بردن به ره و لای خوا و خو شویستنى خوا، خه لکی بانگ ده کرد، گۆرا بۆ بیروباوه پرئیکى نارون و لیل و بۆ فه لسه فه یه کی ئالۆز و پر گریو گال، شوینکه وتوه کان زیده پرۆبیان کرد و هیند پیدا رویشتن تا نه وه ی سنورى مرؤفیتیان به زاند و په رینه وه ناو سنورى خوا وه ندیتى، گه یشته راده یه ک بلین: (مه سیح کورپى خوا یه)، (خوا کورپى هه یه)، (مه سیحی کورپى مه ریهم خوا یه).

خوا که تاك و ته نیایه و له کهس نه بوه و که سیشی لى نابى؛ کردبویانه

خیزانیکی سی کەسی و هەرسێکیان بە خوا دادەنا، دەیانگوت: باوک و کور و گیانی پیروز.

بیروباوەر و پەفتاریان لەبارە ی مەریەمی دایکی مەسیح گەیشتە پاددەیه‌ک بە پیروزی بزانی و بیپەرستن، پێیان دەگوت: (دایکی خوا)، لەناو هەموو کەنێسەکانیشدا پەیکەریان بۆ داتاشیبو و وێنەیان بۆ هەلواسیبو، گاوریەکان لە کاتی تەنگانەدا پەنایان وەبەر دەبرد و لێی دەپارانەوه، قوریانیان بۆ سەردەبەری و کړنوشیان بۆ دەبرد.

خوا بە ناپەزاییه‌وه لەبارە ی بیروباوەرە کەیانەوه دەدوی و پەفتارە کەیان بە خراپەیه‌کی ناقولاً، دەفەرموی: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ﴾^(۷۵) **أَنْظَرَ كَيْفَ بَيَّنَّ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظَرَ أَنْ يُؤَفِّكَوْنَ** **قُلْ اللَّهُمَّ وَتَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ كَثِيرٌ**^(۱) واتە: مەسیحی کور ی مەریەم پێغه‌مبەر بوە و بەر لەویش گەلی پێغه‌مبەری تر ناردراون، دایکە کە ی راستخواز بوە، وە کە مرۆفانی تر نان و خواردنیان خواردوه، پامێنە بزانه چۆن نیشانه‌کانیان بۆ پون دە کەینەوه، دیسان پامێنە بزانه ئەوان چۆن پو لە پاستی وەر دەگێرن. پێیان بلێ: نایا جگە لە خوا کە سیکی تر دەپەرستن کە نە دەتوانی زیانتان لێ بدات و نە قازانجتان پێ ببەخشی؟ کە خوی گەورەش بیسەر و زانیە.

۳۸- عیسا بانگی خه‌لك ده‌كا تا به‌ته‌نها خوا بپه‌رستن

پیغه مبهراڼ عیسا ش وه‌كو سه‌رجه‌م پیغه مبهراڼه‌كانی‌تر بانگی خه‌لكی كرده تا خوی تاك و ته‌نیا بپه‌رستن، له ئینجیلدا هاته‌وه ده‌لی: (مافی خویه كه سوژده‌ی بۆ ببه‌ی و به‌ته‌نیا نه‌و بپه‌رستی)^(۱)، هه‌روه‌ها وته كه ده‌لی: (مافی خویه كه سوژده‌ی بۆ ببه‌ی و به‌ته‌نیا نه‌و بپه‌رستی).^(۲)

خوی گه‌وره‌ش ده‌فه‌رموی: ﴿ مَا كَانَ لِشَيْءٍ أَنْ يُوتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿۷۱﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ وَيَقُولُونَ ﴿۳﴾ واته: هه‌ر مرۆفینك كه خوا په‌رتوك و دانایی و پیغه مبهراڼه‌تی داوه‌تی بۆی نه‌بوه به خه‌لك بلی: وه‌رن من بپه‌رستی و خوا مه‌په‌رستن، به‌لكو پیمان ده‌لی: وه‌رن به‌و جوژه په‌روه‌ردگار بپه‌رستن كه له په‌رتوك فیكره‌راون و خویندوتانه. فه‌رمانیشتان پیناكا فریشته و پیغه مبهراڼ بکه‌ن به‌خوا، هه‌رگیز فه‌رمانتان پیناكا بیروایی بکه‌ن دوی نه‌وه‌ی كه بونه موسلمان. ﴿

(۱) مه‌تتی (۱۰:۴)

(۲) لوقا (۱۰:۴)

(۳) آل عمران: (۷۹-۸۰).

۳۹- قورئان بانگه‌وازه‌کهی عیسا ده‌خاته رو

قورئان که به‌راستخه‌وه‌هی دینه‌کانی پیشوه و زالیشه به‌سهری‌اندا به‌نشم و شیوازیکی راست و ره‌وان و بی کهم و زیاد باسی نه‌وه ده‌کات که پیغمبر عیسا بانگه‌وازی یه‌کخواناسی راگه‌یاندوه: ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۗ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَائِيلَ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۗ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنَ أَنْصَارٍ﴾^(۱) واته: نه‌وه که‌سانهی که گوتیان مه‌سیحی کوری مه‌ریه‌م کوری خواجه بی‌پروایان کرده، مه‌سیح گوتویه‌تی: نه‌هی نه‌وه‌ی نیسرائیل! خوا به‌رستن که په‌روه‌ردگاری من و په‌روه‌ردگاری نی‌ویه، بزنان هر که‌سیک هاوبه‌ش بؤ خوا په‌یدا بکا؛ خوا به‌هشتی لی حه‌رام کرده و ده‌چیته ناو ناگر و که‌سیش نیه رزگاری بکا.

۴۰- شوینپایه‌ی یه‌کخواناسی له بانگه‌وازه‌کهی عیسا

قورئانی پیروز به‌نشم و شیوازیکی زور به‌تام وچیژ و ره‌وانبیژانه‌وه باسی شوینپایه‌ی یه‌کخواناسی ده‌کا له بانگه‌وازه‌کهی پیغمبر عیسا. هه‌رکه‌سی له یه‌کخواناسی و له ژیانی پیغمبر و په‌یامبه‌ران شاره‌زا بی و، خوی گه‌وره بناسی و فه‌رمانه‌کانی جیبه‌جی کردبی و ترسی خوی له دل بی، لهم نایه‌ته بوی ده‌رده‌که‌وی که پیغمبر مه‌سیح چند به‌پاکی بانگه‌وازی یه‌کخواناسی راگه‌یاندوه: ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ

(۱) المائدة: (۷۲).

الْمُقْرَبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكَفُ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا
 (۱۷۲) فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُم مِّنْ
 فَضْلِهِ ؕ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
 وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا إِنَّمَا (۱) واته: نه مه سیح و نه
 فریشته نزیکه کانیش خو یان به گوره نه زانیوه تا نه بن به بهندهی خوا، هر
 که سی خۆی به گوره بزانی و خوا نه په رستی. نهوا له رۆژی دوابی هم مو بؤ لای
 خوا کۆده کرینه وه. جا نه وانهی که بروایان هیناوه و کرده وهی چاکیان نه بجام داوه
 پاداشتیکی سه رویه ر وهرده گرنه وه و خوا له چاکهی خۆی شتی زیاتریشان
 پیده به خشی، به لام نه وانهی که خو یان به گوره زانیوه و لوتبه رزیان نواندوه
 سزایه کی سه ختیان ده داتی. جگه له خواش کهس نیه یارمه تیده ر و پشتیوانیان
 بی.

۴۱- دیمه نیکی سه رنجراکیش له دیمه نه کانی رۆژی دوابی

قورنانی پرۆز به زمانه پاراو و په رجوه که یه وه (۲) دیمه نیک له دیمه نه
 سه رنجراکیشه کانی رۆژی دوابی ده خاته به رچاو که تییدا پیغه مبه ر عیسا خۆی
 له م قسانه ی پیمان هه لبه ستاوه و له و کرده وه نابه جییانه ی له ناستیدا کردویانه
 بیبه ری ده کات، هه روه ها بانگه وازه که ی به و په ری راستگۆیی ه وه ده خاته رو،
 نه وانیش خه تبار ده کا و له و تاوانه به به رپرسیان له قه لّم ده دا که عیسیان له

(۱) النساء: (۱۷۲-۱۷۳).

(۲) په رجو: معجزه.

راده‌ی مروّفتیتی بردۆته دهره‌وه. قورئان بخویننه‌وه و له شان و شکۆ و سام و هه‌بیه‌تی ئەم دیمه‌نه رامینن که ده‌فه‌رموی: ﴿ قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزَّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴾ (۱۱۵) وَإِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۗ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ ۗ تَعَلَّمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمُ الْعُيُوبَ ﴿۱۱۶﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۱۱۷﴾ إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَإِنْ تُعْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۱۱۸﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۱۹﴾ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱﴾ واته: له‌رۆژی دوا‌یی خوا به عیسا‌ی کوری مه‌ریه‌م ده‌لی: عیسا‌ تۆ به‌خه‌لکیت گوتوه: جگه‌ له‌ خوا من و دایکیشم بکه‌ن به‌ خوا، عیسا‌ ده‌لی: پاک‌ی بۆ تۆ خوا‌یه! من بۆم نیه‌ شتیکی ناشایسته‌ دهره‌ق به‌ تۆ بلیم، ئە‌گه‌ر وام‌ گوتبی تۆ زانیوته، چونکه‌ تۆ ده‌زانی له‌ دهرونی مندا‌ چ هه‌یه، به‌لام‌ من نازانم‌ له‌ دهرونی تۆدا‌ چ هه‌یه، تۆ به‌ په‌نامه‌کی زانیاری (۱۱۶). خوا‌یه من هه‌ر ئە‌وه‌م‌ پینگوتون‌ که تۆ فه‌رمانت‌ پیکردوم‌، پیم‌گوتون‌: خوا‌ بپه‌رسته‌ن‌ که په‌روه‌دگاری من‌ و په‌روه‌دگاری ئیوه‌یه، تا منیش‌ له‌ ناویاندا‌ بوم‌ له‌ حالیان‌ ناگادار‌ بوم‌ به‌لام‌ که

تۆ منت بۆ ئاسمانی بهرز کردهوه خۆت چاودپیریان بوی، خۆت به هه مو شتیك ناگاداری خوایه! (۱۱۷) نه گهر سزایان بدهی نهوا بهندهی خۆتن، نه گهر لیشیان خۆش بی نهوا ههر خۆت به دهسهلات و دانای، (۱۱۸) نهوجا خوا دهفرموی: نه مپۆ رۆژتیكه تنها راستگۆکان بههره مهند دهبن و بهههشت و باخاتیکی زۆریان پیده بهخشم که چهندين روبریان به بهردا دهپوات و بۆ هه میشه لهناویدا دهبن، خوا لهو کهسانه رازی بوه و نهوانیش له خوا رازین، نه مه شه سهرکهوتنی گهوره. (۱۱۹) مولکی نهرز و ئاسمانه کان و ههرچی له نیوانیاندا ههیه هی خوایه، خوا توانای بهسهر هه مو شتیكا ههیه (۱۲۰).

۴۲- له بیرویاوه پێکی لیله وه به رهو بتپه رسته کی به ریلاو

بانگخوازه مه سیحیه کان له خۆرا^(۱) چونه نه وروپا، که نه وروپا له میژ بو بتپه رسته کی له رادده به رده ری له ناودا بلاوبه وه و تا گه رده نانی تیدا نغۆ ببو. یۆنانیه کان بتپه رسته بون، سیفه ته کانی خویان له چهندين په یکه ری جۆراوجۆری خواوه ندان به رجه سته کردبو، گه لیک کۆته لیان^(۲) بۆ داتاشی بون، گه لیک په رستگایان بۆ بنیات نابون، بۆ بژتیوی خواوه ندیك و بۆ به زه بی خواوه ندیك و بۆ زه بهروزه ننگ و زالی خواوه ندیکیان دانا بو.

(پۆما) ش بتپه رسته له گه ل گۆشت و خوینی تیکه ل ببو، له گه ل روح و خوینی هاموشۆی بو، رۆمانیه کان گه لئ جۆره خواوه ندیان ده په رسته. جا کاتیك که

---

(۱) چونکه مه سیح فرمانی پهنه کردبون، به راشکاویش گوتویه تی من بۆ مه ره ویتله کانی نه وهی ئیسرائیل ناردرام.

(۲) کۆته ل: په یکه ر.

ئایینی نەسرانیان گەشتی، قوستەنتینی گەورە لە ساڵی ۳۰۶ زایندا بوە نەسرانی و ئایینی نوێی لە نامیز گرت و کردیە دینی پەسی ولات.

لەویدا نەسرانیەت گەلی بیروباوەری بپەرستی و نەریتی پۆمانی و فەلسەفە یۆنانی وەرگرت، بەرەبەرە لە گەلیان تیکەڵ دەبو، تا وای لیھات پەسەنایەتی پیغه مبهرانە و سادەیی رۆژھەلاتانە و گور و تینی یە کخواناسانە ی خۆی ون کرد، چەندین دورویش تیوہرھاتن، ئەوانیش گەلیک بیروباوەری کۆن و چەشە (۱) بپەرستانەیان تیخست، لە ئەنجامی ئەمەدا دینیکی تری تازە ی لی پەیدا بو کہ نەسرانیەت و بپەرستی تیدا وەکو یەک بون.

بەمجۆرە نەسرانیەت بە ریگایەکی تری غەیری ریگاکە ی مەسیح بلاو دەبۆو و بانگەوازی بۆ دەکرا. وەک پیتواریکی ری بزبو کہ بە ئەنقەست و بە نەزانینەوہ ملی ریگایان بگری بیئەوہ ی ریگە ی یەکەم و ریگە ی کۆتایی پینک بگاتەوہ.

لەبەر ئەم حیکمەتە کہ تەنھا ئەوانە ی میژوی ئەم ئاینەیان خوتندۆتەوہ لی تی دەگەن؛ خوا ئەم نەتەوہ یە بە گومرا ناوزەد کردوہ، بەلام جولە کہ کانیش بە نەتەوہ یەکی غەزەب لینگیراو. لەسەر زاری موسلمانانەوہ دەفەرموی: ﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿۶﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ مَلِكِ ﴿۲﴾ واتە: خوا یە! بۆ ری پاست پینوینیمان بکە، ریگە ی ئەو کەسانە ی میہرەبانیت لە گەلدا نواندون، نەوہک ریگە ی ئەو کەسانە ی کہ وەبەر تورەیی کەوتون، ئەوانەش نا کہ گومرا بون.﴾

(۱) چەشە: چیژ.

(۲) الفاتحة

بیگومان ئەمه بوه هۆی نانهوهی مهرگهسات^(۱) له ئه وروپادا، بگره بوه هۆی
ئه وهی که ته وای مرفایه تی دو چاری مهرگه سات ببی که ئه وروپا پۆژگاری که
سه رکردایه تی ده کا و تا ئیستاش جله وای سه رکردایه تیه که ی له ده ست دایه و
به سه ر جیهان قه له مپه وه^(۲). به لام سه ره تا و کۆتایی کاروبار هه ر له ده ست
خوایه .

---

(۱) مهرگه سات: کاره ساتی دلته زین.

(۲) قه له مپه وه: حاکم.

فەرھە نگۆك

ناتـــــــــــــــــاج:	موحتاج.
نارخــــــــــــــــەيان:	دلنيا، مطمئن.
نـــــــــــــــــارو:	خەيار.
نـــــــــــــــــازيز:	زۆر خۆشەويست
ناســـــــــــــــــتانه:	دەربار و بەر ديوەخانی پاشايان.
ناســـــــــــــــــەوار:	شويتنەوار.
ناكـــــــــــــــــار:	سيفەت.
نـــــــــــــــــاموژ:	تعاليم.
نـــــــــــــــــاوهز:	عەقل، عەقلەت.
نـــــــــــــــــاوزا:	ھاوتەمەن.
نـــــــــــــــــاوس:	ناژەلى زگپر.
ناوھــــــــــــــــەلگۆزين:	ناو دەرھيتان لەبەر.
ئاوئـــــــــــــــــازان:	خۆ دەشاميتزدان.
نەســـــــــــــــــپايى:	لەسەر خۆيى.
نـــــــــــــــــەفرتنراو:	خولقيتنراو، وەديھيتنراو.
نەفـــــــــــــــــسوس:	نەسەف. داخ و خەم.
ئەوئـــــــــــــــــىتدەر:	ئەوئ، ئەو شوئين.
بـــــــــــــــــاك:	منەت.
بـــــــــــــــــان:	سەر.
بـــــــــــــــــاو:	عادەت.
بـــــــــــــــــاوش:	ناميتز.
بە پەلــــــــــــــــەپروزي:	بە پەلەپەل.
بە ھەلــــــــــــــــەداوان:	بەتالۆكە، بە پەلەپەل.
بەرھەنگارىونـــــــــــــــــەو:	روپەرپويونەو.
بەشـــــــــــــــــەكو:	بەلكو، خۆزگە وادەبو.
بەلـــــــــــــــــەد:	شارەزا.
بـــــــــــــــــەھرە:	نيعمەت، بەخشش.
بـــــــــــــــــەرھەدارى:	نيعمەتدارى.
بـــــــــــــــــەيان:	بەيانى.
بـــــــــــــــــىز:	ون
بوغرابـــــــــــــــــون:	مەغروربون.
بولتـــــــــــــــــە:	تاريك و پونى ئىواران و بەيانيان.
بـــــــــــــــــوتير:	بەچەرگ و چاونەترس.

بییه	هیری:	نابه‌ژدار.
بیده‌رامه‌ت:	بیج‌داهات.	
بیسه‌سۆ:	بیگومان، بییشک.	
بینگاری:	کاری به زۆری و بی‌کری.	
تۆم‌نانج:	بوختان.	
تاسه‌تره:	هه‌میشه‌تره.	
تازیه‌اریتی:	به‌سهردا هه‌بون، نیم‌تیار.	
تاسه:	شه‌وق، جه‌زه‌ت.	
تاسه‌ره:	تا هه‌تایه.	
تاوه‌نگ‌از:	به‌تاوی رۆژ سوتاندن.	
ته‌خشان‌وپه‌خشان:	به‌فیرۆدان، پاکویوک کردن.	
تسه‌فروتونابون:	له‌ناچون و کاو‌لبون.	
تسه‌لار:	بالا‌خانه.	
تسه‌مبج‌بون:	ده‌ست له‌کاری ناره‌وا هه‌لگرتن به‌هۆی سزایه‌ک.	
تسه‌ه‌وازۆ:	پۆزش، عوزر.	
تسه‌وانج:	تانه و ته‌شه‌ر.	
تیته‌ل‌چونه‌وه:	سه‌رله‌نوی‌قسه‌لی‌کرتنه‌وه.	
پاساوه:	هۆی عوزرنا‌میتر.	
پاکیگ‌اری:	گو‌تنی سه‌بحان‌الله.	
پسه‌رجو:	مع‌جزه.	
پسه‌روا:	ترس.	
په‌نا‌مه‌کی:	غه‌یب.	
پیاوم‌اقول:	پیاوی دیار و ده‌مراست.	
پیته‌شبین:	کاهین، نه‌و که‌سه‌ی شتی‌ک پیته‌شبینی ده‌کات بو‌داهاتو.	
پیته‌ه‌لگوتن:	مه‌دحکردن.	
جه‌سه‌رده‌یی:	رینگری.	
جه‌گه‌رگۆشه:	مندال.	
جه‌شه‌اردان:	شاردنه‌وه.	
خۆدانوس‌اندن:	ره‌وینه‌وه، ساردبونه‌وه له‌شتی‌ک.	
خسه‌امۆش:	کپ، بی‌هه‌ست و خوست.	
خه‌ملان‌سندن:	ته‌قدیرکردن.	
خسه‌مین:	خه‌مگین، خه‌فه‌تاوی.	
دۆش‌دام‌مان:	جه‌یران‌بون.	
داخو‌رپ‌او:	له‌رزهی له‌ناکاوی دل.	
دادی‌نسه‌دان:	سودی پیته‌نگه‌یانندن.	
دادیه‌بار:	حاکم.	

داغ کـــــــــــــــــردن:	سۆزکردنه‌وه.
دال:	بالنده‌یه‌کی گه‌وره‌ی مردار خۆره.
دامـــــــــــــــــهن:	داوین، دامین.
دایـــــــــــــــــهن:	ئهو ژنه‌ی که شیر به مندالان ده‌دا.
دهـــــــــــــــــوورئ:	خۆش ده‌بێ.
ده‌راســـــــــــــــــا:	کاری له عاده‌ت به‌ده‌ر.
ده‌ره‌تـــــــــــــــــان:	رئیی رزگاری.
ده‌ره‌قـــــــــــــــــه‌ت:	ده‌روه‌ست.
ده‌رهـــــــــــــــــه‌ق:	له‌مه‌ر، به‌رامبه‌ر به.
ده‌روه‌ســـــــــــــــــت:	ده‌ره‌قه‌ت.
دلۆقـــــــــــــــــان:	دلنه‌رم و به‌به‌زه‌یی.
دواپۆژ:	رۆژی دواایی.
دیـــــــــــــــــه‌ن:	دیدار، دیتن.
دیـــــــــــــــــه‌وان:	چاودتیر.
دیـــــــــــــــــه‌وانی:	چاودتیری.
ژیـــــــــــــــــوان:	په‌شیمان، گه‌رانه‌وه بۆ لای خوا.
ژیـــــــــــــــــوان بونه‌وه:	په‌شیمان بونه‌وه.
پاداـــــــــــــــــتن:	ئاساژه‌کردن.
پاده‌بـــــــــــــــــووری:	په‌ت ده‌بو، تیده‌په‌ری.
پاژه‌کـــــــــــــــــار:	خزمه‌تکار.
پارایـــــــــــــــــی:	دودلی.
راســـــــــــــــــتینه:	به‌جددی.
راســـــــــــــــــپارده:	ئه‌مانه‌ت.
پاچـــــــــــــــــه‌نی:	پاجفری.
پام:	ده‌سته‌مۆ.
په‌خـــــــــــــــــسی:	هه‌راش بو، له‌خه‌م ده‌رچو، گه‌وره‌بو.
په‌زیـــــــــــــــــل:	خنس، پۆد.
په‌مه‌کیانـــــــــــــــــه:	به‌بێ پیلان و به‌رنامه، عه‌شوانی.
په‌وا:	هه‌ق.
په‌واز:	رینگایه‌ک هاتوچۆی له‌سه‌ر بێ.
په‌وش:	حال و بار، وه‌زع.
پک:	قین.
رواـــــــــــــــــه‌ت:	دیمه‌نی ده‌ره‌وه‌ی شت.
روشکینـــــــــــــــــکردن:	قسه‌ی سارد پینگوتن.
پنـــــــــــــــــژین:	سه‌برده، ژینی رابردوی که‌سێک.
پنـــــــــــــــــژانـــــــــــــــــه:	پنژ لێنان.

زۆر راســــــــــــتینهین:	زۆر به جدیمانە.
زاری :	شیوەن و گریانی تازیه‌داری.
زەرەر:	زیان.
زەنــــــــــــدۆل:	قەلشی زل له زه‌ویدا.
زەــــــــــــن:	بیروهۆش.
زگــــــــــــوزا:	له‌دایکبونی مندالان.
ــــــــــــۆراخ:	به‌دواداگه‌ران. لیکۆلینه‌وه.
ــــــــــــبه‌یانان:	به‌یانان.
سەرــــــــــــه‌خت:	سەرکێش.
ــــــــــــه‌رگه‌ردان:	وتیل، ری له‌به‌ریزیو.
ــــــــــــه‌رقال:	مه‌شغول.
ــــــــــــه‌رکۆنه:	گله‌یی، سه‌رزه‌نشست.
ــــــــــــه‌قامگیر:	جیتگیر و چه‌سپ.
ــــــــــــپله‌یی:	بیتشه‌مه‌کی، پیتشه‌زانین.
سەرــــــــــــشت:	ته‌بیعات، سروشت.
ــــــــــــروش:	نیگا، وه‌حی.
ــــــــــــله‌مینه‌وه:	په‌وینه‌وه، ساردبونه‌وه له‌ شتیک.
ــــــــــــینه:	سینگ.
ــــــــــــه‌ره‌نگیز:	خرابه‌ویست.
ــــــــــــه‌لاقه:	چۆره‌ بالنده‌یه‌که.
ــــــــــــه‌ک:	شتمه‌ک.
ــــــــــــون:	شوینه‌وار، شوینپی.
چاویه‌ــــــــــــستی بون:	شت نه‌دیتن.
چه‌ــــــــــــشه:	چیتۆ.
چــــــــــــه‌لومل:	وازنه‌هینیکی جارِسکه‌ر.
گۆلــــــــــــک:	گوێره‌که.
گاســــــــــــکردن:	بانگکردن.
گاشــــــــــــه‌به‌رد:	به‌ردی زل.
گاگــــــــــــه‌ل:	کۆمه‌لێک گا.
گــــــــــــه‌نپۆ:	نه‌ی گه‌نج.
گــــــــــــه‌رج:	بێعه‌قل.
گرفتــــــــــــازی:	به‌لا به‌سه‌رداهاتن.
گــــــــــــزی:	خیانته‌.
گــــــــــــوێرادیۆ:	گوئیبیست.
گــــــــــــیر نــــــــــــه‌بو:	نه‌سه‌روی.
عــــــــــــه‌ره‌ق:	مه‌ی.

عهودان:	شه‌یدا.
فه‌رمایه‌شت:	فه‌رمان، نه‌مر.
فه‌ریه‌یی:	زۆری.
فه‌ریه‌یاد په‌س:	پزگار که‌ر.
فه‌ریه‌ی مه‌رگه‌ولان:	فه‌ریه‌ی گیانکیش.
فه‌ریه‌ی خو‌اردن:	خه‌له‌تان.
فه‌ریه‌ی ونه‌کان:	پاشاکانی میسر.
قه‌پات ده‌بن:	داده‌خرین.
قه‌لاچه‌یۆ:	بنه‌رکردن، له‌ناو بردن.
قه‌له‌یه‌مه‌په‌وه:	حاکم.
قوتیار:	پزگار، ده‌ریاز.
قورپه‌سه‌ره:	بیتچاره.
کۆتیه‌ل:	په‌یکه‌ر.
کۆس که‌وتن:	توشی ته‌نگانه‌بون.
که‌سه‌اس:	خاکه‌سه‌ر.
که‌شه‌ی و فشن:	لاف و ته‌ته‌نه.
که‌نه‌یه‌فتی:	په‌که‌که‌وته‌یی.
که‌نه‌نگی:	که‌ی، چ کاتی.
که‌ه‌وش:	نه‌عل.
کورپه‌ژگه‌ه:	کورپی بچکۆله.
کوشه‌تته‌وه:	سه‌رپه‌ین.
کیسه‌شه:	ناکۆکیه‌ک، قه‌چیه.
لاقرتیه‌یی:	گه‌مه و گالته.
لامه‌ل:	سه‌سه‌خت، په‌که‌گر، عینه‌اد.
لواندننه‌وه:	ده‌سه‌به‌سه‌ردا هه‌یتان، دل‌دانه‌وه.
له‌په‌سای:	له‌بری، له‌به‌راه‌به‌ر.
له‌کۆل بونه‌وه:	له‌ناو چون.
له‌به‌باتی:	له‌جیاتی.
له‌خه‌شه‌ین:	خزین.
لوتبه‌ره‌رز:	خۆ به‌گه‌وره‌زان، فه‌زیه‌رز.
لینه‌کی که‌سردن:	له‌یه‌که‌تری دا‌به‌راندن.
لیم خۆش به‌وه:	لیمی بوریوم.
مۆلگه‌ه:	جینی هه‌وانه‌وه‌ی وشتر و مه‌رومالات.
مه‌حاله‌ه:	نه‌سته‌مه، مه‌ستحیل.
مه‌حه‌که‌مه:	قایم و توندوتۆل.
مه‌رگه‌سه‌ات:	کاره‌ساتی دلته‌زین.

مه‌زن:	گه‌وره.
مه‌زنه‌ده:	خه‌ملائدن به‌میشك.
مه‌ننه‌د:	سه‌نگین.
مه‌هاننه:	به‌هاننه، بروییانو.
مه‌یگیتر:	عه‌ره‌قگیتر.
مه‌رو:	مرۆڤ.
ده‌سه‌تته‌مو:	پام.
مه‌شتومر:	ده‌مه‌قالی.
مه‌کورپه‌ون:	سوریون.
مه‌نوکه‌ر:	خزمه‌تکار.
ناه‌باوی:	ناعه‌ده‌تی.
ناه‌گزرور:	پتویست، موحتاج.
ناه‌امو:	لایده، غه‌ریب.
ناه‌امه‌خوا:	ماشه‌للا.
ناه‌اوازه:	ده‌گه‌من.
ناه‌ته‌مه‌وه:	توممه‌ت.
ناه‌خوازه‌لا:	خوانه‌خواسته، نه‌خاسمه.
ناه‌فه‌ره‌ت:	نه‌فرین، له‌عه‌نه‌ت.
ناه‌ه‌نگ:	عه‌یپ.
ناه‌هامه‌تی:	به‌دبه‌ختی.
ناه‌ه‌نگ:	ماسی زل، حوت.
ناه‌زا:	دوعا، پارانه‌وه، دوعای چاك.
ناه‌کولتی:	ئینکاری.
ناه‌وزانه‌وه:	کپوزانه‌وه، ده‌نگی گریاناوی ده‌رپرین.
ناه‌از:	نیه‌ت، مه‌به‌ست.
ناه‌راسانه:	بیزار، وه‌پرس.
ناه‌سه‌اره:	ئه‌ستیره.
ناه‌هللوشه‌ین:	قوت دان.
ناه‌ه‌له‌وه‌سه‌ته:	بیده‌نگبونیکی که‌م، وه‌ستانتیکی که‌م.
ناه‌ه‌ناردن:	ناردن، ره‌وانه‌کردن.
ناه‌ه‌زر:	بیر، فکر.
ناه‌اده‌گه‌سا:	نه‌و شوینه‌ی دیاری ده‌کریت بۆ پیک گه‌یشتن.
ناه‌ه‌رچه‌رخیتن:	وه‌رسوریتن، لابه‌دن.
ناه‌ه‌چه‌ه:	نه‌وه.
وره:	عه‌زیمه‌ت.
ویله‌ل:	رئ له‌به‌ر بزربوو.

پیرست

- ۷.....وتەدیک بە پینوسی توێژەر و بانگخوازی ئیسلامی ۷ سەید قوتب.....
- ۹.....پێشەکی.....
- ۱۱.....**پێغەمبەران بەشی یەکەم**.....
- ۱۳.....**بەسەرھاتی پێغەمبەر ئیبراھیم**.....
- ۱۵.....۱- بت فرۆشەکە.....
- ۱۵.....۲- کۆرەکە ی نازەر.....
- ۱۶.....۳- نامزۆگاریەکە ی ئیبراھیم.....
- ۱۷.....۴- ئیبراھیم بته کان دەشکێنێ.....
- ۱۸.....۵- کێ نەم کارە ی کردووە؟.....
- ۲۰.....۶- ناگریکی سارد.....
- ۲۱.....۷- کێ خوای منە؟.....
- ۲۲.....۸- خوا پەرورەدگاری منە.....
- ۲۳.....۹- بانگەوازەکە ی ئیبراھیم.....
- ۲۴.....۱۰- لەبەر دەم پاشادا.....
- ۲۵.....۱۱- بانگکردنی باوکی.....
- ۲۶.....۱۲- بەرەو مەککە.....
- ۲۷.....۱۳- بیری زەمزەم.....
- ۲۸.....۱۴- خەونەکە ی ئیبراھیم.....
- ۲۹.....۱۵- کەعبە.....
- ۳۱.....۱۶- بەیتولەقدیس.....
- ۳۳.....**بەسەرھاتی پێغەمبەر یوسف**.....
- ۳۵.....۱- خەونێکی سەیر.....
- ۳۶.....۲- حەسودی براکان.....
- ۳۷.....۳- براکان دەچنە لای یەعقوب.....
- ۳۹.....۴- بەرەو دارستان.....
- ۴۰.....۵- لەبەر دەم یەعقوبدا.....
- ۴۱.....۶- یوسف لەناو بێردا.....

- ۷- لهناو بیرهوه بؤ کۆشکی پاشا ۴۱
- ۸- نه مهك و داوین پاکی ۴۲
- ۹- نامۆژگاریه که ی ناو بهندیجاننه ۴۴
- ۱۰- زیره کایه تی یوسف ۴۶
- ۱۱- نامۆژگاریکردن به یه کخوابه رستی ۴۷
- ۱۲- واتای خه ونه کان ۴۸
- ۱۳- خه ونه که ی پاشا ۴۹
- ۱۴- پاشا به دوا ی یوسفدا ده نیرئ ۵۰
- ۱۵- یوسف دارای لیکۆلینه وه ده کات ۵۱
- ۱۶- سه رکاری گه نجینه و به رو بومی ولات ۵۲
- ۱۷- براکانی یوسف هاتن ۵۳
- ۱۸- گفتوگۆی نیتوان یوسف و براکانی ۵۴
- ۱۹- گفتوگۆی نیتوان یه عقوب و کوره کانی ۵۵
- ۲۰- بنیامین له لای یوسفدا ۵۶
- ۲۱- گه رانه وه بؤ لای یه عقوب ۵۹
- ۲۲- نهینیه که دهرده که وئ ۶۰
- ۲۳- یوسف به دوا ی یه عقوبدا ده نیرئ ۶۲
- ۲۴- یه عقوب له لای یوسفدا ۶۳
- ۲۵- کۆتایی پر خیر ۶۴
- بهسرهاتی پیغه مبهرن نوح ۶۷
- ۱- له دوا ی ناده مدا ۶۹
- ۲- چه سودی شهیتان ۶۹
- ۳- بیرکردنه وه ی شهیتان ۷۰
- ۴- فیتلی شهیتان ۷۱
- ۵- وینه ی پیاوچا که کان ۷۲
- ۶- له وینه وه بؤ په یکه ر ۷۲
- ۷- له په یکه ره وه بؤ بت ۷۳
- ۸- توپه بی خوا ۷۴
- ۹- پیغه مبهرن ۷۵
- ۱۰- مرۆژ یان فریشته؟ ۷۵
- ۱۱- پیغه مبهرن نوح ۷۶

- ۷۷ ..... ۱۲- نته‌وه‌که‌ی ج وه‌لامیکیان دایه‌وه؟
- ۷۸ ..... ۱۳- گفتوگۆی نیتوان نوح و نته‌وه‌که‌ی
- ۷۹ ..... ۱۴- زه‌بونه‌کان شوینت که‌وتون
- ۸۱ ..... ۱۵- برودیانیوی ده‌وله‌مه‌نده‌کان
- ۸۱ ..... ۱۶- بانگه‌وازه‌که‌ی نوح
- ۸۳ ..... ۱۷- نرای نوح
- ۸۴ ..... ۱۸- که‌شتی
- ۸۵ ..... ۱۹- لانسار
- ۸۶ ..... ۲۰- کوره‌که‌ی نوح
- ۸۷ ..... ۲۱- له‌که‌سی تۆ‌نیه
- ۸۸ ..... ۲۲- دوی لافاوه‌که
- ۹۱ ..... **به‌سهرهاتی پیغهمبران هود**
- ۹۳ ..... ۱- له‌دوی نوحدا
- ۹۴ ..... ۲- ناسویاسگوزاری عاد
- ۹۴ ..... ۳- ستم و ده‌ستدریژی عاد
- ۹۵ ..... ۴- کۆشک و تهلاره‌کانی عاد
- ۹۶ ..... ۵- هودی پیغهمبران
- ۹۷ ..... ۶- بانگه‌وازه‌که‌ی هود
- ۹۸ ..... ۷- وه‌لامی نته‌وه‌که‌ی
- ۹۹ ..... ۸- دانایی هود
- ۱۰۰ ..... ۹- پروای هود
- ۱۰۱ ..... ۱۰- که‌للله‌ره‌قایه‌تی عاد
- ۱۰۲ ..... ۱۱- سزا
- ۱۰۵ ..... **به‌سهرهاتی پیغهمبران صالح**
- ۱۰۷ ..... ۱- له‌دوی نته‌وه‌ی عاددا
- ۱۰۸ ..... ۲- ناسویاسگوزاری شه‌مود
- ۱۰۹ ..... ۳- په‌رستنی بت
- ۱۰۹ ..... ۴- صالح سلاوی خوی لیبین
- ۱۱۱ ..... ۵- بانگه‌وازه‌که‌ی صالح
- ۱۱۲ ..... ۶- پرویاگه‌نده‌ی ده‌وله‌مه‌نده‌کان
- ۱۱۳ ..... ۷- به‌هه‌له‌دا چوبوین

- ۱۱۴ ..... ۸- نامۆزگاریه‌که‌ی صالح.
- ۱۱۵ ..... ۹- داوای کریتان لسی ناکم.
- ۱۱۶ ..... ۱۰- وشتره‌که‌ی خوا.
- ۱۱۷ ..... ۱۱- نۆزه به نۆزه.
- ۱۱۸ ..... ۱۲- یاخیبونی بهمود.
- ۱۱۹ ..... ۱۳- سزا.
- ۱۲۱ ..... به‌سهرهاتی پیغهمبر موسا.
- ۱۲۳ ..... ۱- له که‌نعانه‌وه به‌ره‌و میسر.
- ۱۲۴ ..... ۲- له دوای یوسفدا.
- ۱۲۶ ..... ۳- نه‌وه‌ی نیسرائیل له میسردا.
- ۱۲۸ ..... ۴- فیرعه‌ونی میسر.
- ۱۲۹ ..... ۵- سه‌رپرینی مندالآن.
- ۱۳۱ ..... ۶- له‌دایکیبونی موسا.
- ۱۳۱ ..... ۷- له‌ناو روپاری نیلدا.
- ۱۳۳ ..... ۸- له‌کۆشکی فیرعه‌وندا.
- ۱۳۵ ..... ۹۰- کئی مه‌مکی ده‌داتی؟
- ۱۳۷ ..... ۱۰- له‌باوه‌شی دایکیدا.
- ۱۳۹ ..... ۱۱- بۆ کۆشکی فیرعه‌ون!
- ۱۴۰ ..... ۱۲- مستیکی کوشنده.
- ۱۴۲ ..... ۱۳- نه‌ئینه‌که‌ ناشکرا ده‌بی.
- ۱۴۴ ..... ۱۴- له‌میسره‌وه به‌ره‌و مه‌دیه‌ن.
- ۱۴۵ ..... ۱۵- له‌مه‌دیه‌ندا.
- ۱۴۷ ..... ۱۶- به‌دوادا ناردن.
- ۱۴۸ ..... ۱۷- ژن هیتان.
- ۱۵۰ ..... ۱۸- به‌ره‌و میسر.
- ۱۵۲ ..... ۱۹- برۆ لای فیرعه‌ون که ستوری به‌زاندوه و یاخی بوه.
- ۱۵۴ ..... ۲۰- له‌به‌رده‌م فیرعه‌وندا.
- ۱۵۶ ..... ۲۱- بانگکردن به‌ره‌و لای خوا.
- ۱۵۸ ..... ۲۲- موعجیزه‌کانی موسا.
- ۱۵۹ ..... ۲۲- به‌ره‌و گۆزه‌پان.
- ۱۶۱ ..... ۲۴- له‌نیوان راست و ناراستدا.

- ۲۵- ہدرہشہکانی فیرعہون ۱۶۴
- ۲۶- گہمزہبی فیرعہون..... ۱۶۶
- ۲۷- بروادارہکمی خزمی فیرعہون ۱۶۹
- ۲۸- ناموزگاری پیاوہ بروادارہکہ..... ۱۷۲
- ۲۹- ژنی فیرعہون..... ۱۷۴
- ۳۰- نہہامہتیہکانی نہوہی نیسرائیل..... ۱۷۷
- ۳۱- برسیتی ۱۸۰
- ۳۲- پیئج نیشانہ ۱۸۲
- ۳۳- دہرچون..... ۱۸۵
- ۳۴- خنکانی فیرعہون..... ۱۸۷
- ۳۵- لہ چؤلہوانیدا! ۱۹۰
- ۳۶- ناسویاسگوزاری نہوہی نیسرائیل ۱۹۲
- ۳۷- لاملیی نہوہی نیسرائیل ۱۹۳
- ۳۷- چئلہکہ ۱۹۵
- ۳۸- شہریعت ۱۹۸
- ۳۹- تہورات..... ۲۰۱
- ۴۰- گؤلک ۲۰۴
- ۴۱- سزا ۲۰۶
- ۴۲- ترسنؤکایہتی نہوہی نیسرائیل..... ۲۰۸
- ۴۳- لہپیئناو زانستدا ۲۱۱
- ۴۵- لیکدانہوہ ۲۱۴
- ۴۶- نہوہی نیسرائیل لہ دواى موسادا ۲۱۵
- بہسہرہاتی پیغہمبہران بہشی دوہم..... ۲۱۷
- ۱- چاوخشانندنہوہیہک بہ بہسہرہاتہکانی پیشودا ۲۱۸
- ۱- چاوخشانندنہوہیہک بہ بہسہرہاتہکانی پیشودا ۲۱۹
- ۲- بہسہرہاتی مملانی لہ نیوان راستی و نارپاستیدا ۲۱۹
- بہسہرہاتی پیغہمبہر شوعہیب..... ۲۲۱
- ۱- شوعہیب دہبیئہ پیغہمبہری مہدیہن..... ۲۲۳
- ۲- بانگہوازی شوعہیب..... ۲۲۴
- ۳- باوکیتی میہربان و مامؤستایہکی دانا ۲۲۵
- ۴- وہلامی نہتہرہکمی..... ۲۲۵

- ۵- شوعمیب بانگه‌وازه‌کهی رون ده‌کاته‌وه ۲۲۶
- ۶- باش تیناگه‌یین چ ده‌ئیی! ۲۲۷
- ۷- شوعمیب سدرسامی له نته‌وه‌کهی دهرده‌بری ۲۲۷
- ۸- دواهمین تیر ۲۲۸
- ۹- بیانویکی قسه‌بر ۲۲۸
- ۱۰- ههمان قسه‌ی بیپرواکانی پیشانیان کرده‌وه ۲۲۹
- ۱۱- سزای نته‌وه‌یه‌ک که بروای به پیغهمبره‌کهی نه‌هینابن ۲۲۹
- ۱۲- په‌یامی راگه‌یاند و پاسپارده‌ی به‌جی‌گه‌یاند ۲۳۰
- به‌سهرهاتی پیغهمبر داود و پیغهمبر سلیمان**
- ۱- قورئان له‌باره‌ی نیعمه‌ته‌کانی خواوه ده‌دوی ۲۳۳
- ۲- نیعمه‌تی خوا بؤ داود ۲۳۴
- ۳- سوپاسی داود له‌سهر نیعمه‌ته‌کان ۲۳۵
- ۴- نیعمه‌تی خوا بؤ سوله‌یمان ۲۳۶
- ۵- تیگه‌بشتیکی ورد و زانستیکی قول ۲۳۷
- ۶- سوله‌یمان زمانی بالنده و گیانله‌به‌ران ده‌زانی ۲۳۸
- ۸- به‌سهرهاتی په‌پوسلیمان ۲۳۹
- ۹- سوله‌یمان بانگی شازنی سه‌به و ده‌کات تا بیته سهر دینه‌کهی ۲۴۰
- ۱۰- شازن راویژ به کاربه‌ده‌ستانی ولاته‌کهی ده‌کا ۲۴۰
- ۱۱- دیاریی دل‌رازیکردن ۲۴۱
- ۱۲- شازن به گهرده‌نکه‌چیوه دیته لای سوله‌یمان ۲۴۲
- ۱۳- کۆشکیکی شوشیی گه‌وره ۲۴۳
- ۱۴- منیش له‌گه‌ل سوله‌یمان بؤ په‌روه‌ردگاری بونه‌هر ملکه‌ج ده‌یم ۲۴۳
- ۱۵- قورئان به‌سهرهاته‌کهی سوله‌یمان و شازن ده‌گپرتته‌وه ۲۴۴
- ۱۶- سوله‌یمان بیپروایی نه‌کردوه، به‌لکو شه‌یتانه‌کان بیپرواییان کرده‌وه ۲۴۶
- به‌سهرهاتی پیغهمبرئه‌ییوب و پیغهمبریونس**
- ۱- به‌سهرهاتی ئه‌ییوب چه‌شیتیکی تره له به‌سهرهاته‌کان ۲۴۹
- ۲- سه‌بری ئه‌ییوب ۲۴۹
- ۳- نه‌هامه‌تی و خه‌لات ۲۵۰
- ۴- به‌سهرهاتی پیغهمبر یونس ۲۵۱
- ۵- یونس له‌نیو نته‌وه‌کهی ۲۵۱
- ۶- یونس له هه‌ناوی نه‌هنگدا ۲۵۲

- ۲۵۳ ..... ۷- خوا نزاکی قبول کرد
- ۲۵۵ ..... به‌سه‌رهاتی پیغمبر زه‌که‌ریا
- ۲۵۷ ..... ۱- نزای زه‌که‌ریا بۆ نه‌وه‌ی کورپتیکی چاکه‌کاری بیج
- ۲۵۸ ..... ۲- نه‌ززه‌که‌ی ژنی عیمران
- ۲۵۸ ..... ۳- گوئی: خواجه کچم بو!
- ۲۵۹ ..... ۴- چار‌دیری خوا بۆ کچی چاکه‌کار
- ۲۶۰ ..... ۵- نیله‌امیک له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاری میهره‌بان‌وه
- ۲۶۱ ..... ۶- موژده‌ی پیبه‌خشینی کورپتک
- ۲۶۱ ..... ۷- نیشانه‌کان و توانای خوا
- ۲۶۲ ..... ۸- یه‌حیا نه‌رکی بانگه‌واز له‌ نه‌ستۆ ده‌گرئ
- ۲۶۵ ..... به‌سه‌رهاتی پیغمبر عیسا
- ۲۶۷ ..... ۱- به‌سه‌رهاتیکی له‌یاسابه‌ده‌ر
- ۲۶۸ ..... ۲- گشت کاره‌کانی سه‌یر بون
- ۲۶۸ ..... ۳- ملکه‌چبونی جوله‌که‌کان بۆ هۆیه‌ی پرواله‌تیه‌کان
- ۲۶۹ ..... ۴- به‌ سوک سه‌یرکردن و یاخیبون
- ۲۷۰ ..... ۵- نیعمه‌تی خوا بۆ نه‌وه‌ی نیسرائیلیه‌کان
- ۲۷۱ ..... ۶- سپله‌یی
- ۲۷۱ ..... ۷- به‌خۆنازین و خۆه‌لکیشان
- ۲۷۱ ..... ۸- له‌دایکبونی مه‌سیح له‌گه‌ژ شته‌ به‌ره‌سته‌کان به‌ره‌نگار ده‌بیته‌وه
- ۲۷۲ ..... ۹- مو‌عجیزه‌کانی مه‌سیح
- ۲۷۳ ..... ۱۰- بانگه‌وازی مه‌سیح و بروا پینه‌کردنی جوله‌که‌کان
- ۲۷۳ ..... ۱۱- جوله‌که‌کان شه‌ری له‌ دژدا به‌ریا ده‌کن
- ۲۷۴ ..... ۱۲- به‌سه‌رهاتی عیسا له‌ قورناندا
- ۲۷۷ ..... ۱۳- ژیان و بانگه‌وازه‌که‌ی له‌ قورناندا
- ۲۷۸ ..... ۱۴- مملانییه‌کی دیرین
- ۲۷۹ ..... ۱۵- بروای خه‌لکی هه‌ژار و په‌مه‌کی
- ۲۷۹ ..... ۱۶- نئمه‌ له‌پتی خوا یاریده‌ده‌رین
- ۲۸۰ ..... ۱۷- گه‌شت و بانگه‌واز
- ۲۸۰ ..... ۱۸- یاوهره‌کان داوای خواتیکی ناسمانی ده‌کن
- ۲۸۰ ..... ۱۹- نه‌ده‌بیکی نابه‌جی
- ۲۸۱ ..... ۲۰- ناگادارکردنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌که‌ی له‌ سزای سه‌ره‌نجام

- ۲۸۱ ..... ۲۱- مكوپ بون
- ۲۸۲ ..... ۲۲- قورئان نهم باسوخواسه ده‌گيريتتهوه
- ۲۸۳ ..... ۲۳- جوله‌كه‌كان ده‌يانه‌وي پیغه‌مبهر عيسا له كۆل خويان بكه‌نهره
- ۲۸۳ ..... ۲۴- شينوازي تۆله‌ستين و سياسه‌تمه‌داره‌كان
- ۲۸۳ ..... ۲۵- فريودان و چه‌واشه‌كاري
- ۲۸۴ ..... ۲۶- گه‌روگرفت
- ۲۸۴ ..... ۲۷- پیغه‌مبهر مه‌سيح له‌ناو دادگه‌دا
- ۲۸۵ ..... ۲۸- ياساكانی تاوانكاري له‌و سه‌رده‌مدا
- ۲۸۵ ..... ۲۹- عيسا نازاريكي زۆر ده‌چيژئي
- ۲۸۶ ..... ۳۰- ته‌گيريكي خودايی
- ۲۸۶ ..... ۳۱- لييان گؤرا
- ۲۸۶ ..... ۳۲- چيبه‌چينكردنی حوكمه‌كه
- ۲۸۷ ..... ۳۳- به‌رزكردنه‌وي عيسا به‌ره‌و ناسمان
- ۲۸۷ ..... ۳۴- قورئان له‌باره‌ی نهم به‌سه‌ره‌اته‌وه ده‌دوي
- ۲۸۸ ..... ۳۵- دابه‌زينی عيسا به‌ر له‌ رۆژی دوايی
- ۲۸۸ ..... ۳۶- موژده‌كه‌ی عيسا به‌ ناردنی پیغه‌مبهرمان محمد ﷺ
- ۲۸۹ ..... ۳۷- له‌ يه‌كخواناسيه‌کی پاكه‌وه به‌ره‌و بيروباوه‌ريكي نارون
- ۲۹۱ ..... ۳۸- عيسا بانگی خه‌لك ده‌كا تا به‌ته‌نھا خوا بپه‌رستن
- ۲۹۲ ..... ۳۹- قورئان بانگه‌وازه‌كه‌ی عيسا ده‌خاته‌ رو
- ۲۹۲ ..... ۴۰- شوينپايه‌ی يه‌كخواناسی له‌ بانگه‌وازه‌كه‌يدا
- ۲۹۳ ..... ۴۱- ديمه‌نيكي سه‌رغچراكيش له‌ ديمه‌نه‌كاني پۆزی دوايی
- ۲۹۵ ..... ۴۲- له‌ بيروباوه‌ريكي ليتله‌وه به‌ره‌و بته‌رسته‌يه‌کی به‌ربلاو
- ۲۹۹ ..... فهره‌ه‌نگۆك
- ۳۰۵ ..... پيرست

زاناو شمارهزای به ناوباتگی مهیدانی باتگه‌وازیی ئیسلامی،
که له بیای کیشوه‌ری هیندستان، خوا لئی خووش بی، (ئه‌بو
الحسن الندوی) کاتی به‌سه‌رهاتی پیغمبه‌ران بو مندالان و
نه‌وجه‌وانان ده‌نوسی، ده‌شئی ته‌مه‌ن گه‌وره‌کانیش: ناوکان.
ماموستایان، به‌روه‌ردیاران سویدی لیوه‌رکرن و جاوبان بی رون
بکه‌نه‌وه.

بویه شه‌هید سه‌ید قوتب، وئرای بالاده‌ستی و شماره‌زایی
له‌م مه‌یدانه‌دا، ده‌لئ:

"گه‌لی به‌رتوکی مندالتم خویندوته‌وه-که به‌سه‌رهاتی
پیغمبه‌ران، درود و سلّوی خویان لئی، به‌شیک بووه له
خویندنه‌وه‌که‌مدا- هه‌روه‌ها له دانانی زنجیره‌ی (القصص
البدینی للأطفال) له میسر، به‌شداریم کردوه، که
به‌سه‌رهاته‌کانی ته‌م زنجیره‌به‌ش له قورئانی بیروژه‌وه
وه‌رگیراون، به‌لام بیته‌وه‌ی مه‌به‌ستم دل‌رازیکردتی که‌س بی،
که‌واهی ده‌ده‌م و ده‌لیم: کاره‌که‌ی سه‌ید نه‌بولجه‌سه‌نی
نه‌دوی له هه‌موو ته‌م کارانه‌ کاملتره."

هه‌ر بویه نیمه‌ش به پیوستمان زانی و به شادمانیه‌وه ته‌م
کتیبه‌ ناوازه‌به بکه‌ین به کوردی و بلاوی بکه‌ینه‌وه، تا مندا‌له
نازیزه‌کانمان له‌سه‌ری به‌روه‌رده بین و لئی به‌هه‌رمه‌ند بن.

کۆمپانی ئی ئالفیئر

بهره‌مه‌ند

www.al-alfseer.com
E-mail: alfseer@yahoo.com
alfseer@hotmail.com

هه‌ولێر - شه‌قامی دادگا - ئێر ئۆتۆمۆبیل شه‌ڕین، ئیلام
ت: 2230908 - 2221695 - 2518138
هه‌ولێر: 07701387291 - 07504605122